

MAGYAR VÁROSOK MONOGRAFIÁJA

IX.

MAGYAR VÁROSOK MONOGRAFIÁJA

# SZERENCs

ÉS VIDÉKE

SAJTÓ ALÁ RENDEZTE:

DR. LADÁNYI MIKSA

FELELŐS SZERKESZTŐ.



KIADJA:

A MAGYAR VÁROSOK MONOGRAFIÁJA KIADÓHIVATALA

KIADÓTULAJDONOS: DR. LADÁNYI MIKSA

BUDAPEST, VII., DOHÁNY UCCA 84. TELEFON: J. 42-4-44.

MÁGYAR VÁROSOK MONOGRAFIÁJA

# SZERENCSE

ÉS VIDÉKE

SZERKESZTETTE:  
DR. BARNA JÁNOS

MUNKATÁRSÁK:

DARVAS LÁSZLÓ, HEGEDUS LÁSZLÓ, KALLÓS JÁNOS, KOROSY GYORGY,  
KÜN ZOLTÁN, DR. SZÉN JÓZSEF, SCHISZLER ANDOR, VILINSZKY ANDOR,  
VONGREY GUSZTÁV



KIADJA:  
A MAGYAR VÁROSOK MONOGRAFIÁJA KIADÓHIVATALA  
BUDAPEST, 1931.

Helyismeret

908

10

Ce 3148 ~~Olvasótermi használatra~~

Sz 74

ELEK NYOMDA

KÖ- ÉS KÖNYVNYOMDAI MŰINTÉZET  
BUDAPEST, VII., VOROSMARTY-U. 5.

REV 1972

908(439.134) *Szerencs*

914.3913.4 "

943.913.4 "

2002 DEC 05

1984 JUN 27

1962 JUN 39(439134) "

47164

016(439.134) "



1998-04-1

A klisék a budapesti WOTTITZ VILMOS cég (Kossuth Lajos-u. 1.)  
műintézetben készültek.

A kötés MULLER GYORGY cég (Vadász-u. 30.) munkája.

## TARTALOM.

Előszó . . . . .	7
A szerencsi járás . . . . .	9
Szerencs . . . . .	12
Alsódobsza . . . . .	30
Berzék . . . . .	32
Gesztely . . . . .	33
Girincs . . . . .	41
Golop . . . . .	42
Hernádkak . . . . .	45
Hernádnémeti . . . . .	47
Kesznyéten . . . . .	53
Kiscsés . . . . .	54
Köröm . . . . .	55
Legyesbénye . . . . .	58
Mád . . . . .	60
Megyaszó . . . . .	66
Mezőzombor . . . . .	72
Monok . . . . .	76
Ond . . . . .	81
Rátka . . . . .	84
Sajóhidvég . . . . .	86
Sóstófalva . . . . .	88
Taktaharkány . . . . .	89
Taktaszada . . . . .	91
Tállya . . . . .	93
Tiszaluc . . . . .	110
Újcsanáros . . . . .	112

---

## Előszó.

Hazánk mai súlyos helyzetében bizakodó szívvel és erős lélekkel szegődik tekintetünk a jövőbe. Szilárd alapja, sziklaerős fundamentuma van a mi bizakodásunknak: a történelmi múlt, a magyar nemzet évezredes multja. Ez a dicsőséges múlt, amelynél különbet sehol, hasonlót pedig kevés nemzet történetében találunk, a magyar faj ezeréves sorsa, szenvedése és dicsősége, ez ad erőt nekünk megcsontkítottágunkban is arra, hogy büszke daccal, önérzetes türelemmel és lankadatlan hittel viseljük és szenvedjük a világháború után reánk zúdult igazságtalan csapást, ez ad erőt nekünk arra, hogy mindnyájan összefogva, vállat vállnak vetve csak egy cél felé törekedjünk: a régi Nagymagyarország felé.

Abban a szerény hitben éltünk, mikor ezelőtt négy évvel a Magyar Városok Monografiájának kiadását elsőnek Szeged monografiájával megindítottuk, hogy érdemes munkát végzünk, amikor az egyes városok múltját külön keretben napvilágra hozzuk. Nem kis feladat, nem is kockázat nélküli feladat volt ez a világháború vérzivatarai után és a súlyos gazdasági helyzet forгатagában ez a mi hitünk megerősítést nyert a városok és vármegyék vezetőinek erkölcsi támogatásával és immár örömmel bocsáthatjuk a IX-ik kötetet útjára és sajtó alatt vannak újabb kötetek is.

Ha csak egy atomját szolgáltatjuk e művekkel annak, hogy a multba vetett hitet megerősítsük, ha csak egy-egy téglácskával szilárdítjuk velük a jövő kiépítésének, a régmúlt visszaállításának épületét, ha elérnünk sikerül, hogy többen és többen elmélyedjenek a tragikus magyar sors múltjának ismeretében, akkor mi szerény célunkat elértük, de hisszük és tudjuk, hogy minél jobban múlik fölöttünk az idő, annál jobban értékelni fogják szerény törekvésünket s ha ivadékaink Nagymagyarországon a mai küzdelmes időkre, mint a nemzet legsúlyosabb napjaira fognak visszatekinteni, el fogják ismerni, hogy az újjáéledést egy-egy porszemmel mi is szolgáltuk.

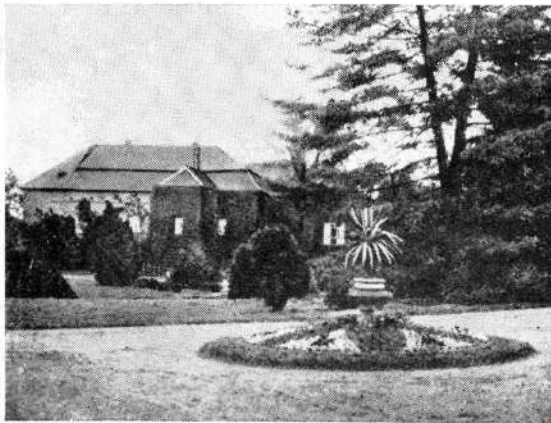
*Dr. Ladányi Miksa.*



Szerencsi r. k. templom



Szerencsi ref. Rákóczi templom

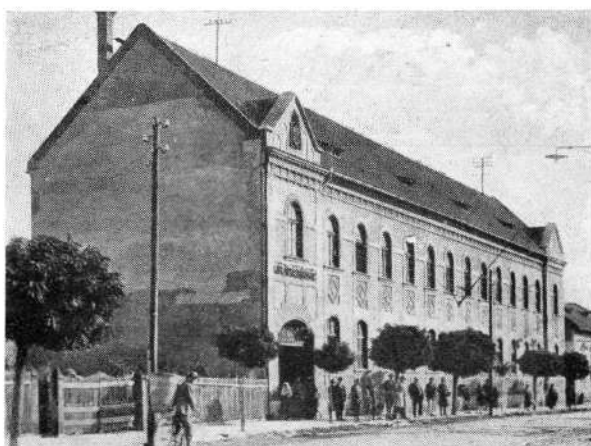


A szerencsi Rákóczi várkastély

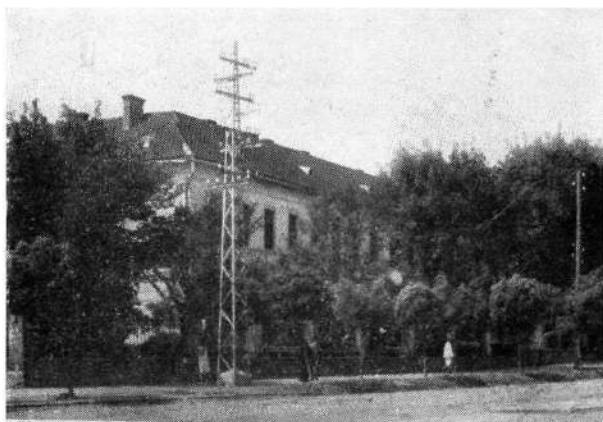




A szerencsi városháza



A szerencsi járásbíróság



Szerencsi áll. elemi iskola





Szerencsi áll. polgári iskola



Szerencs községi fürdő

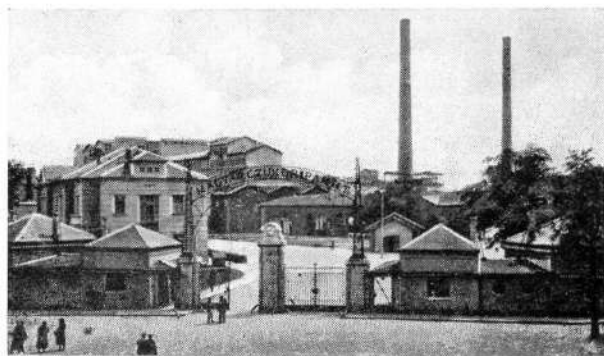


Hegyalja-mádi Takarékpénztár





Szerencsi vasútállomás



Szerencsi cukorgyár



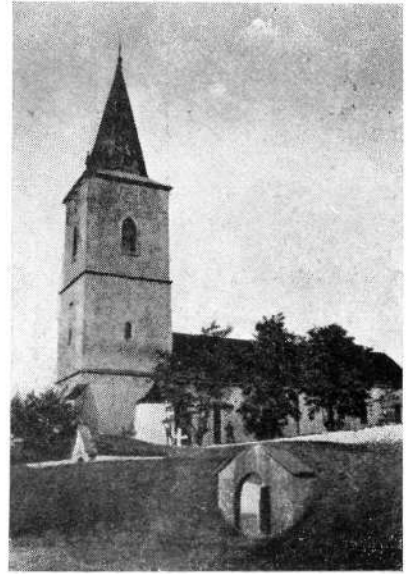
Rákóczi uca Szerencsen



R. k. templom és iskola Hernádnémetin



Ref. templom Hernádnémetin



R. k. templom Mád



Hősök szobra Hernádnémetin





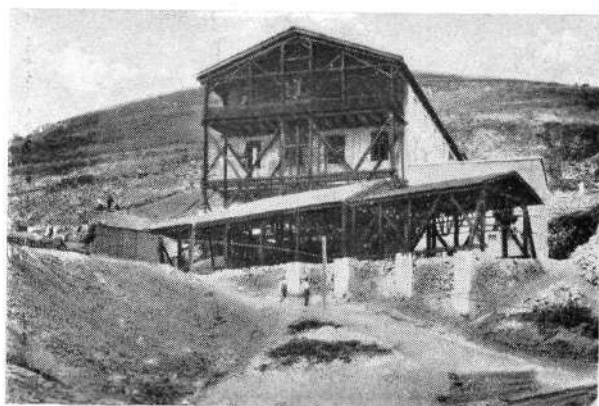
Ref. templom Mádon



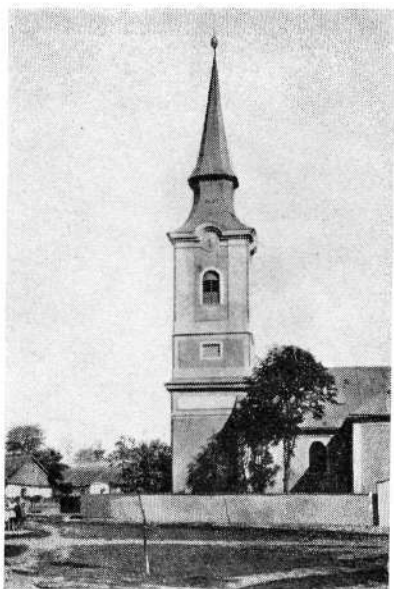
R. k. templom Tállyán



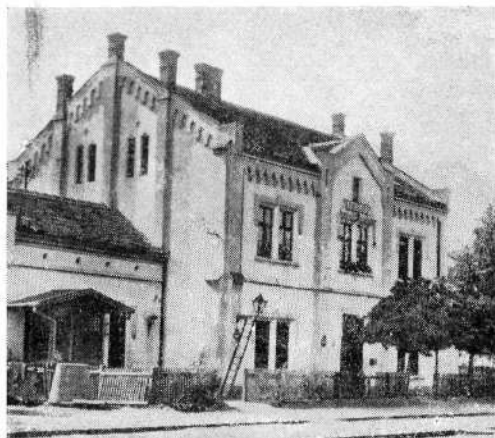
Ref. templom Tállyán



Urikány-zsilvölgyi kőbánya zúzója  
Tállyán



Ref. templom Tiszalucon



Vasútállomás Tiszalucon



## A szerencsi járás.

A trianoni igazságtalanul és gonoszul meghúzott határok összetörték Zemplén vármegyét is, amely a Kárpátoktól le dél felé a Tiszáig és Sajóig húzódott. Hatalmas, nagy vármegye volt Zemplén, a Rákócziak ősi földje, amelynek minden rögéhez egy-egy darab tapadt a multból. A magyar szabadságnak, a magyar függetlenségi törekvéseknek volt a földje, amelynek mondavilága a honalapító Árpád nevéhez kapcsolódik.

A dédapáinktól tanult Hármas Kistükör a következő rigmusokkal éneklie meg Zemplén vármegyét és köztük a szerencsi járás községeit:

Ha Zemplén vármegyét az utas vizsgálja,  
Itt vagyon a jóbor s azt termő Hegyalja.  
Liszka, Tokaj, Ujhely, Mád, Keresztur, Tállya,  
Lelesz, Tarczal, Patak Múzsák oskolája.

Zemplén vármegye a trianoni határok megvonása előtt egyike volt hazánk legnagyobb vármegyéinek, amely tizenkét járásra tagozódott széjjel és volt egy r. t. városa, 25 nagy- és 423 kis községe. Elszakítottak összesen 373 községet és ma csonka Zemplén vármegye egy megyei városból és 76 községből áll csupán. Ennyi maradt meg az ősi vármegyéből. Jelenlegi területe 308.589 kat. hold, amely magában foglal 5 járást és Sátoraljaújhely városát. Járásai: bodrogi, sárospataki, sátoraljaújhelyi, szerencsi és tokaji.

A szerencsi járás területe 104.593 kat. hold és lakóinak száma 1920-ban 46.340 volt. A járás lakossága 1869-től napjainkig a következőképen gyarapodott: 1869-ben 35.068, 1880-ban 34.637, 1890-ben 38.264, 1900-ban 43.444, 1910-ben 46.396, 1920-ban 46.340, 1930-ban 50.167 volt. A szaporulat tehát 1869-től 1930-ig 15.099.

Színmagyar terület. A más ajkúak száma elenyészően csekély az egész járás területén. Olyan kevesen vannak, hogy számításba sem jöhetnek a más nemzetiségűek. 1920-ban volt lakóik között: 45.832 magyar, 201 német, 119 tót, 2 oláh, 1 rutén, 4 horvát, 94 cseh morva, 67 lengyel, 20

egyéb. A magyar nyelvet beszélte 1920-ban 46.283, tehát 1920-ban csak 57 olyan egyén lakott a járás területén, aki nem beszélte anyanyelvünket.

Felekezeti viszonyait tekintve azt látjuk, hogy a róm. katolikusok száma valamivel meghaladja az 50 százalékot, akik után következnek a reformátusok, görög katolikusok és izraeliták. 1920-ban volt r. k. 23.549, g. k. 3153, ref. 15.932, ev. 910, g. kel. 120, unit. 1, izr. 2772, egyéb 3.

A szerencsi járás lakói felekezeti szempontból a következő egyházi hatóságok alá tartoznak:

A római katolikusok a kassai püspöki egyházmegye gondozása alatt állanak. A trianoni békekötés elszakította a járás római katolikus híveit a püspökség székhelyétől Kassától, s ma a megmaradt részek élén az egyházmegye helynökségének vezetője, az apostoli kormányzói helytartó áll, aki jelenleg Payer Ferenc apostoli protonotárius, sátoraljaújhelyi apátplébános. A helynökség 4 esperesi területre tagozódik széjjel, amelyek a következők: gönczi, szikszói, tokaji és újhelyi. A tokaji esperesi kerületben 13 plébánia van: Gesztely, Girincs, Hernádnémeti, Legyesbénye, Mád, Mezőzombor, Monok, Rátka, Szerencs, Taktaszada, Tállya, Tarcal, Tokaj.

A járás görögkatolikusai eredetileg a munkácsi egyházmegye hegyaljai területéhez tartoztak. A hajdudorogi püspökség felállításával természetesen az egész szerencsi járást, az újonnan alapított püspökséghez csatolták, mint olyant, ahol mindenki magyar anyanyelvű. A járás területén két görög katolikus plébánia van: a mezőzombori és szerencsi. Görög katolikusok azonban kisebb számmal majdnem minden községben találhatók.

A reformátusok a Tiszáninneri egyházkerülethez tartoznak, amelynek püspöke *Révész Kálmán*. Az egyházmegye Alsó Zempléni esperessége magába foglalja egész Csonka Zemplén vármegyét, tehát a szerencsi járást is, azonkívül Szabolcs vármegyének Tiszáninneri részét kilenc községgel. Az evangélikusok a hegyaljai egyházmegyéhez tartoznak.

A szerencsi járás közigazgatási beosztása a következő: Alsódobsza, Bekecs, Berzék, Gesztely, Girincs, Golop, Hernádkak, Hernádnémeti, Kesznyéten, Kiscséc, Köröm, Legyesbénye, Mád, Megyaszó, Mezőzombor, Monok, Ond, Rátka, Sajóhidvég, Sóstófalva, Szerencs, Taktaharkány, Taktaszada, Tállya, Tiszalúc, Ujcsanáros. Járási székhely: Szerencs. Körjegyzőségek vannak: Gesztely (Hernádkak), Girincs (Kiscséc, Köröm), Legyesbénye (Bekecs), Ond (Golop, Rátka), Sajóhidvég (Berzék), Ujcsanáros (Alsódobsza, Sóstófalva) községekben.

A járás községei nem tartoztak állandóan Zemplén vármegyéhez. A szomszédos vármegyékkel határos községek nem egyszer Borsod- vagy Abauj vármegyékhez számíttattak, 1827-ben a szerencsi kerület a tokajival és patakival együtt a hegyaljai járáshoz tartozott. 1858-ban az abszo-

lutizmus idejében a szerencsi szolgabíróság lakossága 21.622 volt, akik közül 20.478 volt magyar, míg a népesség többi része német, tót vagy rutén volt. A járásban volt 18 kataszteri község, azaz 2 mezőváros, 21 falu és 4 puszta. Felekezet szerint volt: r. k. 6934, ev. 322, ref. 13.240, izr. 1126. Megyefőnök: *Markovits Antal*, ker. orvos: *Dr. Prés*. A szolgabírói hivatal tisztikara. *Bornemissza Sándor* szolgabíró, *Kerekes Gusztáv* segédszolgabíró, *Ladomérszky Antal* és nemes *Füleky László* kezelő, *Kont János* és *Klimkovszky Ernő* irnokok.

Jelenlegi vezetője a járásnak: Főszolgabíró: *Gosztonyi István* s mellette működnek: *Bálint Bertalan* tb. főszolgabíró, *Radácsy György* tb. főszolgabíró, *vitéz Füzesséry Sándor* szolgabíró. Járási tiszti orvos: *dr. Erős György*, járási állatorvos: *Tatay Imre*.

Gosztonyi István 1905 óta áll Zemplén vármegye szolgálatában és 1922 óta vezetője a szerencsi járásnak.

A történetírók egy része erősen vitatta, hogy a középkorban lett volna külön Szerencs vármegye is. Több okiratra hivatkoznak. Elsősorban azon 1217-ből való oklevélre, amely Szerencset mint parochia-t nevezi meg. A parochia szó ugyanis ebben az időben vármegyét jelentett. 1275-ben Hidvéget említik, mint a mi „in comitatu Zerench“ fekszik. 1317-ben az egri káptalan panaszt emelt Tamás esztergomi érsek primási széke előtt Márton egri püspök ellen, hogy ő és elődei elvették az egri káptalantól Ujvár, Borsod, Ung és Szerencs megyékben levő helységeit. Az érsek megítélte a káptalannak a tizedeket és Márton püspök elismerte a káptalan jogát s visszaadta a tizedeket, melyek közül kettő Zerench vármegyében feküdt. Többet Szerencs vármegyéről nincsen említés téve, hanem e helyett a szerencsi distriktusról van ezután szó. Kandra Kabos tehát azt mondja, hogy itt nem lehet szó vármegyéről, hanem csak az egri káptalannak tizedkerületéről, amely mintegy 40—50 községből állott. A szerencsi kerület tizedbérlei voltak a XV-ik és XVI-ik században: Hangács Mihály alnádor és György diák tokaji várnagy, akik 480 aranyforintért bírták a parochiának nevezett szerencsi tizedeket. 1563-ban Csanádi Kelemen kanonok és György diák 400 arany forintért, 1565-ben Móri István és György diák hasonlóképen 400 arany forintért bérelték azt. 1575-ben Ungnád Kristóf egri vár főkapitánya birtokolta a szerencsi kerület tizedeit.





## Szerencs.

Írták: Dr. Barna János és Darvas László.

Béla király Névtelen Jegyzője elmeséli, hogy Árpád hadai szerencsésen eljutottak idáig és a Takta vize mellett elterülő mezőt ezért Szerencsének nevezték el. A honszerző Árpád ezen a helyen tábort ütött és őseink megvetették a ma is fennálló város alapját. Árpád a vidéket két vezérének, Edumeknek és Edumeneknek adományozta, tehát ezek voltak a krónikás szerint Szerencs első birtokosai.

Érdemes följegyezni a szóhagyományt is, amely Szerencs névével van kapcsolatban. A honfoglaló magyar csapatok Munkácsról elindultak, hogy az új hazát megszerezzék. Szerencs területén volt a seregnek második pihenője, ahol ellenséges hadakkal találták magukat szemben őseink. Árpád csatarendbe állította harci népét és a következőket mondotta: „Ma ád Isten e tájon szerencsét Tarcalnak“. Itt épült fel azután Mád, Szerencs, Tarcal és Tállya. A község közelében egy lankás domb van, amelyet Istenhegynek hívnak, ahol a szerencsés csatát megharcolták egykoron eleink. Ezen a tájon van Áldókút is, amit szintén a honfoglalással kapcsol össze a nép képzelete. A város felett emelkedő Árpádhalom elnevezés is a honfoglalás mondájával fonódik össze, amit másképen Köveshegynek is neveznek a felszínre kerülő vulkánikus és törmelék kövek után, ahol Szirmay szerint Árpád kúriája is állott. A Földvár elnevezés egy ősi földvár emlékét tartotta fenn az utókor számára.

Az Árpádmonda még a XIX-ik század 70-es éveiben élt a nép ajkán. Novák József kispap följegyezte és közzétette azt. Az Adalékok szerkesztője azonban nem találta meg a helyet, ahol a mondát Novák József publikálta. Röviden Réthy Pál szerencsi jegyző is megírta 1864-ben Pesty Frigyes nagy anyaggyűjteménye számára (Magyarország helységnévtára kézirat a Nemzeti Múzeumban).

Szirmay Zemplén vármegyéről írott kiváló munkájában úgy magyarázza Szerencs nevét, hogy Árpád hadai sikeres előrehaladásának emlé-

kére nevezték el a helyet Szerencsnek. Vannak akik a szerelmes szóból igyekeznek a nevet származtatni. Olyan vélemény is van, amely a község nevét szláv eredetűnek mondja. A szó maga szlávul azt jelenti, hogy találni. Más verzió szerint seroniha (patak) szóból formálódott volna ki a város neve. Olyan magyarázat is van, amely szerint Enecese földjét jelenti a név. Enech (Encs) Nimródnak, a nagy vadásznak volt a felesége. A szer szó pedig földet jelent.

Oklevelek tanulságai szerint a község nevének írása helyesen Szeremcs volna. A váradi regestrum 1219-ből Serrachnak írja Szerencs nevét.

Szerencs ősrégi város, amely a XIII-ik században a Monakyaknak volt birtoka. A város története szorosan egybekapcsolódik a szerencsi apátság történetével. 1216-ban III. Honorius pápa megerősítette az egri káptalant a szerencsi tized birtokában. II. Endre egri püspök 1275-ben visszaadta az egri káptalannak elődei által elfoglalt birtokait és dézsmáit. A visszaadott javak között szerepelt a szerencsi tized is. A püspökség és a káptalan között tovább is folyt a vitatott tizedek miatt a küzdelem és 1317-ben Tamás esztergomi érsek újólaj visszatért a jogtalanul eltulajdonított birtokokat és tizedeket, tehát a szerencsit is az egri káptalannak.

1285 augusztus hó 1-én olvassuk, hogy IV. László király Szerencs közelében tartózkodott. 1332—1337 közötti évekből való pápai tizedlajstrom Zeremph, Zerencsech, Zerench néven említi. 1349-ben is Zerench néven beszélnek a községről. 1356-ban a szerencsi járásról olvasunk az egyik oklevélben.

A XIV-ik században a Monakyak és Dobyak voltak Szerencs urai, akik 1381-ben tiltakoztak, hogy az Izsépyeknek és Cseleyeknek volna valami jussuk Szerencshez. 1393-ban a Monakyak idevaló birtokaikat és Uj-Eőr falut a szerencsi apátságnak adományozták. Uj-Eőr elpusztult falu, amely a török időkben ment tönkre. A helyet, ahol állott később Ingvárnak vagy Ingóvárnak nevezték. A halom, amelyen a vár állott ingoványos, mocsaras terület volt. Ez a későbbi elnevezés ebből a helyrajzi körülményből származott.

1490-ből való az a város multjára vonatkozó nevezetes oklevél, amely először mondja városnak (oppidum) Szerencset, amikor János Albert, a későbbi lengyel király országgyűlést hívott egybe magyar királlyá váló megválasztása érdekében. 1502-ben szintén oppidumnak találjuk följegyezve nevét.

Az apátság épületét 1556-ban várrá alakították át. Nagy erőssége volt a várnak, hogy környékét el lehetett mocsarasítani. A vártól nyugatra bővizű salétromos-kénes forrás tör elő a föld mélyéből. Az erős buzogású forrás vize a külső vár körül mocsárrá szélesedett ki és azonkívül megtöltötte a várat körülfutó belső árkot. A vár déli oldalán volt a

kapu, amit a vársánc szélső részével híd kapcsolt össze. A külső vár körül terült el a mesterséges úton megteremtett mocsár. A mocsaras terület egyik padkás, száraz helyét Huszár várnak nevezték, mert a hagyomány szerint itt állottak Rákóczi huszárjainak sátorai. Az apátság mellett volt valamikor a barátoknak halastava is, amit azonban később az erődítmények érdekében elmocsarasítottak.

1717-ben a négyszögletes szerencsi vár két részből állott. Az egészet szélesen elterülő mocsártenger környezte. Észak felől két nagyobb bástya-tornya volt, amelyek közül az egyiknek födele már ekkor egészen rongyos volt. A két bástya között két emeletes épületsor emelkedett középen kapuval. A kapu előtt felvonóhíd, amely 1717-ben már tökéletes romhalmaz. Az épületsor alsó emeletén, azaz a földszinten három nagyobb lóistálló és egy szűk kamara állott.

Az alsó várkastélyból egyes maradványok még ma is fennállanak. A várból kivezető hidakon, amelyek a mocsarak fölött haladtak át, a lakoságnak az uradalom javára vámot kellett fizetni.

Az apátságnak várrá való átalakítása nem tetszett a császári parancsnokoknak, amiért azután Telekessy, Felsőmagyarország főkapitánya Eperjesről átírt 1558 május 17-én Kassa városához, hogy siessenek segíteni tüzvel-vassal lerombolni az újonnan épült szerencsi várat. Pethő János, I. Ferdinánd királynak hadvezére 1559-ben elkezdte ostromolni, de hadműveletei eredmény nélkül végződtek. Nem tudta bevenni a várat. 1565-ben a hírhedt Balassy Menyhért, mint a császári hadak parancsnoka újra ostrom alá fogta. A vár megadta magát Balassynak arra a hírre, hogy Némethy Ferencet agyonlőtték. Így értjük azután azt is meg, miért folyamadott Balassy Menyhért Miksához 1565 okt. 25-én, hogy a szerencsi kastélyt adományozza neki. 1567-ben Szerencset is a töröktől elpusztított helyek között sorolták fel. Rudolf király 1583-ban Szerencs mezővárosát Rákóczi Zsigmondra, az egri vár kapitányára íratta át 9160 forint ellenében. 1585-ben a Zemplén megyei porták számát, a tokaji és szerencsi járásban, ahol Garay Ferenc volt ekkor a szolgabíró, 112 egész és  $\frac{5}{16}$ -od portában állapították meg. 1593-ban Rákóczi Zsigmond újból pénzeket kölcsönzött Rudolfnak, aki 1603-ban magát az apátságot is királyi adományozás címén neki adományozta. 1598 után Rákóczi Zsigmond szerencsi várába vonult vissza és 1605 elején itt látogatta meg Bocskay István Kassa felé utaztában. Ekkor nyerte meg magának Bocskay az öreg Rákóczi Zsigmondot.

1605 április hó 15-re Bocskay István országgyűlést hirdetett Szerencsre, ahol Bocskayt Magyarország és Erdély fejedelmének választották meg az egybegyűlt rendek. Ez alkalommal az összes fölkelő hadak vezérévé homonnai Drugeth Bálintot választották meg, aki nagy, lelkesítő

beszédet mondott Bocskay Istvánnak fejedelemmé választása alkalmából. Az új fejedelem 1606 március hó 9-én Szerencset szabad királyi városi rangra emelte. 1607 február 8-án választották meg minden tiltakozása ellenére az erdélyi rendek fejedelemnek Rákóczi Zsigmondot, aki 1608 március 3-ig viselte méltóságát, amikor lemondott trónjáról. 1608 december hó 5-én itt halt meg Szerencsen. Rákóczi 1544-ben született, akit mint <sup>Deu 1427</sup> ~~Fekete~~ <sup>szőlő</sup> egri várkapitányt 1588 augusztus hó 28-án Rudolf király bárói méltóságra emelt. Temetése Szerencsen volt 1609 január 21-én. Az öreg fejedelem szerette Szerencset s igyekezett a város érdekeit mindenkép előmozdítani. Rákóczi Zsigmond háromszor nősült. Első felesége Mágócsy Ferenc özvegye bekényi Alaghy Judit volt, aki 1591 július hó 24-én halt meg. Második felesége gerendi Gerendy Anna, aki 1596—1597 körül halálozott el. Harmadik hitvese özvegy Chapy Kristófné Thelegdy Borbála, aki túlélve őt 1616 előtt halt meg.

1637-ben portyázó török csapatok Ondnak és Szerencsnek környékét fölégették. Szerencsen épen szüret volt és a rabló törökök a szüretelő embereket el akarták fogni, de a felfegyverzett nemesség megvédte azokat és elűzte a pogányokat. 1641-ben a szerencsi szőlősgazdák legátusai is megjelentek a mádi gyűlésen, hol a szőlőmunkások elleni védekezés módjait tárgyalták meg az egybegyűltek.

1644-ben I. Rákóczi György tiszttartója Radványi István átadta a várat az ostromló császári csapatoknak. Gróf Eszterházy Miklós nádor zsoldos német hadai azután Rákóczi Zsigmond sírját kirabolták s minden elvihető dolgot magukkal cipeltek. I. Rákóczi György hadai hamarosan megjelentek Szerencs alatt, Kemény János vezérlete alatt a várat rohammal bevették. A fejedelem hűtlen tiszttartóját Radványi Istvánt a vár kapujára akasztatta fel. 1644 december 6-án jelentette I. Rákóczi György a fényes portának, hogy Szerencs várát elvették a németek, „de azt is hadaink visszavették és a palatinus benne tötte kapitányt nyolcad magával nyakon kötve hozzánk hozták, a több benne levőket levágták.”

I. Rákóczi Ferenc a Wesselényi-féle összeesküvésbe szintén belesodródott. Bár I. Lipót királytól kegyelmet kapott, de a király bizalma megrendült I. Rákóczi Ferencsel szemben és nagyobb biztosság okáért a szerencsi várba német őrséget helyeztek el. Tíz esztendeig volt a császáriak kezén Szerencs. 1680-ban a Thököly fölkeléssel szemben nem tudták magukat tartani a császári csapatok, ott hagyták a várat, de távozásuk előtt az erődítmények jórészét elpusztították. 1683-ban viharvert falai között táborozott maga a fejedelem Thököly Imre is.

1695-ben Malonyay Ferenc volt a Rákóczi-féle szerencsi birtokok tiszttartója. 1695-ből írja Babochay Izsák, a tarcali nótárius, hogy augusztus hó 3-án borzalmas jégeső pusztított a vidéken. Lúdtojás nagy-

ságú jegek hullottak, „amelyek a fejeket beszaggatták és a kisebb állatokat meg is ölték.“

A szatmári béke (1711) után Szerencs is, mint volt Rákóczi birtok a királyi kincstárra szállott át, s rá pár év múlva, 1715-ben a hatalmas, nagykiterjedésű szerencsi uradalom negyedrészt II. Rákóczi Ferenc testvérhúga Rákóczi Júlia, aki 1717 május 24-én halt meg, örökölte. Rákóczi Júlia gróf Aspremont-Reckheim Ferdinánd Góbertnek volt a felesége, aki 1708 február 1-én halt meg. A hatalmas grófi családnak diplomáját 1695-ben hirdették ki Zemplén vármegye közgyűlésén. A grófi pár fia Károly Góbert volt, aki 1765-ben magyar indigenátust kapott. Károly Góbert fia János Góbert volt, akinek 1819-ben bekövetkezett halálával kihalt az Aspremontok férfi ága. Leánya Mária Otholina 1807-ben gróf Erdődy Györgynek lett felesége.

Szerencs háromnegyed részét százezer rénes forintért királyi adományozással gróf Illésházy Miklós, királyi korbátnok kapta meg, mindkét ágra kiterjedő öröklési joggal. Illésházy Miklós gróf Grassalkovich Antalnak adta el, majd pedig ettől Szirmay Tamás ezredes vásárolta meg, akitől az Almássyak birtokába ment át örök áron. A XVIII-ik század folyamán az Aspremontok a maguk részét zálogba adták az Almássyaknak, de mivel a zálogösszeget nem tudták kifizetni, az ő részük is az Almássyaké lett. Az Almássy birtokokat zálogjog címén a Harkányiak, más részét a kastéllyal együtt a gróf Szirmayak kapták meg. Ma a gróf Szirmay és báró Harkányi család két legnagyobb birtokosa a határnak.

1730-ban pestis tizedelte meg a város lakosságát. 1757-ben Mária Terézia Szerencsnek országos vásártartási jogot adományozott. Évenként hét vásár tartására kaptak engedélyt.

Vásárnapok voltak: I. 6., III. 21., IV. 24., VI. 29., VII. 13., VIII. 6., XI. 1. A vásárok forgalma nem volt nagy. Igyekeztek fenntartani azokat, de lassankint elsorvadtak. Ma négy országos vására van Szerencsnek: I. 16., IV. 24., VIII. 16., XI. 2.

1820-ból olvassuk, hogy Szerencs iparosai között vannak: kőművesek, kovácsok, ácsok, molnárok, takácsok, mészárosok, bodnárok, kötélgyártók, festők, szabók, csizmadiák és asztalosok. Ezekről azonban azt mondják, hogy nagyobb részt kontárok, mert jó mester nem akar Szerencsre jönni, mivel a földesúr a mesterembereket is kényszeríti robotmunkák elvégzésére. 1872-ben csak kicsibe mult, hogy úgy Szerencset, mint az egész szerencsi járást Borsod megyéhez nem csatolták.

Fontos kereskedelmi gócpont volt már a XVIII-ik században, mert az Egerből Kassa felé haladó kereskedelmi útvonal Szerencsen is keresztül futott és már 1741-ben póstája is volt a városnak.

Szerencsnek legrégebb pecsétnyomója 1608-ból való. Ezüst tallérra

van metszve. Három halom. Az egyik szélső halmon viruló levél, s azon térdepel, kezeit összetéve, egy férfialak. Két oldalán két füffel ellátott virágtartó. Mindegyikben egy-egy nefelejcs 3—3 kinyitlt virággal. Körirata: Szerenc Isten kegielméből építete 1608. A pecsét fogója vörösréz. A kissé kiemelkedő felső rész oldalán jellegzetes régies alakú betűk vannak kimetszve: M. M: és azután megfordítva: K.: B: B: I.

## A SZERENCSEI EGYHÁZAK.

### a) Szerencse keresztes lovagok rendháza.

A Szent Jánosról elnevezett keresztes lovagoknak szerencse házáat a Bogáth-Radvány nemzetség tagjai alapították. Legelőször a szerencse ispotályosokról a Várad Regestrumban találunk említést 1219-ben. Ugyanis Arnoldus az ispotályosok ügyvédje (procurátor hospita larium de Ser-rach) és Salamon fráter pörbe fogták a zempléni jobbágyokat és a várhoz tartozókat az ispotályosok földjének fölprédálása miatt. 28 márkát követeltek az ispotályosok. A kevei ispán Gyula Váradra küldötte a vádlottakat tüzes vaspróbára, akik hajlandók voltak 11 márkát fizetni az ispotályosoknak az egri káptalan előtt, azonkívül kötelezték magukat, hogy fizetik a bírót és a pristaldusnak járó díj egy részét. A másik részt pedig az ispotályosoknak kell majd megfizetni.

1241-ig a Szent Jánosról nevezett lovagok szedték Szerencs dézsmáját is, amikor a Sajó mellett vívott nagy csatában a hit és haza védelmében elpusztultak a szerencse lovagok. Monostoruk ott állott, ahol mostan a Rákóczi Zsigmond-féle vár áll. A nyugati oldalán ott buzog föl a földből a soha be nem fagyó kénes tartalmú meleg forrás, amelynek vizével gyógyították egykoron a hozzájuk forduló betegeket a lovagok. A szerencse ispotályosoknak emlékét a nép teljesen elfelejtette.

Az egri Szent László királyról elnevezett ispotályosok egyházának a XVI-ig században negyedei voltak a szerencse kerületből.

### b) A szerencse apátság.

A középkor századaiban Szent Péter és Szent Pál apostolok tiszteletére Benedekrendi apátsága is volt Szerencsnek. Alapítási évét nem ismerjük, de az bizonyos, hogy az Árpádok uralkodása alatt fennállott már a monostor. Alapítói a Monaky, Rákóczi, Izsépy, Körtvélyessy és Czekey családok, azaz a Bogát-Radvány nemzetség tagjai. Legelőször 1247-ben IV. Béla oklevele említi, hogy az egri káptalan előtt megjelent Muza, Waffha fia és kijelentette, hogy szomszédjának, Mog szerencse



apátnak és a monostor kegyurainak beleegyezésével eladta Ond birtokát Nagyolaszi Egyednek, akit azután a vásárolt birtokba be is iktattak. 1264-ben ismételt említés van téve a monastérium de Zerenchről. 1294-ben Domonkos Farkasnak fia, mint kegyúr köteles az apátságot helyreállítani. 1309-ben Bogát-Radvány nemzetségbeli Pongrác Jakab fia Miklóssal megegyezik abban, hogy a szerencsi kegyuraságnak mikép vegyék egyenlő hasznát. 1321-ben pedig Izsépy István és Monaky László átengedték a kegyuraság egy ötödét Kemén fia Istvánnak és János fehérvári prépostnak. 1329-ből ismerjük első apátját Jánost is, akit 1330-ban méltóságától megfosztattak és börtönbe vetettek. Utóda Benedek nevű apát volt. 1349-ben Egyed, 1360-ban János volt a szerencsi apát. 1393-ban Szerencs és Ujeőr helységeket a Monakyak és a velük osztályos atyafiak az apátságnak hagyományozták az apátság javadalmainak gyarapítására. 1400-ban János az apátja. 1424-ben az apát Kurimai János és a kegyurak Doby György, Luczy Tamás és Monaky Mihály. Mind a három a Bogát-Radvány nemzetségnek volt tagja. 1444-ben Tapolyi Miklós az apátság kormányzója.

1502-ben Abrán Mihály apát nevét találjuk följegyezve. 1507-ben Szapolyai János volt a kegyúr, aki Szikszói (Zigzói) Péternek adományozta az apátságot. Az alapítólevélben azonban Szapolyai kiköti, hogy az új tulajdonos nehogy merészelje az apátság javait tékozolni, mert ő is épen úgy jár, mint elődje, akit épen e miatt fosztottak meg méltóságától.

I. Ferdinánd király 1532-ben az apátság birtokait Bebek Ferencnek engedte át, aki 1549-ben öccsére, Bebek Jánosra ruházta át az apátságot. Az adományozást az egri káptalan előtt Monaky Ferenc eszközölte. 1550-ben Monoszlói Péter volt az apát. Pétervárad Balázs szepesi és jászói prépost megengedte, hogy a szepesi káptalan egyik tagja, Monoszlói Péter szerencsi apát Mohácsy Boldizsár nevű hű emberének házhelyet adhasson Szerencsen a plébánia és iskola között.

1552-ben az apátságot Bebek György franciskánus kapta, akit Némethy Ferenc, a tokaji vár parancsnoka 1556-ban elűzött és az apátság birtokait Izabella királynő javára elfoglalta. Monostorát Némethy Ferenc várrá alakíttatta át. Közben 1554-ben Jakabházy Lukácsot, az Ágostonrendiek egri perjelét is említik mint szerencsi apátot. 1603-ban az apátság birtokait Rudolf Rákóczi Zsigmondnak adományozta. A XVII-ik századtól kezdve már csak mint címzetes apátság szerepel. 1687-ben Fache János egri kanonok viselte az apáti címet. 1695-ben Sorger Mihály az apátúr.

Ma a Szent György vértanuról elnevezett szerencsi apátság mint címzetes apátság éli tovább életét. Apátja Káger József prelátus, boldogkőváraljai plébános, országgyűlési képviselő.

### c) A szerencsi plébánia.

A szerencsi plébániára vonatkozólag már 1390-ben találunk adatot, amikor olvassuk, hogy a kegyurasági jogot Cseley Pongrác mester és Jakab fia Mihály gyakorolták az Ecclesia de Zerench fölött. 1321-ben plébánosa Miklós volt, aki egyúttal egri kanonok és alesperes is, akit az egri káptalan kiküld, mint hiteles személyt az Arbóna-Zsadányi birtok határának megállapítása ügyében. Szerencs plébániájának 1321-ben a Monaky család tagjai voltak kegyurai. 1330-ban már plébániai iskoláját is említik. Az 1332—1337-ből reánk maradt pápai tizedlajstromok följegyzései szerint plébánosa Benedek, aki 6 garast fizetett dézsma fejében.

1595-ben Szerencs ura Rákóczi Zsigmond a régi plébánia templomot a protestánsoknak adta át és a régi római katolikus plébánia 1632-ben iskolájával együtt megszűnt, ez utóbbit 1612-ben említik először. A templom 1670-ig volt protestáns kézen, amikor I. Rákóczi Ferenc, illetve édesanyja Báthory Zsófia, II. Rákóczi György felesége visszaadta azt a katolikusoknak, akik 1683-ig bírták azt, amidőn újólga a protestánsok kezére került.

Azon idő alatt, amíg a szerencsi katolikusoknak nem volt temploma, a hívek a várban lévő kápolnára jártak, hogy vallási kötelezettségeiknek eleget tegyenek. 1742-ben fölállították újból a régi római katolikus plébániát. Az új egyházközség első plébánosa Szirkovszky Tamás volt, aki után 1747—1758 közötti években a tokaji kapucinus barátok vezették a plébánia ügyeit.

1758-tól szerencsi plébánosok voltak Szalkay György, Förder Márton, Szinay Pál, Györky István, Pöstyényi János, Rozsvátzky István, Havas Mihály, Loosz Ignác, Tatai Imre, Kassay József, Szentmarjay László, Paulovics Imre, Homonnay József, Horváth Imre, Paszlavszky Sándor, Kovács Sándor 1900—1902, Szekeresi János 1902—1917. Jelenlegi plébánosa Csillag Márton szentszéki tanácsos, aki 1917 óta áll a szerencsi egyházközség élén.

A mai napig fennálló új templom és parokia építése Almásy Mihály érdeme, aki 1760-ban kezdte el az építtetés munkáját és 1764-ben fejezte azt be, amikor a templomot Szűz Mária születésének tiszteletére szentelték fel. A templómépítő Almásy Mihály azonkívül a szegények számára egy ispotályt is alapított, amely ma már nincsen meg. 1801-ben megújították a templomot. Az Almásyak II. József alatt lemondtak a kegyúri jogról, de a valóságban tovább is viselték a kegyúri tisztséggel járó terheket.

Szerencs a tokaji alkerülethez tartozik és leányegyházai Bekecs és Ond.

A szerencsi kerület 1549-ben a következő egyházközségekből állott:



Abony, Bázsi, Bekecs, Berzék, Csanáros, Csécs, Dobsza, Gesztely, Girincs, Golop, Hernádnémeti, Hoporty, Kak, Kesznyéten, Köröm, Legyesbénye, Lucz, Mád, Megyaszó, Monok, Ond, Rátka, Szada, Szerencs és Zombor.

Katolikus egyesületei: Katolikus dalárda, Katolikus olvasókör, Szív-gárda (alakult 1931-ben), a Rózsafüzér és Jézus szíve társulat és a Szociális misszió társulat helyi fiókja.

d) *A szerencsi gör. kat. plébánia.*

A szerencsi gör. katolikus hívek eredetileg Olaszhoz tartoztak. Szerencs az Olaszi gör. kat. plébániának fiókegyháza volt. 1715-ben a szerencsiek folyamodtak Aspremont grófnőhöz, hogy mint kegyúr engedje meg nekik azt, hogy önálló anyaegyházzá alakuljanak át és papot kaphassanak Puskárszky János személyében. Aspremontné Rákóczi Júlia 1716 január hó 29-én Zborón kelt levelében teljesíti a szerencsiek kérését. Az új egyháznak temploma és parókiája a városon kívül elkészült, amelyet azután 1799-ben újítottak meg. Megnagyobbították a templomot és egy új oltárt is emeltek benne.

A szerencsi egyház eredetileg a munkácsi görög katolikus püspökséghez tartozott és a hajdudorogi püspökség megszervezésekor, mint magyarnyelvű egyházközséget az újonnan alapított püspökségbe kebelezték be. Plébánosai közül kivált Bányay János, akinek nagy érdemei vannak egyházának fellendítése körül. Meghalt mint címzetes kanonok. Egyik előharcosa volt a naptáregyesítésnek is. Utóda a jelenlegi plébános Fedák Miklós.

e) *A szerencsi református egyház.*

A protestantizmus hamarosan követőkre talált a szerencsiek között. 1583 óta erősen megszorodtak Calvin hívei a városban és 1595-ben Rákóczi Zsigmond nekik adta a szerencsi plébániatemplomot is, a templomhoz épített sekrestyét lebontatta és a templom belsejébe vezető ajtaját a sekrestyének befalaztatta. Utána az oltárt és az orgonát is kitévette a templomból. A karzat alatt új ajtót vágatott s annak szemöldökére vésette: Luc. XI. Beati, qui audiunt Verbum Dei, et custodiunt illud. A. D. 1595. (Boldogok, kik Isten ígését hallgatják és megtartják azt). 1670-ben II. Rákóczi György özvegye Báthory Zsófia kiüzte a templomból a protestáns prédikátort és visszaadta eredeti tulajdonosaiknak, a katolikusoknak a templomot. Rövid ideig maradt katolikus kézen a templom, mert 1683-ban Thököly Imre ismételen protestáns kézre juttatta a sok mindent átélte Istenházát, amely ettől az időtől kezdve a protestánsoké.

Nevezetessége a templomnak Rákóczi Zsigmondnak és feleségének

Gerendy Annának síremléke, akiket itt helyeztek el örök nyugalomra. A síremléket fiai György, Zsigmond és Pál készítették.

Hatalmas négyszögletes vörös márvány szarkofág a síremlék, amelyet fekete márványból készült keret határolt. A keret ma már nincs meg a maga egészében. A hiányzó részeket feketére festett fakerettel pótolták.

A szarkofágot 1618-ban készítették a fejedelem fiai. A síremlék felső lapját a díszes Rákóczi címer ékesíti.

A déli hosszanti oldalán a következő magyar vers dicsőíti az elhunyt fejedelem érdemeit:

Itt fekszik Rakócy Sigmond,  
Az Jámbor felöle jót mond.  
Magyar Országnak támasza.  
Vala Czyászárunk Tanáchya.  
Szendreó czudálta ereiét,  
Egher Kariát nagy elméiét.  
Erdély szerette oltalmát.  
Az Teőreók félte hatalmát.  
My Honnyvknban lakó népek  
Ohaytyk mint igaz hívek.  
Azért Szendrő, Magiar, Eger,  
Császár, Erdély 's minden ember  
Sirassad édes Atyádot  
Megh holt Rakócy Zsigmondot.

1644-ben, mikor a császáriak elfoglalták a várost, feldúlták a sírt is. A csontok a szarkofág alatt épült kisméretű kriptában pihentek. A rabló zsoldosok feltörték a koporsót, a csontokat szétszórták a sírüregekben és a szarkofágot is megrongálták. A fejedelmi csontok az üreg mélyén temetlenül heverték 1849-ig, 1849-ben a 10-ik honvéd zászlóalj tisztikara fehér homokkőből hamvvedret faragtatott s a csontokat abba helyeztette el. A hamvveder felirata: A X. honvéd Z. Á. Tisztikara ajándékából 1849.

A templom legrégebbi része a hajó hosszanti oldalán álló négyszögletes zömök tornya, amely még a román stílus jellegzetes ismertetőjegyeit viseli magán. Az egész templom kora csúcsíves stílusban épült s donga boltozattal van ellátva. Szentélye csúcsíves. Úgy a hajót, mint a szentélyt támfalak erősítik meg. Anyaga törmelék kő és kavics, ami azonban sziklaszilárdságú. A templom harangja 1646-ból való, I. Rákóczi György fejedelem ajándéka.

1921-ben leégett a templom fődélzete és a torony sisakja. Az elhamvadt részeket a hívek áldozatkészségéből az egyházközség nagy áldozatok árán helyreállította.

A templom hajójának belső falába a Bocskay István által megtartott szerencsi országgyűlés emlékezetére emléktáblát helyeztek el.

A templomot két kapus kőkerítés veszi körül, amelyet a Rákóczi korszakban emeltek még.

Lelkészei a 19. században a következők voltak: Szücs György 1799—1811., Nádaskai József 1811—1828., Nagy Mihály 1828—1855., Marikovszky Menyhárt 1855—1870., Kesső Sámuel 1870—1871., Végh János 1871 (adminisztrátor), Igaz József 1871—1920., Horváth István, aki 1920 óta vezeti a szerencsi ref. egyház híveit.

Az egyház főgondnoka Darvas László.

#### f) *A szerencsi zsidó hitközség.*

A szerencsi zsidó hitközség multjára vonatkozólag az első írásos adat 1809-ből való. Gyűjtőív, amelyen az imaház építésére gyűjtenek. 6 év alatt 1069 váltóforintot és 80 krajcárt hoztak össze. Ekkor még nem volt a hitközség önálló. A mádi rabbikerületnek volt fiókja csupán, de azért belügyeit önállóan vezette. A kőből épült templom 1812-ben készült el, amikor körülbelül 14 zsidó család lakott a városban. Az 1815-ből reánk maradt héber nyelvű alapszabálytervezetet tizennégyen írták alá. Volt négy előljárósági tag és egy gondnok a szervezet szerint. 1832-ben a szerencsi zsidó bíróról olvasunk, aki Klein Jakab volt és aki egyik beadványában kérelmezte, hogy a Hegyaljára bebujdokolt kóborló zsidókat írják össze és küldjék vissza azokat hazájukba.

1846-ban hitközségi elnököt választottak. A közbizalom Engel Józsefet ültette a tisztségbe, akinek a hitközség ügyeinek elintézésében jelentős segítséget nyújtottak a Bilitzer család tagjai. 1854-ben már rendes költségvetéssel dolgozott a hitközség. 585 forint bevétellel szemben 574 forint volt a kiadás. A régi félszázados alapszabályokat 1860-ban átdolgozták és a szükségleteknek megfelelőleg kibővítették. 1873-ban hithű autonom orthodox hitközséggé szervezkedtek át és elfogadták az 1871-ben szentesített magyar és erdélyi aut. orth. zsidóság alapszabályait.

1875-ben nyitották meg iskolájukat, ahol 1886-ig egy tanító, 1886-tól fogva pedig egy okl. tanító és egy hittanító működött.

Az első templom a hitközség tagjainak megnövekedése folytán szűknek bizonyult és 1895-ben külön imaházat építettek. Ez azonban nem tartozott a hitközség hatásköre alá. Szertartásában is eltért a régitől: imarendje szefardusz volt. A régi templomot 1900-ban a hatóság bezáratta, mert már olyan rozoga volt, hogy a benne való tartózkodás életveszedelemmel járt. Ideiglenesen deszkatemplomot építettek. 1902-ben a vallás- és közoktatásügyi miniszterium az országos tanítói nyugdíjalapból 40.000 koronás kölcsönt engedélyezett a szerencsi hitközségnek templomuk felépítésére. A kapott pénzüsszeget 50 év lefolyása alatt kötelesek visszafizetni. A kölcsön megadása után rögtön hozzáfogtak a templom felépítéséhez és azt 1903 augusztus 6-án adták át rendeltetésének.

A XIX-ik század elején az első zsidó családok házai az Aspremont részekén voltak. Az Almásy család tulajdonában lévő szerencsi részekből nem vehettek házakat maguknak.

### SZERENCSE ISKOLÁI.

Plébánia iskolája már a XIV-ik században volt Szerencsnek, amit a pápai tizedlajstromok is igazolnak. A legrégebb adat a szerencsi iskolára vonatkozólag 1330-ból maradt reánk. 1553-ból egy érdekes adatot tartalmazó okiratot ismerünk. Pétervárad Balázs szepesi és jászói prépost megengedte, hogy a szepesi káptalan egyik tagja, Monoszló Péter szerencsi apát, hű emberének, Mohácsy Boldizsárnak Szerencsen házhelyet adományozhat. Az ajándékozott hely a plébánia és az iskola épülete között állott.

A római katolikus egyház két tantermes elemi iskolát tart fenn. Dudits Antal és Kajas Sarolta a jelenlegi tanerői az iskolának.

A protestánsok iskolájáról 1612-ben olvasunk. 1665-ben rendezték a tanítói illetményeket. 1766-ban rendes tanító működött a szerencsi református iskolában. A református egyháznak van egytantermes elemi iskolája, tanítója Bábonyi Tóth István.

A görög katolikus egyháznak iskolája szintén egytantermes, vezetője Juhász János.

Az állam 1900 óta tart fenn elemi iskolát Szerencsen. A nyolc tantermes iskolának 12 tanerője van. Az intézet igazgatója Horváthi László.

A magasabb népoktatás ügyeit szolgálja az állami polgári fiú- és leányiskola. A nyolc tantermes iskolának 4 fiú- és 4 leányosztálya van. Igazgatója Tricska Viktor.

Azonkívül van Szerencsen Gazdasági továbbképző iskola, iparos tanonciskola és egy állami óvoda.

\*

A szerencsi hévizek gyógyító erejét már a középkorban ismerték. A plébánia kertjében felfakadó meleg forrás vizét jóhatásúnak tartotta a nép szemfájás ellen. Mint szemvizet az egész környék lakossága használta. A forrás vize a Taktába szakadt bele, ugyanannak kihasználására a község 1910-ben modern fürdőt építtetett, amelynek kénes meleg vize nagyon jóhatású mindenféle reumatikus bántalmak ellen. A betegeket a fürdőben iszapolással kezelik.

Valamikor ismert kútja volt a városnak a Papkútja. Jó vize híressé tette a kutat. A város ivóvíz szükségletét az 1930-ban fúratott négy ártézi kút vize látja el, amelynek erős vasas, kénes tartalma gyógyhatású.

Szőlőhegyei híresek voltak Szerencsnek is. Hogy jónak tartották borát mutatja az is, hogy 1710 augusztus 24-én II. Rákóczi Ferenc feje-

delem 150 hordó szerencsi bort küld ajándékba a porosz királynak. A szerencsi borról Szirmay Antal a következő versikét jegyezte föl:

Vinum de Szerencs, — Lengyelnek meg se jelents.

Némi gúnyoros mellékíze van az itt közölt szavaknak, ami az itteni bor minőségére vonatkozik.

Szőlőhegyei közül ismertebbek voltak 1800-ban már: Előhegy, Feketehegy, Berkecz, Cserfás, Csicsiri, Győri, Tókus, Rác és Dőry. Ezekről azt írják, hogy az itt szüretelt bor elsőrangú. Szerencs maga is mint borvidék a Tokaj hegyaljai borvidékhez tartozik.

\*

Szerencs közlekedési szempontból is nevezetes. Vasúti csomópont, ahonnan négy irányban ágaznak el a MÁV vonalai. Keresztülfut a városon a MÁV egyik fővonala, amely Budapest Keleti pályaudvarról kiindulva Miskolcon át Sátoraljaújhelyre vezet, ahol azután csatlakozást nyer a csehszlovák vasúthálózat vonalaihoz. A MÁV másik vonala Szerencsről kiindulva Nyíregyházán át Debrecennel fűzi össze a várost. Helyi érdekeket szolgálja a Hidasnémeti felé vezető vonal, amely a Hegyalja községit hozza szoros gazdasági kapcsolatba Szerencscsel.

### SZERENCSCS LAKOSSÁGA.

Szerencs lakossága ma kis kivétellel magyar, de a múltban voltak más ajkú lakosai is, akik azonban javarészből elmagyarosodtak a XIX-ik század folyamán. Így teljesen elmagyarosodtak a XVIII-ik század elején idetelepített gör. kat. oroszok, akiket a gróf Aspremont család hozott Szerencsre. Az általuk lakott egyik uccának régi neve Tóth ucca volt, ami igazolja, hogy ennek az uccának ősi lakosai tótok voltak eredetileg. Ma az uccát Magyar uccának hívják. A XIX-ik század elején a város végén lakó cigányokról is van említés téve.

Szerencs község területe 5013 kat. hold. Lakossága 1869-ben 1819, 1880-ban 2370, 1890-ben 4339, 1900-ban 5272, 1910-ben 6101, 1920-ban 5851, 1930-ban 6481 volt. Nyelvi szempontból 1920-ban volt 5620 magyar, 90 német, 30 tót, 2 oláh, 1 horvát, 89 cseh és morva, 19 egyéb. Az idegenajkúak is azonban kivétel nélkül tudtak magyarul. Felekezet szerint volt r. k. 2824, g. k. 591, ref. 1328, ev. 132, g. kel. 2, unit. 1, izr. 971, más felekezetű 2. Lakóházak száma 836. Határához tartoznak Mohos és Taktaföldvár puszták.

Póstája, táviró- és vasúti állomása helyben. Nagyközség. Járási székhely. Községi főjegyzője *Darvas László*, aki 1902-től fogva áll a község

szolgálatában és 1907 óta vezető főjegyzője Szerencsnek. Mellette működnek: *Nyessy Géza* adóügyi jegyző, *Dancs Kiss János* községi főbíró.

#### *Társadalmi alakulatok:*

1. Társaskör. Alakult 1888-ban. Elnök: *Fedák Miklós*.
2. Önkéntes tűzoltó egyesület. Alakult 1901-ben. Elnök: *Darvas László*. Parancsnok: *B. Tóth István*.
3. Ált. Ipartestület. Alakult 1887-ben. Elnök: *Kovács Lajos*.
4. Sport club. Alakult 1925-ben.
5. Szerencsi csokoládé és cukorkagyári Sport club. Alakult 1925-ben.
6. Izr. Jótékonycélú egyesület. Alakult 1899-ben. Elnök: *Kornitzer Salamon*.
7. Chevra Kadischa Szentegylet. Alakult 1901-ben. Elnök: *Kornitzer Salamon*.
8. Izr. Jótékony Nőegylet. Alakult 1906-ban. Elnök: *Keizler Emánuelné*.
9. Szerencsi dalárda. Alakult 1925-ben. Elnök: *Darvas László*.
10. Cukorgyári dalárda. Alakult 1925-ben.
11. Ébredő magyarok helyi csoportja. Alakult 1926-ban.
12. Cukorgyári alkalmazottak önképzőköre. Alakult 1913-ban.
13. Polgári Lövészegylet. Alakult 1930-ban. Elnök: *Radácsy György*.
14. Tennisz Egyesület. Alakult 1928-ban. Elnök: *Dr. Erős János*.
15. Iparos Olvasókör. Alakult 1928-ban. Elnök: *Rezdovics József*.
16. Szociális misszió társulat országos szervezetének szerencsi csoportja. Alakult 1930-ban. Elnök: *Csillag Márton*.

#### *Szerencsi pénzügyintézetek és iparvállalatok:*

*Hegyalja-Mádi Takarékpénztár*, a Magyar Nemzeti Bank mellékhelye. Vezérigazgató: *Barna Miksa*, igazgató: *Gál Mózes*.

*Szerencsi Takarékpénztár*. Igazgató: *Dr. Altmann Elek*.

Az *OKH szerencsi fiókja*. Ügyvezető: *Simon József*.

A Magyar Cukoripar rt.-nak Szerencsen működő hatalmas cukorgyára 1889-ben alakult. A környék legnagyobb gyártelepe, amely naponta 200 vagon cukorrépat tud feldolgozni. Évi termelése a gyárnak mintegy 2000 vagon cukor. A cukor campagne alatt a munkások száma 1400—1500 között váltakozik. A gyár az üzemhez szükséges nyersanyagot részben a környék nagybirtokosaitól, részben kigazdáktól és részben saját bérletéből szerzi be. A cukorgyár vezetését a budapesti központ irányítja. Igazgatója: *Dr. Nemes Géza*.

A magyar cukoripar rt. érdekkörébe tartozik a szerencsi kakaó- és

csokoládé gyár is. 1920 körül alakult a gyár. Helyiségei a cukorgyár épületeiben találtak elhelyezést.

Gibárti elektromos művek rt. A tröszt vezetése alatt állva dolgozik. A környéknek mintegy 21 községét villamos világítással és erőátvitellel látja el.

#### *Szerencs hivatalai.*

*A királyi járásbiróság, amelynek elnöke: Jancsó Lajos. Bírái: Dr. Vályi István és Koszta Pál. Telekkönyvvezetők: Micskey Andor, Fazekas Gyula. Iroda főtitzt: Varga Sándor. Irodatiszt: Ottlinger Tivadar.*

*Kir. közjegyző: Dr. Kovács Gábor.*

*M. kir. adóhivatal. Vezetője: Bereczki Zsigmond pénzügyi tanácsos.*

*M. kir. pósta-, táviró- és távbeszélő hivatal. Vezetője: Stromp Rezső, pósta- és távirda felügyelő.*

*MÁV állomásfőnöksége. Főnök: Pilisi Aladár.*

*M. kir. csendőrszárnyparancsnokság. Parancsnok: Wufka Miklós százados.*

#### SZERENCSI ÍRÓK ÉS TUDÓSOK.

*Prágai András, szerencsi pap volt, aki 1628-ban kiadta Bártfán Guaevara művét Marcus Aurélius császár életéről, fejedelemnek serkentő órája címen.*

*Fodor János, ref. lelkész, született Szerencsen. 1693-ban egy sokat hányatott életű ember pályáját írta le terjedelmesen.*

*Marikovszky Gábor, tanító, született 1835-ben Szerencsen, meghalt 1872-ben Budapesten. Sárospatakon tanult, több helyt működött és 1868-ban Mármrosszigetre került. Hírlapi cikkei miatt megfosztották állásától. Ezután a fővárosba költözött, ahol sok nyomorúságon ment keresztül és meghalt mint polgári iskolai tanár. Munkái: 1. Száz költemény Sárospatak 1856, 2. Költeményfüzér Kecskemét 1859, 3. Protestáns halotti búcsúztató, két kötet. Pest 1861—1872. 4. Attila hősei. Hősköltemény 12 énekben. Mármrossziget 1870.*

*Kassay József, szerencsi plébános, aki 1795-től fogva a község lelkésze. 1820-ban a Tudományos Gyűjtemény 8-ik kötetében (51—90 lap) leírja Szerencs városát. Az érdekes városrajzot újból kiadta Dongó Gyárfás Géza az Adalékok tizedik kötetében.*

*Paszlavszyk Sándor, született Deregnőn 1850-ben, meghalt Budapesten 1899-ben. Hosszabb ideig volt Szerencsen plébános. (1889—1899). Dolgozatai a fővárosi napilapokban, a Figyelőben, Adalékokban stb. jelen-*

tek meg. Önállóan megjelent tőle több teológiai munka, népiratka és tanulmány.

*Horváth Vince*, született Szerencsen, ahol később mint plébános működött. 1849-ben a függetlenségi nyilatkozat alkalmából kiadott egy tüzes hangú, hazafias beszédet Szerencs város költségén.

*Persenszky Károly*, református tanító Szerencsen. 1899-ben kiadott munkája gazdasági előadások a földművelő nép számára.

1893-ban indult meg Szerencs első hetilapja Tokaj Hegyalja címen. Első szerkesztője *Hézszer Elemér* volt, akit *Péché Ferenc* és *Horváth Sándor* váltottak föl. Kiadója *Simon József* volt.

### SZERENC S HŐSI HALOTTAI A VILÁGHÁBORUBAN.

Szabó Sándor 10. h. gye., Zagorec.  
Klein Béla 79. gye., Konotice.  
Fery László.  
Molnár Dániel 21. h. gye.  
Soltész István 78. gye., Dunajec.  
Földi Lajos 65. gye., Szeretov.  
Gönczi Ferenc 65. gye. Szeretov.  
Jurik Kálmán 65. gye., Malevikovice.  
Havlina Elek 10. h. gye., Zagorice.  
Koleszko István 10/3. hadtápszázalóalj.  
Juhász János 9. h. gye., Ustkamenagorsk.  
Tarr Jenő 3. h. gye., Grodovica.  
Buri József hadimunkás, Eperjes.  
Krisztion József hadimunkás, Eperjes.  
Majoros József hadimunkás, Eperjes.  
Istoczki József hadimunkás, Eperjes.  
Boros Károly hadimunkás, Eperjes.  
Csendes János 12. vonatezred, Pozsony.  
Patai József 65. gye., Budapest.  
Michel Jenő cs. és kir. 1. vadász e., Békés.  
Pecsenka János 9. h. gye., Buganovce.  
Nagy István hadimunkás, Biala.  
Végh György 10 h. gye., Brux.  
ifj. Szvoboda Ferenc 65. cs. és kir. gye.  
Bodnár Bertalan 9. h. gye., Ilovjecz.  
Schwarcz Ignác 4. h. gye., Zalkiev.  
Dr. Farkas József 10. h. gye.



Kurucz János 65. gye., Nagykőrös.  
Csutor István 10. h. gye.  
Zalczberger Sándor 32. gye., Budapest.  
Szénási László 11. h. gye.  
Balog Sándor 10. h. gye., Sztankavka.  
Koppányi Miklós 10. h. gye., Ujvidék.  
Holtzer Gyula 11. h. gye.  
Rác Gábor 32/12. H. I. R., Janovka.  
Farkas Menyhért 65. gye.  
Nagy Tibor F. J. 28. gye., Faudi.  
Soltész Bálint 17. tüzér e., Bucsacs.  
Kövér János 15. tüzér e., Novavolko.  
Szarka János 27. tüzér e.  
Paksi János 10. h. gye., Jaroslau.  
Gedeon József, Gyöngyös.  
Kovács Sándor 31/III. munkásoszt.  
Erdei István 5. h. tüzér ezred.  
Alexa Ferenc 14. huszár e., Miskolc.  
Trocsányi István 65. gye.  
Faragó Gyula 9. h. gye.  
Haag Oszkár.  
Mikolás József 10. h. gye.  
Kamuka Sándor 15. gye., Miskolc.  
Zitriczki Mihály 11. h. gye.  
Nagy Mihály 6. hegyi tüzére., Gaza.  
Benkő Mihály 31. h. gye., Krasznoyark.  
Ferencz Ernő, Wien.  
Groszman Izidor 65. gye.  
Pecsenka József 4. hegyi tüzér, Jakobeny.  
Fodor Gyula 65. gye. Jamnicza.  
Kövezsdi József 6. ütközetvonat, Miskolc.  
Hlabil Bohus 65. gye., Szatmárnémeti.  
Terhes József 11. h. gye., Sipote.  
ifj. Kolesztkó István 34. h. gye., Szeret mellett.  
Csák István 6. tüzér e., Mate Spul.  
Turóczi Pál 65. gye., Arad.  
Demkó Kálmán 65. gye., Órhegyalja.  
Michel Rudolf, Nagyszeben.  
Deutsch Vilmos 65. gye., Atschinik.  
Somplák János 29. vadász zlj., Odera mellett.  
Lehellér József 8/46. építő ezr.

Kövér Ferenc 65. gye., Kalus.  
Lukács János 11. tüzérezred, Montelló.  
Zeleni Mihály 10. h. gye., Gorlicze.  
Kanyek István 10. h. gye., Insbruck.  
Luhovics József.  
Barilla József 10. h. gye. Sorent.  
Trocányi József, ismeretlen.  
Kolozsvári István 10. h. gye., Tokve.  
Tóth György 10. h. gye., Casztrovilla.  
Pipeszberg Sámuel 10. h. gye., Galiczia.  
Szikora János 10. h. gye., Horozenka.  
Korozs Mihály, ismeretlen.  
Sedlák János, orosz fogság.  
Kovács Károly 10. h. gye., Taskend.  
Pocsi Károly 10. h. gye., Samarkand.  
Szegedi Ferenc 65. gye., Rudnik.  
Sós László 10. h. gye., Kárpátok.  
Boros Károly id. 9. h. gye., orosz fogság.  
Sifter József 1. h. gye.  
Gál Lajos 4. h. gye., Szerencs.  
Havlina Emil 10. h. gye., Zaborce.  
Lézer György, Čačak.  
Silbermann Vilmos 32. gye., Dobjakovar.  
Ferenczi István.  
Kocsis István.  
Trokán Sándor.  
Szloboda János.  
Beke Gusztáv.  
Vaskó János.  
Kocsis András.  
Tóth Károly.  
Körömi György.  
Pataki Lajos.  
Koternics János.  
Simkó Miklós.  
Frankó János.



## ALSÓDOBSZA.

A Dobszai család ősi fészke volt és hajdan két községből állott. Alsó- és Kázmér Dobszából. Ez az utóbbi név valószínűleg egykori tulajdonosának emlékét tartotta fenn az utókor számára. A Váradi Regestrum tanúsága szerint német telep volt, amiről a regestrumba bejegyzett fölvelt egyik pöreset tudósít bennünket. Az 1332—1337-iki pápai tizedlajstrom fölemlíti Dobszát, mint amely község hét garast fizet dézsma fejében. 1410-ben is találkozunk nevével. 1481-ben beiktatják dobszai birtokaiba a Gercselyi családot zálogjog címén, akik az Uporiaknak voltak rokonai. Tulajdonosai között ott találjuk még a Csányi, Perényi, Lencsés, Horváth és Rákóczi családokat. 1510-ben Kázmér Dobsza néven említik, szintűgy 1521-ben is, amikor Szapolyai János szepesi gróf tanúsítja, hogy Dobszay András magát a hadban jól és férfiasan viselte. A 16. században az egri ispotályosoknak is voltak Dobszán negyedei. A 17. század folyamán a töröktől sokat szenvedtek a dobszaiak is. 1790-ben gróf Török Lajos, báró Vay Mihály és Putnoki Pál örökösei között oszlott meg a község határa.

Jelenlegi birtokosai között fel kell említenünk Barcsay Bélát és Nagy Gedeont.

A község határához tartoznak a Bayer, Kádas, Csaje és Szeles tanyák, valamint az Akasztófásor düllő.

1871-ben, majd 1889-ben nagy tűzvész pusztított a községben.

Református temploma 1803-ban épült. Lelkésze: Diószeghy Mihály.

Alsódobsza lakossága az utolsó félszázad alatt a következő fejlődést mutatja: 1869-ben 539, 1880-ban 506, 1890-ben 576, 1900-ban 636, 1910-ben 603, 1920-ban 633, 1930-ban 620 lakosa volt. 1920-ban a község szintiszta magyar volt, csak egy ember nem vallotta magát magyarnak. Válás szerint volt a községben: r. k. 100, g. k. 18, ref. 503, ev. 5, g. kel. 1, izr. 6. A község határa 1713 kat. hold. A lakóházak száma 125.

Postaállomása Ujcsanáros, táviró hivatala Megyaszó, vasúti állomása Szikszó. Kisközség. Körjegyzőségi székhelye Ujcsanáros.

*Társadalmi alakulatok: Önkéntes tűzoltó egyesület. Alakult 1925-ben. Polgári lövészegylet. Alakult 1930-ban. Elnök: Diószegi Mihály. Önkéntes tűzoltó testület. Alakult 1925-ben. Elnök: Diószegi Mihály.*

## BEKECS.

A Takta vize mellett fekszik a község. Neve már a 11. században előfordul. A százdi apátság alapító levele említi 1067-ben a Terra Bekech környékén fölfakadó sós hévvizeket. (Salsatae aquae). Bekecs ekkor Péter szabolcsi comesé volt, ki a százdi apátságot alapította. A hatalmas Bogát-Radvány nemzetségből sarjadó Bekecsi családnak volt a község bölcsője. A család őseitől Bekétől kaphatta nevét. 1366-ban Nagy Lajos király Monaki Mihály fiainak, Sándor, Simon, János és Lászlónak adományozta Bekechet. A 14. század második felétől kezdve neve állandóan szerepel az oklevelekben, úgyhogy sorsáról képet rajzolhatunk magunknak. 1405-ben osztályos atyafiak voltak az Izsépiek, Cseleiek és Dobaiak, akik itteni részbirtokaik miatt perlekedtek is egymással. A Dobaiaknak később is volt részük itten, mert bekecsi birtokrészeikbe 1435-ben, majd pedig 1461-ben ismételten beiktatták őket. 1479-ben a Kőszeghi család is birtokos Bekecsen, akik valószínűleg zálogjogon bírták itteni földjeiket. A 16. század folyamán az egri ispotályosoknak is voltak negyedei a községben. 1567-ben nagy veszedelem szakadt erre a vidékre a tatárok képében, akik mindent elpusztítottak a Hegyalján. Az adóösszeíró lajstrom mint elpusztított helyet említi Bekecsset. A töröktől, tatártól sokat kellett szenvedniök a bekecsieknek is. 1647-ben a pozsonyi országgyűlés Bekecsset is kötelezi, hogy a szomszédos királyi várak fentartásához a várak őrségeinek ellátásához hozzá kell járulniök. A 17. században kihaltak a Monakiak férfiágon. A család nagykiterjedésű birtokait, Bekecsset is a fiúsított Monaki Anna révén báró Andrássy Mátyás kapta meg. A kurucvilág küzdelmeit és harcait szintén keservesen kellett megsínyleniök. Ezekben a viaskodásokban elpusztult újra Bekecs. 1732-ből azt olvassuk, hogy csupán két háza maradt épen a községnek, a többi mind romokban hever. 1732-ben zálogjog címén a Szentmiklóssyak kezére került a község, de az Andrássyak még a 18. század folyamán visszaváltották. A község határának jelentékeny része ma is az Andrássy-féle hitbizományhoz tartozik. Sokáig a jótékonykodásáról és műszeretéről ismert gróf Andrássy Dénes volt a hitbizomány ura.

A községhez tartozik a harangodi pusztá, amely a környék legjobb földje. Az Andrássy uradalomhoz tartozik a harangodi határ is. A pusztát nevezték Csillag-Harangodnak is. Állásos csárdájától, a Csillag csárdától,

amely híres hely volt a 19. század első felében. A harangodi puszta valamikor Szabolcs vármegyéhez tartozott. Nevét a szájhagyomány úgy magyarázta, hogy Takta Szada és Taktaharkány felé eső határon dombokat hánytak a lakosok s ezeknek a halmoknak azután határvédelmi jelentőségük volt s lábakon álló harangok zúgásával figyelmeztették a lakosságot a török vagy tatárveszedelem közeledtére. A pusztán a Harangod ér folyik keresztül, amely azután a valamikor halban gazdag volt Taktába ömlik bele. Az elég népes pusztának egy tanerős iskolája van.

Római katolikus temploma 1830 körül épült Nagy Boldogasszony tiszteletére. A szerencsi plébánia leányegyháza ma Bekecs.

Bekecsnek volt 1869-ben 1038, 1880-ban 837, 1890-ben 1186, 1900-ban 1746, 1910-ben 1853, 1920-ban 1723, 1930-ban 1915 lakosa, akik majdnem kivétel nélkül magyarok. 1920-ban 12 más ajkú ember lakott csupán a községben. Vallás szerint volt: r. k. 964, g. k. 466, ref. 218, ev. 3, g. kel. 1, izr. 71. Lakóházainak száma 229. Területe 4453 kat. hold.

Póstája, vasúti állomása Szerencsen, táviró hivatala Legyesbényén van. Kisközség. Körjegyzőségi székhelye Legyesbényén van.

Polgári lövészegyesülete alakult 1930-ban. Elnök: *Mikolka Imre*.

## BERZÉK.

A Hernád mellett épült Berzékét 1219-ben találjuk először fölemlítve Bezege néven a Várad Regestrumban, amikor a berzéki várnépeket a szerencsi ispotályosok perbefogták. 1275-ben II. Endre egri püspök igazságot tesz és visszaadja az egri káptalannak Berzékét (Bezeg), amit elődei jogtalanul elvettek a káptalantól. A pápai tizedlajstromokban (1332—1337) Bezek vagy Bezeg néven van följegyezve a község. 1407-ből ismerjük első birtokosát is Horváth András személyében. 1430 óta a Basky család volt tulajdonosa. Részbirtokosok voltak a XV-ik században Berzéken a Rozgonyiak, a Pósaik (1454) és a Borsosok (1487), 1456-ban Borsod vármegyéhez tartozott a falu. A XVI-ik században az egri ispotályosok, Szikszay Imre (1574) és Király Ambrus (1587) voltak birtokosai. Az 1585-iki összeírás már a töröknek behódolt falvak között sorolja fel, amit a törökök pusztító csapatai rombadöntöttek.

Az 1598-i adóösszeírás szerint is hódoltságai falu volt, de még magyar birtokosai is voltak, akik a következők: Király Ambrus, Horváth Mihály, Orgoványi Péter és Hevessy János. II. Rákóczi Ferenc csapataiban ott küzdöttek a berzékiek is. Idevaló hadnagyai voltak a fejedelemnek Kiss Gergely és Kovács Gergely. 1732-ben a Malonyay és Muraközy családok a tulajdonosai. A XIX-ik század első felében jelentősebb birtokosai: a

Fáy, Sturmman, Koós, Major, Malonyay, Józsa, Muraközy, Draskóczi, Maholányi, Csanády és Potoczky családok tagjai. Ma legnagyobb birto-  
kosa Berzéknek a Potoczky család.

A reformátusoknak anyaegyháza van itt. Templomuk a XVII-ik szá-  
zad derekán épült. Lelkésze: *Bényey József*.

Berzék a girincsi plébániának filiáléja. Az első kápolna számára a  
telket 1865-ben pataki Potoczky Imre adományozta. A kápolna Fábry  
Ignác bőkezűségéből és a hívek adományából épült fel Jézus szent nevének  
tisztelésére. A kápolnát 1898-ban iskolává alakították át s most Potoczky  
Imre a temetőben emelt egy új kápolnát, amely egyúttal az adományozó  
családi sírboltjául is szolgált. Szent Péter és Szent Pál apostolok tiszte-  
letére 1898-ban szentelték fel.

Határában van a Szilvánhát nevű malom. A néphagyomány szerint  
itt valamikor klostrom állott, aminek azonban már 70 év előtt sem volt  
semmi nyoma. A községhez tartoznak a Molnár- és a Potoczky tanyák,  
valamint a Cigánytelep. A Hernád folyó kiöntéseivel sok kárt okozott már  
a lakosságnak.

Berzék lakossága 1869-ben 590, 1880-ban 571, 1890-ben 520, 1900-ban  
606, 1910-ben 597, 1920-ban 694, 1930-ban 764 volt.

Szintiszta magyar község. 1920-ban idegenajkú lakos nem lakta.  
Vallás szerint a népesség a következőkép tagozódott: r. k. 414, g. k. 87,  
ref. 176, ev. 5, izr. 12. Lakóháza 129. Területe a községnek 1829 kat. hold.

Póstája Hernádnémetiben, táviró hivatala helyben és vasúti állomása  
Tiszalúcon van. Kisközség. Körjegyzőségi székhelye Sajóhidvég.

1855-ben itt született Miskolczy László m. kir. államrendőrségi tisztvi-  
selő, aki büntetőjogi és közgazdasági dolgozatokat és cikkeket írt a külön-  
böző szaklapokba. Önállóan megjelent munkája: Előzetes eljárás bün-  
ügyekben. Budapest, 1902.

*Egyesületei:* Polgári Lövészegylet. Alakult 1930-ban. Elnöke: *Bényey  
József*. Vadásztársaság. Alakult 1928-ban. Elnöke: *Lukács Imre*.

## GESZTELY.

Írta: Kún Zoltán

Csonka Magyarország leggazdagabban termő vidékének, az ú. n.  
Harangodi síknak délnyugati sarkán fekszik Gesztely nagyközség, közvet-  
lenül a Hernád folyó balpartján. Története a messze múltba, az Árpád-  
házi királyok korába nyulik vissza. Mint hadak útjába eső hely bőségesen  
kivette részét hol a tatár, hol a török martalócok dúlásaiból. Átzúgott  
felette „Zápolya öldöklő századának“ fergetege épen úgy, mint a 48—49-iki

szabadságharcunk leverésére behívott orosz invázió. Többször elpusztították, felperzselték, de mindannyiszor felépült s megújult, mint a hamvaiból megelevenedő Phönix. Történeti kutatások nyomán 1268-ban találunk róla először feljegyzést, mikor V. István még atyja IV. Béla király idejében odaajándékozta Gesztely földjét (Terra Keztel in Comitatu Zemplén) Drug (Dorog) fiának, Sándor szabolcsi ispánnak, ki a régi szabolcsvármegyei Guthkeled család egyik őse volt. Gesztely később a hazánkba Róbert Károly idején — tehát a XIV. század elején — beköltözött Drugeth család birtokába került. 1356-ban kelt feljegyzés szerint egyenetlenség támadt Dörögdi Miklós egri püspök és az egri kanonokok között a zemplén vármegyei dézsmák miatt; Nagy Lajos királyunk megintvén a püspököt, a pör olyatén befejezést nyert, hogy a szerencsi járásbeli Al-és Fel Gesztely a kanonok testvérek tulajdonához tartozzék. 1400-ig a Drugeth családé volt; 1560-ban a törökök rablásának esik áldozatul a körülötte lévő falvakkal egyetemben. A törökök ugyanis Hasszán basa, temesvári bég vezérlete mellett, kit Zápolya hívott ide szövetségbe Miksa ellen, az egész falut elhamvasztották s a lakosságot részint leöldösték, részint rabságba hurcolták s mint ilyen elpusztított hely került a Rákócziak birtokába. Az 1633. évben a hajdú városok kiváltságait kezdte gyakorolni, miért is az 1635. évi 68. és 92. tc. rendelkezései szerint: a Karok és Rendek tapasztalván, hogy a szabad hajdú városokon kívül Zemplén megyében is a töröknek behódolt helységek, köztük Gesztely is a földes uraiknak megtagadták a dézsmafizetést és a paraszti terheket vonakodtak viselni, sőt a faluba menekült jobbágyok visszaadását is megtagadták, az ország törvénye Zemplén vármegye törvényhatósága alá visszaparancsolta a községet s meghagyatott, hogy ha valaki Gesztelyben szökött jobbágyokat fogad magához, a „közbecsű áron megváltható ház-hely elvesztésével“ büntetessék. Dacára annak, hogy e törvények kötelezték a falu lakosságát, hogy a közterheket viselni tartoznak, mégis mindenféle módon kibúvót kerestek e terhek viselése alól, míg végre az 1647-iki pozsonyi országgyűlésen I. Rákóczi György részéről Gesztely olyan kötelezettséggel terhelte meg, hogy minden telek egy jól felfegyverzett lovast, a házas zsellér pedig egy kellően felfegyverzett gyalogost tartozott kiállítani a harc mezejére annyiszor, amennyiszer úgy hozta magával a parancs és ha figyelmük a harangkongatással felhívott az ellenséges csapatok közeledésére. E célból jó magas fákból készült őrtornyok voltak felállítva, melyekben a harang szava adta tudtul az ellenség közeledtét. Ha jelt adott a harang, minden fegyveres harcos köteles volt összejönni az e célra kijelölt helyeken, s meggátolni a Rákóczi javak felprédálását. Ettől kezdve az egész vidék ma is „Harangod“ vagyis harangok helye néven nevezetik.

„A rabló török ellen pennával hadakozott“ zempléni vicispánnak, Szirmai Péter uramnak 1649-ből reánk maradt jegyzőkönyve bizonyoságot tesz arról, hogy dúlták rabolták a törökök Gesztelyt és környékét. Gyász és siralmas sors jutott e község lakosainak, úgy hajdú, mint jobbágyi sorban levő néprétegeinek. Nemcsak a lábas jószágot, gabonaneműt, élelmet rabolta el a török, hanem elvitte a leányokat, menyecskéket is, szomorú bizonyoságot téve arról, hogy az 1606. évi statusquo alapján kötött zsitvatoroki békét eszeágában sem volt a pogány töröknek híven megtartani, sőt e vidéket „török nő és gyermek rabszolgapiaccá“ változtatta át.

Számos helység porrá égetve, mindenütt a tatárportyázások gyászos emlékei tűnnek szembe. A porrá égetett, elpusztult helységek fogságra nem hurcolt, hanem elbujdosott lakossága lassanként visszazsálingózott elhagyott helyeikre vagy az elpusztultak helyére mások telepedvén, a Hernádmenti exponáltabb fekvésű faluk — mint Gesztely is — behódoltak, ami annyit jelentett, hogy azontúl a „leg hatalmasabb legyőzhetetlen“ török császárnak is tartoznak adót fizetni. Tehát egyfelől a rovás, másfelől a defter húzta őket.

De nemcsak a törökök pusztítása, hanem a más rendbeli katonaság garázdálkodása is tarthatatlan állapotokat teremtett. Részint császári zsoldos katonák, részint kuruc vitézek lepték el úgy e vidéket, mint az ország többi részét, melyek mint a sáskák úgy élték ki a földet, ahol megjelentek. Különösen a zsoldos császári sereg főcéljának nem a törökkel szemben való hadakozást, hanem a harácsolást tekintette. Akár török, akár zsoldos katonák telepedtek le, jöttének hírére menekült a lakosság a falvakból, s hiába fordultak a sanyargatott lakosok panasszal az udvarhoz, vagy hatósághoz, orvoslást nem nyertek.

Szomorú világot vet a közállapotokra az a levél, melyet a vármegye közönségéhez intéztek 1663-ban a bujdosó kurucok hadnagyai s arra kéri a vármegyét, hogy mivel ők Thököli Imre parancsolatjából sokadmagukkal megszállták Gesztely községét, legyen segítségükre a vármegye, hogy pénzökért élelmet kaphassanak, úgy az emberek, mint lovaik számára. Mert a lakosság semmiféle élelmet nem hajlandó adni „sem pénzért, sem barátságért“, s kénytelenek lesznek harácsolás útján beszerezni a szükséges élelmet. Pedig van élelem, de „az nagy nyakasság“ miatt nem hajlandók adni semmi áron. Ha a vármegye a német katonaságnak „pénz nélkül provideal élelmet s a kurucoknak pedig pénzükért sem adnak, úgy kénytelenek lesznek az éhségtől kényszerítve rabolni, mert ott veszi el a kuruc, ahol találja.“

Mint minden hadak útjába eső hely, úgy Gesztely is sokat szenvedett a történelem folyamán, a nép anyagi romlását a sok háborúskodás, törökök, németek, kurucok gyakori támadásai s más elemi csapások (pestis)



nagyon elősegítették, úgyhogy a falu lassanként pusztá, lakatlan helyé vált. 1705-ben már úgy emlékeznek meg a feljegyzések Gesztelyről, hogy teljesen elpusztult, csak 1735-ben építtetett fel újra s telepített be idegenből hozott lakosokkal, kik többnyire tótok voltak, amint az itt lakó utódok neveiből következtetnünk lehet. Az 1598-iki összeírás Eödönffy Kristófot, Kéry János özvegyét, Horváth Miklóst, Homonnay Istvánt, Morvay Jánost, Monaky Ferencet, Daróczy András özvegyét említi birtokosaiként. Legrégibb földes urainak egyike az ungmegyei Csicserből származott Csicseri Orosz család, akik 1506-ban Ulászló királytól pallos jogot nyertek, vagyis e családnak megengedettett, hogy az istentelen és veszedelmes emberek gonoszságainak meggátolására birtokaik bármelyikén — így Gesztelyben is — „akasztófát, kerékbe töröt, pallost és egyéb fajta kínzó szerszámokat állíthassanak fel s a tolvajokat, rablókat, gyujtogatókat, boszorkányokat, emberölőket hurokra köttessék, kerékbe töressék, lenyakasztassák, elégessék“. Az Orosz család tagjai közül feljegyzés van Orosz Zsigmondról, ki 1757-ben a hadseregbe lépve, a Gyulay ezred parancsnokává neveztetett ki; a 7 éves porosz háború majdnem minden ütközeteiben részt vett s a legvakmerőbb bravurokat vitte véghez, sebet soha nem kapott. A 7 éves háborút követő béke után a hadseregből elbocsátatott, haza jövén, az egész környéken hírhedt lett „ádáz csínytevéseiről“, melyekért a vármegye tisztikara 1773-ban a szempei fegyházban töltendő börtönbüntetésre ítélte s mivel a tótok iránt mindenkor kimondhatatlan gyűlölettel viseltetett, tót fogolytársát rábeszélte, hogy akassza fel magát, s midőn ez habozott, nadrágszíjat adván neki, a széket alóla kirántá s csak akkor hívta segítségül a börtönfelügyelőt, mikor a fogoly már haldoklott; e cselekedetéért a börtönbüntetése 5 évvel meghosszabbított, melyet kitöltvén, azután sem szünt meg a csínytevésekkel, vaskos durva tréfákkal teljes dorbézoló élet folytatásától.

Az Orosz családon kívül Gesztely birtokosaiként említetnek a Fogarassyak, Kapyak, Szepessy, Rokfalussy, Komjáthy, Négyessy, Ghilányi, Kassay, Dóry, Puky, Tátray, Füzesséry, Dobozy, Mudrony, Fáy, Irányi, Betta családok. Nevezetes szerepet játszott e község életében Bizaki Puky István földesúr. Az ő vendégszerető úri hajlékában sokszor összejöttek a közélet s a környék notabilitásai s nemcsak a politikai közélet kiváló emberei, hanem az irodalom és művészet képviselői is szíves, szeretetteljes otthonra találtak. Sokszor megfordult a Bizaki Puky István házánál Csokonai a költő és Lavotta János, a híres zeneszerző és hegedűművész. Heteket töltött itt e két eredeti magyar tehetség, kiknek közös jellemvonásuk volt, hogy mindketten szerettek ide-oda vándorolni s kóborolni s nem vetették meg a jó boritalt. Csokonai és Lavotta között a mély és igaz barátság a gesztelyi Puky kúriában fejlődött ki, igen szeret-

ték egymást. Mindennap átmentek a Puky István tulajdonához tartozó regále korcsmába, ahol a közös téma, a költészet és zene tárgyai felett borozgatás közben addig vitatkoztak, hogy összevesztek, a regále korcsma bérlője lélekszakadva ment Puky földes úrhoz ezt mondván: Nemzetes nagy uram, tessék jönni hamar, mert a múzsafiak mindjárt agyonverik egymást. Puky hazaparancsolta a két múzsafit s szent lett köztük a béke. Másnap újra kezdtek előlről s Puky uram nem győzött köztük rendet tartani. Dacára annak, hogy mindig összeszólalkoztak, mégsem tudtak egymás nélkül meglenni. Sorsuk is közös lett, a mulatni szeretés, a borivás aláasta csakhamar mindkettő egészségét s korán sírba tért a két jó barát. Gesztelyben ugyanebben a regále korcsmában írta Csokonai a Csikóbőrös kulacshoz c. költeményét s több más versét, melyet Lavotta megzenésített. A korcsma címere egy nagy babérkoszorúba foglalt kulacs volt, mely a Puky István örököse, a Kóczán Miklós családja jóvoltából a sárospataki főiskolának ajándékozott 1917-ben. E korcsmában átutaztában megfordult Petőfi Sándor is 1844-ben. E korcsmaház jelenleg a ref. egyházé, iskola lett belőle, ahol a kövek is, ha beszélni tudnának, hirdetnék az elmúlt régi szép idők régi dicsőségét.

Gesztely 1849 július 28-án ütközet színhelye volt. Az oroszok már július 27-én Miskolc felől Ongának jövet megtámadták Leiningen hadtestének előőrseit, de aztán gyorsan visszavonultak. Másnap Grabbe orosz hadteste megtámadta a körülbelül egyenlő erejű magyar tábort. Leiningen, ki Görgey távollétében egyedül intézkedett, fedezett állásban várta az oroszok közeledését s nem engedte, hogy az orosz ágyúk tüzelését viszonozzák, míg az ellenség közel nem jutott. Ekkor egyszerre eldőrdültek a magyar ágyúk, melyeknek tüzelése nagy zavart okozott az orosz táborban, úgyhogy ez gyors futásban menekült Sajószentpéter felé. A magyar sereg egy halottat sem veszített, ellenben az oroszok vesztesége nagy volt. Már itt tapasztalható volt a magyar hadsereg ziláltsága, honvédek s igavonó állatok egyaránt éhséget szenvedtek. Ez ütközet — Görgey seregének utolsó győzelme — némileg késleltette ugyan az oroszok mozdulatait, mert Grabbe egész Putnokig hátrált, de a hadjárat további sorsán nem változtatott.

Kijutott e falunak a háborús időkből 1854-ben, a krími hadjárat idején is, melynek főszereplői a muszka és török, majd az angol, francia és piemonti haderők egyesültek látszólag a török segítségére, de inkább a muszka nagyravagyás meggátlására. A községre nézve a hadjárat anynyiban bírt jelentőséggel, hogy az osztrák hadsereg nagy tömegben a birodalom keleti határára rendeltetett, e hadsereg nagy része Gesztelyen vonult keresztül, ez átvonulás legalább is egy hónapig tartott s a községi szekeres erő mind a poggyász és élelmiszerek fuvarozására rendeltetett s

a lakosság mezei munkájának végzésében a folytonos katonai beszállások, részint az igavonó erő elvonása által akadályozva lón.

Nem került e falu a harcok fergetegét 1919-ben, a kommün leveretése alkalmával sem. Május 23-án a cseh és oláh egyesült csapatok hatalmas offenzívát indítottak a vörös hadsereg által megszállott Miskolc ellen. A támadás Gesztelyből indult ki, hogy sikere nem lett, a cseh és oláh hadvezetőség egyenetlenkedése volt az oka, mindenik fél magának követelte a dicsőséget, hogy először vonuljon be Miskolcra, s a vége egy szégyenletes visszavonulási kudarc lett, mely kudarcot május 31-én tették jóvá, mikor a nagy lendülettel megindított támadás megingatta a vörös hadsereg frontját s a vörös hadsereg feladta a Hernádon túllévő pozícióit. E két ütközet folytán több mint 30 vörös katona halt meg, kik Gesztelyben temették el. 1919-ben sokat szenvedett a lakosság részint a vörös hadsereg, részint a megszálló idegen csapatok erőszakoskodásai, rekvirálásai s garázdálkodásai folytán. Sok kár esett az épületekben a harcok ágyútüzei miatt, de a hadas idők megpróbáltatásait amint a multban átélte s lassankint kiheverte, úgy heverte ki az 1919-es év háborús szenvedéseit s gyötrelmekkel teljes megpróbáltatásait is.

A gesztelyi ref. egyház 1799-ig a borsodi egyházmegyéhez tartozott és a tiszáninneri egyházkerületnek újabb egyházmegyékbe történt beosztása idején (1799) soroztatott az alsózempléni egyházmegyébe. A reformáció tanainak Magyarországra való bejövetele után korán, minden nagyobb nehézség nélkül megalakult itt a ref. egyház, s mivel első temploma huszita templom volt, hihetőleg az itteni huszita egyház alakult át — nevet cserélve — a Kálvin tanait követő ref. egyházzá. A gesztelyi ref. egyház egyike nemcsak e vidéken, hanem az egész országban a legrégebb rendezett egyházközségeknek, bizonyítja ezt az, hogy már 1596-ban, mikor Tholnai Vince borsodi esperes, sajószentpéteri pap, Péntek György szikszói és Ungvári András miskolci papok meglátogatják az egyházközséget, akkor már a gesztelyi lelkésznek rendesen kiállított s másolatban ma is meglévő díjlevele volt. Az 1596-iki díjlevélben a földjavadalom így van feltüntetve: „Föld amennyi jól esik.“ Az 1640-iki chartében már így van körülírva: „Föld csak annyi, mint egy helyes (t. i. házhellyel bíró) gazdának.“ 1596-tól tudva van minden lelkésznek, 1717-től minden tanítójának neve.

A gesztelyi ref. egyház lelkészei a következők voltak: 1596—1639-ig Miskolczi Oswald, 1639—1664-ig Miskolczi Mátyás, 1665—1698-ig Margitai János, 1699—1731-ig Satzai István, 1732—39-ig Mádi János, 1739—41-ig Gödöllei István, 1742—47-ig Szentpéteri György, 1747—49-ig Balogh János, 1750—54-ig Erdélyi János, 1755—76-ig Szikszai Mihály, 1777—81-ig Pap Márton, 1782—86-ig Szoboszlai Péter, 1786—90-ig

Márton Gedeon, 1790—92-ig Bujdosó János, 1792—99-ig Zilahi Cs. Sámuel, 1799—1802-ig Ónodi Szabó József, 1802—808-ig Sós Gábor, 1808—23-ig Lovas Pál, 1823—26-ig Ábrahám István, 1826—29-ig Nánási István, 1829—50-ig Prágai István, 1850—1892-ig Olajos Pál, 1892—93-ig Mauritz Árpád, 1893—908-ig Olajos Pál előbbi Olajos fia, 1908— Kun Zoltán.

Az oskolamesterek a következők voltak: 1717—1726-ig Keresztúri János, 1726—31-ig Szentgyörgyi Sámuel, 1731—38-ig Szikszai Mihály, 1738—1747-ig Komáromi Mihály, 1747—50-ig Egerszegi Ferenc, 1750—56-ig Ónodi György, 1756—59-ig Panyiti Mihály, 1759—64-ig Dezső Mihály, 1764—80-ig Munkácsi István, 1780—83-ig Molnár István, 1783—89-ig Ethei István, 1789—95-ig Csontos János, 1796—99-ig Ferenczy András, 1799—803-ig Sárkány István, 1803—808-ig Mészáros Ferenc, 1808—12-ig Kapitány Dániel, 1812—14-ig Kovács Sámuel, 1814—18-ig Major György, 1818—20-ig Tóth István, 1820—22-ig Migléczy József, 1822—25-ig Ns Chyk Mihály, 1825—29-ig Csehi István, 1829—35-ig Csendes János, 1835—42-ig Sélley András, 1842—46-ig Molnár András, 1847—50-ig Rigó József, 1850—54-ig Szikszay Benjámín, 1854—1885-ig Pálóczy József (1848. évben honvéd főhadnagy), 1885—90-ig Görömbei Gábor, 1890—93-ig Hubay Bertalan, 1893—902-ig Csizy Gedeon, 1903—908-ig Szentpéteri Pál, 1908-ban Kocsár István, 1908—916-ig Kocsárné Nagy Piroska II-ik tanító, 1916-tól Magda Anna.

A ref. egyházközség tagjai mind magyarok, ezek a nevük jó magyar hangzása után ítélve az ősi lakók, míg a r. katolikus felekezetű községi lakosok a neveik után ítélve a későbbi telepítések következtében jöttek be a községbe. Az egyházközség tagjai egy pár kivételtől eltekintve, néhány holddal bíró kisgazda földművesek, kik igen nagy áldozatokkal tartják fenn egyházukat, iskolájukat. Sok küzdelmet folytattak régi idők óta a szegénységgel, de mindenféle nélkülözés között is megőrizték az apák hagyományos hithűségét. Áldozatkészségüket bizonyítja, hogy midőn 1824-ben megkezdték a torony építését, a szükséges pénzt sófuvarozással szerezték meg úgy, hogy a tokaji sóházból a miskolci sóházba szállították a sót az egyház hívei, s a szállítás díját az egyház gondnoka vette fel s szolgáltatotta be az egyház pénztárába. Ez időtájban az ilyen sószállítás jelentékeny módszere volt az egyházak boldogulásának, s e módszert alkalmazták 1848-ig. A toronyépítés 48-ban félbemaradt, a 48-as idők megbénították a hívek egyházi építési tevékenységét s minden gondolatukat a haza ügyére fordították. 1851-ben folytatták a toronyépítési munkáikat s a szükséges költségeket ismét a fentemlített módon szerezték be. A templom 1901-ben újra renováltatott, illetve nagyobbított meg a régi templomból. Midőn a munkások a jelenlegi templom alapárkait ásták, egy-egy helyen 5—6 egymáson fekvő, arccal lefelé és felfelé fektetett, sőt guggoló

helyzetben porladó, néhol minden kegyelet nélkül egymásra hányt emberi csontvázakat találtak, mely körülmény arra enged következtetni, hogy e templom temetőben, talán a tatárjárás idejében vagy más üldözés napjaiban szomorú véget ért emberek sírhalmai felett épült.

A r. katolikus egyháznak 1735-től az elpusztított község újra telepítési idejétől volt önálló plébániája 1760-ig. Ekkor megszűnt a plébánia s 1844-ig a hernádnémeti parókiához tartozott mint filia. 1844-ben ismét önálló plébánia lett. Plébánosai voltak 1844—1900-ig Kromcsák József, 1900—1922-ig Csicseri Ferenc, 1922— Vaskó György. Temploma, melynek Nagyboldogasszony a védő szentje 1806-ban épült az Orosz család mint kegyúr áldozatkészségéből. Ugyancsak az Orosz család jóvoltából nyert úgy a templom fentartására, mint a plébánia javadalmára földbirtokot.

A községben levő Orosz-féle kúriáról az a monda járja, hogy az hajdan emeletes volt s a tulajdonosai, két Orosz testvér nem tudtak a kastélyon megosztzkodni, hogy ki melyik részt foglalja el, a kastélyt kettévürészelték hosszában. Az így kettévágott kastély köveiből az egyik testvér építtette a jelenlegi Majzler László-féle lakást. Ugyancsak e két testvér hosszába vágta végig a pipaszárat és a létrát is és úgy osztzkodtak rajta. Innen van az a közmondás: osztzkodnak rajta, mint a gesztelyi kastélyon.

Van itt még egy érdekes monda, mely szerint a régi község az ú. n. Tekenős völgyben feküdt, ahol földrengés és földszakadás következtében részben összedőlt, részben elsülyedt. A falu lakosai még most is hiszik, hogy a falu elsülyedt templomának harangja az évnek ama napján, mikor a szerencsétlenség történt, megkondul. A község a rajta átvonuló nagy állami országút s a Hernádon levő vasbeton híd (épült 1913—15) folytán igen élénk, forgalmas hely, amelyen keresztül az autók százaai élénk kereskedelmi forgalmat bonyolítanak le. Nyáron kellemes strandfürdő van a Hernád partján, melyet az idegenek is szívesen felkeresnek.

Postája és táviró hivatala helyben van.

Területe 4554 kat. hold, ahol 1869-ben élt 1615, 1880-ban 1610, 1890--ben 1577, 1900-ban 1699, 1910-ben 1761, 1920-ban 1813, 1930-ban 1983 lélek. 1920-ban 4 tót és 4 német ajkún kívül mindenki magyarnak vallotta magát. Felekezet szerint: r. k. 816, g. k. 119, ref. 780, ev. 21, izr. 77 volt. Lakóházak száma 340.

*Társadalmi egyesületek:* Iparoskör. Alakult 1923-ban. Elnök: *Thuróczy Bertalan*. Faluszövetség fiókja. Alakult 1925-ben. Elnök: *Négyessy Pál*. Polgári Lövészegylet. Alakult 1930-ban. Elnök: *Juhász Pál*. Önkéntes Tűzoltó Egylet. Alakult. 1928-ban. Elnök: *Négyessy Rudolf*.

## GIRINCS.

Girincs nevével legelőször a pápai tizedlajstromokban (1332—1337) találkozunk Kerench, Kerechen néven. Első ismert birtokosa a Girincsi család volt, akik 1349-ben pereskedtek Kövér János fiaival Györggyel, Lászlóval és Gergellyel, kik a Hont Pázmány nemzetségből valók voltak. 1366-ban is a Girincsiek bírták még a községet. 1425-ben újra találkozunk nevével. Az oklevél Gerench-nek írja. A Sajó mellett épült falunak birtokosai a XV-ik század derekán Ladamóczy Miklós, Kaponyay László és Nagy Mihály Eödön Veronika voltak, akiket 1453-ban iktattak be girincsi rész-birtokaikba.

A 16. és 17. században nehéz napok szakadtak a községre, a lakosoknak sok szenvedésen, nyomorúságon kellett keresztül menniök. A törökök és tatárok portyázó csapatai többször elpusztították a virágzó kis falvat. 1585-ben összeírták a Zemplén vármegyei portákat. Az adóösszeíró lajstromban Girincset a töröknek behódolt községek között sorolják fel. 1598-ban is még mint hódoltsági falu szerepel, de azért voltak még magyar birtokosai is: Gerencsy László, György Deák, Farmosy Illés, Eördögh Péter, Bogácsy Mátyás és Barna Farkas özvegye. A XVI-ik században még az egr-i ispotályosoknak is voltak tizedei Girincsen. Girincsy vagy Gerincsy család a község legtekintélyesebb birtokos családja volt, akik után leányágon a Bekék, majd Nikházyak és azután a gróf Dörýék lettek a község leggazdagabb birtokosai.

A jobbházi Dörý családból Ferenc 1757-ben báróságot, 1770-ben pedig grófságot kapott. Dörý Ferenc 1757-től 1778-ig Zemplén vármegyének volt főispánja, aki 1771-ben a főpohárnoki méltóságot is megkapta. 1778 december 18-án halt meg és Teréz nevű leánya báró Andrassy Istvánnak lett a felesége, fia Gábor vezette tovább a családfát, akinek fiával Jánossal 1822-ben férfiágon kihalt a gróf Dörý család. János grófnak leánya gróf Pálffy Fidélnak lett a felesége s a Pálffy grófok így kerültek a Dörýek zemplénmegyei birtokaiba mint tulajdonosok.

Girincs négy saroktoronnyal megerősített várkastélyát a Dörýek építették 1730-ban. A kastély a XIX-ik század folyamán a Wagnereké lett, akik révén házasság útján a Hammersberg és Tüköry család lett a kastély tulajdonosa. A gróf Dörýek után az Almássy és gróf Bombelles családok is birtokosai voltak Girincsnek.

1805-ben, mikor a magyar szent koronát Ujhelyen át Munkácsra viték, Emódról kiindulva a girincsi határba hozták, (november végén) egy éjszakára. A következő nap mentek vele Szerencs felé. Zemplén vármegyéből 15 főből álló küldöttség ment a szent korona elé hódolásra és a koronát őrző méltóságok köszöntésére a határmenti Girincsre. A küldöttséget Pá-

lóczy Horváth László másodalispán vezette. Az ünnepi szónok Józsa Antal szolgabíró volt.

A girincsi határnak részét alkotja az abonyi puszta. Valamikor külön község volt, de a tatárok pusztításai véget vetettek önálló községi életének.

A Sajó romboló munkája és partszagatásai arra bírták a falu népet, hogy régebbi lakhelyét otthagyja és a XVIII-ik század folyamán mai helyére költözködjék át.

A község lakossága túlnyomó részben római katolikus. Plébániája már 1332—1337-ben fennállott, de régi katolikus plébániája a török időkben elpusztult. A XVIII-ik században volt protestáns egyháza is, de papját gróf Döry Ferenc elmozdította és megalapította 1737-ben a ma is fennálló római katolikus plébániát. Elemi iskolája is ebben az évben létesült. Temploma a boldogságos Szűz tiszteletére 1739-ben épült fel. A tokaji kerülethez tartozik. Leányegyházai: Köröm, Berzék, Kiscséc, Sajóhidvég és Kesznyéten. Kegyúri plébánia. Kegyura a Serényi grófi család. Plébánosa: *Nagy Miklós*.

Területe 1932 kat. hold. Lakossága 1869-ben 602, 1880-ban 704, 1890-ben 743, 1900-ban 832, 1910-ben 917, 1920-ban 930, 1930-ban 940 volt. A községben nem lakott más, mint csak magyar. Vallás szerint 1920-ban volt: r. k. 806, g. k. 69, ref. 38, ev. 3, g. k. 1, izr. 13. Lakóházainak száma 165.

Póstája és táviró állomása helyben, vasúti állomása Hernádnémetiben van. Kis község. Körjegyzőségi székhely. A körjegyzőséghez tartoznak még Kiscséc és Köröm. Körjegyző: *Potoczky Gyula*.

*Egyesületei:* A Polgári Lovászegyesület. Alakult 1930-ban. Elnök: *Potoczky Andor*. Gazdakör. Alakult 1930-ban. Elnök: *Lázár Albert*.

## GOLOP.

Nevét kun eredetűnek mondják. A Golop névben régi személynévet keresnek egyesek. A középkorban két községből állott: Alsó- és Felső-Golopból. Ez utóbbi Abaujvármegyéhez tartozott, később egyesítették Alsógoloppal és az így egybeolvadt községet azután Zemplén vármegyéhez csatolták.

Az Árpádok korának századaiban már lakott hely volt. IV. Béla királynak 1255-ben kiadott adománylevele szerint Mátyás szepesi prépost testvére András kapta meg, aki első ismert őse volt a Golopi családnak. 1258-ban Golop az Aba nemzetségbeli Debrei ág tulajdona. Az Aba nemzetség a honfoglaló nemzetségek közé tartozott. Béla király Névtelen Jegyzője a következőket mondja el róluk: „Akkor Árpád vezér a Máttra erde-

jében nagy földet adott Edunek és Edumérnek, ahol aztán unokái Póta várát építette, s akiknek nemzetségéből származott sok idő multával Sámuel király, kit kegyességéért Obának (Aba) neveztek vala.“

A Bogát-Radvány nemzetség szintén az ősi Zemplén vármegyei nemzetségek közé tartozik, akiknek a szerencsi járás majdnem minden községében volt birtoka. Kézai Simon mester magyar krónikájának függelékében a nemzetség eredetére vonatkozólag a következőket jegyezte fel: „akik Rodvan és Bakath nevet viselnek, azok nemzetsége Csehországból veszi eredetét.“ A nemzetségre vonatkozólag a legrégebbi oklevél 1227-ből való. Pontos egybekapcsolódó családfát azonban csak a XIV-ik század elejétől tudtak a genealógusok összeállítani. 15 hírneves magyar család származott a Bogát-Radvány nemzetségből. Legnagyobb részük ezeknek a családoknak kipusztult a letűnt zivataros és harcos századokban. A családok a következők: Bánóczy, Bogáthy, Cseley, Csizy, Doby, Gyapoly, Halápy, Izsepy, Kasuhy, Körtvélyessy, Luczy, Monoki, Morvay, Rákóczi és Stancsy.

Legnagyobb jelentőségre a 15 család közül a felsővadászi Rákóczi jutott, akiknek első ismert őst, I. Csépánt 1227-ben említik. A család 1517 óta használta a felsővadászi előnevet és hatalmuknak megalapítója Rákóczi Zsigmond volt, akit 1607-ben a rendek Erdély fejedelmi trónjára ültettek. A Rákóczi család magyar örökös grófságot és később német római birodalmi hercegi méltóságot kapott. Férfi ágon kihaltak 1756 június havában, leányágon pedig 1780 július 3-án.

1278-ban a Bogát-Radvány nemzetségből eredő Pál ispánnak, Golop fiának IV. Kun László király megengedte, hogy javairól és szolganépeiről szabadon rendelkezhetett, mivel nem voltak örökösei. Az egri káptalan tanúsítása szerint 1282-ben ősi birtokait Golop testvéreinek, Csiz fiainak Lászlónak és Csépánnak hagyományozta. 1296-ban egy határjárás perben fordul elő Golop (Kolop), amikor Abaujvárnak volt tartozéka. 1332—1337-iki pápai tizedlajstromok Kulup néven említik, amikor a község dézsmája 11 garas volt. 1335-ben Gopolkuta jogtalan elfoglalása ellen tiltakoztak a község tulajdonosai. Monaky László fia Mihály kérelemmel fordult Nagy Lajos királyhoz és a királynak tett nagy szolgálataira és érdemeire hivatkozva, magának kérte Golopot. A király 1354-ben méltányolva hívének kérését, odaadományozta neki a kért területet.

1356-ban Miklós egri püspök és az egri káptalan kanonokjai között éles ellentét támadt egyes Zemplén vármegyei községeknek dézsmája miatt. Nagy Lajos király elé került az ügy, aki úgy ítélkezett, hogy a vitás falvak dézsmája, ezek között a golopi is az egri kanonokokat illeti meg.

A Bogát-Radvány nemzetségből származó osztályos atyafiak: az



Izsépyek, Cseleiek és Dobiak 1405-ben perben állottak egymással egyes nemzetségi birtokok miatt. Az abaujvármegyei Felsőgolop tulajdona szintén vita tárgyát képezte. 1435-ben még mindig részbirtokosok voltak Golop határában úgy a Dobaiak, mint a Monakyak, akik ekkor új királyi adománylevelet kaptak golopi birtokaikra. 1473-ban Zombori Nagy István és Pohárnok István részt kaptak Golopon, de ugyanezen időtájban (1476) a tokaji pálosbarátoknak is voltak birtokaik a községben. A XV-ik század folyamán egy csomó birtokosát ismerjük a községnek.

Az 1576-ik adórajtsrom azon községek között említi, amelyeket a török, tatár rablóhadak teljesen elpusztítottak és kiraboltak.

A XVI-ik század utolsó negyedében újlag találkozunk a község ősi családjának, a Golopiaknak nevével. 1574-ből ismerjük Golopi Gáspárnak és feleségének Kornis Dorkának nevét. Golopi Gáspár 1596-ban Abauj vármegye alispáni székét töltötte be s Baj, Cigánd és Szentes községekben fekvő részbirtokaiért pereskedett Vékei Ilonával és perét 1596-ban ellenfelével szemben megnyerte. 1605-ből van még adatunk a Golopi családra vonatkozólag, amikor Golopi István és felesége Orsolya asszony díszes síremléket állítanak fel Kassán korán elhunyt két kicsi fiúgyermeküknek sírja fölé.

A XVIII-ik században a Vay, Vécsey, Ibrányi és Reviczky családok tagjai voltak Golop birtokosai. Golop birtokán lakott báró Vay László ezredes, aki a hét éves osztrák-porosz háborúban saját költségén zászlóaljot állított ki és portyázásai közben megfordult Berlinben is. Az általa innen elhozott zászlót a kassai múzeumban őrzik. Ma a község legjelentősebb birtokosa a báró Vay család. Két kastélyuk van a faluban, amelyek közül a régebbit báró Vay Miklós építtette.

Golop határában feküdt Szenteskuta, amit 1296-ban egy határjárási okmány említ Zenthes-Kuta néven. A török idők vészes harcai elsöpörték a községet a föld színéről, amelyet már 1564-ben is mint Goloppal szomszédos pusztát említenek fel. A békésebb idők nyugodtabb századai sem keltették új életre többé Szenteskutát.

Az 1332—1337. közötti években összeírt pápai tizedszedő lajstrom említi már Minden Szentek tiszteletére emelt templomát a községnek. Ugyanekkor papjának, Jánosnak nevét is fentartotta számunkra a tizedlajstrom. A protestantizmus elterjedése megszüntette ősi katolikus plébániáját. Ma a monoki parókiának leányegyháza. Szűz Mária tiszteletére emelt kápolnáját 1886-ban építették. A római katolikus egyháznak elemi iskolája van a községben.

A protestantizmus elterjedésével a község lakóinak jelentős része elfogadta az új hitet és Kálvin János tanait. Református egyháza a pro-

testamentum első századában keletkezett még és ugyanebből az időszakból való temploma is. Lelkésze: *Kiss Miklós*.

Mint minden hegyaljai vidéki község, Golop is bortermő terület volt. Borai egyenrangúak voltak a Tokajon szüretelt borokkal. 1694-ből szőlőhegyei közül ismerjük a Kisoldalt és Gázót.

Golop területe 1620 kat. hold, ahol 1869-ben 605, 1880-ban 592, 1890-ben 593, 1900-ban 700, 1910-ben 765, 1920-ban 827 és 1930-ban 930 ember lakott. 1920-ban 825 magyar és 2 tót ajkú lakosa volt, akik között r. k. 529, g. k. 38, ref. 237, ev. 6 és izr. 17 volt. Lakóházainak száma 132.

Golop kisközség. Körjegyzőségi székhelye Ond. Póstája és táviró állomása Tállyán, vasúti állomása pedig Szerencsen van.

*Egyesülete:* Polgári Lovászegylet. Alakult 1930-ban. Elnök: *Holezer Vilmos*.

*Golop hősi halottai a világháborúban:*

Bártfai Mihály	Németi Bertalan
Kiss Bálint	Bagly István
Bártfai János	Béres József
Spisák János	Béres János
Juhász János	Kerékgyártó János
Molnár István	Lasztóci Pál
Grosz Lipót	Septy Béla
Klinkó István	Kazai János
ifj. Klinkó András	Miklós János
Rikk Gergely	

HERNÁDKAK.

Írta: *Hegedüs László*.

Hernádkak (régén Kak, régebben Kok) kisközség. A Hernád folyó két partján fekszik. A baloldalon a tulajdonképeni község magva, a jobb oldalon későbbi település, mely ma Belegrád nevet visel. Ősi települő hely, a „Harangod“ nyugati szélén. Közigazgatásilag Gesztely nagyközséghez van csatolva. Itt van utolsó postája, telefon és táviróállomása. Zemplén vármegye legdélibb szélén Borsod- és Abauj vármegyék határainak összehatalálkozásánál. Lakóinak száma 868. Felerészben ref., felerészben róm. kat., gör. kat. és izr. vallásúak. Legnagyobb részben földművesek. Van ref. temploma, mely 1802-ben épült. Ettől az időtől fogva a ref. egyház anyakönyvei is megvannak. A róm. kat.-ok egyháziilag Hernádnémetihez tartoznak, a gör. kat.-ok pedig Sajópetrihez. Két iskolája van, ú. m. ref. és róm. kat. A ref. iskola körülbelül 200 éve áll fenn, a róm. kat. 1920-ban

szerveztetett. Két szatócs üzlete és két korcsmája van. Vasúti állomása Hernádnémeti, vagy Onga. Mindkét helyről könnyen megközelíthető.

Régi okmányok szerint már a honfoglaló magyarok vezérszállása volt. (Rétel, Tarcal, Ed, Edömér kapja). Mint ilyen ment át a vezérek nyomán később a királyok tulajdonába, akik aztán kiváló érdemek elismeréséül és jutalmazásául világi személyeknek adományozták. Így jut 1226—1237 között Kokos (Gallus) gróf birtokába. Kokos, vagy Kakas gróf László ispánnak volt kortársa. Mivel a falu neve régi okmányokban „Kok“-nak is említetik, valószínű, hogy akkori tulajdonosa után kapta nevét; vagy, mivel ősi székelyes-magyarsággal „Kak“, mint a „kakas“ szó töve délceget jelent, lehet, hogy új tulajdonosának neve a falutól származott, amire számos példával találkozunk a ma történetében is. Bizonyos, hogy 1241—42-ben a tatárok a környező falvakkal együtt ezt is elpusztították, hiszen alig néhány km-re fekszik a „Muhi“-tól. 1281-ben az egri káptalan egy birtokcserét tárgyazó okiratban említi a „Morcu“ halastavat és a „Kak ternae stagna“-t, (kak mezei posvány), amelynek ma már nyoma sincs. A Morcu halastó ez okmány szerint Kak és Hernádnémeti között volt. Ettől az időtől kezdve valószínűleg az egri káptalan birtoka. Legalább is erre enged következtetni, hogy 1302-ben zárdájáról van említés téve, melynek romjai máig is feltalálhatók a felkemeji erdőben, mely ma a vallásalapítvány tulajdona és Alsózolca borsodmegyei község határához tartozik. Mint egri káptalani birtok az egri püspöki alapítványból létesült „szent László király“ ispotályának egyháza volt 1549-ig. (Kak utraque). Ennek fizette a bárány-, méh-, árpa-, búza- és zabtizedet. 1545-ben, amikor a török a környékbeli falvakat kirabolja, ez se marad sértetlen, mert hiszen mindenkor a hadak útjába esett. 1567-ben a tatár portyázások nyomán elpusztul, lakossága leöletik, vagy rabságba kerül. 1585-ben, mint Rákóczi birtok 11 környékbeli faluval együtt (Alsólúc, Berzék, Csánálos, Felsőlúc, Hernádnémeti, Gesztely, Kak, Kesznyéten, Kiscséc és Köröm) tényleg behódol a töröknek. Ettől az időtől kezdve a törökhódolt-ság területéhez tartozik. Rákóczi Zsigmonddal együtt, mint birtokosok Terjéssy Mihály, Szemere István és Baracska János özvegye említetnek. 1634-ben Koppányi Szabó Dávidot iktatják valamelyik itteni rész birtokába. A Rákóczi-féle szabadságharc alatt a kipusztult helyek közé tartozik. 1750-ben földesura Sissáry Gábor cseheket telepít le. De mivel ezek a Magyarországra be nem vett huszita felekezethez ragaszkodnak, a kat. vallás elfogadására börtönnel és veréssel kényszerítették, nagyobb részben elszéledtek. Ebben az időben, az anyakönyvek tanúsága szerint a falu három részből állott: Belsőkak, Külsőkak és Tótkak. Birtokosokként szerepelnek ekkor Sissári, Szemere, Fáy, Jósa, Batta, Szücs, Gothard, Mezösi és báró Mesko családok.

Itt említettnek még ebben az időben anabaptisták is, akik Mária Terézia idejében 1760-ban királyi parancs folytán kényszerítették a róm. kat. vallás elfogadására. Valószínűleg ezek a Sissáry Gábor által 1750-ben letelepített cseh huszitákkal azonosak. Csak valamely jóhiszemű krónikás nézhetette őket anabaptistáknak. Az sem valószínű, hogy ezek a husziták, akik ittmaradtak a róm. kat. vallásra térnek át, mert 1802-ben, amikor itt az önálló ref. anyaegyház megalakul, róm. kat. vallású alig van a lakosok között. Ellenben a ref. egyház hívei között találunk ilyen nevűeket: Sztrakony, Traczák, Kvaszintsko, Pitlák, Kokál, Krupla, Pongyelka stb. 1849-ben az oroszok dézsmálják hadi ellátás címén, azonban az elvitt javakért csak ígéretet, de kárpótlást nem kap. Az 1919. évi román megszállás idején itt csatlakozott a cseh és román front. A románok itt súlyos vereséget szenvedtek a felkemeji erdő mellett, a Hernádon túl.

A község területe 1780 kat. hold, ahol 1869-ben lakott 788, 1880-ban 1234, 1890-ben 752, 1900-ban 867, 1910-ben 796, 1920-ban 868, 1930-ban 866 lélek. 1920-ban egy német és egy tót ajkún kívül az egész község szintizta magyar volt. Vallás szerint: r. k. 440, g. k. 57, ref. 352, ev. 4 és izr. 15 volt a községben. A lakóházak száma 148.

*Egyesülete:* Polgári Lövészegylet. Alakult 1930-ban. Elnök: *Hegedüs László.*

## HERNÁDNÉMETI.

Írta: Kallós János.

Hernádnémeti nagyközség Zemplén vármegye szerencsi járásában. Lakosainak száma a legújabb népszámlálási adatok szerint 2598. Magyarok lakják. Felerészben katolikusok, felerészben reformátusok. A határa 5845 kat. hold kiterjedésű. Vasútállomás, telefon, posta, távirda helyben.

Közvetlen a Hernád folyó mentén fekszik. Terjengős, tipikus magyar falu, nagyrészt széles portákkal, tele virággal és fával.

Multja nagyon zajos volt. Biztosra vehetjük, hogy Szent István idejében már létezett. Az Almássy családnak hatalmas birtokigazolási peréből határozott tényként világlik ki, hogy az Aba nemzetségé volt az egész Harangod vidékével és Jajhalmával együtt. Az Árpádok alatti testvérharcoknak és belviszálykodásoknak állandó színtere volt, úgyhogy a község elnéptelenedett. A gyér lakosságú községet Szent László király népesítette be hatalmas telepítési akciójával, mikor is a kabarokat, kik a Duna-Tisza közén laktak sűrűn, három részre felosztva, az egyik részét vidékünkre telepítette le. (A többi Erdélybe és Sopron, Moson tájékára vitte). Az Almássy család iratainak kevéssé ismert adatait nagynevű történészünk, Karácsonyi kutatásai is igazolják. A tatárpusztítás a gazdag és

virágzó községet úgyszólván teljesen elseperte a föld színéről. A nemzeti szerencsétlenséggé vált szomszédos Muhi borzalmas pusztítás nyomait hagyta hátra, Hernádnémetiben kő kövön nem maradt. A férfi lakosság Muhinál pusztult el, az itthon maradottakat csatavesztés után nyomban legyilkolták. Ekkor pusztulhatott el a Hernádon túl, a Kemely-erdőségben levő monostor is, melynek ma már csak néhány fundamentumköve maradt meg.

Az elpusztult községbe III. Béla király német telepeseket hozott. Azt gondoljuk, hogy az „Adalékok“ írója téved, midőn azt írja, hogy Hernádnémeti ősgermán telep és hogy a magyarok már itt találták. De fakto, a germán lakosságot csak a tatárpusztítás után hozták ide. A Németi vagy Nempti csak most ragadhatott rá; hogy azelőtt hogy hívták, nincs nyoma.

Községünk nevét először 1281-ből származó és az egri káptalan levéltárában levő okirat említi, mely szerint Hernád-Németi határában van a „Moréna“ halastó. Egy 1300-ból származó egri okirat szerint Hernádnémeti határában van a „Fok“ víz. Jelenleg teljesen ismeretlenek.

A községnek szerencsés fekvése, a Bánáttal vetekedő szántóföldje, a Hernádmögötti hatalmas tölgyes erdőség és pompás erdei legelők a lakókat csakhamar jómódhoz segítették, úgyhogy a tatárdúlást hamarosan kiheverve, a környékbeli községek között az első helyet foglalta el. Az 1400—1500-as években, mint Hernád-Nempti várost emlegetik az egykorú okmányok.

1527-ben Zápolya birtok volt. Ferdinánd király Thurzó Elek tárnokmesternek adományozta, majd Thurzó György és Ferenc birtokolták. 1541 január 3-án Serédi Gáspár kapta.

Az 1526-os katasztrófa községünkre is siralmas hatással volt. Az alföldön átözönlő törököknek szabad prédája volt. Fekvésénél fogva úgy a barátságos, mint ellenséges jövő-menő hadaknak állandó átjárója volt. Sem Egervár, sem Diósgyőr, sem pedig a tokaji vár oltalmat nem nyújthatott lakosságának. Az Ónod felől ömlő török ellenállás nélkül portyázott Hernádnémetin keresztül Kassáig. Hogy minden ilyen alkalommal „bekapta a deftert“ (törökadó) kegyetlenül, az embertelen sarcolásokkal, ennek sok nyomát találjuk. A lakosságnak szemrevalóbb részéből, a férfiakból és lányokból nagyon sokat fűztek rabszíjra.

1567-ben a községet porrá égették, az itthon találtakat legyilkolták, a fiatalokat Törökországba hurcolták, hogy a legkittünőbb harcosokat neveljék belőlük, a janicsárokat, a módosabbakat pedig sokszor vagyonokat érő váltságdíjért bocsátották csak szabadon. Különösen ebben az időben (a tatár időben is) nagyjelentőségű volt községünk lakosságára a szomszédos Bükkhegység is. A Szeleta barlang, a Büdöspest s a többi kisebb és nagyobb barlang nemcsak a kőkorszakban adott hajlékot és menedéket

az embernek a vadállatok ellen, hanem a tatár és török korszakban is nagyon sok Hernádnémeti- és Bükk-környéki lakosnak volt menedéke a legkegyetlenebb és legvérengzőbb vadak ellen, saját fajtái ellen. Az ezidőtájt még létező szentléleki monostor és gyönyörű gótstíli temploma a Bükk-hegység lehangulatosabb magaslátán, be sok hernádnémeti lakosnak, anyának, csecsemőnek adott hajlékot az embertelen törökdúlások idején! Áldott még ma is a vörös (pálos) barátok emléke, kik tíz-tizenötöd magukkal a zárdából már nem egyszer kiszoruló és a forrás körül táborozó ezernyi tömegét a környék lakosságának fáradhatatlan buzgalommal vigasztalták és ápolgatták. E kedves kolduló barátok kordélya bizony sokszor elégtelen volt a sok éhező kielégítésére. Mikor a törököknek egy portyázó rablócsapata a szentléleki hegy monostorát kirabolta, lerombolta, istenes lakóit a nép „barát“-ait legyilkolta, egy fokkal még szomorúbb lett a vidék képe, mert az elviselhetetlen sanyarú világban vigasztalóikat és bátorítóikat veszítették el.

Az 1567-es török dulás gyászos nyomai fel egészen Uporig meglát-szottak. A hernádnémeti lakosság visszashállingózva tapasztalni kezdte, hogy teljesen magára van hagyatva. Oltalmat sem a királyi seregektől, sem pedig az erdélyi fejedelmek hadaitól nem kaptak, sőt ellenkezőleg, az átvonuló hadak nagyon sok pénzébe kerültek. A királyi fiskus emberei az adót rováskor szigorúan behajtották, súlyos volt a dézsma is, de meg időközönként a török is látogatását tette. Szegény népet tehát egyrésztől a „rovás“, másrésztől a kegyetlen „defter“ állandóan sorvasztotta. Sokszor azzal sem volt tisztában, hogy kinek engedelmeskedjen. Ha a királyi seregeknek hódolt be, akkor az erdélyi fejedelmek, vagy a török haragudott meg és viszont. Állandóan két, sőt három kő között morzsolódott.

1634-ben, mikor Rákóczi György és Bethlen Erdély birtokáért „huzalkodtak“, Rákóczi, hogy megtartsa magának a számottevő hernádnémetiek segítségét, felruházta őket a (colonocalis obligationis loco) „szállásbeli kötelezettség“ kiváltságával, vagyis, hogy minden telek egy jól felfegyverzett lovast, a házas zsellér pedig egy kellően felszerelt gyalogost tartozik kiállítani háború idején, (ami pedig úgyszólván mindennapos volt) annyiszor, ahányszor úgy hozta magával a parancs. Ugyanezt megkapták a szomszéd községek is, Hidvég és Gesztely. Ez nagy előny volt, mert hiszen ezáltal egy egész kis hadsereg verődhetett össze veszély idején. Ezért is Lúcz és Kesznyéten körül kimagasló dombokon fából jó magas őrtornyokat készítettek haranggal ellátva, hogy a betört ellenség közeledését kongatással adják hírül. A kongatás szavára voltak kötelesek összegyülekezni az erre a célra épített dombos helyeken. A vészhiért dombról-dombra továbbították egészen Szerencsig. (Ezek a mestersége-

sen épített dombok még ma is léteznek és tévesen kunhalmoknak, vagy a népvándorlás idejéből eredő temetőeknek gondolják őket). Így a vész-kongatás szavára összeverődve kötelesek voltak a Rákóczi javak felprédálását meggátolni. Ki tudja hányszor sikerült a rabló hordákat tűzhelyektől — így közös erővel — távoltartani. E haranggal ellátott fatornyos vészjelzőktől hívják még ma is a vidéket „Harangodnak“.

A környék három nagyközsége Hernádnémeti, Hidvég és Gesztely tudatára ébredve annak, hogy legtöbbször saját vitézségükre vannak hagyatva és vérszemet kapva a hordák fölötti gyakori fölényük miatt, de meg mivel a lovasoknak és gyalogosoknak tartása is áldozatokba került, lassan-lassan vindikálni kezdték maguknak azokat a jogokat, melyeket a szabadhajdúk élveznek. A dézsmát megtagadták, a „paraszti terheket“ viselni nem akarták, sőt a máshonnet menekülő jobbágyoknak is menedéket adtak, ami igen nagy krimen volt. Sőt oly nagy volt az önbizalmuk, hogy „kezdték magukat bizonyos elkülönözött szabad államnak mutatni az országban“. A három községnek közös hadnagya volt, ki Hernádnémetiben székel. ‘A vármegye joghatóságát megtagadták, a fő emberek intézkedéseit nem tartották be, sőt behódoltak a töröknek teljesen. Ezért a renitenciáért a soproni országgyűlés 1635-ben ráncbaszedte őket. ‘A karok és rendek tapasztalván, hogy a szabadhajdúvárosokon kívül a tiszánineni felsőrészekben Zemplén vármegyében is a töröknek behódolt egyes helységek, névszerint Hernádnémeti, Hidvég és Gesztely szabad hajdúvárosok módjára kezdenek viselkedni‘, megrendszabályozta őket és a közterhek viselésére ismét köteleztettek.

Ez az intézkedés azonban nem igen tetszhetett Hernádnémeti és társai hajdúhelységeknek, mert válaszul az egri törököket hívták be, kikötve, hogy nekik semmiféle bántódásuk ne legyen. A törökök a hívásra jöttek is, de a kikötést nem respektálva elsősorban e három hajdúhelységet foglalták el a szomszédos környékkel együtt azon a címen, hogy védelme alá veszi. Erre a protektorátusra azonban kegyetlenül ráfizettek, mert Hernádnémeti adóját „felverte, deli ifjait keresztény raboknak elvitte“. A németiek — úgy látszik — szerették volna már visszacsinálni a dolgot és a török barátságtól szabadulni. A török ezt megneszelve, boszszúból 1637-ben az egész vidéket felperzselte Hernádnémetivel együtt egészen Szerencsig. Ezeknek a gyalázatos portyázásoknak azonban nemcsak Hernádnémeti és társai voltak az okai, hanem a főbűnös Bethlen István volt, ki nem egyszer kérte, hívta és sürgette a törököt, hogy jöjjenek a Rákóczi birodalmakba és azt dúlják fel és rabolják ki, hogy ezáltal is gyengüljön erős riválisának a hatalma.

Ebből az időből való az alábbi érdekes tanuvallomás, melyet „becsületes jobbágy Miklós, Báthory Zsófiának jobbágybírája tett: Tudom, hogy

Hernádnémetiből való Kovács István nevű hajdúnak fiát elvitte a török, kit 100 forintokért ki akartunk váltani, de nem tudván megalkudni vele, odamaradt. Hogy utoljára megegyeztünk 75 frt-ban alkudtunk, 25 itce vajban, 25 kiló árpában és egy dézsma turóban. Ebben két esztendeig tartott meg, annak utána esztendőnkint mind föllebb föllebb verte, mostan immár másfélszáz török frt-ra verte, 30 kila árpát, 30 itce vajat, két dézsma turót“. (Becsületes Véh Mátyás ugyanilyen vallomást tesz).

A soproni országgyűlés ráncbaszedésére azonban úgylátszik nem sokat adtak a hernádnémetiek, mert tovább is úgy viselkedtek, mint a szabad hajdúk, annyira, hogy 1647-ben a pozsonyi országgyűlés ismét foglalkozik a község makacosságával és erélyesen elkötelezik a közterhek viselésére.

Ennek az országgyűlési határozatnak — úgy látszik — érvényt is szereztek ezúttal. A törököt a királyi seregek visszaszorítják ismét Eger tájékára. A községgel szemben a legkisebb méltányossággal sincsenek — minden bizonnal — közeli hűtlensége miatt. Ismételten hatalmas sarcot rónak ki rá és nagyszámú katonát szállásolnak el a községben. Kemény János erdélyi fejedelem és I. Lipót magyar király a török elleni közös hadjárata alkalmával a „németekmya“ nagyon siralmasan panaszkodnak a község lakói. Ez az érdekes és siralmas hangú levél Zemplén vármegye archívumában van. A törökös stílusú és ortografiájú levél átírva a következő: „Az egész Nemes Vármegyének zempliny városában nekünk jó akaro Urainknak adassék. Az Ur Isten minden lelki és testijovaival algya es latogassa nagysagtokat, s ti kegyelmeteket. Mi okon kelletek Nagysagtokat s tikegyelmeteket meg találunk, Szolga Biro uram jelente, hogy az nemes vármegyének Zemplynyben Gyülese leszen, aztis jelente, hogy szomoru karvallasunkat irnok meg az Nemes vármegyére, az melyeket valallottunk az Nemetekmya. Mi Nagyságtokatnak s ti kegyelmeteknek azt irhaczuk jo Lelkünk ismereti szerint, hogy mikor az elmúlt esztendőnkben fel vertenek bennünköt vallattunk tizen öt ezer forint erő karokat, mert csak lovainakot is különbnel különbet vitetek el többeket száznál, hogy másodsor hozzánk beszalítottak az Nemeteket az meljeket Onodba vittetek akoris jo Lelkünk ismereti szerint is vallottunk két szaz talér Karokat, mi egy szoval azt irhaczuk Nagysaghtoknak s ti Kegyelmeteknek, hogy teljesegel el untuk, s teljessegel majdon el is fogyatnak bennünköt, ha az Nemes Var Megye nem Provideal felöllunk Isten minden joknak igazgatasara s veghben vitelire vezerelje Nagysagh tokat s ti Kegyelmeteket Kivanyunk szegény varosül. Ezek után Isten tarca es eltesse jo egessegben Nagysagh tokat s ti Kegyelmeteket. Datum in Hernad Nemtei anno 1662, die 3 Xbris Nagysagh toknak s ti Kegyelmeteknek szeginy alazatos szolgai Közön szegessen az Hornad Nemetijek“.



A török kitakarodása után községünk élete már nyugodtabb, úgyhogy már nem is igen találtunk feljegyezve történetére vonatkozólag semmit.

A Rákóczi birtokok konfiskálása után Hernádnémeti birtokosa az Aspremontok voltak, majd az Erdődy grófok, az Almássy, a báró Meskó család, gróf Zichyek, jelenleg pedig gróf Wimpffen Györgyné és báró Harkányi János.

Lakosai jelenleg nyugalmas, munkás földműves emberek, kik aránylag kevés és nagyon messzefekvő földeiket szívós, kitartó munkával művelik. Kiváló vezetősége a nép teljes bizalmát bírja. Van Hangya szövetkezete és nagyforgalmú Hitelszövetkezete.

Gyakoribb családnevek: Répási, Farkas, Boros, Posta, Csontos, Dovák Filepkó, Hajdu, Kecskeméti, Nagy, Orosz, Óriás, Homolya, Czövek, Tóth, Fésüs, Bényei.

Jelenleg igen nagy gondot okoz a szeszélyes Hernád folyó sebes vize. Félős, ha az illetékesek az eddigi nemtörődomséggel viseltetnek a Hernád szabályozásának kiforszírozásával szemben, úgy a békés portákból nem egy kerül majd a Hernád mélyére. Lakosságának száma szabályosan emelkedik. 1830-ban 1538 volt, míg 1910-ben 2238.

Vallásilag a lakosság kb. feles. Békés egyetértésben élnek.

A katolikusoknak már 1400 elején önálló plébániájuk volt. Csucsíves kis temploma a mellette álló plébánialakkal együtt 1500 első felében épült és 1609-ben a reformátusok foglalták el. 1769-ben ismét anyaegyház. A jelenlegi románstíliú templomot, mely szent Joachim tiszteletére van szentelve, 1768-ban id. báró Meskó Jakab özvegye, Fáy Mária grófnő két oldalkápolnával látta el. Így nyerte jelenlegi keresztalakját. Tornyot 1883-ban építették mellé. A javadalmi földeket mind a báró Meskó család — mint kegyúr ajándékozta. Az anyakönyvek 1768-tól vannak vezetve. Jelenlegi kegyúrnő gróf Wimpffen Györgyné szül. gróf Zichy Jackveline. A katolikus híveknek a száma 1830-ban 320 volt, 1910-ben 1218. Hazáját, vallását szereti. A vasárnapi miséken a templom zsúfolásig telve van. A hívek jelenleg templomépítés előtt vannak. Kis templomuk a plébánia híveinek a harmadát sem igen tudja befogadni.

A reformátusság 1609-ben vetette meg lábát Hernádnémetiben. Ebben az esztendőben létesült parókiája. Az ősrégi gótikus kis templomot 1895-ben lebontották és megfelelő tágas, szép új templomot építettek helyén, Katona építész terve szerint. Levéltára bőséges, de még feldolgozatlan. Levéltárában őriznek egy eredeti adománylevelet Rákóczi Ferenc-től. Híveinek száma 1830-ban 1218 volt, 1910-ben 1159.

Postája, táviró hivatala és vasútállomása helyben. Területe 5845 kat. hold. Ezen területen lakott 1869-ben 1837, 1880-ban 1925, 1890-ben 2123, 1900-ban 2289, 1910-ben 2409, 1920-ban 2597, 1930-ban 2802 lélek.

Színmagyar község. Idegen ajkúak száma 1920-ban a következő volt: 3 német, 8 tót, 1 horvát, 3 egyéb, akik 4 ember kivételével mind beszéltek magyarul. Felekezet szerint volt: r. k. 1280, g. k. 94, ref. 1155, ev. 10, izr. 58. Lakóházak száma 399 volt.

*Egyesülete:* Polgári Lövészegyesület. Alakult 1930-ban. Elnök: *Korcsmáros János.*

## KESZNYÉTEN.

Közel a Sajó torkolatához épült községet Sajókesznyétének is neveztek. Az Aba nemzetségből származó Marhard volt első birtokosa, akit 1252—1271 között említenek az oklevelek, fia Pál volt, akinek nevével 1307—1318 között években találkozunk. Pál fia János, aki 1344-ben Gömör vármegyének volt főispánja és aki 1334-ben kesznyéteni birtokát elcserélte Fónyi (Fóny) Balázs, Miklós fia és testvére Zonk János újjármegyei birtokaiért.

Az Ákos nemzetségből eredő Erne ág szintén birtokos volt Kesznyéten. A nemzetség birtokait 1320-ban, köztük Kesznyétent is elkobozták és az Aba nemzetségből származó Aszalai ág kapta meg a királytól a megnótázott birtokokat.

A pápai tizedlajstromokban (1332—1337) találkozunk Kesznyéten község nevével, amikor felemlítve találjuk azt is, hogy temploma Szent Erzsébet tiszteletére volt felszentelve.

A XIV-ik század második felében a Czudaroké volt a község, akik 1440-ben elzalogosították Kesznyétent a Rozgonyiaknak. A XVI-ik század folyamán még a történelmi nevezetességű Báthory család is birtokos volt a faluban. 1567-ben Kesznyétent is azok között a falvak között sorolják fel, amelyeket elpusztított a török. 1580-ban Ruzskai Dobó Ferenc lett a község ura, majd 1598-ban Rákóczi Zsigmond a földesúr. Ugyanekkor behódolt a község a töröknek is, de még azért adózott a magyar földesúrnak, a Rákóczi családnak is.

Babocsay Izsák tarcali nótárius tanúsága szerint 1677-ben a kurucok és labancok között ütközet volt a község határában. 1711-ben megkötötték a szatmári békét és a Rákóczi javaknak elkobzása után Kesznyéten is a kir. kamaráé lett. 1730-ban Szirmay Tamás és Fáy Gábor, 1760-ban pedig gróf Török József volt a község ura. 1774-ben az Almássyak is jogot formáltak reá. A XVIII-ik században a Rákócziak révén még a gróf Aspremont, majd ezek után a gróf Erdődy család lesz a község javarészenek tulajdonosa. Ma is legnagyobb birtokos családja a gróf Erdődy család.

Kesznyéten határához tartoznak a Sárréti, Kerülőlaki, Györgymajori és Kisabonyi tanyák.

Kisabony valamikor önálló község volt. IV-ik Béla király Abonyt és Felsőabonyt Leustach fiainak, Mihálynak és Miklósnak adományozta. 1415-ben a Czudaroké volt Abony. 1514-ben Szemerey Kelemen visegrádi várnagy a község tulajdonosa, akire nem tudni mi okból nagyon megharagudott Sisáry Bálint, aki paraszttal szövetkezve a falut megharagudta, kirabolta és fölgyújtotta.

A falu véglegesen a török időkben pusztult el, 1577-ben már mint elpusztult és földült falvat említik. A török veszedelem után nem tér többet magához, nem települt újra, puszta maradt.

Kesznyéent 1887-ben tűzvész pusztította el, amikor 104 háza lett a lángok martalékává. Református egyháza 1800-ban épült. Lelkésze *Geese Lajos*. A templomnak nevezetessége régi úrasztali kelyhe. A protestánsoknak már 1652-ben volt iskolája a faluban.

Postája és táviróhivatala Girincsen van. Területe 5609 kat. hold. 1869-ben 1154, 1880-ban 1206, 1890-ben 1326, 1900-ban 1342, 1910-ben 1470, 1920-ban 1424 és 1930-ban 1575 ember lakta. 1920-ban egy ember kivételével minden lakója magyar volt. Felekezet szerint volt r. k. 129, g. k. 18, ref. 1230, ev. 8, izr. 38, más vallású 1. Lakóházainak száma 310. Kesznyéten nagy község. Községi főjegyző: *Porkoláb József*.

*Egyesületei:* Polgári Lövészegylet. Alakult 1930-ban. Elnök: *Porkoláb József*. Gazdakör. Alakult 1930-ban. Elnök: *Osváth István*.

## KISCSECS.

A Sajó folyó balpartján fekvő község, amelyet a források Kurtacsécs, Póscséc, vagy a két nevet egyesítve Kurtapóscséc néven említenek. 1281-ben az egri káptalantól kiadott birtokegyezkedési okiratban előfordul Zeech nevű falu is. Ez az adat valószínűleg Kiscsécra vonatkozik. A pápai tizedszedő lajstrom (1331—1337) Chech néven sorolja fel községünket. Nem tartozott mindig Zemplén vármegyéhez. A XV-ik században mint borsodmegyei falu szerepel az okiratokban.

1411-ből ismerjük birtokosát Pócai Andrást, majd 1441-ből a Szőke család nevével találkozunk, mint Kiscséc birtokos familiájával. 1453-ban Nagymihályi Eödön Veronikát, Kaponyai Lászlót és Ladamóczy Miklóst iktatták be csécsi birtokrészeikbe. A XV-ik századbeli birtokosok sorát Liptay György, Zudhay László és Szőke János nyitják meg, akiket a leleszi káptalan 1505-ben beiktat Kiscsécen levő birtokaikba.

A XVI-ik század folyamán az egri ispotályosoknak is voltak negyedei

a község határában. A Rákócziak nemzetsége is birtokos volt Kiscsécsen a XVI-ik és XVII-ik század folyamán. 1585-ben az adólajstrom már mint a töröknek behódolt faluról emlékezik meg róla, de azért még a Rákócziaknak is adózott. 1598-ban még Gerencsy Lászlónak is volt birtokrésze a csécsi határban. A török időkben sokat szenvedtek a kiscsécsiek is és a XVII-ik század derekán ezt is felperzselte a török, mint annyi más hegyaljai községet.

1732-ben Szepesy János és Bay Sándor voltak a csécsi részek urai. Később a gróf Dörnye és a Szepesyek révén báró Eötvös Ignác volt birtokos Kiscsécsen. A XIX-ik században Fáy Ignác és gróf Bombelles Lajosé volt Csécs legnagyobb része. Ma nagyobb birtokrészei vannak Hammersberg Miklósné szül. Wagner Valériának és özv. Tüköri Jenőné szül. Wagner Emma örököseinek.

Kiscsécs Girincs filiáléja. Kis méretű kápolnája szent Anna tiszteletére 1887-ben épült.

Határában feküdt a XV-ik század elején Pósa, vagy Pósafalva, amit Pósa-Csécsnek is neveztek. A török időkben pusztult el a falu, a már említett Pósa család innen írta nevét. Kiscsécshez tartozik még Csűrker-t-major.

Területe 727 kat. hold, ahol 1869-ben élt 204, 1880-ban 196, 1890-ben 193, 1900-ban 192, 1910-ben 227, 1920-ban 250 és 1930-ban 249 lélek. 1920-ban mindenki magyarnak vallotta magát a községben. Vallás szerint a lakosság a következőképp tagozódott: r. k. 181, g. k. 68, ref. 1. Lakóházainak száma 53. Kiscsécs kisközség. Körjegyzőségi székhelye Girincsen van. Póstája, táviró és vaúti állomása Girincs.

*Egyesülete:* Polgári Lövészegylet. Alakult 1930-ban Elnök: *Klinc Sándor.*

## KÖRÖM.

A Sajó és Hernád folyó összefolyásánál fekszik Köröm. A község neve a XVI-ik században merül fel az ismeretlenségből, amikor 1314-ben Kerem néven említik. A pápai tizedlajstromokban (1332—1337) a dézmaszedők Keron, Koren néven említik községünket. A nagy hírű ónodi Czudarok voltak a XIV-ik században birtokosai. A Czudarok Zemplén vármegye déli részében tíz falut kaptak királyi adományképen. A családot az Anjouk emelték fel, de a királyi kegy az Anjouk utódai alatt sem fordult el a hatalmassá vált családtól. Zsigmond király 1388-ban a tokaji rév felét adományozta nekik és 1458-ban a megnótázott Soós család birtokai Dávidvágását hat más faluval együtt megkapták. Bölcs Domokosnak és feleségének, Kállay Katalinnak voltak fiai György és Péter, akiket először

neveztek Zudaroknak, vagy Czudaroknak. Czudar György Sáros vármegye főispánja, országbíró, tárnokmester, főpohárnokmester, stb., öccse Czudar Péter pedig horvátországi bán volt. A két fivér alapította 1387-ben a sajóládi pálos kolostort, amit azután gazdagon meg is ajándékoztak. Körömi birtokaik egy részét is odaadták a pálosoknak, hogy minden körömi részeiket nem adományozták oda, azt igazolja az a körülmény is, hogy a Czudaroknak 1415-ben is volt még részük Köröm határában. A XIV-ik század folyamán felemelkedett Czudar család férfiágon kipusztult a 15. században. A magvaszakadt Czudar birtokokat a Rozgonyiak kapták meg, akiké volt már a varranói uradalom is. A Rozgonyi család 1523-ban Rozgonyi Istvánnal halt ki, akinek javait leánya Katalin révén Báthory András örökölte.

Visszatérve Köröm multjának ismertetésére, meg kell említenünk, hogy Mátyás király Köröm községet 1478-ban mint a sajóládi pálosok birtokát Borsod vármegyéhez csatolta.

A török időket erősen megsínylette Köröm is. 1579-ben a szolnoki pasa és egy Sasváry nevű magyar renegát pusztította határát. Faluról-falura jártak a martalócok és úgy hurcolták fogságba a vidék lakosságát. Zemplén vármegye 400 lovas vitézt küldött ki a terület megvédésére, de a törökök mielőtt a vitézek egyesülhettek volna, meglepték a gyülekezőket és valamennyit levágták. 1585-ben már a töröknek behódolt falvak között említik, de még a sajóládi pálosok is szedték a földesúri tizedet. 1598-ban is fizette Köröm adóját a pálosoknak.

Lakosai jelentős része révész volt, kompjuk járt a Sajón s a pálosok számára szedték az utasoktól a vámot. 1614-ből azt olvassuk, hogy a sajóládi pálosokon kívül a szentléleki pálosoknak is volt birtokuk itten, akik egységre léptek a községben levő szőlőbirtokaikra vonatkozólag a többi körömi nemes birtokosokkal. A török világban nagyon leapadt a község lakossága. Pusztá lett az egykori népes faluból, de a XVII-ik század végén újra benépesedett telepítés folytán. 1694-ben már azt írják Körömről, hogy 6 év óta már nem pusztá, hanem lakott hely.

II. Rákóczi Ferenc küzdelmeiből kivették részüket a körömieiek is. Fügedy Gergely lovashadnagy, aki a nagy fejedelmet szolgálta, Körömré való nemes ifjú volt 1705-ben.

Nevezetes történelmi esemény játszódott le Köröm határában 1707 folyamán. Ez az úgynevezett Ónodi országgyűlés volt, amelyet II. Rákóczi Ferenc hívott egybe Ónodra, de azt nem Ónodon, hanem a Sajó áradása miatt a sajókörmői fensíkon tartották meg.

1707 május 12-én érkezett meg II. Rákóczi Ferenc fejedelem kíséretével Szerencsre. Május 24-én indult el azután a szerencsi várkastélyból Köröm felé, miután a déli harangszó elhangzott a szerencsi templom tor-

nyában. Délután 5 óra tájban érkezett meg a fejedelem Körömrre, ahová már tanácskozásra megelőzőleg egybegyültek a rendek. Május hó 31-én nyitotta meg a fejedelem a híres országgyűlést. Telekesy István egri püspök üdvözölte a nagy fejedelmet a rendek nevében, amire II. Rákóczi Ferenc hosszasan válaszolt. Június 1-én megkezdődtek a tanácskozások. Június 4-én történt azután a gyászos eset, amikor a turóczi határozatért igazolásra hívták fel Turóc vármegye követeit, Rakovszky Menyhért alispánt és Okolicsányi Kristóf vármegyei jegyzőt. A követek válasza nem tetszett az egybegyülteknek. A hevesvérű, lobbanékony gróf Bercsényi Miklós felkiáltott kardot ránva: „Haljanak meg a gyalázatosak“, amire a felingerelt magyarok felkoncolták a szerencsétlen turóci követeket.

Június 14-én mondotta ki az országgyűlés a nevezetes függetlenségi nyilatkozatot. Július 22-én zárult az országgyűlés. Pethes András egri prépost fényes segédlettel Te Deumot tartott, ami után a rendek széjjelmentek. A Sajón az első hidat Döry András építette a XVIII-ik században. De a pálosok kérelmére 1728-ban a hidat szétbontatta, mivel a híd a pálosok vámszedési jogát sértette és apasztotta a barátok jövedelmét. A királyi parancs azonban elrendelte a barátoknak, hogy a hidat újra fel kell építeniök és azt, valamint az utakat, amelyek a hídhoz vezetnek, jó karban kell tartaniök. A pálosok rendjének feloszlatása után Köröm a XVIII-ik század utolsó negyedében a kir. kamaráé, majd pedig a vallásalapé lett, az jelenleg is tulajdonosa.

1820-ban Malonyai Nep. János lett Zemplén vármegye főispánja. A rendek Kazinczy Ferencet kérték fel az ünnepi rigmusok megírására. Kazinczy Ferenc a megbízatásnak eleget tett és „a Körömi-Hidas felibe“ a következő hat soros versikét írta:

Örvendez a Sajó, s zúgnak vég habjai  
Midőn szélére lép a Nagy Malonyai.  
Szép folyó! Hozd által Zemplény határára  
Csókolgassd nyomait, s add neki tudtára,  
Hogy a kies Megye repes örömébe  
Lelkes kormányzóját fogadván keblébe.

1849-ben a honvédek és oroszok között kisebb arányú csata folyt le a község határában.

Ezen a területen állott a középkorban Chep falu, amit a XV-ik századi oklevelek többször megemlítenek.

A hagyomány szerint a róm. kat. kápolnát a pálosok számára a Czudar család építette, azt 1729-ben a pálosok kibővítették és toronnyal látták el. A templom a boldogságos Szűz tiszteletére van felszentelve. Jelenleg nem önálló egyházközség, hanem a girincsi plébániának fiók-

egyháza csupán. A templom építésével egyidejűleg a pálosok egy nagy vendégfogadót is emeltek a községben.

A Sajó áradásaitól a múlt század 40-es és 50-es éveiben sokat szenvedett Köröm. A rakoncátlan folyó sok kárt tett határában. Népesedési adatai a következők: 1869-ben 682, 1880-ban 680, 1890-ben 690, 1900-ban 736, 1910-ben 803, 1920-ban 818, 1930-ban 834 lélekszámot tett ki lakossága. 1920-ban 2 idegenajkút leszámítva, mindenki magyar volt a községben. Vallás szerint volt: r. k. 628, g. k. 165, ref. 11, ev. 1, g. kel. 1, izr. 12. Lakóházainak száma 185, területe 1426 kat. hold.

Ipartelepe egy van, a gőzmalom.

Pósthivatala, távirója Girincsen, vasúti állomása pedig Hernádnémetiben van. Kisközség. Körjegyzőségi székhelye Girincs.

*Egyesülete:* Polgári Lövészegylet. Alakult 1930-ban. Elnök: *Potoczky Andor.*

## LEGYESBÉNYE.

Az Aba nemzetségnek ősi javai közé tartozott ez a vidék, mert már a Névtelen Jegyző felemlíti, hogy az Aba nemzetségnek a Takta mellett is voltak birtokai. A pápai tizedlajstromokban (1332—1337) Begna a neve. Így jegyezték fel a dézsmát összeíró papok. 1374-ben Eghazas Benye, majd Albenye néven örökítették meg nevét az oklevelek kiállítói. A XIV-ik században az Aba nemzetség bodrogkeresztúri ágazata volt Bénye tulajdonosa, amikor Al- és Felbénye néven ismerték.

Zsigmond király 1428 december hó 12-én Temesvárott kelt adománylevelében Bényét a Palaghy és Kelecsényi családoknak adományozta. 1429-ben beiktatták az új tulajdonosokat a nekik adományozott részekbe. Szabados jog alapján azonban a községnek nemes birtokosai voltak, tehát a beiktatásnak ellentmondottak.

1522-ben beiktatták a község birtokába királyi adomány alapján Csillag Istvánt és Thoma Ferencet. 1567-ben a község is osztozott a Hegyalja siralmas sorsában, amikor a többi községekkel együtt ezt is elpusztították a dúló tatár-csordák. Ennek ellenére is nemsokára újabb birtokosok nevével találkozunk. 1575-ben Horváth Katalint és Szemerey Jánost, 1590-ben Fein Lukácsot és 1593-ban Kapi Zsigmondot iktatták be a község határának különböző részeibe. 1585-ben a község legnagyobb birtokosa a dúsgazdag gróf Alaghy Menyhért volt. Az 1598-iki összeírás Legyesbényéről a következő birtokosok neveit sorolja fel: Kőműves András, Szinnyéry Lukács özvegye, Begányi Pál, Bors János, Sennyey István, Rákóczi Zsigmond, Szemere Gergely, István és János, Nény Boldizsár és Moré István.

Rákóczi Zsigmond a szerencsi vár kapitányának, Békési Jánosnak adományozta a községet, aki azután cselédeivel és háza népével ideköltözött. A háborús időkben erősen megfogyott lakosság számát az új tulajdonos növelni akarta és mivel hogy jómaga leleszi születésű volt, Leleszről, szülőfalujából telepített ide egyes családokat.

1641-ben Legyesbényéről is megjelentek. Mádron a szőlőbirtokosok gyűlésén a község kiküldöttei, hogy ott a szőlősgazdák érdekeit védő intézkedéseket megbeszéljék. 1647-ben III. Ferdinánd király a községet örökjoggal I. Rákóczi Györgynek és feleségének Lórándffy Zsuzsannának adományozta. A töröktől sokat szenvedett Legyesbénye is. A XVII-ik század derekán végigpusztították a községet. A lakosok közül sokat megölték, sokat rabszíjra fűztek, állataikat pedig mind elhajtották.

Szőlőskertjei a községnek is voltak és épen azért 1682-ben Thököly Imre szabadságot a táborában lévő legyesbényeiket, hogy hazamehessenek falujukba a közeledő szüret alkalmával és így résztvehessenek a szüreti munkálatokban. Pár régi szőlőhegyének nevét is ismerjük a XVIII-ik századból: Szőlőhegy, Köpest, Csödörfokrét.

1711-ben a többi Rákóczi birtok sorsára jutott ez is. A kincstár tulajdonába ment át a már községből pusztává néptelenedett Legyesbénye, amelyet 1720 november 24-én VI. Károly császár kedvelt hívének, Trautson Donáth hercegnek adományozott. A hercegi család 1780-ban történt kihalásáig bírta Legyesbényét.

Az elnéptelenedett Legyesbénye csak lassankint tért magához és 1730-ban még mint pusztát említik a források. A XVIII-ik század folyamán birtokosainak buzgalma folytán lassanként szaporodott népessége, míg azután újra községgé alakult át. A XVIII-ik század birtokosai között ott találjuk a Püspöky, Vay, Máriássy, Besseney, Békéssy és gróf Aspremont családokat. Ma nagyobb birtokosai a Zalay és Patay családok. A Zalay család birtoka mintegy 1600 kat. hold, amelyet a család régi nemesi kúriája díszít és amelyet még a XIX-ik század elején építettek a tulajdonosok.

Plébániája már a XIV-ik században fennállott, valamint temploma is, amit az Egyházasbénye elnevezés is igazolt. A község most fennálló róm. kat. temploma Jézus szent szívének tiszteletére 1902-ben épült. 1919 óta önálló egyházközség, addig a szerencsiak filiáléja. 1904-ben a püspökség már helyi káptalanságot szervezett itten. Plébánosa: *Füzesséry Károly*.

Református temploma a XVIII-ik század elején épült. Ref. lelkésze: *Butyokay István*.

Határához tartoznak Alsóhilib, Felsőhilib, Előtelek, Kőkútlapos, Kiskövágó és Kismajortanya. Dülő nevei közül felemlítjük mint érdeke-



sebb nevéket a következőket: Hízókút. Elpusztult kútja után kapta a nevét, amelynek fehéres vize a marhának nagyon kedves volt, de ha ember sokat ivott belőle, úgy a víz az illetőnek ártalmára szolgált. Huszár-várduló. A néphagyomány szerint valamikor huszárok tanyáztak itten. Ennek emlékét őrizte meg a név. Kőlyukalj. A hagyomány szerint IV. Béla király alatt a lakosság egy része a szűk nyílású barlangban húzta meg magát. A kőlyuk belseje tágas pitvarba vezet, amely mintegy négy négyszögöl kiterjedésű, ebből ágaznak ki azután jobbra balra különböző szakaszok. Az üreg kövel van telve. Bejáratát cserjés fedte el. Könnyen védhető hely volt, mert a felette magasra emelkedő sziklás hegyről legördített kő távoltartott minden ellenséget a barlang bejáratától.

Meg kell végül említenünk, hogy 1898-ban Zalay Andor földbirtokos földjén bölénycsontokra bukkantak, amelyek a kihalt hazai bölénycsordák emlékét őrizték meg számunkra.

Területe 3536 kat. hold. Lakosainak száma 1869-ben 1306, 1880-ban 1257, 1890-ben 1312, 1900-ban 1550, 1910-ben 1746, 1920-ban 1691, 1930-ban 1944 volt. Lakossága színtiszta magyar. 1920-ban r. k. 745, g. k. 338, ref. 428, ev. 2, izr. 58. Lakóházainak száma 276.

A községnek van hitelszövetkezete.

Póstája és táviró hivatala helyben, vasúti állomása Szerencsen van. Kis község. Körjegyzőségi székhely. A körjegyzőséghez tartozik még Bekecs kis község is. Körjegyző: *Kovács József*.

*Egyesülete.* Polgári Lövészegylet. Alakult 1930-ban. Elnök: *Kovács József*.

## MÁD.

Már az őskorban lakott hely volt, amit a felszínre került kőkorszakbeli leletek igazolnak. A Mád vize mellett a praehistorikus korszakban kétségtelenül őskori temető volt. 1869-ben a község temetőjéhez közel 13 darab urna, valamint egy ülő alakban eltemetett csontváz nyakában lánccal került elő a föld mélyéből. Az érdekes leletek Szemere Miklósnak lasztóci-i gyűjteményébe kerültek.

A hagyomány a község eredetét a honfoglalás korába vezeti vissza. A honszerző Árpád e helyen csatát vívott és mielőtt a döntő ütközet elkezdődött volna mondotta: „ma ád Isten e tájon szerencsét“. Innen származott neve a szóhagyomány szerint. A község határában folydogáló Bócs ér nevében a hagyomány viszont Bucsu vezér emlékét véli feltalálni.

A középkor folyamán már községi életet élt és a pápai tizedlajstromokban (1332—1337) Maad, Mad neveken szerepel. Sokáig királyi birtok volt s mint ilyen Tállya várának volt tartozéka. 1541-ben I. Ferdinánd

Mádót a tállyai várral együtt kedvelt hívének, Serédy Gáspárnak adományozta, aki mellett az Alaghy családnak voltak jelentős részei a határban. A Hegyalján keresztül haladó török tatár hadak elpusztították, végigrabolták Mádót is és 1567-ben róla, mint a törököktől elhamvasztott községről beszélnek. 1585-ben gróf Alaghy Menyhért volt Mád mezővárosának legnagyobb birtokosa. A török dúlásból fakadó sebeket a város hamarosan kiheverte, amit igazol az is, hogy 1585-ben, mikor a Zemplén vármegyei portákat összeírták, azt olvassuk, hogy jobbágy portáinak száma hárommal gyarapodott. Ez ritkaságszámba ment ebben a mozgalmas és siralmas korszakban, mert legtöbb esetben csak a lakott helyek sorvadásáról, lakosainak lepadásáról olvashatunk. 1590-ben az új életre kelt Mádról már városi jegyzőkönyvek is maradtak az utókorra. 1591-ben Mád tulajdonjoga megoszlott a tállyai vár ura, Serédy Gáspár és Alaghy Menyhért s Ferenc között.

1596-ban Rákóczi Zsigmond felesége Alaghy Judit révén királyi adománylevelet kapott Mád egy részére, a város többi része megmaradt az Alaghyak tulajdonában. 1620-ban gróf Alaghy Menyhérté volt már, aki 1622-ben Zemplén vármegyének volt főispánja és akit 1625-ben az országbírói méltóságra emelt a Habsburgok kegye. A hatalmas úr 1631-ben halt meg és Leleszen temették el nagy pompával.

1627-ben annyira meggyarapodott és megerősödött a mezővárosi rangra emelkedett Mád, hogy más vásártartási szabadalma is volt. 1629-ben is mint oppidumot említik.

Az Alaghy család férfiágon kihalt és nagykiterjedésű birtokai között Mádót is 1633-ban királyi adományozás alapján a Rákócziak kapták meg. A XVII-ik század folyamán az Alaghyakon kívül ismerünk más kisebb részirtokosokat is Mádról. 1618-ból Kakas Erzsébetet és Mátyus Jánost, 1631-ből Erdődy Annát, 1634-ből Paczoth Sándort, 1658-ból a Barkóczyakat, 1666-ból Szegedi Ferenc váci püspököt és kancellárt. 1652-ből ismerjük a város bíróját István diák személyében.

I. Rákóczi Ferenc, aki belekeveredett a Wesselényi-féle összeesküvésbe, édesanyjának, Báthory Zsófiának segítségével nagy pénzbírság lefizetése árán megmenekült minden más nagyobb veszedelemtől. Súlyos összegekre volt azonban szüksége és ezért Báthory Zsófia 1674-ben Szepcsényi György esztergomi érsektől 20.000 német forintot vett kölcsön. A hatalmas summáért zálogba kellett adniok Mádót és Ondot az érseknek. A záloglevél kikötései közt szerepelt az is, hogy a birtokokat 3 éven belül nem válthatták vissza az érsektől.

A török a XVII-ik században is rá-rá csapott Mádra. Sarcolta, pusztította. A lakosok, hogy a török dúlások veszedelmét elhárítsák fejük felől, behódoltak a pogánynak. 1683-ban jelentette Zemplén vármegye a

fejedelemnek, hogy Mád is azon községek között van, amely adózik a töröknek, s amelyet a szentgotthárdi béke megkötése óta szolgaságban tart a pogány. 1685-ben a város alatt táboroztak Schulz császári tábornok hadai, akik üldözték Thököly Imre embereit. Innen indultak el a labancok Tokaj várának ostromára. 1694-ben nagy sáskajárás vonult keresztül Mád határán. Az áthaladó sáskaraj elpusztította tökéletesen az összes tavaszi vetéseket.

1696-ban gróf Soláry császári ezredes csapatai, akik téli szállásra Tállyán voltak beszállásolva, sanyargatták Mádöt. A lakosokat fosztogatták, amint azt Babochay elbeszéli munkájában. A templom sem volt szent a rablásra hajlamos katonák között, mert onnan is elhordták az értéke-  
sebb egyházi szerelvényeket. 1706-ban Rabutin császári tábornok hadai dúlták Mádöt és elpusztították szőlőit.

Zemplén vármegye fiai kivették részüket II. Rákóczi Ferencnek a magyar szabadságért folytatott küzdelmeiből. 1705-ből több mádi születésű tisztjét ismerjük a nagy fejedelemnek: Borbély Sándor zászlótartó, Lévy Pál strázsamester, Buznay Mihály, Földváry János, Kántor Peti, Kovács Mihály hadnagyok, Patkay Pál főhadnagy.

A Rákóczi korban több ízben tartott Zemplén vármegye Mádön megyegyűlést. 1706 január 16-án tartott gyűlésen Zemplén- és Sáros vármegyék egybegyült rendei II. Rákóczi Ferencsel konfoederáltak. A hozott határozatot 72 nemes úr írta alá. 1707 november hó 2-án szintén tartottak megyegyűlést Mádön a Zemplén vármegyei rendek.

Mád határának fő birtokosa a XVIII-ik század elején II. Rákóczi Ferenc volt, akinek javait a szatmári béke után elkobozták. Így került a királyi kincstár kezébe Mád is. Egy darabig zálogjogi alapon gróf Klobusiczky Emilia volt Mád negyedrészenek tulajdonosa, majd azután a terület a következőkép oszlott meg: Rákóczi Júlia után Mád fele a gróf Aspremontoké volt, a másik fele pedig a gróf Szirmay és a báró Orczy családok között osztódott meg.

1734 október 18-án újból Mádön tartotta közgyűlését Zemplén vármegye, amikor Berényi Tamás főispáni helyettest beiktatták állásába, mivel gersei Pethő Mihály főispáni méltóságáról leköszönt. A XVIII-ik század végén is volt Mádön megyei közgyűlés.

1739-ben pestisjárvány pusztított Mád lakosai között.

1822-ben a határ legnagyobb része gróf Wolkenstein Ferencé, gróf Erdődy Györgyé és a Semseyeké volt.

Úgy az Erdődyek, mint a Wolkensteinok az Aspremontok révén jutottak Mád birtokába. A gróf Wolkensteinok ősi tiroli nemes család volt, akik 1630-ban kaptak német római szent birodalmi grófságot. Hazánkban 1765-ben honfiúsították őket. 1831-ben a nagy kolera Mádön is megköve-

telte a maga áldozatait. A halotti könyvek bejegyzései szerint közel ezer ember esett áldozatul a borzalmas járványnak.

1849 január hó 22-én Schlick osztrák császári tábornok hadai tábo-roztak a város alatt és itt adta ki február 1-én Schlick hadiparancsát a sárospataki magisztrátushoz.

A XIX-ik század második felében nagyobb birtokosai voltak: a gróf Andrásy, gróf Szirmay, Grefly, Semsey és Zimmermann családok.

Tűzvész kétszer pusztított Mádon, 1890-ben és 1901-ben.

Híres bortermő vidék volt <sup>\*</sup>Mád, VI. Károly császárnak 1737 okt. 11-én kiadott végzése szerint a mádi hegyeken szüretelt borokat egyenlő értékűnek mondja a Tokajon szüretelt borokkal.

A vincellérek csalárdsága, a kapásoknak túlkapása, a napszámosok-nak hamis munkája elleni védekezés hozta 1641 március hó 26-ra Mádon össze Zemplén- és Abauj vármegyéknek 12 községtől kiküldött legátusait és a Tokaj hegyaljai nagybirtokos Bártfa, Eperjes, Lócse, Kassa és Kis-szeben városok kiküldötteit, hogy az 1613-ban hozott határozatokat az előbb jelzett kérdésekben örök időkre pontokba foglalják.

1652-ben Kemény János erdélyi fejedelem is szőlőbirtokos volt Mádon. 1682 szeptember hó 29-én Thököly Imre erdélyi fejedelem szabadságolta Mádra való katonáit, hogy azok hazatérhessenek és nyugodtan szüretel-hessenek. 1694-ben a jezsuitáknak Sarkadon és Nyuláson volt nagyobb szőlőbirtokuk. Az erdélyi káptalannak Kóvágón, az egri püspöknek Nagy-királyon, az újhelyi vikáriusnak Bombolyon, Késmárk városának Kő-vágón volt nagyobb szőlője.

A jezsuita rend feloszlatása után 1776-ban a kincstár eladta a kassai jezsuitáknak mádi szőlőjét is. A szenttamási szőlő 2000, Veres szabad-szőlő 730, Nyulászó 7120 forintért kelt el. A sarkadi szőlőjüket mint par-lagon maradtat említik fel.

Mád szőlőit a filokszerá 1885—1890 közötti években pusztította el, de azóta a mádiak a területek jórészét amerikai szőlővesszőkkel újra be-ültették.

1812-ből való az az érdekes határozat, amely elrendeli, hogy Mádon el kell adatni a zsidók szőlőjét, mert így gondolják megakadályozni a hegyaljai borok meghamisíttatását.

Legerősebb borának a Királyhegyen természetett tartották.

1581-ből ismerjük szőlőhegyei közül a Nyulászót, 1694-ből pedig Bisalmás, Közép, Középhát, Felsőhát, Sarkad, Kóvágó, Nagykirály, Nagy-becsek, Városfelé, Köveshegy, Percse, Szenttamás, Bomboly, Vichmány, Kishegy, Kakas, Felsőveres, Alsóveres és Korpos nevű szőlőit.

Ismertebb szőlői voltak még Makovicza, Holdvölgy, Bekecs, Hintós, Juharos, Uszhegy, Kisvihmány, Keczer, Virginázs, Bisalmás, vagy Orásza.

Híresek voltak borpincéi. Az úgynevezett Rákóczi pince ma a gróf Eszterházy családé. A hagyomány azt tartja, hogy az egykori Batthyányi pincében fedezték volna fel a Martinovits-féle összeesküvést. A szájhagyomány úgy keletkezhetett, hogy tényleg itt a pincében fogták el pár meggyanusított tagját a véres véget ért összeesküvésnek. Mád legnagyobb borpincéje Borsay Miklós bornagykereskedőé. A pince nevezetessége, hogy egyes részeiben teljesen elszigetelt öblösödések, úgynevezett búvóhelyek vannak.

Bortermelésével függ össze a bodnár mesterségnek felvirágozása a városban. A mádi bognárok annyian voltak, hogy céhbe tudtak tömörülni. Céhpecsétjüket 1813-ból ismerjük is: két ágaskodó oroslán pajzsot emel, mely koronával van ellátva, benne egy hordó, a felett szétnyitott körző és szerszámok. Körírata: Mező, Maád városa: Ns. Bodnár Cechinek petsétje 18—13.

\*

Dombjairól öt forrás fakadt fel: Dióskút, Aldókút, Királykút, Kiskút és Szilvás. Ez utóbbi a Kővágódomb alatt buzog föl és jótékony hatású kénes-vasas tartalma miatt eléggé keresett fürdőhely.

Határnevei közül felemlíthetjük mint érdekesebbeket: Király, Királyerdődülő. A hajdani tulajdonosok nevei őrizték meg az utókor számára. Urágya és Szenttamásfürdő. A határ egyik emelkedettebb helyén áll egy félemeletes ház, amit Cziczvárnak neveznek a lakosok. Itt szedték valamikor a bortizedet.

\*

Római katolikus plébániája már a XIV-ik század első felében fennállott, amit a pápai tizedlajstromok is igazolnak. 1332—1337-ben már temploma is volt a községnek Szent Tamás apostol tiszteletére szentelve. Papjának neve Domonkos volt. Ma is fennálló római katolikus temploma 1521—1526. években épült. A reformáció fellángolása alatt az új hitre áttért lakosok a Kálvin-féle tanok számára foglalták le a templomot, de 1670-ben Széchényi György kalocsai érsek visszafoglalta azt. Református lelkészét a császári vasasnémet katonák elkergették a községből. 1687-ben Magyar Mihály volt plébánosa, aki egyúttal az egri mesterkanonoki méltóságot is viselte. 1704-ben ismételten protestáns kézbe került, de 1711-ben a szatmári békekötés után újra a katolikusoké lett a templom, akik ekkor szervezték meg az újonnan visszaállított plébánia mellé az elemi iskolát is. A templom jelenleg a Szent Háromság tiszteletére van felszentelve. A község temetői kápolnáját 1736-ban Czakó Sándor esperes építtette a hívek adakozásából a szent kereszt tiszteletére. 1866-ban és 1895-ben ismételten új tetővel látták el. Plébánosa: *Vasskó József*.

A reformátusoknak szintén van anyaegyháza Mádon, templomuk 1828-ban épült. Az egyház szerelvényei közül meg kell említenünk vert aranyból készült úrvacsorai serlegét, amit II. Rákóczi Ferenc fejedelemtől kaptak. A kassai Rákóczi emlékkiállításán is bemutatják és 10.000 aranykoronára becsülték a szakértők a nagyértékű és művészi becsű műkincset. Lelkésze: *Kósa Sz. Pál*.

Zsidósága már XVIII-ik század második felében tekintélyes számú volt. 1771-ben Littmann Mózes volt a hitközség rabbija, 1811-ben 75 zsidó család élt a községben. Az egész szerencsi járásnak ez volt a legnépesebb zsidó telepe. Izr. papja jelenleg *Winkler Lipót*.

A protestantizmus elterjedésével ráakadunk az első iskolatörténeti adatra is. 1604-ben Nolánus Mihály községi jegyző volt egyúttal Mád iskolamestere is. 1665-ből tudjuk, hogy rendes tanító működött a mádi református iskolánál.

1711-ben az újonnan rekonstruált róm. kat. plébánia mellé megszervezték a római katolikus elemi iskolát is. Jóhírű iskola volt, mert 1766-ban azt olvassuk róla, hogy a latin nyelvet is tanulták benne a növendékek.

1788-ban már a zsidóknak is volt elemi iskolájuk. 1813-ban a mádi zsidóság bezáratta iskoláját, de a felettes hatóság reáparancsolt a hitközségre, hogy az intézetet azonnal meg kell nyitni.

A községnek van takarékpénztára: Hegyalja-Mádi Takarékpénztár, amelynek központi intézete Szerencsen van. Stillmann Lajosnak törköly-és borpároló gyára a község legjelentősebb iparvállalata.

Területe 5525 kat. hold. Népeisége az utolsó félszázad alatt nemhogy megszorodott, hanem ellenkezőleg megfogyott. 1869-ben volt 3779, 1880-ban 3471, 1890-ben 3480, 1900-ban 3680, 1910-ben 3750, 1920-ban 3622, 1930-ban 3523 lakosa. Magyar falu. 1920-ban volt 354 magyar, 27 német, 12 tót, 1 ruthén, 1 horvát, 27 más ajkú lakosa, akik 5 egyén kivételével mind beszéltek magyarul. A népesség vallás szerinti megoszlása: r. k. 2156, g. k. 89, ref. 273, ev. 56, g. kel. 1, izr. 547, lakóházak száma 652.

Régebben voltak más ajkú lakosai is, amit igazol az is, hogy a Fő ucca neve 1848-ban még Rác ucca volt.

Póstája, táviró- és vasútállomása helyben van. Nagy község. A mai városháza eredetileg a Palugyay családnak volt kúriája. A város pecsétje keresztelő Szent János. Jegyző: *Berkesy János*.

Szellemi kiválóságai közül kitűnnek: Somosi Petkó János, Szikszói, majd Tarczalli és azután Meggyaszói Papp, Zempléni esperes, aki 1683-tól volt Mádon lelkész. Teológiai tárgyú munkákat írt és fordított.

*Kóczi Dávid*. 1775—1803 között ref. lelkész volt Mádon. Prédikációi és vallásos munkák jelentek meg tőle.

*Palugyay Imre.* Akadémiai tag. Született 1818-ban Mádon. 1849 óta osztrák szolgálatban állott, 1858-ban császári tanácsosnak nevezték ki. Jogtörténeti és történelmi munkákat írt.

*Boruth Elemér.* Született 1833-ban Mádon. Magyar lírikus, a Petőfi Társaság tagja, meghalt Sátoraljaújhelyen 1886-ban. Ismertek voltak népdalai. Legszebb és legismertebb népdala: Két gyöngye volt a falunak két virága.

*Hegyaljai Kiss Géza.* Született 1893-ban Mádon. Református lelkész és író. Versek, életrajzokat, tanulmányokat írt különböző lapokba és folyóiratokba. Első munkája 1914-ben jelent meg. A mi szerelmünk címmel. 1926-ban megírta Monok történetét. Eddig mintegy 20 kötete jelent meg.

\*

Mád kaszinója a második legrégebb egyesülete Zemplén vármegyének. Tagja volt a kaszinónak id. Andrássy Gyula gróf is, Magyarország miniszterelnöke és későbbi külügyminisztere. A nemes gróf fiatalabb éveiben gyakran megfordult a kaszinó helyiségeiben.

Társas élete nagyon élénk volt a régi időkben. Messzi tájon híresek voltak szüreti báljai, ahol ilyenkor egybesereglett a hegyaljai birtokosság. A szüreti multságok nagy hírét igazolja a következő példaszó is: amely leányt a pócsi búcsú, a mádi szüret, a debreceni vásár pártában hagyott, az vénleány marad holta napjáig.

*Társadalmi egyesületei:* Levente egyesület. Alakult 1924-ben. Elnök: *Kerekes József.* Polgári Lövészegylet. Alakult 1930-ban. Elnök: *Berkesi János.* Chevra Kadisa Szentegylet. Alakult 1879-ben. Elnöke: *Zipszer Henrik.* Orth. zsidó Bikur Chalim betegsegélyző egylet. Alakult 1909-ben. Elnöke: *Neumann Dezső.* Orth. zsidó nőegylet. Alakult 1908-ban. Elnöke: *Zipszer Hermanné.* Orth. zsidó Ecz chaim talmud terjesztő egyesület. Alakult 1909-ben. Elnöke: *Winkler Lipót.*

## MEGYASZÓ.

A község nevét különbözőképen magyarázzák. Ezekben a szöveftésekben sok van a kalandos nyelvészkedésből, de mivel ezek a magyarázatok a nép ajkán is élnek, tehát érdekesnek véljük idejegyezni azokat. A honfoglaló magyarok, kik az új hazába való bejövételük alkalmával Szerencs-ről egy csapatot küldtek ki a környéket kikémleni, ittjártukban medveordítást hallottak. Ez után nevezték volna el a tájat Medveszónak, amiből azután kialakult a mai név.

Másik verzió szerint Szent István királyunknak kedvenc vadászó

helye volt a megyaszói határ. Az itt elterülő rengetegben medve vadászatok tartottak, mivel a környéken sok volt a medve. Jaszó jelentése vadász, vagy lövés. Innen kerül ki azután a községnek neve. Ezeket a szájhagyományokat mintegy alátámasztani látszik az a körülmény is, hogy a község címerében szájában sípot tartó két lábón álló medvét láthatunk. Ilyen pecsétnyomó 1680-ból maradt reánk.

Nevét hajdan különbözőképen írták. A XIV-ik század első feléből ismerünk oklevelet, amely Bertalan telkének nevezi. Említik Fel Medgazou néven is, megkülönböztetve Al Megyaszótól. A XVI-ik században ez utóbbi Alfal néven is előfordul a forrásokban. 1753-ban Mezőmegyaszó elnevezéssel találkozunk.

Az őskorban már lakott hely volt, amit az itt talált leletek is fényesen igazolnak. A Borsod-Miskolci múzeum is őriz egy őskori agyagsuport, amelyet Megyaszón találtak. A község közelében van a Zugobó nyomás, egy nyugat felé szelíden emelkedő fensík. Itt találtak a többek közt egy finom művű aranygyűrűt, amely a szarvasszói (Máramaros) lelethez hasonlóan erősen és a bronzkorból való. A rómaiak szintén megfordultak a vidéken, amit a XIX-ik század 40-es éveiben talált, római császárság korából való éremlelet bizonyít.

Megyaszó határában két földdomb van, amelyek a hun korszakból maradtak reánk. A baksi Szent István-halom mesterséges domb, népvándorláskorabeli temető.

A váradi regestrumban a 180-ik számú per Megyaszóval foglalkozik. A széplaki apát perbefogta a Meduezu falubelieket: Zuzót, Pénteket, Botát, Farkast, Mátét és Gált útonállás miatt. Váradra érkezve a széplaki apát ellene mondott a tüzes vas ítéletnek, mivel a fent említett megyaszóiakat tévedésből fogta csak perbe.

1252-ben Megyaszó is, mint a vidék községeinek tekintélyes része a Bogát-Radvány nemzetség birtoka. Szöcsöd fia Martonos mester javára 1300-ban elrendelte a bíróság a kielégítési végrehajtást a bírságnak elmarasztalt István fia István megyaszói és anarcsi birtokaira. Az 1332—1337-iki pápai tizedlajstrom nevét a következő változatok alakjában írja: Mediezó, Megezeu, Megozsou, 1349-ben Felmedyazou-nak írták, amikor az egri káptalan előtt Cseley Pongrác fiai László, Miklós, Domonkos és Izsépy István fiai János és Jakab, mindnyájan a Bogát-Radvány nemzetségből származó osztályos atyafiak egyezkedtek birtokaikról, köztük Felmegyaszóról, amit másképp Bertalanteleknek neveztek. 1352-ben a községet Nagy Lajos a Czudaroknak adta. 1392-ben a Monakyaknak is volt birtokuk Megyaszón. 1405-ben Felsőmegyaszó tulajdonjoga az Izsépyek, Cseleyek és Dobyak között oszlott meg, akik mint osztályos atyafiak nagy pert folytattak birtokaikért egymás között. 1420-ban mint cseh telepet



említik a községet. 1435-ben a Monaky és Doby családok új királyi adománylevelet kaptak Megazóban lévő birtokukra és azokba be is iktatták őket. 1440-ben a Czudarok idevaló részirtokaikat elzálogosították a Rozgonyiaknak. 1461-ben Doby Lászlót iktatták be birtokába. Ekkor, valamint 1471-ben is a községet Abauj vármegyéhez számították.

A XVI-ik század derekán a tállyai várnak volt tartozéka, mint illet 1541-ben I. Ferdinánd király a várral együtt Serédy Gáspárnak adta. 1656-ban a török uralom alatt elpusztult Megyaszó is. Osztozott a Hegyalja siralmas sorsában. Úgy említik mint pusztult helységet. Még a XVI-ik század 80-as éveiben is mint rombadőlt helységről beszélnek és ekkor Alfalunak nevezték Alsómegyaszót.

Rudolf király Alsó- és Felsőmegyaszón részeket adományozott Rákóczi Zsigmondnak. A XVI-ik században az egri ispotályosoknak is voltak tizedei a községben. Az 1598-i összeírás a Rákóczi és Monaky családokat említi csupán, mint akik még birtokosok Megyaszáon. Az 1647-i pozsonyi országgyűlés a közterhek viselésére Megyaszáot is kötelezte és a szomszédos királyi várak fentartásához és a vár őrségének eltartásához kötelesek hozzájárulni. 1663-ban Tállyáról idemenekült Rabatta császári generális, de itt se talál barátságos fogadtatásra, mert a lakosok megtámadták. A küzdelemben több katona, köztük egy kapitány is elesett. A megyaszóiak félve a büntetéstől, a török pártfogás alá készültek menekülni. A Rabattaféle eset miatt azután ellentétek támadtak Zemplén vármegye és a császári katonaság között.

1665 december 3-án Eger várából egy nagyon sötéthangú írás érkezett Megyaszáóra. Huszain aga írta ezt, aki a többek között azt is mondja: „földesuratok Sapher aga sok ízben üzent, hogy lejjöjjetek hódolásra, siketségre halasztottatok és uratok sok ízben kérte is a (egri) pasát s tőlünk szabadságot, hogy reátok nyargalókat küldjön, melyre nem adtunk szabadságot. Látva ezt a címeres levelet, jöjjetek és hódoljatok.“ A levél külső címzése a következő: „Megyaszái bírának sietséggel adassék“. Majd alább következik: „Miskolci bírák, ha jószágtokat, fejeteket szeretitek, az úri címeres levelünket bizonyos emberetek által küldgyétek Megyaszáóra és mi válasz léssen ott, öt s hat napig nekünk válaszát hozzatok, el ne mulasszatok, mert nyársban száradtok meg“.

1683 február 24-én Homonnán tartott közgyűlés jelentette a fejedelemnek, hogy a legfelsőbb parancsra összeírták a török rabigában sýnlődő városokat, amiket a szentgotthárdi béke óta leigázott a pogány. Ebben a sorsban osztozott Megyaszó is, amely most adózója volt a töröknek.

1629-ben I. Rákóczi György erdélyi fejedelem szabadságlevele falunak említi, de 1673-ban I. Rákóczi Ferenc oklevele már mint hajdú várost nevezi meg, amelynek voltak szabadalmi is.

A szatmári békekötés után a Rákócziak részét az Aspremontok, a Monakyak részét pedig az Almássyak és Andrássyak örökölték.

1713-ban földrengés pusztított a községben és határában. A Megyaszóhoz tartozó dombok a földrengéstől megrepedtek. A hasadékokból kénes tartalmú bővizű források buggyantak elő a földből, amelyek vizét gyógyításra használták fel a lakosok. 1732-ben már olvasunk gyógyhatású fürdőjéről.

Szomorú véget ért boszorkánypörökről is van emlékünk a 18. századból. A megyaszói boszorkányok pörét három éven keresztül tárgyalta a földesúri szék s végül 1731-ben Jutka és Kata boszorkányokat, akik Megyaszón az ördög hadnagyai voltak, Bari Istvánné kapitányságában elégettette a bíróság. Az Ingvár tető volt gyülekezési helye a megyaszói boszorkányhadnak.

1750-ben nagy tűzvész pusztította el a községet.

1849-ben az itt áthaladó orosz csapatok hadi ellátás címén megsarcolták a megyaszóiakat. 1881-ben a nyári nagy hadgyakorlatokat, amelyen résztvettek Rudolf trónörökös, Albrecht, Frigyes, Jenő, Rajner és Vilmos királyi hercegek is. A magas vendégek Graefl József kastélyában voltak elszállásolva a mozgalmas napok alatt.

A 19. század második felében gróf Andrássy Dénes, báró Harkányi Frigyes és Deréky Gyuláné báró Györffy Róza voltak a község legelső birtokosai. Deréky Gyuláné kastélyát első férje, Graefl József Szabolcs vármegye főispánja építtette 1872-ben. A kastély parkjában helyezték örök nyugalomra Graefl Józsefet. A sírbolt legnagyobb ékessége Fadrusz Jánosnak, a fiatalon elhalt kiváló magyar nagy szobrászművésznak remek Krisztus szobra.

Plébániáját a pápai tizedlajstromok (1332—1337) már említik. Temploma is állott már ebben az időben a boldogságos Szűz tiszteletére szentelve. Papja Benedek volt. Az ősrégi templom a 13., vagy a 14. században épült. Szentélye nyolcszögletű záródású. A templomot négyszögletű, sarkain kiugró bástyákkal ellátott várszerű körfal futja körül, amit a 16. században községük védelmére a cseh települők építettek. A reformáció hamarosan elterjedt a községben és a régi templom protestáns kézre került, úgyhogy Megyaszó a soproni országgyűlésen már mint protestáns egyházközség szerepel.

A templomot 1615-ben átépítették és kijavították. A toronyfeljáróban a felirat tanúsága szerint 1615 április hó 21-én fejezte be a tatározási munkálatokat Soltész György mester. A templom tornya 1702-ben épült, 1735-ben ismételten renoválták a templomot. Az építőmester nevét a következő felirat örökítette meg: „Anno Dei 1735. Die 12. Februariu(s)

Isten Segedelme által. Munták (munkálták) ezen munká(t) Miskoltzi mester Emberek. Asztalos Imre, Asztalos István“.

A teljesen rendbehozott templom építésekor készült a lapos famennyezet is, amit festett lécek táblákra osztanak fel. Az egyes táblákat magyar stílusú díszítményekkel ékítették. Ha vizsgáljuk a mennyezeti festményt, meg kell állapítanunk, hogy a kompozíciókban nem találunk egyetlen azonos virágot, vagy alakot sem. A gazdag ornamentikájú festmény értékét emelik a finoman megválasztott és egységes harmóniába olvasztott színek is. A régi magyaros művészet egyik legértékesebb alkotása a megyeszói templom famennyezete.

1750-ben a nagy tűzvész megviselte a templomot is, amikor elpusztult a faluval együtt a paplak és egész irattára a református egyháznak. A hívek számának gyarapodása folytán a templom kicsinynek bizonyult és 1901-ben 36.000 korona költséggel két új szárnyat építettek hozzája. A templomépítési költségekhez gróf Andrássy Dénes 20.000 koronával járult hozzá.

A Paphídjával szemközt volt a paplak és ezzel szemben a patak tulsó partján az iskola. A ma fennálló lelkészi lak 1875-ben épült. Anyakönyvei 1750-ig nyulnak vissza, egyháztanácsi jegyzőkönyvei 1802-től kezdve maradtak reánk. Lelkészei 1808-tól a következők: 1808—1830-ig Tóth István esperes, 1830—1867-ig Vitányi József, ki megelőzőleg Csanálosnak volt papja, 1867-től sokáig Zombory Gedő volt a község református lelkésze. Ma Tantó János a lelkésze.

Mint érdekes szó hagyományt elmondjuk a megyeszói papnak és II. József császárnak esetét, amit a következőkép beszélt el a község református papja Zombory Gedő, aki az itt leírt eseményeket egy szemtanutól, Kiss Istvántól, aki a 60-as évek végén halt meg mint 90 éves aggastyán és aki gyermekkorában az itt elmondottakat látta és hallotta.

II. József császár korában Hetyey Márton volt a község református lelkésze. A császár utazott Zemplén vármegyében is és Tállyáról Szikszóra menve útbajtette Megyaszót. A Koplaló hídnál várta a város jobbágypapja a tanács és a nemesek hadnagya két napon át étlen szomjan lovasbandériummal az érkező uralkodót. Végre feltűnt a császár fogata. Megjött a császár. A nemesek hadnagya latinul üdvözölte a fiatal II. Józsefet. Az üdvözlő szavak elhangzása után magyarra lefordítva a következő párbeszéd fejlődött ki a magas vendég és a nemesek hadnagya között:

— Hol tanult latinul?

— A megyeszói iskolában.

— Tudnak-e itt mások is latinul, s olvassák-e a classicus auctorokat?

— Tudnak mindnyájan.

— Ki tanította őket?

— A rektorok, egyik a másik után. Innen három év múlva minden rector külföldi akadámiára megy, hogy onnan hazatérve professzor legyen belőle.

Most azután a megyaszói rektort is bemutatták a fenséges látogatónak. Szaplóczay Tamás uram kedveskedni akart Józsefnek, franciául kezdette el mondókáját, valami sajtószerű egyéni dialektusban. Úgy ejtette ki ugyanis a szavakat, amint azok írva voltak.

Hallgatja a beszédet a császár és egyszer csak odafordul környezetéhez:

— Mért nem mondták meg ennek a nagytudományú férfiúnak, hogy nem értem a szanszkrit nyelvet. Majd szétekintve a jelenlevőkön folytatta:

— De hát hol van a pap? Hívják a papot.

Rohannak a lelkési lakba s otthon találják pipázgatva Hetey Márton uramat.

— Nagytiszteletű urat hívatja és türelmetlenül várja a császár.

— Jól van fiam! Elmegyek, de most dolgom van.

Nem ment. A császár bosszankodott s a templom harangjának zúgására megjegyezte:

— A harangjait küldi maga helyett. Hallgattassátok el a harangot! A helybeli előkelőségek nem merték megmondani a császárnak, hogy halotttért zúg a harang.

Közbe beértek Megyaszóra s eljutottak a templom elé. A déli bástyánál állottak, mikor megjelent fényes ornátusban a pap. A császár meglátva az elébe került lelkészt, megkérdezte:

— Tudja-e, hogy hívtam?

— Tudom felség.

— És mért nem jelent meg parancsomra?

— Mert velem az rendelkezett, aki mindnyájunknál hatalmasabb úr, kinek hívására mindnyájunknak meg kell jelenni, aki előtt le kell tennem a bibliát, felségednek pedig a koronát.

— Ki az a hatalmas úr? — érdeklődött a császár.

— A halál, temetnem kellett felséges uram.

A császár ezt meghallva, odalépett a paphoz s kezét nyujtotta neki.

— Igazad van. Az élők várakozhatnak, de a halál nem vár senkire. A pap a minden iránt érdeklődő Józsefnek elmondta templomának multját s közben a paplak elé kerültek.

— Szerény hajlékom.

— Rég akarok látni kálvinista paplakot — mondotta a császár és

belépett, majd körültekintve folytatta: minden olyan egyszerű, de tiszteletet gerjesztő. Nem akarna-e máshova menni?

— Nem, de volna egy kérésem.

— Mi az?

— Tornyot a szegény templom mellé, s átnyújtotta a torony építést kérő, de már egyszer visszautasított folyamodványt. A császár ráírta az eléje terjesztett instanciára: *Fiat voluntas tua.*

\*

A protestánsoknak már 1665-ben rendes tanítója működött Megyaszón.

Dülőnevei és pusztái közül felemlítjük: dorgói, bástyakereszti és sugórói dülőket. Györgymajor, Harangod, Majos és Ujvilág pusztákat. Ez utóbbi helyen áll a báró Harkányi család kúriája. A pusztán egy tanerős népiskola is van.

Istenhegyen valamikor templom állhatott.

Megyaszó szomszédjában volt Bertalanmező, amelyet Bertalan nevű remetéről nevezhettek el a hagyomány szerint. IV. Béla ezt a birtokot a Komáromy családnak adományozta. Legmagasabb pontját ma is Komáromdombnak nevezik, ami a hajdani tulajdonos család nevét őrizte meg számunkra.

Határa 9165 kat. hold. Lakossága 1869-ben 2495, 1880-ban 2063, 1890-ben 2786, 1900-ban 3081, 1910-ben 3039, 1920-ban 2968, 1930-ban 2989 volt. Két ember kivételével 1920-ban mindenki magyar volt a községben. Vallás szerint: r. k. 803, g. k. 105, ref. 1928, ev. 32, izr. 100. Lakóházak száma 531.

Póstája, táviró és vasúti állomása helyben van. Nagy község. Községi jegyző: *dr. Filberger Gyula.*

*Társadalmi egyesületei.* Gazdakör. Alakult 1924-ben. Díszelnök: *Sütő Kálmán*, elnöke: *Almási István*. Polgári Lövészegylet. Alakult 1930-ban. Elnöke: *Dr. Filberger Gyula.*

## MEZŐZOMBOR.

Multja a bronzkorszakból származó leletekkel kezdődik, amelyek azt igazolják, hogy már az őskorban lakott telep volt. A hagyomány a római korszakba szeretné visszavinni a község eredetét, Szirmay ellenben megelégszik azzal, hogy csak Zombor vezérig, Lehel fiáig vezeti vissza a község alapítását. A neve Zombor vezértől származott volna.

Történelmi forrásokban 1298-ban találkozunk először nevével, amikor a Rathold nemzetségből származó István fia Kakasmester zombori

birtoka miatt pereskedik Szadai János főispánnal, aki Kakasmesternek zombori és fejőpusztai birtokát, valamint tiszai halastavát elpusztította. 1299-ben Kakasmestert a panaszolt birtokokba visszahelyezték. Kakasmester a Zombori családnak őse. A Rathold nemzetségből származtak a Zomboriakon kívül a Zombori Fejesek is, kiknek ősi birtoka Fejeő pusztá volt Tarczal közelében. 1312-ben Kakasmestert még mindig mint Zombor tulajdonosát említik. A két család még a XIV. és XV. században is birtokos volt Zombor határában. 1321-ben Andreas de Zombor nevét találjuk felemlítve, aki papi ember lehetett. A pápai tizedlajstromok (1332—1337) Zumbur, Zomber, Zembor, Zombor változatokban írják a község nevét. Egy 1335-ből származó osztályozó levélben is találkozunk Zombor névvel. 1411-ben Korláthfalvi László a birtokosa. 1431-ben az alagi Bekény család részeiről olvasunk. 1440-ben Nánásy Albertet beiktatják zombori részbirtokába. 1455-ben a Gibártiaknak is van birtokuk a községben. 1457-ben a király fiúsította Himi Annát és zombori részeibe megerősítette, aki azután a himi Borsvay család ősvé lett. 1470-ben a Csontosok és zolyomi Cheh János névvel találkozunk, akiket mint részbirtokosokat sorolnak fel. 1473-ban részbirtokot kaptak határában zombori Nagy István és Pohárnok István. A XVI-ik század első felében a részbirtokosok egész sorát említik az egyes oklevelek, így a Kálnó, Ujhelyi, Kenyeres, Kendi, Jékei, Both, Csalovics, Horváth, Zenercsényi, Sárközy, Gyóni, Görbey és Serédy családokat. 1541-ben a tállyai várhoz tartozott és így került I. Ferdinánd adományából a jelzett évben Serédy Gáspár tulajdonába.

1551-ben Bejczy Gergelyt, Krucsay Pált és Görbedy Lászlót iktatták be zombori birtokaikba. A XVI-ik században az egri ispotályosoknak is voltak negyedei Zomboron.

Az 1567-i esztendő végzetes volt Zomborra is, a tatárok dúló csapatai elpusztították teljesen, de már a következő évben (1568) Zombori Lippay Jánost beiktatják birtokába. Zombori birtokos volt Fekesházy György, akit mint zemplénmegyei szolgabíróként találunk 1569-ből megnevezve. 1576-ban Semsey Jánost, 1579-ben Eperjes városát, 1583-ban Rác Istvánt, 1584-ben Leökös Imrét és Bornemissza Mihályt említik mint birtokosokat. 1588-ban Halmosy Katalin örököt vall zombori nemes kúriájáról, férje Fejes Péter részére. 1590-ben Fejes Péterné úgy a maga, mint gyermekei István és Judit nevében óvást tesz zombori kúriája és több szőlőjének elidegenítése miatt.

1593-ban már a Rákócziak nevével is találkozunk a birtokosok között. 1603-ban Rákóczi Zsigmond új adománylevelet kap Zombor egyes részeire. Az oklevelek állandóan újabb birtokos családok nevét sorolják fel. Így 1604-ben Nánásy Mátyás, 1613-ban Dezső Benedek névvel találkozunk. 1641-ben Zombor legátusai is megjelentek a mádi gyűlésen, hogy

a szőlőmunkások túlhajtott követeléseiivel szemben védelmet keressenek és az 1613-i határozatukat örök időkre megújítsák. 1649-ben Vásárhelyi Klára birtokba iktatását olvashatjuk.

Zombori Fejes György, aki külföldi akadémiákon végezte tanulmányait és a solti egyházmegye esperese volt, 1653-ban zálogba adta Zomboron lévő nemesi kúriáját, az ezzel együtt járó tartozékokkal sógorának, szendrei Olasz Györgynek 10 esztendőre 650 forintért. Fia Fejes György, aki 1678—1692 között halasi református pap és superintendens, volt a családnak legkimagaslóbb tagja. A Fejesek zálogba adott ingatlanait 1730 körül visszaváltották, de nemsokára még a 30-as években zálogjog címén báró Orczy István tábornok szerezte meg. 1755-ben a Fejesek zombori birtokaikat véglegesen eladták báró Orczy Lőrincnek.

1665-ben I. Lipót király városi rangra emelte és különféle szabadalmakkal ruházta fel. Pecsétje 1698-ból való.

1694-ben nagy sáskajárásról olvasunk Babocsay Izsák tarcali nótárius emlékirataiban, amely elpusztította a határt, teljesen felfalva a tavaszi vetéseket. 1706-ban Rabutin császári tábornok hadai dúlták a községet.

1670-ben Zombor város lakossága bizonyosságot tett, hogy a Fejeseknek Zomboron nemes kúriájuk, földjük, szőlőjük, rétjük és malmuk van.

1744-ben Berényi Tamásé egy része, 1755-ben a báji Patay családot iktatják be zombori birtokaikba.

A XVIII. és XIX. század jelentősebb birtokos családjai: gróf Aspremont, gróf Andrássy, gróf Klobusiczky, báró Orczy, Péchy, Fáy, Szepessy, Vay, Bernáth, Zichy, Matyasovszky, Berczelly, Szemere, Nagy, Pulszky, Gencsy, Ragályi, Borbély és gróf Wolkenstein. Az utolsó évtizedek két legnagyobb birtokos családja a gróf Andrássy és a Zimmermann.

Zombor borai szintén elsőrangúak voltak, amint azt már VI. Károly császár 1737 október 12-én kelt határozata is elismeri. A zombori bor a tokaji bor értékével volt egyenlő. „Vinum de Zombor, már azt lehet mondani, hogy bor“, írja boráról Szirmay Antal. Szőlőhegyei közül híresebbek voltak a XVII-ik században: Nagyhangács, Kishangács, Virginázs, Hegymege, Harcsafark, Messzelátó, Kereknyemege, Bajuszszőlő, Bóczás, Bogárrét, Bomboly, Borjuszög, Dorgó, Komplár, Berkalj, Feketehegy, Hegymegetti, Kotró, Alsó-, Felső- és Lábatlanszőlők, Kónyatelke stb. Szántónevek: Bálványhalom, Hegymegetti.

Mezőzomborhoz tartoznak a szentimrei, belsőréti, fecskési, kettős, péchi és szenci tanyák.

Az Árpádok és Anjouk korában említik a zombori főesperességet, amely később beleolvadt a zempléni főesperességbe. Főesperesei közül ismerjük a következőket: Antal 1273—1278, aki egyúttal egri éneklő ka-

nonok is, Miklós 1288, Bernát 1291—1302, Pál 1311—1319, Jakab 1319—1323, Péter 1323—1337. Ez utóbbi 1323-ban az egri püspök helyettese is volt. Több esperesének nevét nem ismerjük, mert ezután történhetett a zempléni főesperességbe való beolvadása. Az esperesség neve utóljára 1378-ban fordul elő.

Római katolikus plébániáját a pápai tizedlajstromok 1332—1337 már megemlítik, valamint Szent Mihály arkangyal tiszteletére emelt templomát is. 1342-ben már plébániai iskolájáról is van tudomásunk. 1547-ben a zombori alesperes István pap volt. A plébánia idők folyamán megszűnt és csak 1808-ban állították újra fel. A templom a török időkben romhalmazzá lett és az ősrégi templomot romjaiból 1774-ben Szent Mihály főangyal tiszteletére újraépíttette Kerekes nevű mádi plébános. Nyáray József egri kanonok a plébánia javára tízezer aranyat hagyományozott. Ő volt az, aki 1779-ben fel is szentelte a templomot. Tornyt csak 1882-ben építettek a hívek adakozásából. Mostani róm. kat. plébánosa: *Dr. Harivovszky I.*

A görög katolikusok zombori plébániáját 1784-ben alapították a hívek. Plébánosa jelenleg *Oravec Zózsef.*

Református temploma 1822-ben épült. Lelkésze: *Móricz István.*

1811-ben 25 zsidó család lakott Zomboron. A zsidóság száma az utolsó 100 év alatt erősen lepadt.

Hajdan várkastélya is volt Mezőzombornak, amiről azonban okleveles emlékeink nem emlékeznek meg. Földvár volt, amelynek maradványait ismerjük is.

Első adat, amely iskolájára vonatkozik 1474-ből való.

A községnek van gőzmalma és fogyasztási szövetkezete.

Területe 6802 kat. hold. Lakossága 1869-ben 1131, 1880-ban 1153, 1890-ben 1390, 1900-ban 1885, 1910-ben 2302, 1920-ban 1981, 1930-ban 2556 volt. A népesség szokatlan nagyméretű lepadása 1910—1920 között a gazdasági cselédek számának csökkenésével van kapcsolatban. A községben 1920-ban két ember kivételével mindenki magyarnak mondotta magát, akik vallás szerint a következőkép oszoltak meg: r. k. 1283, g. k. 382, ref. 297, ev. 1, g. kel. 1, izr. 17. Lakóházainak száma 1920-ban 353 volt.

Póstája, táviró hivatala és vasúti állomása van. Nagy község. Községi jegyzője: *Kormány Árpád.*

Mezőzombor szülöttei közül fel kell említenünk Lippay György esztergomi érseket, aki 1642-ben kapta meg a primási méltóságot. Meghalt 1666 január 3-án. Atyja zombori Lippay János, aki 1604 előtt királyi személynök volt, meghalt 1616-ban. A családot idősebb fia Gáspár vitte tovább, aki országbíró, ítélőmester és kincstári elnök volt. Meghalt 1654-ben. Feleségétől Landóczy Máriától három fia született: Imre, János és György. Ezekkel halt ki 1680-ban az előkelő főúri család.



Mint neve is mutatja zombori eredetű volt zombori Hasznos Péter deák.

*Egyesületei:* Önkéntes Tűzoltó Egyesület. Alakult 1921-ben. Elnöke: Szöllősi Mihály, parancsnok: Kormány Árpád, jegyzője és szertárnoka: Kubus Gyula. Polgári Lövészegylet. Alakult 1930-ban. Elnöke: Kormány Árpád.

## MONOK.

Neve Jászay Pál szerint kun eredetű. 1099-ben kelet felől betört kunok között volt egy erős kun vezér Monok, aki ezen a területen kemény csatát vívott a magyarokkal. Ennek a kun vezérnek emlékét őrizte meg számunkra — szerinte — a község neve. Valószínűbb az a hagyomány, hogy IV. Béla Monok morva herceg vezetése alatt újra telepítette a községet, amely a mongol dúlásakor elpusztult. A települők tállyai menekültekkel egyesülve alapították Monokot és Megyaszót. A Bogát-Radványok cseh-morva eredetének emléke él a fenti hagyományban.

Monok 1273-ban a zempléni vár tartozéka volt. A pápai tizedlajstromokban 1332—1337 Monak, Monuk néven említik, 1348-ban Manak néven írja a község nevét az egyik oklevél.

A Bogát-Radvány nemzetségből eredő Monoky vagy Monaky családnak ősi fészke, akiknek a község nevet is adott. Mog fia Sándor, akit 1227-ben említenek, lehetett a család őse és akinek valószínűleg leszármazottja volt Monaky László, aki a XIV-ik század első felében élt. 1324-ben a Monaky család I. Károly Róberttől újabb birtokokat kapott: Berethet, Lazont, Lackot és Mihályt. 1336-ban Monaky Mihály fia Sándor és testvérei Simon, János és László Bekecset kapták meg I. Lajostól. Monaky Mihálynak felesége Doby Erzsébet volt, akit 1367-ben fiúsítottak. Ezen az alapon a Doby család javai Monaky Mihály tulajdonába mentek át. A házaspár gyermeke Péter volt, aki édesanyja után Doby Péternek nevezte magát. Utódja volt az az Egyed, akivel 1461-ben kihalt a Doby családnak fiúsított ága is.

A nagytekintélyű Monaky család sarja volt Simon, akit 1369-ben mint királyi altárnokmestert említenek a források. Mária királynő (1382—1387) az újhelyi pálosoknak adományozta Nog Monuchot, másképp Felsőmonuchot, amely az újhelyi királyi várnak volt tartozéka. Perényi Miklós 1398-ban a fenti birtok ügyében kiadott adománylevelében megerősíti a pálosokat a budai káptalan előtt. 1392-ben az egri káptalan egyik bizonyoságlevelében is előfordul Monok neve. 1405-ben az Izsépy, Cseley és Doby család tagjai mint osztályos atyafiak perlekedtek egymás között monoki birtokaik felett is. 1420 körül csehek telepedtek Monokra s mint

érdekes dolgot fel kell említenünk, hogy a lakosok között ma is sok cseh nevű akad, akik magyarok és más nyelvet mint magyart nem is beszélnek. 1435-ben a Monakyak és Dobyak új adománylevelet kaptak Monokon lévő részbirtokaikra. A Monaky családnak 1450 körül Lúcon, Harkányban és Szadán is voltak birtokaik, amiket zálogba adtak a ruszkai Kornisoknak. 1480-ban szadai birtokaikból a diósgyőri pálosoknak újabb részeket zálogosítottak el.

1566-ban Hegyalja pusztulását Monok sem kerülte el. A török tatár hordák végigdúlták ezt is. Felgyújtották várkastélyát és Monaky Mihályt török fogságba hurcolták el, akit később csak nagy váltságdíj lefizetése ellenében bocsátottak szabadon. A község lakosai közül sokat legyilkoltak, sokat magukkal hurcoltak rabságba. Schwendl Lázár kassai császári tábornok nyugodtan szemlélte a törökök dülését a hegyalja községeiben. Monaky János 1595-ben Fülek várának volt kapitánya. 1598-ban halt meg; sírkövére azt írták, hogy sem a török, sem a tatár nem tudta legyőzni, A reformációnak volt híve. 1598-ban Monaky Ferenc és Péter voltak a község birtokosai. 1625-ben II. Ferdinánd Monaky Miklóst bárói rangra emelte, aki 1607-ben az ónodi vár kapitánya volt. Feleségétől Csetneky Annától született leányát azután fiúsította, aki azután báró Andrassy Mátyásnak lett a felesége. Ezen házasság révén lesznek földesurak Monokon és környékén az Andrassyak. A nagymultú ősrégi Monaky család 1643-ban halt ki férfiágon Monaky Miklós fiával Monaky Jánossal. Andrassy Mátyásnak Monaky Annától született fia volt Miklós, akinek idősebb fiától Istvántól a betléri, fiatalabb fiától Györgytől pedig a monaki ága származott az Andrassyaknak. A Monaky Miklós másik leánya Zsuzsanna, aki Thököly Zsigmondnak lett hitestársa és szintén fiúsítva volt. Házassága révén lett a Thököly család Monokon részbirtokos.

Az 1647-i pozsonyi országgyűlés 30-ik törvénycikke Monokot is kötelezte a közterhek viselésére és a 33-ik törvénycikk részben Monokra is hárítja a szomszédos királyi várak és azok őrségeinek fentartási terheit. 1651-ben a törököktől újólág kirabolt község behódolt a pogánynak. 1674-ben Spork császári generális titkárával gróf Lohlinsky Mihállyal a község határában tartózkodott és feladatuk az volt, hogy a szüretre felvigyázzanak. A reábízott feladatnak nem mindenben tettek eleget Spork tábornok hadai, mert ők voltak azután azok, akik legjobban pusztították a szőlőket. 1682-ben Ibrahim budai pasa 40.000 emberrel Kassa ostromára indult. A tarcaliak Mészáros János bíró és Babochay Izsák jegyző közbenjárásával megadták magukat a töröknek.

Ennek ellenére a török fogságba vetette őket. A pasa őrizetükre jani-csárokat rendelt ki, akik Monok alatt 15 tallérért szabadon bocsátották az elfogottakat. Thököly Imre közben Kassát bevette, de a szultán Bécs

alá rendelte a törököket, mivel annak ostroma Kara musztafa fővezérsége alatt megkezdődött.

1682 szeptember 29-én a szüret alkalmára Thököly Imrétől szabadságot kaptak táborából Monokra való katonái is.

II. Rákóczi Ferenc tisztjei közül 1705-ben Mező István vicehadnagy és Nagy Mihály strázsamester Monokra való nemesek voltak.

1730-ig a gróf Nyáry és Szentmiklósy családok bírták zálogjog címén az Andrássy birtokokat, de az Andrássyak hamarosan visszaváltották zálogbaadott birtokaikat.

Az eperjesi jezsuitáknak Monokon levő szőlőit a rend feloszlatása után a kincstár eladatta. A Szőlőhegy 3330, a Farkasszőlő 2840 forintért kelt el.

1858-ban tűzvész hamvasztotta el a községet.

A gróf Andrássy családnak az úgynevezett monoki ága gróf Andrássy Dénessel halt ki. A hitbizomány felerésze Andrássy Erzsébet grófnő kezével gróf Széchényi Pálra szállott át. Jelenleg gróf Széchényi Aladár tulajdonosa a monoki birtoknak. A hitbizomány körülbelül 16.000 kat. hold földből áll. Van rajta szántó, rét, legelő és erdő.

Az Andrássy családnak két kastélya van Monokon. Az emeletes, régebbi épület valamikor várkastély lehetett. Ez az úgynevezett kiskastély, amely magános dombon áll és a Monakyaknak volt sasfészke. Homlokzatán még ma is ott díszlik a kipusztult Monakyaknak címere. Ódon szabású tornyos épület, amelynek külseje zordon benyomást mutat, de belseje gazdagon művészi ízléssel van berendezve. A kastélyt jelenlegi tulajdonosa gróf Széchényi Aladár lakja.

A másikat az úgynevezett nagy kastélyt gróf Andrássy György építette és azt hat holdas park veszi körül. Úgy a kastély, mint a park elhanyagolt állapotban van. Egy részét a kastélynak az uradalmi titkár lakja, másik részében pedig a csendőrlaktanya nyert elhelyezést. Nagyobb része lakatlan.

Római katolikus plébániája ősrégi, már a XIV-ik században fennállott, mit az 1332—1337-ből való pápai tizedlajstromok bizonyítanak. Plébániáját 1342-ben is említik. A reformáció idejében a protestánsoké lett és hosszabb időn keresztül az övék is volt, mert a katolikus plébánia megszűnt. 1730-ban gróf Andrássy Ferenc újra felállította a monoki plébániát és 1731 augusztus 11-én visszafoglalta a templomot a kálvinistáktól. A régi kis templomocska helyére 1795-ben gróf Andrássy Károly elkezdette építtetni az új nagyobb méretű templomot. Az építési munkálatokat 1814-ben fejezték be, amikor a Boldogságos Szűz tiszteletére fel is szentelték azt. Tornyát 1831-ben gróf Andrássy György kegyúr és Fábry Ignác plébános buzgólkodása teremtette meg. A torony felső részét

később vihar döntötte le és ma egy lépcsőzetes lapos tetőben végződik a torony. A templomot 1923—1924-ben gróf Széchenyi Aladár renováltatta.

A nagykastélyban lévő kápolnában őrzik Szent Orbán vértanunak földi maradványait díszes üvegszekrényben, amelyet Andrássy Istvánnak a kápolna építőjének a pápa adományozott. A kápolnát 1771-ben a Szent Kereszt tiszteletére gróf Andrássy István építtette. 1897-ben a kápolnát át kellett építtetni.

A község kálváriája 1910-ben épült.

Leányegyháza Golop és Megyaszó. A plébánia a tokaaji esperesi kerülethez tartozik és kegyura a hitbizomány. Plébánosai közül kitűnt Fábry Ignác, aki 1821—1835 között volt Monokon lelkész és aki később a kassai püspöki méltóságra emelkedett. 1883—1908-ig Bessenyei István, 1908-tól napjainkig Petsér Gyula a plébános.

A protestantizmus hamarosan elterjedt a községben és 1652 körül már majdnem mindenki az új hitnek volt követője. Maga Monaky Miklós is rokonszenvezett a protestantizmussal és a község ősi templomát, amelyet valószínűleg a husziták építettek, átadta a protestánsoknak. 1731-ben vették el tőlük a templomot és az újonnan megszervezett római katolikus plébánia számára foglalták le az Andrássyak. 1731-től 1792-ig nehéz küzdelmei voltak a Monoki protestánsoknak, csak 1792 január 17-én engedték meg nekik, hogy nyilvános istentiszteletet tarthassanak. Még ugyanazon évben engedélyt kaptak, hogy a Nyakvágón kijelöljék építendő templomuknak helyét, ami a paplakkal együtt 1799-ben el is készült. A templom tornyát 1833-ban fejezték be. A templomot többször átépítették. Utoljára 1923-ban. Első lelkésze Harsányi Tóth János volt. Jelenlegi református lelkésze *Molnár Ferenc*.

1735-ig az evangélikusoknak is volt virágzó egyházuk Monokon, de ez a XVIII-ik században tönkrement, elpusztult. 1912 óta imaházuk van csupán a községben.

A görög katolikusoknak lebontott templomuk helyén ma egy harangláb áll csupán.

Régi zsinagógája elpusztult. Romokban áll. A zsidók újabb imaháza mintegy 85 év előtt épült.

1335-ből a monoki közbirtokosság osztályos levele megemlíti iskoláját. 1342-ben újra említik a községnek iskoláját. Az 1731-ben újból felállított római katolikus plébánia mellé a plébánia alapításával egyidőben állították fel elemi iskoláját is. 1919-ben épült négy tanerős új római katolikus elemi iskolája.

A protestánsoknak már 1693-ban volt iskolájuk Monokon, amely a XVIII-ik században megszűnt. Az új református iskola 1805-ben létesült, de a rendes tanítói állást csak 1894-ben szervezték meg. Gróf Andrássy

Dénes és felesége Franciska grófnő adományából felépült 1902-ben az új református iskola is.

A község óvodáját 1902-ben szintén gróf Andrassy Dénes és Franciska grófnő építették. Óvónői: *Schwetz Amália* és *Csatóné Herczeg Júlia*.

Borvidék volt Monok is, mint a Hegyalja minden községe. Boráról Szirmay Antal a következő sorokat jegyezte fel:

Ha meg nem nyeri mindenki tetszésit,  
Örvend, hogy saját urai meg nem vetik.

1694-ből a következő szőlőhegyeit ismerjük: Monoki szőlőhegy, Szentes, Sebrik, Sebrék, Léter, Hasznos, Baka.

Határához tartoznak Kaptár és Lörincke puszták, valamint Alsó- és Felső örhegydülő. Szentes erdős rész, valamikor búvóhelye volt a népnek, akik török veszedelem idején itt húzták meg magukat. A szájhagyomány szerint ezért hálából a helyet a nép Szentnek, majd Szentesnek nevezte el. Más érdekesebb elnevezések még: Vasvár, Földvár (Domb), Ingvár, mind-egyik valamely hajdani menhelynek emlékét juttatta el az utókornak. Györgyhalmon, a kaptári pusztán cseréptöredékek kerülnek gyakran felszínre, ami szintén valami erődítmény nyomaiból maradtak reánk. Ingváron állott Monok vezér vára. Itt feküdt hajdan a község is. A várat a kis kastéllyal valamikor alagút kapcsolta össze. A várnak kútja még ma is látható. A földvári dombon 1765-ben arany és ezüst érmekkel telt csuprot találtak.

A község nagy szülöttje volt Kossuth Lajos, aki 1802 szeptember 19-én született. Szülőházát restaurálták és márvány emléktáblával látták el, amelyet Kossuth Lajosnak domborművű képmása díszít. A Kossuth család Turóc vármegyei eredetű és a család elágazott az évszázadok folyamán Zemplén-, Sáros-, Nógrád- és Pest megyékben. Édesatyja Kossuth László uradalmi ügyész volt, aki mint ügyvéd Monokon, majd Sátoraljaújhegyen praktizált. Meghalt 1839-ben. Kossuth Lajos 1890 február hó 12-én szülőhelyére vonatkozólag a következő sorokat írja: „Én Monokon születtem, amott a szerencsi hegy tövében, ahol a rege szerint Árpád a honalapítás első áldomásait megülötte, de engem szüleim mint csecsemőt vittek el születésem helyéről s nincs emlékezetemben semmi, ami arra vonatkoznék. Engem életem legelső emlékezetei Ujhelyhez csatolnak a szülőföldhöz való ragaszkodás édességével“.

Kossuth Lajos szülőházát ma Hercz Lajos jószágigazgató lakja. A ház előtt áll az 1924-ben emelt emlékoszlop, amely Monok 82 hősi halottjának emlékét mutatja az utókornak.

Valamikor élénk ipara volt Monoknak. Volt vashámora és sörgyára is, ezek azonban megszűntek. Ma csak szűk körben mozgó kisipara és a

kezdet stádiumát élő háziipara van. A háziipar a szövő-fonó iparra és a kosárfonásra terjeszkedik ki.

A község lakosainak hiteli szükségleteinek kielégítésére alakult a Monoki Hitelszövetkezet 1899 május hó 20-án. A szövetkezet az OKH kötelékéhez tartozik. 1907 február 24-én létesült a Monoki Hangya Fogyasztási- és Értékszövetkezet.

*Társadalmi egyesületei:* Levente Egyesület. Alakult 1925-ben. Díszelnök: *gr. Széchenyi Aladár*, elnök: *Petsár Gyula*. Önkéntes Tűzoltó testület. Alakult 1928-ban. Díszelnök: *gr. Széchenyi Aladár*, elnök: *Petsár Gyula*. Polgári Lövészegyesület. Alakult 1930-ban. Elnöke: *Potoczky Gyula*. Tűzoltó Egylet. Alakult 1930-ban. Elnöke: *Potoczky Gyula*.

Gróf Széchenyi Aladár, aki valódi jótévője a község lakosságának, Monok, Bekecs és Taktaszada határában 1000 kat. hold földet méltányos áron parcelláztatott uradalmából a lakosok között.

Monok község területe 7466 kat. hold, ahol 1869-ben 2812, 1880-ban 2694, 1890-ben 2772, 1900-ban 2856, 1910-ben 2977, 1920-ban 2977, 1930-ban 2977 lélek lakott. A lakosság 1920-ban 32 ember kivételével mind magyar volt, akik vallás szerint feloszlottak: r. k. 2412, g. k. 50, ref. 317, ev. 82, g. kel. 5, izr. 111. Lakóházak száma 533 volt.

Pósta és táviró állomása helyben, vasúti állomása Szerencsen van. Nagy község. Főjegyzője *Potoczky Gyula*, községi bírója *Schultz János*.

## OND.

A község nevét a hagyomány Und vezértől származtatja, aki Árpádnak, a honszerző fejedelemnek volt követe és akit azután mint ilyent Zalánhoz küldött a honalapító. Ond vezérnek volt fia Ete, akitől a Kalán és Kölcsey nemzetség származott le. Ezért írta a Himnusz halhatatlan költője magáról: hogy „büszke magyar vagyok én, keleten nőtt törzsöke fámnak“.

Béla király Névtelen Jegyzőjének krónikája szerint már a honfoglalás legendás idejében Ond szállás volt.

Neve a községnek legelőször okiratokban a XIII-ik században bukkan fel. 1247-ben Ond a zempléni várispánsághoz tartozott, ami azt jelentette, hogy a község királyi birtok volt. Az egykori királyi birtok eladományozásáról is van tudomásunk. 1267-ben István fia András királyi adomány-nyal megkapta az Ond nevű két földet. IV. vagy Kun László magyar király 1274-ben újra írásba foglalta az adományozást magabazáró királyi

kiváltságlevelet, amelyet 1267-ben édesatyja V. István, mint ifjabb király adott ki.

Ósi birtokos nemzetsége volt az ondi határnak a Tolcsva nemzetség, amelynek tagjai még az Árpádok korában tulajdonosai voltak Ondnak, mert már 1330-ban a Tolcsva nemzetség tagjai Uza fia Jakab és Imre Ondot átengedték Németh Lukácsnak. A községnek ezt az átruházását Drugeth János bizonyította.

Az 1332—1337 között összeírt pápai tizedszedő lajstromokban a község nevével többször találkozunk. Ond, Mazandya, Mazaondja néven írták nevét le a tizedet feljegyző papi emberek. A XV-ik század folyamán újabb és újabb birtokosok nevei fordulnak elő a forrásokban, akik kisebb nagyobb részeket bírtak az ondi határból. 1414-ben Csobadi Istvánról olvasunk, akit ekkor iktattak be itteni részbirtokaiba. A család hosszabb ideig megtartotta ondi birtokait, mert 1435-ben kelt oklevél is mint ondi részbirtokosokat említi meg a Csobadiakat.

Az ősi birtokosok közé kell számítanunk a Bogát-Radvány nemzetségből származó Monakiakat és a velük rokon Dobiakat is, akik 1471-ben elzálogosították itteni részbirtokaikat. 1476-ban a tokaji pálos barátok szintén a birtokosok közt szerepelnek. 1481-ben pedig a Gercselyi családot iktatják be zálogjog címén Ond egyes részeibe. 1484-ben új birtokosok neveivel találkozunk: ezek a Jonhos és a velük rokon Pinczy család.

A XVI-ik század pusztító viharai nem kímélték Ondot sem. Vészt és pusztulást jelentett ez a század. 1567-ben Ondot is azon hegyaljai községek közé sorolták, amelyen a romboló török tatár csapatok végigdúltak. Az elpusztult helyek között találjuk feljegyezve a község nevét. A nagy veszedelem után nemsokára új tulajdonost iktattak be Ond egyes részeibe Forgách Simon személyében. Az erősen megfogyott népesség pótlására és növelésére a birtokosok 1595-ben újra telepítették Ondot. Az új otthon találtak magyar ajkúak voltak.

1603-ban Rákóczi Zsigmond, a későbbi erdélyi fejedelem királyi adományt kapott reá. A Rákócziak nemzetsége száz esztendőn keresztül ura volt a területnek. 1674-ben I. Rákóczi Ferenc és Báthory Zsófia ondi birtokaikat is zálogba adták Szelecsényi György esztergomi érseknek, hogy a kapott pénzzel kiengeszteljék a császárt, mivel Rákóczi Ferenc résztvett a Wesselényi-féle összeesküvésben. 1683-ban Zemplén vármegye jelentést küldött az erdélyi fejedelemnek, amelyben beszámol arról, hogy melyek azok a községek, amelyek behódoltak a töröknek. A jelentésből megtudjuk, hogy Ond is adózójává lett a pogánynak.

1711 után a Rákóczi birtokok, köztük Ond is a kincstárra szállottak át, majd azután a gróf Aspremont, gróf Szirmay, gróf Wolkenstein, báró

Orczy és báró Meskó családok között osztódott el a község birtokjoga. Később a Meskók révén a gróf Zichyek és azonkívül a Prichvadnyk lettek a vezető birtokosok. Ma nagyobb birtokos családja nincsen a községnek.

Ondnak már a középkorban volt plébániája és Szent László király tiszteletére emelt templomát az 1332—1337-ik évi pápai tizedlajstromok is említik. A község papja ekkor Tamás volt.

A reformáció hamar elterjedt a község lakosai között. Ma is anyagyház. Református temploma 1802-ben épült. Református lelkésze *Takács Béla*.

Jóhírű borvidék volt Ond is, mint a Hegyaljának többi községe. Az itt szüretelt borok értékét egyenlőnek ismerték el a Tokajon szüretelt borokkal. 1641-ben az ondi legátusok is részt vettek a szőlőbirtokosoknak Mádon megtartott gyűlésén. 1694-ben a következő szőlőhegyek nevével találkozunk: Bába, Köves, Előhegy, Gurdony és Gurdobyalja.

A község határában vannak a Kresz- és Zichy-tanyák. A Barátság dülő annak emlékéért őrzi, hogy valamikor a pálosoknak volt birtoka ez a terület. Épületféle is állhatott itten egykoron, amit a felszínre került falmaradványok igazolnak.

A község területe 1321 kat. hold. Népeisége 1869-ben 577, 1880-ban 552, 1890-ben 547, 1900-ban 615, 1910-ben 650, 1920-ban 677, 1930-ban 707 volt. Színtiszta magyar község, ahol 1920-ban egy németen kívül más ajkú ember nem lakott mint csak magyar. Felekezeti viszonyai 1920-ban r. k. 247, g. k. 26, ref. 348, ev. 2, izr. 54. Lakóházak száma 134 volt.

Ond kis község. Körjegyzősége van, amelyhez tartozik Golop és Rátka. Póstája, táviró hivatala és vasúti állomása Szerencsen van. Körjegyző: *Mezey Antal*.

*Egyesülete:* Polgári Lovászegylet. Alakult 1930-ban. Elnöke: *Mezey Antal*.

#### *Ond hősi halottai:*

Benke János	Pereczi János
Baghy Károly	Fekszí Ferenc
Zemlényi József	Láng János
Vadnai József	Altmann Adolf
Mackó János	Zahár Sámuel
Makkai Sámuel	Groszmann Miklós
Kovács István	Soltész József
Simon Pál	Migács Henrik
Kocsis István	Roskó János



## RÁTKA.

Írták: Vilinszky Lajos és Dr. Barna János.

Az Aba nemzetségnek volt ősi birtoka, de az Aba nemből származó György fia Péter Rátka egy részét a XIII-ik század elején eladta.

1252-ben és 1254-ben az Abák Debrey ága saját részét szintén eladta az ugyanazon nemzetségből származó bodrogkereszturi és Apos ágaknak. Az eladáshoz az Abák másik ága az Aszalay ág is beleegyezését adta. Ez a hozzájárulási nyilatkozat azt jelentette, hogy Rátka a nemzetség ősi birtoka, mert ha szerzett birtok lett volna, akkor ilyen beleegyezésre nem lett volna szükség. 1255-ben az egri káptalan Nagyolaszi Egyed számára bizonyáglevelet ad ki, amelyben említve vannak Ratka, Radkapataka és a Ratka vize, amely Kaszontapatakba és ezzel együtt a Tiszának Takta nevű ágába szakad bele.

1335-ben az Aba nemzetségből való Debrey Becse megkapta Rátka negyedét. 1456-ban a Kállay családé volt a község. 1459-ben Rathka néven találkozunk a községgel. 1549-ben kiskállói Bodoni Györgyöt iktatták be itteni részirtokába. 1552-ben az Unghy család is részirtokos volt Rátkán. 1567-ben azon községek között sorolták fel, amelyet a rettenetes törökdlés elpusztított. A nagy veszedelem elmulása után pár évtized múlva új birtokoscsalád került Rátkára. 1585-ben gróf Alaghy Ferencnek voltak itt nagy birtokai. 1598-ban Melczer Pétert iktatták be részeibe. 1598-ban Rákóczi Zsigmond és Alaghy Ferenc voltak birtokosai.

1641-ben a rátkai szőlőbirtokosok is elküldötték a mádi gyűlésre képviselőiket, hogy a szőlőmunkások túlhajtott igényeivel szemben védelmet nyerhessenek.

III. Ferdinánd király 1647-ben I. Rákóczi Györgynek és feleségének Lórántffy Zsuzsannának adta Rátkát, amely mindezideig a tállyai várnak volt tartozéka. 1674 óta azonban Regécz várának fizette az adót.

1711 után a kincstáré lett Rátka is és VI. Károly császár 1720 november 24-én Trautson Donát hercegnek adományozta. A hercegi család 1754-ben németeket telepített a lakatlanná vált községbe. Az új települők Baden és Svájc területéről kerültek Magyarországra. A telepések megelőzőleg Tállyán laktak már mint majorosok. 1785-ben újabb telepítés növelte a község lakosságának számát.

XVIII-ik század derekán Ember András verses krónikájában Rátkáról a következőket írja:

Pusztá Rátka perel az ország útjában,  
Amely már Svábokkal sűrűdik sorjában.

A telepések száma állítólag 40 család volt, akik földet, szarvasmarhát, házat, gazdasági eszközöket ingyen kaptak a földesúrtól. Az így keletke-

zett község kizárólag római katolikus volt. Az uraság hozzájárulásával a kincstár 1807-ben templomot építtetett a hívek részére, amely Szent Anna tiszteletére lett megáldva és 1905-ben Fischer Colbrie Ágoston kassai megyéspüspök által konsekráva.

A telepések nemzetiségüket mai napig is megtartották ugyan, nem felejtették el ősi anyanyelvüket, de erős magyarérzésűek, kik 1920-ban mindannyian magyarnak vallották magukat. Már Szirmay értékes munkájában a XIX-ik század elején megemlíti, hogy a rátkai német eredetű lakosság tud és beszél magyarul.

Az eperjesi jezsuita háznak rátkai birtokait és szőlőit 1776-ban a kincstár eladatta és a befolyt mintegy 24.000 forintot a tanulmányi alap tőkéjéhez csatolta.

A Trautson hercegi család kihalása után Rátka a kincstár tulajdonába ment át. 1808-ban herceg Bretzenheim Károly Ágostot királyi adomány alapján beiktatták a község birtokába. A XIX-ik század folyamán a Melczer és a báró Maillot családok voltak a birtokosok a határban.

Dülő nevei és szőlőskertjei közül érdekesebbek a következők: Gelérd, Hercegköveshegy, Meggyes, Istenhegy, Vargapadihegy, Holtvölgy, Négy-szegűszőlő, Rátkaielőhegy. Borairól már 1737-ben elismerték hivatalosan, hogy egyenlő értékűek és minőségűek a Tokajon szüretelt borokkal. Határában volt Koldófalú, amit 1456-ban úgy említenek, mint a Kállay család birtokát. A török időkben pusztult el. Emlékét a Kodu erdő elnevezés őrzi.

Rátka mint egyházi község 1855-ig Tállyához tartozott. A tállyai ügynevezett német káplán vasár- és ünnepnapon lejött Rátkára és leginkább német nyelven istentiszteletet tartott itt. A lakosság szaporodásával önálló plébániává alakult át 1855-ben. A plébánialakot és templomot 1888-ban, majd 1905-ben renoválták. 1922 és 1923-ban a község plébánosának és egyházigazdornokának buzgólkodása és a hívek áldozatkészsége lehetővé tette, hogy a templomot hat művészi festményű ablakkal és három freskóképpel díszíthették fel. Plébánosa *Vilinszky Lajos*.

Régi egytanerős iskolája helyébe a község szép két tanerős iskolát építtetett fel, amelynek épülete bármely községnek dicséretére válhatna.

A község határában egy kőbánya és a község birtokában egy kaolinbánya van.

A lakossága igen szorgalmas és jó munkaerő. Ezt a két tulajdonságát a vidék is elismeri, de munkaszeretete ellenére sem tud vagyoniilag gyarapodni, minek csak a háború, különösen pedig a forradalom következményeiben beállott állapot lehet az oka.

Területe 213 kat. hold, ahol 1869-ben lakott 845, 1880-ban 734, 1890-ben 798, 1900-ban 949, 1910-ben 1021, 1920-ban 1063, 1930-ban 1115 lélek. 1920-ban 5 egyén kivételével a lakosság többi része magyar ajkúnak

vallotta magát. Színtiszta római katolikus község, ahol 1037 r. k.-sal szemben csak 8 ref., 7 ev. és 11 izr. lakos volt. Lakóházinak száma 124.

Póstája és táviró állomása Tállyán, vasúti állomása Szerencsen van. Kisközség. Körjegyzőségi székhelye Ondon van. Van Polgári Lövészegylete, amely alakult 1930-ban. Elnöke: *Vilinszky Lajos*.

*Rátka hősi halottai:*

Drizner Pál	Gintner Ignác
Drizner András	Májer László
Firkula András	Vanner József
Lájer György	Árvai Lőrinc
Valler Tamás	Miller Boldizsár
Tirk Lőrinc	Bodnár Miklós
Birk János	Miller Balázs
Horváth András	Bodnár Ferenc
Zuckermanndel Hermann	Miller Vince
Implom János	Bodnár Béla
Bekker Miklós	Boller Károly
Albert János	Boller Ferenc
Herhalt András	Braun András

SAJÓHIDVÉG.

Közel a Hernád torkolatához fekszik Sajóhidvég. 1261-ben találkozunk először nevével, amikor mint az egri püspökség birtokát említik. A neve ekkor Hydweghe volt. Határában 1262-ben országgyűlést tartottak, amelynek célja az volt, hogy IV. Béla király és fia István ifjabb király között elmérgesedett belső háborúskodást igyekeztek kiegyenlíteni az egybegyűlt rendek. Békét akartak teremteni az apa és fia között. A 13-ik század második felében nagy háborúskodás volt az egri püspökség és a káptalan között bizonyos tizedek elidegenítése miatt. 1275-ben II. Endre egri püspök igazságot tett és a káptalannak visszatda azokat a birtokokat, illetve tizedeket, melyeket püspök elődei elidegenítettek a káptalantól. Ezek között a visszaadott javak között volt Hidvég is. A 14-ik század elején már jelentős község volt. A pápai tizedlajstromok (1332—1337) is említik a községet, mint olyant, amelynek már volt plébániája ebben a korszakban. 1341-ben ismételten felbukkan a község neve az oklevelekben. 1493—1496 közötti évekből való első adatunk, amikor már Sajóhydwegh néven írják. A középkor folyamán több ízben mint Borsod megyéhez csatolt

közsegről emlékeznek meg a források. 1503-ban Bebek János perli az egri püspökséget Sajóhidvéget.

1590-ben a község jövedelme az egri püspököt illette meg. A püspöknek nemcsak a föld terményeiből, hanem a püspökház melletti malomból, azonkívül a Sajón folytatott halászatból is volt jövedelme Sajóhidvégen. A Sajón magas vízállás idején komp is közlekedett. Ezeket a jelentős jövedelmeket rövidesen elidegenítették a püspökségtől, mint azt megtudjuk Telekessy István egri püspöki helyettesnek Kollonich Lipót esztergomi érsekhez és bíboroshoz intézett jelentéséből. A püspökhelyettes elmondja, hogy Teufenbach császári generális és a kincstár 2000 forintért Mosdóssy Péterre írták a sajóhidvégi malmot, a terményeknek, valamint a bornak úgy a kilencedét, mint a tizedét is. Az egri püspökhelyettes panaszkodó jelentése úgy látszik hatástalan és eredménytelen volt, mert 1598-ban is a Mosdóssyak voltak a község urai. Az adományt szerző Mosdóssy Imre özvegye volt ugyanis a magyar földesúr a községben, de már ekkor Hidvéget a hódoltsági falvak között sorolják fel.

1635-ben az ónodi várnak volt tartozéka, de közbe-közbe a török is úr volt itten. Az 1647-iki pozsonyi országgyűlés határozata alapján Sajóhidvégi is köteles a közterhek viseléséhez, a szomszédos királyi várak fenntartásához és a várak őrségének ellátásához hozzájárulni. Ez azt jelentette, hogy a magyar királynak is volt még hatalma a község felett. 1666-ban Thököly Miklós volt Sajóhidvégi határainak egyik részbirtokosa.

1715-ig a Hernád jobb partján feküdt a község, de a folyó medrét állandóan változtatta, partját pusztította és szaggatta, úgyhogy azután a folyó balpartjára került a község a meder változása folytán, ahol mai napig is fekszik.

1715 március 30-án Rákóczi Júlia jószágigazgatói Szluha György és Berzeviczy Ezekiel azt írják Mádról, hogy Sajóhidvégi sok év óta már puszta és nem község többé.

1732-ben a Szirmay és Csekényi családok voltak főbb birtokosai. A század második felében a Török, Aspremont és Andrassy családok, majd azután a gróf Erdődy familia a község nagyobb birtokosa. Ma is még mindig a gróf Erdődyek a legnagyobb birtokosok.

1885-ben nagy tűzvész pusztította a községet.

A szájhagyomány szerint Sajóhidvégi eredetileg azon a helyen épült, amit ma (1864) Telek néven ismernek. A község területét a Hernád környezte mint egy félszigetet, a folyó északkelet felé annyira megközelítette egymást, hogy a kanyar összeszakadt, most a régi kanyargó medrét a Hernád odahagyta s folyását egyenesre vette. Így maradt a régi helye a falunak a Hernád jobb partján. A szájhagyományt igazolja a sok téglá,

ami Teleken állandóan felszínre kerül. Sajóhidvéghez tartoznak az Erdődy major és a Cigánytelep is.

Határában feküdt a középkorban Megyer falu is, amelyet a 14. században Meger néven találunk meg az egykori oklevelekben. 1400-ban az Izsépi, 1415-ben a Czudar és 1623-ban a Monaky család volt Megyer birtokos családja.

A reformáció hamarosan termékeny talajra talált Sajóhidvégen. Ma is fennálló református temploma 1810-ben épült, amit az 1885-iki nagy tűzvész után újjáépítettek. Református lelkésze *Kocsis Sándor*.

Sajóhidvég területe 2344 kat. hold. Néessége 1869-ben 841, 1880-ban 843, 1890-ben 778, 1900-ban 862, 1910-ben 839, 1920-ban 881, 1930-ban 889 volt. Tiszta magyar falu, ahol 1920-ban nem akadt más nemzetiségű. Vallás szerint: r. k. 169, g. k. 29, ref. 672, ev. 1, izr. 10. Lakóházainak száma 177.

Póstája Berzéken, táviró és vasúti állomása Girincsen van. Község. Körjegyzőségi székhely. Körjegyzőségéhez tartozik Berzék. Körjegyzője *Gável Béla*.

*Társadalmi alakulatai:* Levente egyesület. Alakult 1925-ben. Polgári Lövészegyesület. Alakult 1930-ban. Elnök: *Gável Kálmán*. Gazdakör. Alakult 1930-ban. Elnök: *Forgács Miklós*.

## SÓSTÓFALVA.

Régi, ősi neve Hoporty volt. Egykoron közelebb feküdt a Hernádhoz mint jelenleg. A folyó gyakori áradásai bírták reá a lakosokat, hogy ősi tűzhelyüket elhagyva, a mai helyen telepedjenek meg. A népesség töredéke azonban megmaradt régi helyén, ezt a részt a maga házcsoportjával együtt ma is Hoportynak hívják.

Aránylag későn találkozunk nevével. 1505-ben Liptay Albertet beiktatják itteni részbirtokába. 1598-ban Szuhay Zsigmondot, Gerencsy Lászlót és Boros Dávid özvegyét említik, mint a község birtokosait. A XVIII-ik század folyamán a Horváth, Szepessy és Thuránszky családok voltak a határ tulajdonosai. Ma nincsen nagyobb birtokos család a községben. 1892-ben tűzvész hamvasztotta el Sóstófalva házait. Népesebb tanyái: Sóstó és Bádogos. A község r. k. hívei a gesztelyi plébániához tartoznak.

Területe 1247 kat. hold. Lakossága 1869-ben 294, 1880-ban 191, 1890-ben 298, 1900-ban 288, 1910-ben 271, 1920-ban 317, 1930-ban 363 volt. 1920-ban minden lakója magyarnak vallotta magát, akik között volt r. k. 140, g. k. 11, ref. 143, ev. 14, izr. 9. Lakóházainak száma 59.

Póstája Ujcsanáluson, táviró és vasúti állomása pedig Gesztelyen van. Kisközség. Körjegyzőségi székhelye: Ujcsanáros.

*Egyesülete* a Polgári Lövészegylet. Alakult 1930-ban. Elnök: *Dr. Hosszúfalussy Miklós.*

## TAKTAHARKÁNY.

A Taktaér Tiszaeszlárnál szakad ki a Tiszából és Kesznyéten felett újból a Tiszába visszatér. A község a Takta vize mellett fekszik, ahonnan nevét is kapta. A Takta névben némelyek Baján Avar kán öccsének emlékét keresik megörökítve, akié lehetett az avar időkben ez a vidék. A feltevés valódiságát abban is gondolják megerősítve látni, hogy a Taktaközt még II. Lajos uralkodása alatt (1516—1526) is Királyszigetnek hívták. Béla király Névtelen Jegyzőjének krónikájában Tokota név alatt fordul elő a Takta név, amikor elmondja a krónikás, hogy Árpád és vitézei a Takta vize mellett tábort ütöttek, ahol az Aba nemzetség birtokai voltak. Az Aba nemzetség őse Aba Sámuel király volt, akit a Sári monostorban temettek el. Karácsonyi János visszautasítja a Névtelen Jegyző azon megjegyzését, hogy az Abák ősei kunok lettek volna, mert a kunok csak később, 1066-ban jelentek meg Európában, Aba Sámuel király halála után. Gyökeres magyar nemzetség volt, akiknek tagjai jelentős szerepet játszottak hazánk történetében. Zemplén vármegyében a honfoglalás idejében birtokosok voltak, mert a Névtelen megemlíti, hogy a nemzetségnek a Takta vize mellett is voltak birtokai. A XIV-ik században a nemzetségnek már 27 ágát sorolja fel Karácsonyi János.

A Harkány név régi magyar pogány név. Töhötöm fiára, Harka vezérré vezetik vissza Harkány nevének eredetét. Harkának szállása itt ezen a vidéken volt.

A Váradi Regestrum 1219-ben Horkyán néven említi Harkányt, amikor a Zempléni várispánsághoz tartozott. Lakóit a szerencsi ispotályosok pörbe fogták, mert pusztáikat letarolták. Sokáig Borsod vármegyéhez tartozott. A Bogát-Radvány nemzetségből eredő Izsépy, Cseley és Doby családok 1405-ben Harkány birtokosai, akik mint osztályos atyafiak idevaló birtokaik miatt pörben állottak egymással. 1435-ben a Doby és Monaky családoké a község, akik új királyi adománylevelet kaptak Harkányra. 1450 körül a Monakyak Taktaharkányi részüket zálogba adták a Kornisoknak, de úgy látszik, hogy visszaváltották hamarosan zálogba adott birtokaikat, vagy pedig még a zálogba adotton kívül több birtokuk is volt a községben. 1469-ben ugyanis azt olvassuk, hogy a Monakyak és Dobyak harkányi birtokaik felét a diósgyőri pálosoknak adományozták.

1478-ban is Harkányról úgy beszélnek, mint Borsod vármegyéhez tartozó községről.

1567-ben azon községek között sorolják fel, mint amelyet a török tökéletesen feldúlt. 1585-ben már behódolt a töröknek. 1598-ban a Rákócziaké volt Harkány egy része, de részbirtokos volt ebben az időben még a faluban Keczer András is. 1711 után a Rákóczi javak sorsában osztozkodott. Határának negyedrészt Rákóczi Júlia révén a gróf Aspremontok kapták meg, másik negyed részét a kir. kamara tartotta meg és a község fele pedig az Almássyak tulajdonába ment át.

1849-ben a Hegyalján keresztülmenő orosz csapatoktól szenvedtek a község lakosai. Hadi ellátás címen megsarcolták őket.

Ma nagyobb birtokosai Harkánynak a közalapítvány és a báró Harkányi család. A báró Harkányiaknak a birtokon gazdasági szeszgyára is van. Harkányi Fülöp (1801—1873) 1867 február hó 15-én magyar nemességet kapott. Fiai Frigyes és Károly taktaharkányi előnévvel 1895 október hó 24-én magyar báróságot kaptak. A család tagjai közül a politikai életben szerepet játszottak Frigyes, ki a főrendiháznak alelnöke és fia János, aki kereskedelemügyi miniszter volt és ma is aktíven részt vesz a magyar politikai életben.

A község határában volt a középkorban Bazsi falu is, amely a Bazsiaké volt. 1352-ben a Czudarok kapták Bász néven a falut Nagy Lajos királytól. A Czudarok 1440-ben zálogba adták itteni részüket a Rozgonyiaknak. Tulajdonosai között említik a Monakyakat, majd később a Sajóládi pálosokat és az egr-i ispotályosokat. 1603-ban Rudolf király több más Zemplénmegyei faluval együtt Rákóczi Zsigmondnak adta. 1690-ben a pálosokat ismételen említik mint Bázsi birtokosokat. A község a török időkben pusztult el. 1766 óta a közalapítvány tulajdona. Egykori templomának alapköveit megtalálták.

Dülő és tanya nevei közül felemlítjük a következőket: Bondorka, Csattanya, Jajhalom, Rónahát, Barsi, Dohánymajor, Pusztatemplomdomb, ahol a XIX-ik század derekán egy csupor régi pénzt is találtak. Héthalom, ezek emberi kéztől hányt dombok, amelyeket a kuruc korszakban készítettek strázsadomboknak. A szájhagyomány szerint harangzúgással figyelmeztették a lakosságot az ellenség közeledtére. Jajhalmon egy tanerős elemi iskola is van.

Kénes forrását 1823-ban fedezték fel, amikor gróf Batthyányi Antal földbirtokos a mocsarak kiszárítása végett levezető árkokat húzatott. A munkások közül azok, akik reumatikus lábfájásban szenvedtek és az iszapos árkokban dolgoztak, a felfakadó meleg forrásoktól szemmel láthatólag megjavultak. A dolognak híre ment. A grófi család kitisztította

a legbővebb forrást és fürdőszobát építtetett melléje. Palkovics József vármegyei orvos vizsgálta meg vizét legelőször.

A reformáció korán gyökeret vert a község lakosai között. Takta-harkány ma is anyaegyháza a református felekezetnek. Temploma 1793—1806 közötti években épült. Református lelkésze: *Veres Imre*.

Területe 6684 kat. hold. Lakossága 1869-ben 1594, 1880-ban 1490, 1890-ben 1448, 1900-ban 1942, 1910-ben 2271, 1920-ban 2236, 1930-ban 2897 volt. 1920-ban 2 német és 1 cseh vagy lengyelen kívül mindenki magyar volt. Vallás szerint r. k. 894, g. k. 97, ref. 1163, ev. 15, g. kel. 1, izr. 66. Lakóházak száma 273.

Póstája, táviró és vasúti állomása helyben van. Nagyközség. Községi jegyző: *Neumann Lajos*.

*Egyesülete* a Polgári Lövészegylet. Alakult 1930-ban. Elnöke: *Neumann Lajos*.

#### TAKTASZADA.

Irták: Schiezlér Andor, Dr. Szén József és Dr. Barna János.

A Bogát-Radvány nemzetség tagjai voltak a község első birtokosai. 1252-ben a nemzetségből származó Szaday Marcel fia kiegészített osztályos rokonaival, a Bogát-Radvány nemzetségből származó Csizzel. 1270-ben Bikk fia Jakab fia Simon a Zud nemzetségből V. István király megerősítette Szada helység birtokában. Bikk a Bikk családnak volt első ismert őse. V. István a Rosd nemzetségből való Jemeternek érdemeit megjutalmazni akarta és ezért neki adta Szada falu egyrészét. 1276-ban a Ruzsd (Rozsd) nemzetségbeli Endre fia Mihály Comes, a budai káptalan előtt Zada nevű birtokát Eszter, János és Mihály szolgáinak adományozta. A nemzetség többi tagjai: testvére Demeter és ennek fia II. Demeter, aki már nagykorú volt, beleegyeztek az adományozásba. II. Demeter 1282-ben a kunok ellen vívott csatában esett el. A Ruzsd nemzetség tagjairól ezenkívül alig pár adat maradt csak az utókor számára. Szent Endrei szigetről származtak, mert ezt hívták Rosd szigetnek. 1300-ban a Rathold nemzetségből való István fia Kakasmester és Zoda János comes voltak birtokosok Szadán. 1321-ben Monaky Sándor fia László neve szintén feltűnik mint szadai részbirtokosé. 1374-ben Zuday Miklós hűtlenség bűnébe esett és emiatt birtokait elkobozta a királyi hatalom. A család szadai birtokát a Monakyak kapták meg. 1400-ban az Izsépyeket iktatták be idevaló birtokrészeikbe. 1405-ben az Izsépy, Cseley és Doby családok, mint osztályos atyafiak perben állottak egymással. A per tárgyát részben a nemzetség szadai birtokrészei is képezték. 1435-ben a Monakyak és Dobyak új királyi adománylevelet kaptak szadai birtokrészeikre is. 1450-ben a Kor-



nások is birtokosok Szadán. 1453-ban jogot formált Szadára az Erszényi család is, amely jónevű zemplénmegyei familia volt. Soraikból került ki Erszényi István Zemplén vármegyének alispánja.

1541-ben I. Ferdinánd királyi adománylevelet ad egy csomó zemplénvármegyei községre, köztük Szadára is Serédy Gáspárnak. 1567-ben Szada is a töröktől elpusztított helyek között szerepel. Az egri ispotályosok is a XVI-ik században bírtak területeket a község határában. 1598-ban a Monakyak még mindig tulajdonosai voltak egykori birtokaiknak. 1710-ből ismerjük pecsétjét: Jobbról ekevas, balról keresztbe tett három kalász.

A II. Rákóczi Ferenc alatt folytatott szabadságharcokban elpusztult a község teljesen. A szatmári béke után pusztta lett belőle. Csak a XVIII-ik században támadt fel ismét romjaiból. 1730-ban újra telepítették a községet tulajdonosai. A szatmári béke után a határ  $\frac{2}{3}$  része a királyi kamarác lett. Ezt a területet szerezték meg azután Almássy György és Zábránszky József. A község  $\frac{1}{3}$ -a a Monakyak révén a gróf Andrássy család tulajdonába ment át. Jelenleg a község határában három középbirtokos van: a Bárczay, Zábráczky és Jeney család. Birtokaik a szerencsi cukorgyár bérletében vannak. A gyár a szabad gazdálkodás mellett a legbelterjesebb gazdálkodást űzi. Erősen foglalkozik a bérleten a gyár sertésstenyésztéssel és marhahízalással. Zábráczky László 1780—1790 évek között építette fel nemesi kúriáját, amely ma is a község legjelentősebb épülete.

A XV-ik és XVI-ik századi oklevelek említik a taktai földvárat, amely sáncokkal körülvett erődítmény volt. A vár azonos az úgynevezett szadai várral. A község határában volt a középkorban Ujór (Wyewr). A török időkben elpusztult község a szerencsi apátságának volt birtoka.

Szada határához tartoznak: Roszmalom, Bolhás, Disznós, Fehértópuszta, Szelesmajor, Zöldhalom és Miklóstanya.

A taktaszadai róm. kat. egyház nem régi keletű, mintegy hat évtizedes *multra* tekinthet csak vissza. Annak előtte a szerencsi r. k. anyaegyháznak volt leányegyháza. 1866-ban Zabráczky József egri nagyprépost, c. vegliai püspök családja számára a községben templomot építtetett. Ugyanekkor a leányegyház önálló anyaegyházzá alakult át. Híveinek száma az alapítás esztendejében alig volt 200. A taktaszadai r. k. egyházhoz tartoznak: Taktaharkány nagyközség, Csillagharangod, Jajhalom és Rózsahát tanyák. Az egyháznak van a községben két tantermes elemi népiskolája. Tanítói Kossarek Kelemen és Egey Matild. A tanyákon uradalmi iskolák vannak, melyeknek tanulói túlnyomó részben római katolikusok. A taktaszadai római katolikus egyház eddigi lelkészei: Fazekas József 1866—1878-ig, Hajdu Mihály 1878—1885-ig, Szabó Bálint 1885—1913-ig, Vay Mátyás 1913—1916-ig, Weigl Andor 1916—1921-ig,

1921-től Dr. Szén József a plébános, aki egyúttal a tokaji esperesi kerület tanügyi esperese. Leányegyháza Taktaharkány.

Református temploma 1714-ben épült. Református lelkésze Dr. Filep István.

Póstája helyben van, táviró és vasúti állomása Taktaharkány. Nagyközség. Jegyzője: *Magyar Miklós*. Területe 4509 kat. hold. Lakossága 1869-ben 993, 1880-ban 1037, 1890-ben 1216, 1900-ban 1582, 1910-ben 1694, 1920-ban 1669, 1930-ban 1756 lélekszám volt.

1920-ban hat idegenajkún kívül mindenki magyar volt a községben. Felekezet szerint volt r. k. 664, g. k. 103, ref. 872, ev. 8, gör. kel. 2, izr. 20. Lakóházak száma 233.

*Egyesületei:* Polgári Lövészegylet. Alakult 1930-ban. Elnöke: *Magyar Miklós*. Gazdakör. Alakult 1930-ban. Elnöke: *Molnár József*.

## TÁLLYA.

Irták: Dr. Barna János és Vongrey Gusztáv.

A napvilágra került kőkorszakbeli leletek igazolják, hogy már az őskorban embertől lakott terület volt ez a vidék.

A város nevét többféleképpen magyarázzák. Tállya horpadást, völgyet, vápát, tályt jelent. A tálynak legelőféle jelentése is van. Taj, taja törökül csikót jelent. Így tehát ezen az alapon a község neve csikó legelő. Másik verzió szerint a talján szóból származik. Olasz gyarmatosok voltak alapítói, kik a Hegyaljára telepedtek le a szőlőművelés végett. Tállya már az Árpádok korában megerősített hely volt, amelyet 1241-ben a mongolok ostromoltak is, ekkor Bagveu volt a várispánja. Eredetére vonatkozólag IV. Béla korából adatokkal szolgál egy oklevél. IV. Béla a tatárjárás után egy Thallia nevű olasz lovagnak adományozta, aki ide olasz telepéseket hozott magával és ezek hozták magukkal az első furmint szőlő vesszőit. A telepések Formeo szigetéről kerültek ide és így róluk formintnak nevezték el az új szőlőfajt. Thallia lovag nevéből pedig lett volna Tállya neve. 1255-ben az Aba nemzetségből származó Debrei Bökényt tállyai birtokosnak írják. 1275-ben II. Endre egri püspök visszaadta az egri káptalannak azokat a birtokokat és bordézsákat, amiket püspök elődei a káptalantól elidegenítettek. Az eltulajdonított részek között szerepel Tállya is.

1332—1337-ben a pápai tizedszedő lajstrom is megemlékezik róla Tala, Thalya, Thalia, Talya neveken. A gazdag Czudar család tulajdonában találjuk már 1407-ben a tállyai várat és annak tartozékait. 1490-ben oklevélben előfordul a Castrum Tahalya. 1413-ban Zsigmond király a Kapiaknak adja zálogba a tállyai várat.

Legrégibb birtokosa a várnak Debrői István volt, akit 1411-ben Zsigmond király megostromolt várában, amelyet azután tényleg be is vett.

Később királyi adományként Brankovics György szerb despotáé lett a vár és környéke, aki 1433—1454-ig volt Tállya birtokosa. 1452-ben Palóczy László országbíró meghagyta a leleszi konventnek, hogy vizsgálatot indítson Brankovics György panaszára Doby László és rokonai ellen, akik szent Pál ünnepe előtti vasárnapon a tállyai várat és Mád helységet fegyverrel megtámadták. A tállyai vár parancsnoka Pataki László és fia Mihály szintén vádat emeltek a Dobyak ellen. A községben azonban másoknak is voltak részei. Így 1437-ben Pohárnok István is részbirtokos volt a faluban. 1447-ben Porkoláb Péter tállyai részbirtokáról olvasunk. 1459-ben úgy látszik újból a királyé lett a vár, mert 1467-ben a Szapolyai család tulajdona, akik zálogjog címén kerültek a tállyai vár birtokába. 1467-ben Roskoványi Tamás volt az erősség várnagya. 1476-ban pedig Mátyás király hű embere, Porkoláb István volt várának kapitánya. 1471 óta ismét a királyi várak között szerepel, de 1498-ban már megint a Szapolyaiaké lett. A XV-ik század második felében az alagi Bekények is birtokosok voltak Tállyán.

A XV-ik században erősen fejlődésnek indult és 1498-ban először említik mint oppidumot. De több mint bizonyos, hogy városi szabadalmai már előbb is megvoltak.

1500-ban is az ország leggazdagabb uráé, Szapolyai Jánosé a vár és az ahhoz tartozó uradalom is. 1522-ből ismerjük Tállya bíráját, Pataki Mihályt is. 1528-ban I. Ferdinánd csapatai elfoglalták. 1529-ben Horváth Ferenc volt a várnagy. Rövid ideig volt Ferdinánd kezében a vár, mert János királynak sikerült azt 1536-ban visszaszerezni. Ugyanis emberei a tállyai várparancsnokot, Boér Nagy Lászlót barátság leple alatt kicsalták a várból, azután elfogták és Regécz várába hurcolták. Itt mindaddig fogva tartották, míg a vár meg nem adta magát.

Serédy Gáspár, I. Ferdinándnak embere leromboltatta a várat, mert parancsnoka Czecey Lénárd Ferdinándtól átpártolt János királyhoz. Tüzes vasgolyókkal lövette Serédy a várat, amelyek azután fölgujtották és elhamvasztották azt. Czecey nem várta be az ostrom végét, egy éjjel megszökött a várból és a magára maradt őrség nem sokáig tudta tartani magát, a várat Serédy rohammal bevette és a várőrséget kardélre hányatta. Az ostrom befejezése után Serédy a jobbágyokkal leromboltatta a várat, amely azután azóta romokban hever. Czecey később Kassa városának lett bírája. 1891-ben ásatásokat végeztek a hajdani vár területén s a munkálatok közben megtalálták a várpince bejáratát is.

1541 január 13-án I. Ferdinánd király adománylevelet adott Serédy

Gáspárnak és Györgynek Tokaj, Regécz és Tállya várakra és az ezekhez tartozó községekre, amiket megelőzőleg Izabella királyné is nekik adott.

1557-ből olvassuk, hogy I. Ferdinánd megparancsolta Alaghy Jánosnak a regéczi várnagynak, hogy a kassai kórházhoz tartozó két tállyai szőlőt a kórháznak adja vissza. 1560-ban az Alaghy fivérek: János, György és Menyhért adománylevelet kaptak a romokban heverő tállyai várra és várhoz tartozó községekre, mert Izabella királyné elleni mozgalmakban folytatott hűséges szolgálataikat akarta a király megjutalmazni ezzel, de azért a tállyai és az ugyanekkor megkapott regéczi uradalomért 18.000 forintot fizettek a kincstárnak.

Határában részbirtokosok is voltak, akik közül 1572-ben Csigérdy Jánost iktatták be részbirtokába. 1576-ban a város főbírája Kolin Máté, társbírák Méhész Mátyás és Ország Ambrus és esküdt Egyed Pál. 1577-ben T. Szabó Bálint és János új adomány címen nemesi udvarházat kaptak Tállyán. 1584-ben Mágocsy Gáspár, András és Ferenc volt tulajdonosa. 1585-ben gróf Alaghy Menyhért Tállya legnagyobb birtokosa. A város lakosai mentesítve voltak a portaadótól, mivel bizonyáglevelük volt arról, hogy mindnyájan nemes emberek.

1590-ben Rákóczi Zsigmond Heves- és Borsod vármegye főispánja, Eger várkapitánya felesége Alaghy Judit révén megkapta úgy a regéczi, mint a lerombolt tállyai várat. Rudolf király 1591-ben megerősítette Rákóczi Zsigmondot a várak birtokában. A XVI-ik században Biró József volt Tállyán a bíró.

1621-ben a város folyamodik a vármegyéhez, hogy védelmet találjon Geöry János és Dura András szolgabírák túlkapásaival szemben, akik elviselhetetlen nagyságú taxákat szedtek a tállyai szegény nemesektől.

1631-ben II. Ferdinánd király Tállya városának vásártartási szabadságot ad és a város polgárait felmenti mindenféle adónak és tehernek fizetése alól, mivel a regéczi ütközetben nagyon kitüntették magukat vitézi tetteikkel. Azonkívül 4 korcsmát nyithatnak szent Mihály napjától szent György napjáig s ott árusíthatják szabadon boraikat és a korcsmát mindenkor ott állíthatják fel, ahol a legnagyobb kelendőségre számíthatnak boraikat illetőleg.

Négy szabadvásárt engedélyezett a király, úgymint boldog Vince vértanú, boldog Albert vértanú, László király és szent Borbála vértanú napján. Tarthatnak azonkívül hetipiacot és megkapják mindazokat a szabadságokat és előjogokat, amelyeket a többi városok is élveznek.

1631-ben zálogjogon Pálffy Istváné lett Tállya. 1633-ban Eszterházy Miklós nádor foglalta el, mint feleségének Desewffy Orsolyának hozományát. Ekkor *hajdu város volt* és a földesúri jog elismeréséül csak két hordó bort kellett a városnak adóba fizetnie.

1647 május 7-én első Rákóczi György és felesége Lorántffy Zsuzsanna III. Ferdinándtól királyi adományt kaptak Tállyára és Lorántffy Zsuzsanna nagy erdőségeket adott a városnak. 1653-ban Nagy Mihály volt a tállyai főbíró, 1654-ben pedig Borbély Márton a bíró és Arday János a jegyző. 1659-ben királydaróczi Debreczeny György szerzett határában részbirtokokat és körülbelül ebben az időben kapták tállyai részeiket Lónyai Menyhért és Keczer Sándor is. 1663-ban Rabatta császári tábornok zaklatta a várost. Katonái számára törvényellenesen borokat sarcolt ki és a város vezetőségét azzal fenyegette meg, hogy karóba húzatja őket, ha a követelt bormennyiséget ki nem szolgáltatják. A városban lakó tábornokot, aki valószínűleg a mai báró Maillot-féle kastélyban tartózkodhatott, a tállyaiak megtámadták Janthó és Tolvay nevű nemes urak vezérlete alatt és katonáinak egy részét fölköncolták. Maga a tábornok is alig tudott elmenekülni Megyaszóra a földühödött tállyaiak elől. A lakosok félve tettük következményétől, a török pártfogása alá menekültek. Így szabadultak meg a büntetéstől, de ezen esetből kifolyólag ellentétek és súrlódások támadtak Zemplén vármegye és a császári csapatok vezetői között. 1664-ben is mint mezővárost említik Tállyát. 1670-ben ismét garzdálkodtak Tállyán a császári csapatok és a református papot is elűzték a városból a vasas németek.

1674-ben a regézi várnak volt tartozéka és annak volt köteles adót fizetni. 1675-ben Becskereký Ferenc kapott királyi adománylevelet egy tállyai házra és szőlőre. 1675 körül temették el a tállyai nagytemplomban gróf Balassa Imrét, akinek sírját később Péro haramiái kirabolták és elvitték a sírról az itt lógó vörös bársony zászlót is. 1679-ben Jósa István tállyai plébános határozatlansága, aki hol a császáriakhoz, hol a kurucokhoz hajolt, sok kellemetlenséget zúdított a városra, amint azt Kazy és Babochay elbeszéli. 1682-ben Czerky István volt a városnak jegyzője. 1683-ban Thökoly Imre párthívei titkos gyűlést (conventiculum) tartottak itt. Thökoly Imre fejedelem megparancsolta Zemplén vármegyének, hogy jelentse, melyek azok a községek, amelyeket a szentgotthárdi béke óta a török hatalmában tart. A vármegye 1683 február hó 24-én Homonnán tartott közgyűlésén jelentést tett erről és az egri törökök által leigázott, megtépett városok között felsorolja Tállyát is. 1690-ben néhai Keczer András örökösei új királyi adománylevelet kaptak Tállyán lévő birtokukra. 1693-ban Gönczy Pál volt a nótáriusa.

1696-ban gróf Soláry császári ezredes gyaloghadait télvíz idejére Tállyán szállásolta be. Az idegen zsoldos katonák ott tartózkodásuk alatt a lakosokat folytonosan zsarolták és zaklatták.

1705-ből II. Rákóczi Ferencnek a következő tállyai származású tisztjeit ismerjük: Buzásy Zsigmond, Jantó István hadnagyok, Nagy Szücs

István strázsamester. 1708 november 22-ére II. Rákóczi Ferenc Tállyára gyűlést hirdetett, de nem itt tartották meg azt, hanem Sárospatakon, ahová december 1-ére tették át és december 12-ére már be is fejezték.

Szirmay Miklós, ki a Rákóczi jószágok kormányzója volt, hű szolgálatai jutalmául II. Rákóczi Ferenctől szabadlevelet kapott tállyai házára és Galagonyás nevű szőlőjére. A homonnai Drugeth grófoknak szintén volt lakóházuk Tállyán és 1700-ban még fennállott a grófi lak. 1711-ben Balogh István volt a főbíró és Gönczy Pál a jegyző.

1711 után Tállya is a Rákóczi javak sorsában osztozkodott és a királyi kincstár magának foglalta le azt, de már 1720 november 24-én III. Károly gyermekkori játszótársának, Trautson Donát hercegnek adományozta úgy a tállyai uradalmat, mint annak lerombolt várát. 1721-ben gróf Szentiványi József és 1722-ben Pongrácz Ferenc kaptak királyi adománylevelet egyes tállyai részekre.

1726 január 10-én III. Károly új városi kiváltságokat adott Tállyának. 1739-ben a pestis tizedelte meg a város lakosságát. A XVIII-ik század folyamán fontos közlekedési pont volt, mert már 1741-ben póstaállomás, 1756-ban is egész Zemplén vármegye területén csakis Tállyán és Tokajon volt még póstaállomás.

A város forgalmának növekedését jelentette, hogy 1749-ben életbe léptek újra hetivásárjai. Országos vásárai közül leghíresebbek voltak az októberiek. Ezek voltak az úgynevezett hordós vásárok. Itt kerültek eladásra a környéken és helyben készült gönczi hordók. Messzi környék lakossága megfordult ezeken a vásárokon, hol 40—50 sátorban is sütötték ilyenkor a lacipecsenyét és mérték a bort az egybesereglett vásárosoknak.

1780-ban kihalt a Trautson hercegek családja és a tállyai uradalom ismét visszaszállt a kamarára. 1786-ban II. József császár a lakosság számának gyarapítására németeket telepített a községbe, akiknek számára az uradalom majorsági földjeiből hasított ki részeket. II. Lipót (1790—1792) új adománylevelet adott néhai Keczer András örököseinek az elhalt birtokos javaira.

1810 március hó 30-án Pesten kelt adománylevelében I. Ferenc a királyi kamara tulajdonában lévő úgynevezett regéczi és pataki uradalmakat herceg Bretzenheim Károly Agostonnak, a johannita rend főgenerálisának adományozta. A hercegi család a nagykiterjedésű uradalmat cserébe kapta németországi birtokaiért. A Bretzenheimeket 1827-ben honfűsítették. Bretzenheim Károly Ágoston halála után a hatalmas területet fia Ferdinánd herceg örökölte, akinek halála után leányaira szállott a pataki és tállyai uradalom. Ezek révén kerültek Patakra a herceg Windischgrätzek, Tállyára pedig a báró Beustok. Báró Beust Ödön után a tállyai uradalom báró Beust Margit kezével báró Maillot de la Treille

Györgyé lett, akinek fia báró Maillot Nándor 1884-ben Tállyán született, 1922-től szülővárosát képviselte az országgyűlésen. Meghalt 1930-ban.

A Maillot-család lotharingiai eredetű, akik német birodalmi nemesiséget kaptak és 1830-ban bajor bárói címet és házasság révén kerültek Tállyára.

Mint érdekes dolgot megemlítjük azt, hogy 1809-ben egész Zemplén vármegyében csak 14 orvos volt, de ezek közül kettő, Bessenyei György és György István Tállyán működtek.

1810-ben szélviharban tűz támadt, amely Tállya 180 házát hamvasztotta el. A lángok martalékkávé lett a városháza, a benne őrzött gazdag levéltár és a templom is. 1861-ben újabb tűzvész pusztított végig rajta.

1849-ben a keresztül haladó orosz csapatok hadi ellátás címén erősen megsarcolták a lakosságot.

Tállya XIX-ik századbéli birtokosai közül jelentősebbek: Keglevich, Ráday, Szirmay, Barkóczy, Andrássy, Maillot, Sennyei, Begányi, Lányi, Plathy, Róth, Szemere és Spillenberg családok.

A város utolsó kiváltsága az volt, hogy szent Mihály naptól január hó 15-ig gyakorolhatta a korcsmáltatási jogot. Ezt Wekerle Sándor pénzügyminiszter kisajátította az úgynevezett regale kártalanítással.

A város régi címere szőlőfürtöt tartó kéz. A mai címere szent György, ki a lábai alatt hentergő sárkányt leszúrja.

Tállyának két Rákóczi kastélya van. Mind a kettő jelenleg a báró Maillot családé. Az egyikben maga a báró család lakik, a másikban pedig az uradalom gazdatisztjei és irodahelyiségei találnak otthont. A lakosztályul szolgáló kastély berendezése nagy értékű régiségekben és művészi tárgyokban gazdag. XVII-ik és XVIII-ik századbéli bútorok, antik szekrények híres ékességei a kastélynak. Gazdag metszetgyűjteménye van a családnak, amelyben a legnevesebb angol, francia és olasz mesterek művészi alkotásai fellelhetők.

Mád felé feküdt a tállyai határban az Óvár. A környék legmagasabb hegyén építették fel, amelynek északra és keletre néző oldala meredeken tornyosodik fel a magasba. Déli oldalát széles és mély földsánc zárta el. Az egész mintegy 2-3 holdnyi terület volt, amelyet sánc futott körül. A három sáncárcokat mindenütt ki lehet még nyomozni a bokrok között. Az egykorú várkapu nyomaira is még reábukkan a kutató szem. A falrészekből még a XIX-ik század elején is állottak egyes részek. Ma már csak pár kődarab jelzi az egykori bástyafalat. A tatárjárás előtt már állott a vár a hagyomány szerint. A hegy lábainál terült el Újfalu. A néphagyomány szerint ennek a vidéknek legrégebb lakott helye a vár volt. A török időkben még használta a lakosság védelmi helyül az erre kóboroló török, tatár és császári csapatok ellen.

Az óvári földsánc avar vagy a honfoglalás korából származhat. Rendszeres ásatások volnának hivatva a hajdani erődítmény eredetét megvilágítani. XIII-ik századbéli okmányok említik úgy a várhegyet, mint Újfalut. Ez utóbbinak elpusztulása után épült azután Tállya azon helyen, ahol ma is áll jó messze a várhegytől.

A város határában Erdősbénye felé, a Csipkésptak mellett emelkedő hegyen szintén volt megerősített hely. Ma egy bányaalakú üreget és itt-ott sáncnyomokat talál csak a kutató szem. Ez az úgynevezett *Mekecsvár*. A tállyai várnak valami külső védelmi pontja lehetett hajdan.

Szántó felé szintén állott valamikor valami védelmi mű; kisebb jelentőségű erődítmény lehetett csupán. A XVIII-ik század folyamán a még fennálló részeket lerombolták és helyén gazdasági majort építettek az utódok. A pusztavári kút elnevezés az egykori erősség emlékét tartotta fenn számunkra. 1786-ban a Bretzenheim hercegeknek erdősegeit egy Römisch Ferenc nevű mérnök felmérte, aki a vár alaprajzát még be tudta rajzolni térképébe az akkor még fennálló romok alapján.

A XVII-ik században Tállya fallal és sáncokkal volt körülvéve. Az erősséget közköltésen építették. Két főkapu és több kiskapu vezetett a belső részekbe. A falakat a XVIII-ik században rendbehozták, s ahol kellett, átépítették. Déli oldalon a következő felirat volt: „Renovari Curatum est Anno 1768.“ A vár elpusztult, nyomai maradtak csupán meg, amelyek beszélnek a letűnt viharos századokról. Az omladozó falakat a XVIII-ik század 80—90-es években nagy szélvihar ledöntötte. A várfalak alapköveiből épült később az egyemeletes (normális) nemzeti iskola 1808-ban.

Azok, akik az erősség alsó részeiben laktak, a városi jussnak fizettek lakásuk után egy tallért, azok pedig, kik házaikat a város kerítésének falaira építették, a város kasszájába fizették a taxát. Ezeket Tállyán ezután taksásoknak nevezték.

Első művelői a tállyai szőlőknek olaszok voltak, akik IV. Béla király uralkodása alatt jöttek Formeo szigetéről s az általuk hozott szőlővesszőket régi hazájuk után formintnak (furmint) nevezték.

Szőlőbirtokosairól több ízben olvasunk. Szatmáry György esztergomi érseket is itt találjuk a tállyai szőlőbirtokosok között. Az érsek 1522-ben Hasznos nevű szőlőjét Kassa városának adományozta. Az adományozást Pataky Mihály tállyai bíró igazolta.

1611-ben Balogh Gáspár megkapta a tállyai bortermő hegyen a Horlova nevű szőlőt. 1635-ben olvassuk, hogy Sennyey István kancellár és egri püspök három szőlőt kapott, amely azelőtt a Báthoryaké, illetve az Alaghyaké volt. Ugyanebben az évben királyi beleegyezéssel néhai Gönczy György örökösei egy házat és két szőlőt örököltek Tállyán. 1638-ban ho-



monnai Drugeth János három tállyai szőlőjéről ad adománylevelet. Bártfa városa ez időben szintén szőlőbirtokos volt Tállyán. 1644-ben Rákóczi György, Tökösmál hegyen fekvő úgynevezett Nagyszőlőjét Bártfa városának, amely Tállya határában volt, szabad szőlővé teszi. 1644-ben a Hetény nevű szőlőhegyről is olvasunk.

1641-ben a tállyai szőlőbirtokosok emberi is résztvettek a mádi megbeszéléseken, hol a vincellérek és kapások túlhajtott követeléseivel és csalafintaságaival szemben igyekeztek védelmet keresni.

1678-ban szalai Barkóczy Istvánnak is volt szőlője Tállyán a Galagonyáson és a Pásintoson. 1680-ban az Alsóhetei szőlőhegyet is említik.

A tállyai bor dicséretét zengi a következő kis történet. A tridenti zsinat befejezése után ünnepi lakomát adott a pápa és mint a világ legjobb borát a Lacrimae Christi-t is fölszolgáltatta. A lakomán jelenlévő Draskovits György pécsi püspök, amint ezt meghallotta, a pápától engedélyt kért arra, hogy vele megízleltesse azt a bort, amit ő hozott magával Magyarországból. III. Gyula pápa megadva az engedelmet, a püspök a magával hozott tállyai borból hozatott a jelenlevőknek, a Szent Atya megízlelte a bort és utána megkérdezte a püspöktől, hogy az hová való. Ex Tállya, — válaszolt Draskovits. A pápa elragadtatással mondotta: „Sumum Pontificem Tállia vina decent.“ (A Szentséges Atyát illeti a tállyai bor).

Érdekes adata borkereskedelmünknek, amely Tállyára vonatkozik, hogy Gönczi Szabó György tállyai szőlőbirtokos 1617-ben száz hordó bort 1680 magyar forintért adott el.

Thököly Imre figyelme kiterjedt a Tokaj Hegyaljai szüretre is és 1682 szeptember 29-én kiadott nyílt levelében szabadságolja a szüret idejére a táborában lévő tállyai illetőségű katonáit is. 1694-ben Szirmay Istvánnak említik Szemszuró, Kővágó és Tokos nevű szőlőjét. Bártfa városának még 1699-ben is volt Tállyán szőlője: a Bányászhegyen lévő Görbeszőlő.

A jezsuita rendnek a tállyai határban nagy szőlőbirtokai voltak. A rend feloszlatása után a szőlőket a királyi kamara 1776-ban árverésen adatta el. A tállyai hegyen eladott szőlők a következő áron keltek el: Bányász szabadszőlő 19.600 forintért, Bodnárka szabadszőlő 950 forintért, Baranka szabadszőlő 360 forintért, Hasznos szabadszőlő 8100 forintért, Bojta szabadszőlő 3800 forintért, Nagynyires 100 forintért, Könetény 420 forintért, ugyanitt egy másik szőlő 20 forintért. Kisnyires és Kiskővágó parlag szőlőként vannak felsorolva.

Ember András verses krónikájában 1750 körül a következőképen énekli meg a tállyai bort:

Patallyka, Sásalja, jó Bort szokott adni,  
A borát a kupec sajnálja otthagyni.  
Bányász Bort ha kóstol, kész ott megmaradni,  
Körmötzi arannyal nem fog elszaladni.

Hetény, Hegyes, Sipos édes borral biztat,  
A Partos meg Hegyes aranyat válogat.  
Csikekő, Bohosmály, Remete is hallgat,  
Többi hegy borától a lengyel danolgat.

Tállyának a következő bortermő dombjait és hegyeit ismerjük, amelyek Szirmay tanúsága szerint is a legjobb borokat adják: Bahomálya, Bohosmál, Bányász, Csatornya, Cserepes, Csikhegy, Dongó, Fövenyes, Fürdős, Galambos, Görbe, Halastó, Három szőlő, Hasznos, Hegyes, Hetény, Hosszú, Kodu (Koldu), Közép-, Kis- és Nagykővágó, Meggyes, Mulató, Nyerges, Nyirjés, Ökörtánc, Özhegy, Palota, Patócs, Pádihegy, Pipiske, Remete, Rohos, Rohosmulató, Rosenberg, Sas, Sásalja, Sovány, Tállyikőhegy, Tökösmál, Újfalú, Újhegy, Várhegy, Vároldal.

Nevezetessége Tállyának az úgynevezett Rákóczi pince, amelyet valamikor földalatti folyosók kapcsoltak össze a katolikus templommal és a templomtól pár száz lépésnyi távolságra álló épülettel. Ezen az épületen keresztül a két Rákóczi kastéllyal is megvolt a kapcsolata a pincének. A pince a háborús időkben búvóhelyül szolgált a kastély lakóinak és a templomhoz tartozóknak. Egyik tágasabb részét még ma is konyhának nevezik. Az elnevezést a helyiség füstös szelelő nyílásai igazolni látszanak. A földalatti helyiségek legérdekesebb része egy csillagboltozatos nagyobb terem, amely a templom melletti épület alatt húzódott meg. Valamikor a pincébe vezetett egyenesen a boltozatos teremből az út, ma kifelé vezet a bejárata. Ez a kijárat újabb eredetű, amit igazol az a körülmény, hogy a kifelé eső részén emelt fal újabb keletű, nem olyan erős, mint a többi részek falazata. A pincék egy része ma már beomlott és emiatt semmire sem használható. Négy bejárata van.

Tállya római katolikus plébániája már a középkorban fennállott. 1330-ban már beszéltek plébániájáról és a plébániai iskoláról. A pápai tizedlajstromokban (1362—1337) említik egyházát, amely hat garast fizetett. A virágzó plébánia a reformáció korában hamarosan elnéptelenedett és végül meg is szűnt. 1678-ban Thököly Imre emberei megölték Jósa István tállyai plébánost. 1688-ban visszaállították a tállyai plébániát. Templomát Szent László király tiszteletére szentelték fel, amit később többször átalakítottak.

Sírboltos temploma különböző stílusok keveréke. Román és csúcsíves stílus váltakozása a templom, amely sok változáson ment át évszázadok folyamán. Hatalmas négyszögletes tornya, amely eredetileg őrtorony volt,

régibb keletű, mint a hajó. A templom hajóját a XVIII. században meghosszabbították és azonkívül fel is emelték, mit az egymásfölötti kétsoros ablakok is igazolnak. A benső átalakítási munkálatokat a felirat tanúsága szerint 1757-ben hajtották végre. A templomot öt barokk oltár és barokk szószék díszíti. A főoltár Trautson herceg ajándéka. A templomot 1807-ben Bretzenheim Ferdinándné szül. Schwarzenberg Karolina hercegnő újból kidíszítette. 1861-ben leégett a templom, de Pánthy Endre c. püspök 1882-ben kijavíttatta és tornyát megújíttatta. Oltárképei közül szépek a Szent Vencel oltárát díszítő kép, azonkívül a Szent József álmát és Szent Antalt ábrázoló festmények. Legutoljára 1902-ben javították a templomot, de most is alapos restaurálásra szorul.

A plébánia újjászervezésével egyidőben alakult római katolikus elemi iskolája is. Az iskola a jobbírú intézetek közé tartozott, mert itt az elemi osztályokban 1766-ban a latin nyelvet is tanították.

Születési anyakönyvei 1715-ből, halotti anyakönyvei 1736-tól vannak meg.

Kegyúri plébánia volt. Jelenleg a báró Mailot család viseli a kegyúri méltóságot. Plébánosa: *Köhler Jakab*. Segédlelkésze: *Surányi Lajos*.

A tállyai református egyház a protestántizmus fellépése után hamarosan megalakult. Az új tanok meleg talajra találtak a tállyaiak szívében. Az egyház alapítását Hézszer Emil munkájában 1540-re vezeti vissza.

Az új egyház Abauj-, Sáros-, Torna- és némely Zemplén megyei egyházakból alakult kerülethez tartozott, amelynek első ismert seniora Czegléd György tarcali pap volt, akit mint ilyent 1577-ben említenek először. Tállya 1790-ig az abauji egyházmegyéhez tartozott.

Az első tállyai ref. lelkész, kinek nevét a források fenntartották számonkra, Szkhárosi Horváth András volt, aki 1542—1549 között volt Tállyának prédikátora. Verselő ember volt, aki erőteljes magyar nyelven írta korholó és moralizáló tartalmú verseit.

Az 1567-iki tarcali zsinaton Tállya is résztvett és elfogadta a Kálvin szellemében megszerkesztett hitvallást. 1645-ben a protestánsok Tállyán zsinatot tartottak, ahol esperesnek megválasztották Tolnai Jánost.

A 17. században Tállyának már javadalmas prédikátora, iskola-mestere és kántora volt. A 17. században az egész város a protestántizmusnak volt követője.

A ref. templom építését 1657-ben vagy 1658-ban kezdték meg, de azt 1687-ben a katolikusok elfoglalták. 1755-ben avatták fel az új életre kelt protestáns egyház templomát. 1790-ben Tállyát a Hegyalja déli községsével és a Taktaközzel együtt a zempléni egyházmegyéhez csatolták át. A templom tornya azonban csak a 19. század első tizedében készült el. 1810-ben nagy tűzvész alkalmával leégett a templom, az iskola és a paplak.

A hívek áldozatkészsége határt nem ismert, de nemcsak a tállyaiak, hanem távolvidékek protestáns népe is hozzájárult adományaival ahhoz, hogy a leégett templom újra helyreállíttassék az Isten dicsőségére. 17 évig tartott az építkezés és 1827-ben készültek el vele teljesen. Ott állt újból a tornyos templom épen. A harangok beszerzése volt még hátra, ami szintén megtörtént a következő évtizedben.

A tállyai egyház lelkészei voltak a 19. században: Bunyitai Mihályi József 1792—1825-ig, Janka János 1793—1800-ig, Németh Sámuel 1800—1804-ig, Sebő Pál 1804—1810-ig, Somossy István 1826—1843-ig, Anti János 1847—1871-ig, Nagy Ignác 1872—1884-ig, Hézsér Emil 1885—

Hézsér Emilig 40 lelkésze volt a tállyai egyháznak, akiknek neveit felsorolva találjuk Hézsér Emil munkájában a tállyai egyház történetében.

Tállya evangélikus egyháza 1735-ig Monokhoz tartozott. 1735—1784-ig Cekeházának (Abauj vm.) volt leányegyháza. 1786-ban II. József császár türelmi rendelete alapján önállóan megalakult a szomszédos községek csatlakozásával. Miután a nyilvános szabad vallásgyakorlatra a nyilvános engedélyt megkapták, az új egyház megkezdte működését. Temploma 1790-ben készült el. Ebben a templomban keresztelték meg Magyarország nagynevű fiát Kossuth Lajost 1802-ben. A templom sok sorscsapáson ment keresztül a XIX-ik század folyamán. A tűzvész négy ízben pusztított rajta. (1810, 1813, 1861, 1884). A hívek áldozatkészsége mindig helyreállította Istennek felszentelt hajlékát. Utoljára 1892-ben ment át alapos restauráláson a templom, amit a következő márványba vésett felirat hirdet az utókornak:

„E templom, melyben 1802 szeptember havában Kossuth Lajos nagy hazánkfia megkereszteltetett, épült 1790-ben, megújíttatott országos közadakozásból 1892-ben, újból felszenteltetett u. a. évi szeptember 19-én. Kossuth Lajos 90-iki születésnapján.“ Vannak, kik ezt a tényt kétségbevonják és azt állítják, hogy a keresztelés Monokon, Kossuth Lajos szülőfalujában történt meg és odavitték át a keresztelési aktusra a tállyai evangélikus lelkészt. Schmidt nevű evangélikus pap följegyzései szolgáltatják erre nézve az alapot.

A templomhoz tartozó paplak és iskola 1885-ben épült fel újra. A tállyai evangélikus egyház lelkészei 1784-től a következők voltak: Draskóczy Krasznitz János 1784—1793-ig, Belanszky József 1793—1797-ig, Radnóthy Mayer Mátyás 1797—1834-ig, Psenyeczky Nagy Mihály 1834—1873-ig, Hajász Pál 1873—.

Egyházi felügyelők voltak 1784-től: Mazsári József, Lehoczky András, Reviczky János, Reviczky Elek, Okolicsányi Lajos, Sóhalmi János, Kéler Imre, Szirmay István, Dorosnyák Gyula.

Anyakönyvei 1810-től maradtak reánk. A XVIII-ik század végén a

tályai evangélikusok még magyarok, tótok és német anyanyelvűek voltak. Ügyeit az egyháztanács és a közgyűlés közösen intézi. A hegyaljai egyházmegyéhez tartozik. Fiókegyháza Monok.

1770 körül csak egy Sámuel nevű zsidó lakott Tályán, de már 1820-ban 230 főre emelkedett a zsidó hitfelekezethez tartozók száma. A hitközség rabbija *Rosenbaum Lipót*.

A község területe 6628 kat. hold. Lakossága 1869-ben 3997, 1880-ban 3668, 1890-ben 3497, 1900-ban 3603, 1910-ben 3650, 1920-ban 3927, 1930-ban 3740 volt. Tályya tiszta magyar város, ahol 1920-ban 31 német, 48 tót, 1 horvát és 25 egyéb nemzetiségű lakosan kívül csak magyarok voltak. Az idegen ajkúak közül csak 15 volt olyan, aki nem beszélte nyelvünket. Vallás szerint volt r. k. 2920, g. k. 52, ref. 483, ev. 172, g. kel. 1, izr. 299. Lakóházainak száma 1920-ban 639 volt.

Póstája, táviró- és vasúti állomása helyben van. Nagyközség. Főjegyzője *Vongrey Gusztáv*, főbírója *Kiss István*, községi pénztárnok *Jakubovits Lipót*, aki félszázada áll a község szolgálatában.

*Társadalmi egyesületei:* Katolikus kör, alakult 1909-ben, a katolikus polgárok szellemi és anyagi érdekeinek előmozdítására. Elnöke: *Nagy Károly*, jegyző: *vitéz Földváry Ferenc*, alelnöke: *vitéz Tályjai Miklós*, pénztárnoka: *Kozák Ferenc*. Az Olvasókör: Alakult 1888-ban. Elnöke: *Szirmay László*. Az ipartestület. Alakult 1922-ben. Elnöke: *Németh Károly*. Az Önkéntes Tűzoltó Testület. Alakult 1921-ben. Elnöke: *Szirmay László*. A Polgári Lövészegylet. Alakult. 1930-ban. Elnöke: *Vongrey Gusztáv*.

Tudomásunk van róla, hogy már 1330-ban volt Tályának iskolája. Ez az úgynevezett plébániai iskola volt.

Zemplén vármegye egyetlen városi iskolája a középkorban Tályán volt. 1539 március 30-án a tályai iskolamester arra kéri a bártfaiakat, hogy ha valakit a szőlők művelése végett Tályára leküldenek, ennek az útján küldjenek az ő részére öt rőf vörös posztót. Az oklevél eredetije a bártfai levéltárban van, onnan közölte Békefi Remig.

Három felekezet tart fenn iskolát Tályán. A római katolikus élén Orosz Antal igazgató, református iskola élén Szücs Kálmán és az evangélikus iskola vezetője Poppe Béla. Azonkívül nagyon jó iparos tanonciskolája is van, amely bámulatos eredményeket tudott elérni a rája bízott falusi gyermekekkel.

Szomorú, sötét korszak emlékét őrzi 1715-ből egy boszorkánypör aktacsomója. A boszorkánymesterség gyakorlásával vádolnak egy csomó szerencsétlen asszonyt. A perben szereplő tályai asszonyok a következők voltak: Lengyel Ferencné, Tóth Tamásné Mariska, Lusanszky Jakabné Kata, Isnet Dudásné, aki azelőtt csordapásztorné is volt, Kertész Mátyásné Marinka és végül egy Zsófia nevű lengyel asszony.

Az irat a következőket jegyzi meg végül.

Itten Talyan meg fogadtatott boszorkány Asszonyok ellen kell fateálatni a madi Boszorkány asszonyokat.

„N. B. Ha azon madi boszorkányok önként nem akarnának vallani a Biráknak nem ártatna, hogy vagy Plebánus, vagy Predikátor Ur disponáltatnék arra, hogy konfiteálhassanak mind magok, mind ezek ebben minek előtte torturizáltatnak“, Lengyel Ferencnéről megjegyzi az okirat: „Ez már eleget vallott maga is.“

A pör befejezéséről nincsen tudomásunk, valószínűleg a szerencsétleneket is elérte keserű végzetük és máglyán fejezték be életüket, mint annyi mások ebben a korban.

Valamikor virágzó bodnár ipara volt Tállyának, ami természetes is. A bodnár ipar fejlettsége összefüggésben állott a város és a környék nagy, kiterjedt szőlőgazdaságával. Régi céhpecsétjét ismerjük is: Két ágaskodó oroszlán pajzsot emel, mely koronával van ellátva, a pajzsban egy hordó és a felett szétnyitott körző és szerszámok láthatók. Körirata: B. Tállyai V. Bodnár Czeh Pecsétje 1802. (a B. betű becsületeset jelent a köriraton).

A takácsoknak szintén volt céhük Tállyán, de úgy látszik a tállyai takácsoknak a száma nem volt elég nagy és nem tudtak önálló céhet alapítani, hanem egyesültek a szántói takácsmesterekkel és a két község takácsai egy közös céhet alkottak. Az egyesült takácscéhnek pecsétjét ismerjük 1815-ből. A pecsét leírása a következő: Középen öt ágú korona, alatta két angyal egy sarkaival levágott négyszögletű pajzsot tart. Ebben egy kerek gombolyag, ami körül három hegyeivel egymásnak állított vetélt látunk, a pajzs alatt a korona mellett 18-15. A pecsét körirata: Sigil: Textor. Cehal. Tallyen et Santovien.

A község pénzügyi szükségleteinek ellátására alakult a Tállyai Takarékpénztár, amelynek élén Balogh Samu ny. kúriai bíró áll.

Tállya egyetlen nagy iparvállalata a pyroxen-andezit bánya, amelyet 1928-ban hozott üzembe az Urikány-Zsilvölgyi magyar kőszénbánya rt. A bánya naponként ezer tonna követ képes kitermelni. A kitermelt anyag kizárólagosan az útburkolás céljait szolgálja (terméskő, faragott kő és kavics). A vállalatnak van 1 km iparvágánya és 2 km sodronykötél pályája, amelyen a bányából az állomásra szállítja a kitermelt anyagot. Öt darab pólyás törővel ellátott elektromos meghajtású zúzoberendezése van a nyers anyag feldolgozására. Munkásainak száma 150—250 között változik. A bánya nyitása lépcsőzetesen történik. A bányauzem élén *Puskás Jenő* okleveles mérnök áll.

A tállyai színészetnek értékes emlékét őrzi a helybeli kaszinó, ahol a falon berámázva láthatjuk a közel száz éves tállyai színlapot, ami egyetlen emléke annak, hogy Tállyán már a 19. század első felében is volt színészet. Épen azért szükségesnek véljük közölni a negyedret papírra kézzel írott színlapot.

### TÁLLYÁN

A jótékony intézet alakíttassaba Működő társaság lelkes intézkedéséből a jótékony intézet részére adatik

Ma Vasárnap nov. 16-kán 845.

CSEREHÁTI KIS LEÁNY vagy SÁRIKA

már Egyszer Közkedvességet nyert vigjáték 4 felv.

#### SZEMÉLYZET:

Harczi, ezredes	— — — — —	Párthényi
Feri	} rokon	Várad
Vilmos		Osváth
Zagyvainé	— — — — —	Lánghné
Caessar, öccse	— — — — —	Bódi
Morgi, ügyvéd	— — — — —	Lángh
Liza, húga	— — — — —	Háziné
Sárika	— — — — —	L. Emilia
Sátori	} uracsok	Sztupa
Habi		L. Mórítz
Udvari		Csiki
Tádé, szolga	— — — — —	Harmath

Ezen szép cél pártolására honunk igaz leányai s fiai, mély tisztelettel hívatnak meg.

Kezdeté 6 órakor.

1922-ben kegyeletes emlékünnepelet tartottak Tállya lakosai. A városháza előtti téren négy oldalú emlékoszlopot lepleztek le, amelyen látható három bronz relief. Vaszari László szobrász alkotása. Az első a Tállyán elhalt magyar Orpheus-nak, Lavotta Tamásnak, a második Zempléni Árpádnak a Turáni dalok költőjének és a harmadik Bernáth Bélának, a hegyaljai szőlők újjáteremtőjének képmását mutatja. Az emlékművet csinos vaskerítéssel akarják legközelebb körülszegni.

A tállyai írók sorát *Francz Mátyás* római katolikus esperes nyitja meg, akinek vitairata 1719-ben Kassán jelent meg.

*Ember András* XVIII-ik századbéli krónikás a mult század közepén verses krónikájában megénekelte a Hegyalját, köztük Tállyát is.

*Palóczy Pál* tállyai református lelkész verseket adott ki Elmés versek címmel 1814-ben Sárospatakon.

*Buchbinder Izrael* tállyai gazdálkodó népszerű gazdasági munkája 1828-ban jelent meg Kassán.

*Pánthy Endre* egri nagyprépost 1820-ban született Tállyán. Az egyházi irodalomnak volt szorgalmas művelője. Egyházi beszédei, teológiai munkái Egerben jelentek meg.

*Jancsó György* 1853-ban született Tállyán. A kolozsvári Ferenc József Tudományegyetem jogi karának volt professzora, aki több munkával és értekezéssel gazdagította a magyar jogi irodalmat. Fő munkája: A magyar házassági és házastársi öröklési jog. Budapest, 1901.

*Zempléni P. Gyula* született 1856-ban Tállyán, meghalt Budapesten 1902-ben. Ujságíró volt eleinte vidéken, majd pedig később a fővárosban. Írt ifjúsági iratokat, azonkívül sok regényt fordított főleg francia nyelvből. Fordításainak közös hibája, hogy nem teljeseek, hanem erősen rövidítettek.

*Guti Soma*, 1865-ben született Tállyán és pár évvel ezelőtt meghalt Budapesten. Budapesten ügyvédi gyakorlatot folytatott. Gutius néven humoros törvényszéki karcolatokat írt, amelyek jó nevet szereztek neki az irodalomban. Vígjátékait a Víg-, a Nemzeti és a Budapesti színház adta elő. Színpadi alkotásainak jelentős részét Rákosi Viktorral együtt írta. legnagyobb sikere a „Napoleon öcsém“ volt, amit Hegedüs Gyulával a főszerepben a Vígszínház mutatott be.

*Zempléni Árpád*, családi néven Imrey, 1865-ben született Tállyán és 1919-ben halt meg Budapesten. Banktisztviselő volt a fővárosban. Irodalommal kora ifjúsága óta foglalkozott. Írt verseket és elbeszéléseket, amelyek a fővárosi és vidéki lapok hasábjain láttak napvilágot. Pályája második felében a magyarral rokonnépek ösköltészetével foglalkozott és ezen népeknek mondáit dolgozta föl költői elbeszéléseiben. Tagja volt úgy a Petőfi, mint a Kisfaludy társaságnak. Legfontosabb kötete a Turáni Dalok (1910), amit németre Lechner Gyula fordított le. Zempléni Árpád mint műfordító is kiváló volt, sok verset ültetett át modern francia és olasz irodalomból.

*Hézsér Emil*, tállyai ref. lelkész, aki teológiai és egyháztörténeti munkákat írt és 1900-ban megírta a tállyai ev. ref. egyház történetét.

*Nagy Miklós* katolikus plébános éveken át élt Tállyán. Versei az „Élet“ folyóirat hasábjain jelentek meg.

Nem Tállyán született, de ott élte ifjúsága jelentős részét *Turchányi István* regényíró, aki jelenleg mint ujságíró Budapesten működik. Munkatársa az Uj Barázdának és az Élet című lapoknak, azonkívül állandóan dolgozik a studiónál. 1895-ben Budapesten született. Munkái: 1. Aszia



1927. 2. Szitává lött ég alatt. Regény. 3. Vigyáznak ránk a holtak. Megjelent az Élet 1931-ik évfolyamában. Ezen regénye telve van tállyai vonatkozásokkal és a XIX-ik század utolsó évtizedének adja színes rajzát.

A kiváló magyar zenész és zeneszerző *Lavotta János* szívesen tartózkodott Tállyán és állandó látogatója volt a tállyai híres szüreti mulatságoknak is. A halál itt érte és az idevaló római katolikus temetőben helyezték hamvait örök nyugalomra. Sírjáról Balogh Zoltán a múlt század egyik jobbnevű költője a következő borongós kis költeményt írta:

### LAVOTTA SÍRJÁNÁL.

A tállyai temetőben  
Nyugszik a vén Lavota,  
Utam arra vizs menőben,  
Betekintek én oda.

Itt fekszik ő elfeledve  
Ez alatt a hant alatt,  
Kinek egykor fényes kedve  
Szült magasztos hangokat.

Lenn a sírban vele hamvad  
A búbajos hegedű,  
S minden érzés mit a hang ad,  
Mit kicsal a nyirettyü.

Mivé lett a magyar dallam,  
Mellyel az őst felváltá?  
Tarka váz!... ah! ne is halljam,  
Ha nem régen csinálták.

Oh tudom, ha szú nem enné  
Hegedüdet odalenn:  
Csontkezed eltörnéd ketté,  
Hogy ily hamar elfeledtté  
Lett a nótád idefenn.

### TÁLLYA HŐSI HALOTTAI.

Bodnár Lajos  
Bruger Ferenc  
Bazsik József  
Bisztricki János  
Bodnár József  
Bodnár Pál  
Banyiczki János  
Balog János  
Bodnár József  
Büdi Ferenc  
Bucsák József  
Cservák János  
Csajkovics András  
Csuka Miklós  
Dromboszki István

Erdélyi Gyula  
Fiedler Sándor dr.  
Fekete Ferenc  
Fercsák János  
Főcs Ödön  
Garass János  
Grosszmann Ignác  
Galgóczi Károly  
Gönczi János  
Galgóczi Pál  
Győri István  
Gunóka János  
Grisza János  
Gribovszki György  
Gribovszki Pál

Greszing János  
Hopotószki János  
Homonnai József  
Hudák Gábor  
Hubai Béla  
Horváth Gábor  
Horvát Ferenc  
Hupka Ödön László  
Hupka István  
Hajts József  
Hudák Gábor  
Habora György  
Iván Jenő  
Istocsin András  
Jancsurák János  
Járossy Pál  
Klaba János  
Köszeli Kálmán  
Kolyonkovszki István  
Krusieczki János  
Kozák József  
Kolbai Pál  
Kalina András  
Kruzsely János  
Kozák Gábor  
Képes Ferenc  
Kis Ferenc  
Kossek János  
Kovács Lajos  
Kovács László  
Laboda Mihály  
Lengyel Miklós  
Merci Jenő  
Mlincsek Pál  
Neumann István  
Német (Deutsch) Sándor  
Olejár Lajos  
Orgona Bertalan  
Palumbi János

Paszternák Izidor  
Potvorszki Miklós  
Potvorszki András  
Róth János  
Róczei András  
Róczei József  
Slezsák József  
Serfőző József  
Sarkadi István  
Sirák János  
Sichermann Bence  
Stahovics István  
Szárnya János  
Szuhodovszki István  
Szivós Pál  
Szivós András  
Szivós Sándor  
Szegedi Imre  
Szivós László  
Szabó Lajos  
Szunyogh Zoltán dr.  
Szendrei Ferenc  
Szabó Miklós  
Tóth János  
Tóth János  
Thökölyi János  
Tóth Lajos R.  
Tóth Mihály  
Tóth Lajos  
Tatara János  
Takács János  
Takács János  
Trestyánszki Imre  
Thökölyi József  
Uhlyár Ferenc  
Vojtonoszki József  
Valikovics András  
Veres Lajos  
Zsimala József

Zsimala Pál

## TISZALUC.

Az őskorban lakott telep volt. Legrégibb őskori emlékei a csiszolt kőkorszakból valók, de később a bronzkorban is lakott hely volt, amit az itt talált leletek igazolnak. 1858-ban a vasút építésekor bronzkori sírokra bukkantak. Bronzkorszakbeli emlékei közül legnevezetesebb egy itt talált aranykapocs. Béla király Névtelen Jegyzőjének tanúsága szerint a honfoglalás alatt Lucnál a Tiszán kikötő és rév volt. Nevezetes és fontos átkelési pont volt a „Lucy portus“, itt eveztek át Árpád vezér követei is.

A Váradi Regestrum 1219-ből megemlíti, hogy az ispotályosoknak házuk és birtokuk volt Lucon és Arnold a sziráki János lovagok prokurátora több Zemplén vármegyei várjobbágyot a rend birtokainak elpusztítása miatt Váradra idéztetett. A kárt pénzzel egyenlítették ki a vádlottak. A lovagrend mellett már 1227-ben a Bogát-Radványokat is itt találjuk mint birtokosokat. A nemzetségből származó Csépán fia Csiz volt ekkor a község tulajdonosa, aki luci birtokát átengedte Istvánnak, István fivérének Fiükének megöletése miatt. A Bogát-Radványok birtokai a János lovagok birtokaival voltak határosak. Voltak közülük más birtokosok is a községben. IV. Béla királyról olvassuk, hogy 1251-ben megerősítette az egri püspökség adománylevelét, amely szerint Szent István adományából a püspökséget megillette Máté Luc minden jobbágyával és a luci adó egyharmadával. A Tiszán átvezető luci vám egy része is 1261-ben az egri püspöké volt.

1290-ben Luc a királyi pecéreknek volt a földje. IV. László király Simon fia Tamás comesnek adományozta. Az 1332—1337-i pápai tizedlajstromokban Luch és Bych néven sorolják fel. Már temploma is volt ebben az időben, amely Szent Kozma és Damján tiszteletére volt felszentelve. 1373-ban a Czudarok a birtokosok, akik azután elcserélt részeit az aurániai perjellel. 1392-ben a Bogát-Radvány nemzetségbeli Luczi fia Simonnak is van részbirtoka Lucon. 1405-ben az Izsépy Cseley és Doby családok, mint osztályos atyafiak perlekedtek Luci birtokaikért is. Ezek a részek 1435-ben a Doby és Monaky családok között osztódtak meg. Ekkor Felső- és Alsó Lucról beszélnek az oklevelek. A Czudarok, az 1373-ban elcserélt részeket 1415-ben már újra bírták, de 1440-ben több más birtokaikkal együtt Lucot is elzálogosították a Rozgonyiaknak, akik azután a zálogba vett birtokokat 1470-ben a Czudar család magvaszakadása után királyi adománnyal véglegesen megkapták. Az ónodi Czudaroké volt a XV-ik században a luci vám is, amit 1447-ben a sajóládi pálosoknak adtak, de 1455—1456-ban az írások úgy mondják, hogy a vám újra a Czudar család tulajdonába ment át.

1450 körül a Monakyak a maguk részeit képező birtokokat a ruszkai

Kornisoknak zálogosították el, de Beatrix királynő 1492-ben Felsőlucot visszajuttatja Monaky Mihály tulajdonába.

A törökdúlás 1567-ben Lucot is pusztává seprí szét, 1585-ben a zemplénmegyei portákat összeírták. Alsó- és Felsőlucot a behódolt falvak között sorolják fel. 1598-ban is mint hódoltsági faluról beszélnek, de még meg voltak magyar birtokosaik is, Alsóluc a Rákócziaké, Felsőluc Monaky Ferencé, Istváné és Péteré volt. A XVI-ik században a törökök ismételen kirabolták a községet. Rudolf király több más hegyaljai faluval együtt 1603-ban új adománylevelet adott Lucra Rákóczi Zsigmondnak, 1644-ben véres összeütközés volt itt a császári csapatok és az erdélyiek között.

A XVII-ik század végén hajdu város, amit 1697-ből reánk maradt pecsénymója is igazol. Az ovális sárgaréz lapra vésett pecsénymó középen ötágú korona, alatta kardot tartó férfikar s ez alatt az 1697 évszám olvasható. A pecsét körirata: TISZA LUTZ HELYSEGE PETSETJE.

A háborús időkben elpusztult község 1697-ben újraépült, amikor Rákóczi Erzsébet Gyulay Mihály, Oláh János és Pap György luci lakosoknak engedélyt adott arra, hogy a háborúk alatt feldúlt Alsólucot újra felépíthetik és benépesíthetik. 1707-ben a luci révről újból olvasunk, mint olyan helyről, ahol rendszeres átkelés volt a Tiszán. A XVIII-ik század folyamán vámszedő hely volt a rév mellett, valamint királyi sókamarahely is. Ez utóbbi 1750-ben leégett.

II. Rákóczi Ferencnek zászlótartója volt Hegedüs András 1705-ben, aki Tiszalucról való nemesifjú volt. A szatmári béke után Tiszaluc is, mint Rákóczi birtok királyi kamarai birtok lett. 1732-ben Szirmay Tamás és Fáy Gábor voltak Alsóluc birtokosai, 1774-ben szendrői Török József birtokosa. A XVIII-ik században Alsólucra igényt tartottak, mint Rákóczi egykori birtokára az Aspremontok, a felsőluci pusztára pedig az Andrásy-ak, mint a Monakyak leszármazottjai. Az Aspremont rész később a gróf Erdődyeké lett. Nagyobb birtokosai ma is Tiszalucnak a gróf Erdődyek és gróf Andrásy-ak.

A XIX-ik század elején Felsőluc elpusztult hely volt, csak az Andrásy család majorsági épülete állott rajta. 1849-ben az orosz haderő hadiellátás címén erősen megkárosította a község lakosságát.

Határában van a Kurucvölgyi dűlő, amelynek nevét a hagyomány úgy magyarázza, hogy 1707-ben II. Rákóczi Ferenc hadinépével együtt itt táborozott. A sarkadi pusztá ma a gróf Erdődyeké. Kastélya 1895-ben épült. Gabriella és Vadvízes tanyák szintén a község határához tartoznak.

A község határában van Kesznyéten felé a harangodi pusztá. A török időben, 1634 körül jó magas fatornyot építettek itten, amelybe azután harangot húztak föl. Ha az ellenség közeledését a toronyban vigyázó őr

észrevette, meghúzta a harangot, ami kötelességévé tette a lakosoknak, hogy fegyverbe szálljanak és jelentsék a szerencsieknek, hogy ők is védelmi állásba helyezkedhessenek.

A reformáció buzgó követőkre talált Tiszalucon és az új vallás hívei 1600 körül templomot építettek maguknak, amely az 1750-ik tűzvész alkalomával leégett, amelyet azután újra helyreállított a hívek buzgósága. 1670-ből ismerjük papját Beley uram tiszteletes személyében.

A református egyház tulajdonában van egy szép urvacsorai kehely, amelybe a következő felírat van vésvé: a Luczi ref. Ekklae. 1664. Református lelkésze *Sütő Kálmán*.

A római katolikus hívek Hernádnémetihez tartoznak.

Területe 7855 kat. hold, ahol 1869-ben 1942, 1880-ban 2002, 1890-ben 2257, 1900-ban 2577, 1910-ben 2758, 1920-ban 2785, 1930-ban 3462 lélek lakott. 1920-ban 9 idegenajkú lakott a községben, a lakosság többi része magyar volt. Felekezeti viszonyait tekintve volt r. k. 791, g. k. 62, ref. 1719, ev. 40, g. kel. 3, izr. 170 Már 1811-ben 15 zsidó család élt a községben. Lakóházak száma 484. Póstája, táviró és vasúti állomása helyben van. Nagyközség. Községi jegyző: *Nyomárkony Gyula*.

*Társadalmi egyesületek:* Polgári olvasókör. Elnök: *Tantó János*. Polgári Lövészegyesület. Alakult 1930-ban. Elnök: *Sütő Kálmán*.

## UJCSANÁLOS.

Újcsanáros, azelőtt Csanáros, magyar kisközség, körjegyzőségi székhely, a Hernád folyó mentén. Póstája helyben van, távirda állomás és csendőrség Gesztely községben, vasúti állomása Onga és Hernádnémeti. A Csanáros család ősi fészke és a XV. században Abauj-Torna megyéhez tartozik. E században a Czudar család is birtokosa volt és ez időben Csanáros néven említik. 1440. évben a Czudarok a Rozgonyiaknak adják zálogba. 1550. évben Gradeki Horváth Stausich Márk kapott rá királyi adományt. 1567. évben a törököktől elpusztított községek között szerepel. Ekkor behódolt a törököknek és 1598-ban Horváth György volt a földes ura. 1774. évben még mindig a Horváthok a földes urai, majd később a Szirmayaké. Jelenleg báró Prónay Györgynek, báró Prónay Gábornak és báró Radvánszky Antalnénak vannak birtokaik a község határában. A község azelőtt közvetlen a Hernád mellett feküdt, de a 60-as években a Hernád áradása a község nagy részét elpusztította és akkor az elpusztult rész a Hernádtól távolabb, magasabb helyre települt, a megmaradt rész ma mint Ócsanáros nevű községrész szerepel.

A községnek van két temploma, ref., ág. h. ev. és községi iskolája, virágzó Hangya Fogy. Szövetkezete és Hitelszövetkezete. A ref. templom

1908-ban, az ág. h. ev. templom és a modern szép községháza 1909. évben épült, az új községi iskola pedig 1927. évben.

Újcsanáros területe 3003 kat hold, amelyen 1869-ben lakott 989, 1880-ban 1051, 1890-ben 1058, 1900-ban 1107, 1910-ben 1126, 1920-ban 1238, 1930-ban 1290 lélek, akik egytől-egyig mind magyarok voltak. Vallás szerint volt r. k. 177, g. k. 19, ref. 752, ev. 280, izr. 10. Lakóházak száma 243. Kőrjegyző: *Hám Bódog*.

Póstája helyben, táviró hivatala és vasúti állomása Gesztelyen van.

*Társadalmi egyesületek:* Kiszgazdakör. Alakult 1918-ban. Elnök: *Kőrösi György*. Polgári Lövészegylet. Alakult 1930-ban. Elnök: *Hám Bódog*. Vadásztársaság. Alakult 1930-ban. Elnök: *Kribel Metellusz*. Önkéntes tűzoltó testület. Alakult 1925-ben. Elnök: *Tavassy Zoltán*.

Az újcsanárosi evangélikus egyház kezdetét a Gömör megyéből átköltözött 14 evangélikus család által vette 1517. évben. E 14 család 58 lélekszámmal képezte az első gyülekezetet, mely az arnóti anyaegyházhoz tartozott. Úgy a gyülekezet, mint annak első tanítója, tudós Glósz Dániel, akinek működése 33 évre terjedt, a földesúr, Szirmay András kegyes pártfogását élvezte, aki szívében hordozta az Úr tanítását. Szirmay András érdemeit tetézte hozzáméltó fia, Szirmay Hugó azáltal, hogy lelkészi javadalomképen 36 magyar hold földet adományozott 1854-ben és ezzel az egyház létét az anyagiak terén biztosította. Sírjuk felett kőből emlék nem emelkedik, de nagyszerű emlék az újcsanárosi evangélikus egyház, mely áldott emléküket maradandóvá teszi.

1865-ben a falu lakossága a Hernád folyó pusztítása miatt jelenlegi helyére költözött, ahol iskola és lelkészlakás épült.

A gyülekezet úgy lélekszámban, mint anyagiakban erősödött és elkövetkezett a fontos esemény az egyház életében, amikor 1868-ban elszakadt Arnóttól, anyaegyházzá alakult és önálló életet kezdett élni. 1877-ben egy kis imaházat építettek.

A kis gyülekezetben a lelkész tanította a gyermekeket, azonban 1901-ben sikerült államsegéllyel rendes tanítói állást létesíteni és akkor iskolára és tanítói lakásra volt szükség. Az épület felis épült 1902-ben.

Alig épült fel az iskola, az elavult imaház roskadozni kezdett. A kis egyház, melyben a hívek áldozatkészsége és vallásszeretete magasan lobog, újabb tanujelét adta kiváló lelki tulajdonságainak. Kevés anyagi erővel, de annál nagyobb áldozatkész buzgósággal fogott munkához és a gyönyörű templom felavatása 1910. évben megtörtént.

A hívek lélekszáma 400 a szórványokkal együtt, akik földműveléssel foglalkoznak és nehéz anyagi viszonyok között tartják fenn az egyházat.

Az adakozók között örökké áldott marad Szirmay András és Hugó emlékezte az egyház alapítása és fenmaradásának biztosítása körül szer-

zett érdemeik miatt. Megemlítésreméltó báró Prónay Gábor, Török András, Balázs András, Henczély István és neje Csemeczky Amália, Nagy Pál és felesége Sass Berta, a Krajecz, Szúgyel, Torda, Csizmár és Kulcsár családok.

Az egyház birtokában van egy régi fém úrvacsorai kancsó 1761. évből.

Az egyház lelki életére kétségkívül nagy hatást gyakorló áldott munkát végző lelkészek névsora a következő: Henczély István 1854—1879-ig, Vida Lajos 1880—1897-ig, Friedrich Zsigmond 1898—1901-ig, Fisch Tóbiás 1902—1904-ig, Viczián Lajos 1904—1905-ig, Csaba Gyula 1906—1914-ig, Marcsek János 1914—1917-ig, Tavaszty István 1918—

Az egyház felügyelői: Kárász Imre 1855—1866-ig, Haberényi György 1866—1869-ig, Mudrany Sándor 1869—1889-ig, Balassovics Kornél 1889—1899-ig, Kárász Imre 1899—1901-ig, Jamicska Gyula 1901—1915-ig, Dr. Szlávik Mátyás 1915—1920-ig, Dr. Nemes Géza 1921—.

Az egyház tanítói: Glósz Dániel 1818—1851-ig, Bartal Dezső 1901—1902-ig, Nagy Pál 1902—1927-ig, Nikolaidesz Gyula 1927—.

Az egyház elnöksége jelenleg: Dr. Nemes Géza gyárigazgató Sze-rencs, Tavassy Zoltán lelkész, Balázs János gondnok, Nikolaidesz Gyula tanító, ifj. Kulcsár Pál egyházfi.

A református egyház keletkezésének ideje az egyháznál levő feljegyzésekből meg nem állapítható. Írott emlék nincs. Csak az úrvacsorai edények felírásaiból lehet következtetni. Legrégibb ezek közül egy 2 literes cinkanna, melynek felírása: „Csanálosi ecclesiájé 1683.“ Van továbbá 1 ezüst úrvacsorai pohár, felírása: „Csanálosi Reformata Ecclesia csináltatta Sárjai Pál Praedikatorságában D. Szabó György Hadnagyóságában Annó 1716.“ Van egy úrvacsorai bornak való 2 literes cinkanna, felírása: „Csináloni Ecclesiára vették D. Sz. György Hornyik István 1726.“ egy másik 3 literes cinkanna, melynek felírása: „Debreceni Szabó György felesége Dennics Kata. Egy urvacsorai cintányér D. S. G. 1732 jelzéssel és egy másik a következő felírással: „A Tsalanori R. Ekklésia számára vette maga költségén Hornyik István 1732“. Van egy keresztelő cinkannácska „D. Sz. G. Anno 1740“ felírással és ugyancsak a kersztvíz felfogására szolgáló tányér: „A csalanosi R. Ecclesianak Hornyik István uram vette a szent keresztségnek vizéhez. Van egy Úrasztala terítő. Felírása: 1697. esztendőben Balog Anna varta az csanalosi comuniora. Míg egy másik 1746-ból való, felírása: A. N. H. Csanálosi R. sz. Eccl. Istenes Indul. készítetté N. Halasi N. Ján. N. Hitves Társa N. Kutas Judit asz. 1746.“ Ez arany és ezüst hímzésű. Volt aztán még az egyháznak egy harangja, amelyet a világháborúban elrekviráltak. Elvitetett 1917 április 30-án. A felírás ez volt rajta: „A H. Csanálosi R. Szent Ecclesia Istenhez való buz-

góságából csináltatta akkori Tiszt. Baranyi Péter Predikátorságában A. Ö. D. A. e 1725.

Ezekből az emléktárgyakból, illetve felírásokból arra lehet és kell következtetni, hogy az 1700-as évek elején népes, nagy gyülekezet volt a ref. egyház és így azt is lehet állítani, hogy az újcsanálosi ref. egyház mindjárt a reformáció megindulásakor keletkezhetett. Hogy régebbi emlék nincs, az az akkori viszonyokból nagyon könnyen megérthető.

Első írott emléke volt az egyháznak egy 1738-ban megkezdett és 1749-ig vezetett anyakönyv. A kommun alatt vörös és cseh katonák az egyház könyvtárát feldúlták és ezek kezén elpusztult az egyház legrégebb anyakönyve is. Ebben az anyakönyvben voltak feljegyezve az egyházra vonatkozó adatok, de főként az egyháznál szolgáló prédikátorok és tanítók névsora.

Ezek a feljegyzések másolatban megmaradtak. És pedig oly módon, hogy Csorba Dezső segédlelkész az 1907. évben beszerzett aranykönyv számára lemásolta.

Az eredeti feljegyzéseket Migléczi József prédikátor végezte 1800-ban. Erre vonatkozó feljegyzései így szólnak: „Protokulatioja azoknak a Tiszteletes férfiaknak, kik mint Praedicatorok szolgálták a H. Csanálosi R. Szent Ecclesiat Ao 1800 die Idus Januarius. (Mint hogy a Protoculum nem régi, az élők pedig felylyebb is emlékeznek, tehát azoknak emlékezetek szerint így protoculáltattak:

1. Galvatsi Pál,
2. Sárjai Pál, Migletzi nem említi,
3. Szikszai Ur 1717, amint a poharon való írás mutatja. Ez a pohár nincs meg.
4. Baranyai Péter uram circa annum 1720. Ennek idejében öntetett a kisebbik harang 1725-ben, amint rá van írva.
5. Sattrai uram,
7. Halasi uram,
7. Szepsi Pál uram,
8. Bagossi Márton elkezdette a Matriculat 1738 és mindent protoculalt, mint a régi mátrricula bizonyítja, meghalt 1749.
9. Poók János úr succedalt 1749, semmit sem producalt. Élt itten 10 esztendeig. Itt meg is halt 1759. Helyébe jött 10. Szatmári Paksi Mihály 1759. Uj matriculat kezdett s mindent szépen feljegyzett. Itt lakott 19 esztendeig. Elment Parasznyára Predicatornak. Helyébe jött Etsegről
11. Bodor István. Három esztendőt töltvén itt, meghalt 1781-ben.
12. Szendreoi Balog Pál jött ao 1781 in Mart. Elment innen Bábonya Predikátornak 1797. esztendőben.



13. Biharfalvi Migletzi József hozatván ide Alsószolcáról 1797 7a febr.

Eddig tart a Migletzi József feljegyzése. Az ő feljegyzéseit utóda Babarik Pál folytatta ilyenképen: „Migletzi József itt halt meg 1806. esztendőben április 17-ik napján. A Babarik Pál feljegyzéseit folytatta 1851-ig Soos József káplán.

14. Babarik Pál jött Kenyirlőről 1807 ápril 19-én. Tisztelt Babarik Pál urnak succedalt Tiszteletes Üveges Sámuel ur, ki Hidvégről hozatott ide, de csak esztendeig folytathatta itten a predikatori hivatalt, mert itt meghalt 1809-ben. Ökigyelmének helyébe hozatott Tiszteletes Budaházy László úr a S. Kesznyéteni Ecclesiából meghivatván az 1810-ik esztendőben a Tisztelendő predicatori szent hivatalnak folytatására, aki is ugy látszik, hogy csak 1812-ik esztendő febr. 12-ig napjáig lehetett H. tsanálosi Predicator, mert már ekkor 16. Tisztelendő Csengeri János ur hozatott bé, amint a protocolum bizonyítja a 6-ik lapon. Mikor halt el és mikor temettetett el a mátriculába bejegyeztetett.

17. Érdekes, amit a következő lelkész, Nádaskai József Budaházi Lászlóról feljegyez: Tiszteletes, tudós Budaházi László úr a H. tsanálosi és Hoportyi egyesült Ns. Ecclesiák nagyérdemű lelkipásztora 46 esztendőig folytatott ditséretes pályafutása után letette Életét 1811-ik esztendő Mindszent hava 27-ik napjára virradó éjjel 12 órakor, elmaradott Hitves társának és 5 nevelten árváinak elfelejthetetlen keserűségekre. Kinek is hideg tetemei ugyanezen folyó Holnap 30-ik napján örök nyugalomra tétetett. Actorok voltak felette Tisztelendő Sipos András dobszai Prédicátor úr, vévén Tanításának fundamentumául I. Kor. 4: I—IX. Tiszteletes Gál András alsóvadászi Prédicátor úr II. Kor. 4: 15—21. Tiszt. Szikszai Mihály T. szadai Prédicátor úr Zsolt. XC:12.

Molliter ossa cubant!“

Tiszt. Nádaskai József úr, ki 1822-ben elhalt s a rendes változó esztendő bekövetkezteig Adminisztrátornak hozatott bé, Tiszt. Esperes Tóth István úr mellett Megyaszón folytatott Káplánságából T. Naszályi István úr, ki is esztendő mulva a B. olasz Ns. és Sz. Ecclesia rendes Prédicátorának rendeltetvén, rendes Prédicátorának választatott és béhozatott a Gesztelyi Paróchiáról az 1823-ik esztendőben.

18. Tiszt. Lovas Pál úr, ki is 3 esztendők mulva a H. Németi Ecclesia által meghivatván, azt elfogadta; helyébe a S. kesznyéteni Tractus Gyűlésben rendeltetett az 1826-ik esztendő Április 5-ik napján Megyaszói kápláni hivatalából.

19. Vitányi József, ki is 4 év mulva a Megyaszói Egyház által meghivatván, azt elfogadta, helyébe 1830 ápr.

20. Tiszt. Chakó Sámuel úr 3 hétig tartott megyaszói káplánságából hozatott ide az Egyházba és az Egyházmegyei gyűlés által rendes papnak megerősítettet. Folytatta hivatalát 1849 dec. 17-ig, amikor tödövész következtében jobb létre szenderült, helyébe 1850-ben

21. Tiszt. Gönci József úr hozatott, de csak rövid ideig volt itt, mert már ugyancsak 1850-ben helyébe, mint legidősebb Káplán rendeltetett

22. Soos József, ki ugyancsak rövid ideig volt itt, mert 1851-ben elmenni kényszerült.

Eddig tartanak a folytatólagos feljegyzések. Most azonban célszerűnek tartom az itteni lelkészek névsorát kiegészíteni.

23. 1852-ben jött Fodor Sámuel úr s itt működött 1870-ig. Az ujcsalósi temetőben nyugszik.

24. Abaházy Endre helyettes lelkész 1871.

25. Vitányi Miklós 1871—1886-ig, meghalt.

26. Bartha József helyettes lelkész 1886.

27. Bogárdi Dániel, aki Alsóbereckiből jött 1886-ban s itt is halt meg 1912 szept. 21. Bogárdi Dániel mellett mint káplán működött Torró Miklós.

28. Csorba Dezső helyettes lelkész 1912 szept.-től 1914 április 24-ig s Kőrössy György, ki Makkoshotykáról választatott meg 1914 ápr. 24-től.

Ugyancsak a Migletsi József jóakarató feljegyzéseiből tudjuk meg a tanítók neveit, mely így hangzik:

„A Matricula és az akkor élő emberek állítása nyomán“ jegyzi fel a névsorát az ekklesia volt mestereinek.

„Ezen Mátrícula (melynél régibb ebben az Ecclesiában nintsen is) kezdődött 1738-ban Tiszteletes Bagossi Márton uram által, melyből az említett Rectorok rendi így sül ki.“

1. Györkei György, vidi protoculationem 1740 die May. De akkor kezdette-e hivatalát vagy végezte? nem bizonyos.

2. Szentzi Molnár György vidi 1741, 29 IX és 24 X anna eiusdem protoculationem.

3. Egerszegi Ferentz. Hic abiit ud martio 1745.

4. Aszalai István, itt házasodott meg. Elvette Sáfár Márton uram leányát. G. F. 1748 22 detz.

Nb. Tiszt Pook János uram semmit sem protoculált. Ezután tsak hallomás után írtam be a még hátralevő neveket így:

5. Bánhorváti János,

6. Rethy János,

7. Finta Mátyás,

8. O. Tsanádi Miklós,

9. Vass János,

10. Nagy András 4 esztendeig.

11. Soldos György 4 esztendeig,
12. Nemes Gálótsi László J. 3 esztendeig,
13. Szombati János 4 esztendeig,
14. Pap János 2 esztendeig,
15. Molnár Márton 3 esztendeig,
16. Balla Ferentz 1 esztendeig Rediit Patak,
17. Kandó Dániel 3 hónapig s itt hagyta,
18. Kállai József 1 esztendeig. Rediit Patak,
19. Dávid József 2 esztendeig. Cantor Miskoltz,
20. Szabó Sámuel 3 esztendeig,
21. R. Máté István 2 esztendeig,
22. Tóth János göntzi fi 2 esztendeig,
23. Árvai György cseppelyi fi 5 esztendeig,
24. Eles Gábor 1805 tarcali fi 1 esztendeig.

Eddig tart a Migletzi József feljegyzése. Azonban a névsor tovább folytatható a Csorba Dezső feljegyzéseiben található rendben.

25. Bonis István, 26. Arokháti István, 27. Rokusz Sámuel, 28. Petri János, 29. Szabó István, 30. Vitenicz Ferenc, 31. Nemes Gábor, 32. Demeter Pál, 33. Dávid Ferenc, 34. Laczai Dániel, 35. Stock János, 36. Morvai János, 37. Móré Mihály, 38. Balog József, 39. Ujlaki Miklós, 40. Jánosi Pál, 41. Szatmári Károly, 42. Gulyás István, 44. Uj János, 44. Mikházi Sámuel, 45. Szoboszlai Dániel, 46. Hegedüs János itt működött 1893-ig, 47. Székely József 1893 szept. 24-én választatott meg s itt volt 1895-ig, 48. Kun József 1895—99-ig, 49. Borsos Jenő 1899—1902-ig, 50. Barcsa János 1902—1908-ig, 51. Filep Sándor 1908-tól napjainkig.

Újcsanánosnak mikortól volt temploma pontosan meg nem állapítható. A templomra vonatkozó feljegyzés az első 1787-ben kelt feljegyzés, amely szerint a II. József türelmi rendelete megengedte a templomok építését. Ezt az engedélyt igyekeztek felhasználni és a kicsinynek bizonyult és javításra szorult templom kibővítéséhez hozzá fogtak és pedig a kibővítéshez felhasználták a szintén a türelmi rendeletben megengedett pusztá templom köveit. Ez a pusztuló templom, tetőzet és padlás nélkül a hoportyi Losonczy László szőlője alatt állott. Hogy a kibővített templom eredetileg mikor épült, nem állapítható meg, de a szájhagyomány még arról is szól, hogy a csehek építették volna.

Újcsanánosnak jelenleg filiája leányháza Sóstófalva, amely előbb Hoporty volt. Erre vonatkozólag semmi adat sincs.

Miglétzi társegyháznak említi és Csorba feljegyzése szerint a szájhagyomány arról is beszélt, hogy előbb az volt anyaegyház. Ez azonban semmivel sem támogatható. Ma imaháza van és tanítót alkalmaz, aki

az előkönyörgői tisztet is végzi. 1922—23-ban tanítói lakást és iskolát épített.

Úgy Újcsanáros, mint Hoporty a Hernád közvetlen partján feküdt, azonban a Hernád lassanként a falvakat elhordta, úgyhogy kénytelenek voltak elköltözködni. A költözködés az 1860-as években történt. De míg Hoporty ma Sóstófalva teljesen elköltözött régi helyéről, addig Újcsanáros nem teljesen, úgyhogy a mai Újcsanárostól mintegy 3—4 km távolságra a Hernád mindkét partján vannak lakóházak s ez a falurész Ófalu néven emlegettetik, azonban politikailag az új faluval együtt képez egy községet.

Az átköltözés után megkezdődött az építés nehéz és terhes munkája. Az egyház tagjai egy fedél alatt, a lelkészi lakkkal csak imaházat tudtak építeni. Ez szolgált az istentiszteletek helyéül egész 1907-ig, amikor is 44.000 kor. költséggel nagy, modern szép tornyos templomot épített az egyház. Az új templomba orgona 1914-ben állítottott.

Van az egyháznak 1 tantermes iskolája 1 tanerővel. Az iskola régi építkezés.

Van az egyháznak énekkara, nőegylete.

A világháborúban az egyháztól elvittek 2 harangot. egy 185 és egy 125 kg-osat, az érte kapott pénzt az egyház hadikölcsönbe fektette, valamint az elrekvirált orgonasípok árát is.

Ma az újcsanárosi egyháznak előljárósága. Lelkész: Körössy György, tanító: Filep Sándor, főgondnok: Margittai Ferenc, algondnok: Fagyas Bertalan és 14 presbiter.

Sóstófalva előljárósága. Lelkész: Körössy György, tanító Lurer Árpád, főgondnok: Négyessi Szepessy Géza országgyűlési képviselő, algondnok: ifj. Nagy István és 4 presbiter.

Újcsanároson presbiterek: Csáki Gábor, id. Dunai Miklós, Kormos György, Nagy István, Nagy László, id. Nagy Lajos, ifj. Nagy Lajos, Nagy Sándor, Pankucsi András, Pankucsi Gábor, Sallai Sándor, Sóvári József, Sóvári Miklós, Szakács Miklós.

Sóstófalván presbiterek: id. Csorba Károly, Kalna Lajos, ifj. Kondrák István, Sztrakon István.

*Körössy György,*

## FELHASZNÁLT FONTOSABB FORRÁSMUNKÁK:

- Adalékok Zemplén vármegye történetéhez. Sátoraljaújhely. I—XXII. évfolyam.
- Békefi Remig: A népoktatás története Magyarországon 1540-ig. Budapest, 1906.
- Békefi Remig: A káptalani iskolák története Magyarországon. Budapest.
- Béla király Névtelen Jegyzője.
- Borovszky Samu: Zemplén vármegye. Budapest.
- Csánky Dezső: Magyarország történeti földrajza a Hunyadiak korában.
- Fényes Elek: Magyarország geográfiai szótára.
- Hampel József: Bronzkor emlékei Magyarországon I—II.
- Hegyaljai Kiss Géza. Monor története.
- Hézser Emil: A tályai ev. ref. egyház története.
- Kandra Kabos: Adatok az egri egyházmegye történetéhez I—IV.
- Kandra Kabos: Volt-e Szerencs vármegye.
- Kandra Kabos: A váradi regestrum.
- Karácsonyi János: Magyar nemzetségek a XIV. század közepéig. I—III.
- Magyar Katolikus Almanach, 1928. II. évf.
- Ortvay Tivadar: Magyarország egyházi földrajza a XIV. század elején. I—II.
- Ortvay Tivadar: Magyarország régi vízrajza. I—II.
- Pesty Frigyes: Magyarország Helységnévtára.
- Pesty Frigyes: Az eltűnt régi vármegyék. I—II.
- Rupp Jakab: Magyarország helyrajzi története. I—II.
- A százéves kassai egyházmegye emlékkönyve. I—XIV.
- Szinnyey József: Magyar írók élete. I—XIV.
- Vatikáni magyar okirattár. Első sorozat, I. kötet.
- Wertner Mór: Magyar nemzetségek. I—II.
- Az 1920. évi népszámlálás eredményei.



## Személy adattár.

### SZERENCs.

**Altmann Adolf**, terménykereskedő és bizományos. Iskolái elvégzése után előbb banktisztv. volt. 1922-ben pedig kereskedői pályára lépett és azt azóta folytatja. Az OMKE szerencsi fiókjának főtitkára. Katonai szolgálatot 1916—18-ig teljesített.

**Bahledovszky János**, ácsmester, ipartestületi alelnök. 1892 óta önálló. Több templomtorony, községházak és iskolák fedélzetét és tetőzetét készítette. 9 évig volt elnöke az ipt.-nek, 7 év óta alelnöke. Az Iparos Olvasókör elnöke. 1895-ben nőül vette Gintner Margitot.

**Bajtay József**, fűszer- és festékkereskedő. Iglón szerezte meg a keresk. gyakorlatot és az ország különböző részein működött mint segéd, majd 1912-ben megvette mai üzletét. Harcolt az orosz fronton, ahol megsebesült és mint 60%-os rokkant szerelt le. Neje: Papp Anna.

**Bara Gyula**, ny. postaaltiszt. Tényleges katonai szolgálata után lépett a posta szolgálatába. A világháborúban az orosz, román és olasz fronton küzdött, 1918-ban fogságba esett, hol 1 évet töltött. Fogságából Eperjesre ment, ahonnan a hűségeskü megtagadása miatt a csehek elől családjával együtt menekülni volt kénytelen. Neje: Kirchner Irén.

**Barta Ignác**, terménykereskedő.

**Báthori Lajos**, bérautó fuvarozó. 1882 óta önálló. 1928 óta van bérautó fuvarozó vállalata. Az ipartestület pénztárnoka és elnöke volt éveken át, a ref. egyház presbitere. Körülbelül 20 éve vesz részt a közéletben mint közs. képv. István fia a harctéren szolgált. Neje: Cink Mária.

**Belányi József**, asztalosmester. Mint segéd Budapesten, Csepelen és Szerencsen dolgozott és 1929-ben lett önálló. A román fronton harcolt. Kit.: bronz v. é. és K. cs.-k. Sógora a szerb fronton hősi halált halt. Neje: Piti Margit.

**Bedics István** műszaki tisztv. 1912-ben foglalta el mai állását. Az önk. tűzoltó egyl. szertárnoka és szakaszparancsnoka, a r. kat. egyháznak gondnoka. Neje: Bury Erzsébet.

**nándori Bene Róbert**, ny. posta- és távirda főigazgató. 1870-ben lépett a posta szolgálatába és több soronkívüli előléptetés után 1884-ben mint postaigazgató működik Nagyszebenben, majd Kassán, végül 1904—1914-ig a keresk. miniszteriumban mint főigazgató. A 90-es években kir. tanácsos lesz, később a Lipótrenddel lett kitüntetve. Neje: Egyedy Eleonóra.

**Bényei Lajos**, kisbirtokos. Körülbelül 20 évig a szerencsi cukorgyárban dolgozott és utána 6 évet töltött Amerikában és saját törekvése gyümölcsként megszerzett kisbirtokán 1910 óta gazdálkodik. Fia József végigküzdötte a világháborút, 18 hónapot ázsiai fogságban szenvedett, majd hazatérve, az ott szerzett betegségben halálozott el.

**Bliszko István**, ácsmester. Több évi segédeskedés után 1910-ben lett önálló. és azóta úgy Szerencsen mint vidéken sok háznak ács munkáit végezte. A hazát 42 havi frontszolgálattal szolgálta. Neje: Orbán Róza.

**Bodnár József**, mezőbíró. Előbb városi tanácsos, majd 5 év óta mezőbíró és mint ilyen tagja a városi képv. test.-nek. Állandó frontszolgálatot teljesített az orosz, román és olasz frontokon. Neje: Deák Teréz.

**Bogdány Károly**, nyug. postavonal-felügyelő. Szerencsen kezdte meg működését és itt is vonult nyugalomba, majd 10 éven át a községi rendőrbiztosi állást töltötte be. Neje: Jurik Anna, kinek öccse Kálmán az orosz fronton hősi halált halt.

**Dr. Bohus Lajos**, orvos. A Társ Bizt. orvosa és MÁV orvosa. Egyetemi tanulmányait Budapesten végezte és 1925 óta Szerencsen működik. 1914—1918-ig szolgálta a hazát állandó frontszolgálat, a bronz és ez. Sign. Laudist kardokkal és K. cs.-k.-tet szerezve. Neje: Swoboda Borbála.

**Boros Andor**, épületasztalos. Az ipt. vál. tagja, úgyszintén a tanoncvizsgáló bizottságnak is. Harcolt az orosz fronton, egy évet orosz fogságban is töltött, fivére pedig hősi halált halt. Neje: Frenzel Irén.

**Bottka Ferenc**, rövid- és divatáru kereskedő. Katonai éveinek eltöltése után a miskolci, majd a szerencsi Hangyának volt vezetője, 1929-ben pedig önállósította magát. Az orosz és olasz fronton több ütközetben vett részt és 3 ízben sebesült, majd 1916—1919-ig olasz fogságot szenvedett. A dalárda pénztárosa és az OMKE helyi alakulatának vál. tagja. Neje: Szabó Olga Berta.

**Bukovszky Bertalan**, asztalosmester, ipartest, alelnök. Több helyen gyarapítva szaktudását, 1900 óta önálló mester, 1912-ben géperőre berendezett üzemében épület- és bútormunkákat végez. Az ipt.-nek elnöke volt, azután vál. tagja, 1930 óta alelnöke. Harcolt a román fronton. Kit.: bronz v. é., K. cs.-k. Neje: Borsodi Erzsébet.

**Bukovszky György**, kisbirtokos, ny. vasutas. 1894 óta állt a Máv szolgálatában és 1922 óta van nyugdíjban. Mezőgazdasággal és állattenyésztéssel foglalkozik. Neje: Hegyemegi Mária.

**Büchler Vilmos**, termény- és bankbizományos. Középiskoláinak elvégzése után keresk. tisztv. pályára lépett és 1926 óta működik önállóan Szerencsen. A balkán

fronton harcolt, 2 ízben megsebesült. Második sebesülése után mint 50%-os rokkant nyugállományba lett helyezve. Neje: Heisz Margit.

**Csernák Ferenc**, kefekötőmester. Segédjei után 1900-ban lett Szerencsen önálló. Üzeméből elsőrendű munka kerül ki. Vál. tagja volt az Ipt.-nek 11 évig, az ág. ev. egyház presbitere. Öcscsei Lajos és Kálmán a világháborúban hősi halált haltak.

**Csontos József**, kéményseprőmester. 1917 óta működik önállóan Szerencsen. Az orosz fronton harcolva fogságba esett és onnan egy év múlva szökve jött haza. Neje: Kamuka Julianna, akinek édesatyja huzamos ideig tartó orosz fogságban szerzett betegségben 1918-ban meghalt.

**Csuka Károly**, kisbirtokos. Tevékeny részt vesz a város közéletében mint a tanácsnak tagja és egyházának presbitere. Nyolc havi frontszolgálat után Przemyslnél fogságba esett, ahonnan csak 1919-ben tért haza. Neje: Kovács Eszter.

**Czinege Miklós**, m. kir. postatiszt. 1903 óta van a posta szolgálatában, Szerencsen 1919 óta működik. Harcolt az orosz és olasz fronton, ahol a K. cs.-k.-tel lett kitüntetve. Két öccse: András és Mihály az orosz fronton hősi halált halt. Neje: Tury Rozália, akinek 4 testvére vett részt a világháborúban.

**Danielszky Tivadar**, üzemvezető. Felsőipariskolát végezve, a Ganz-Danubiusnál helyezkedett el, majd 1924-ben került mai állásába. A sportegy. titkára, előbb aktív tagja.

**Darvas László**, főjegyző. Szerencsen előbb mint segédjegyző működött, 1907-ben választották meg vezető jegyzővé, mely tisztségét kiváló hozzáértéssel és eredménnyel tölti be. Törv. hat. biz. tag, több társadalmi és kulturális egyesület tagja, valamint az Orsz. Tűzoltó Egyes. választm. tagja.

**Dorgai Pál**, kisbirtokos. A kőművesipart tanulta ugyan, de főleg gazdasággal foglalkozik. Előzőleg 26 éven át gróf Szirmay uradalmában raktárnoki állást töltött be. A kommunizmus alatt meghurcoltatásokban volt része és szabadságában korlátozást szenvedett. A világhá-

boróban 18 hónapig küzdött. Neje: Bikki Veron.

**Drótár János**, kisbirtokos, ny. Máv. altiszt. 1910-ben lépett a Máv. szolgálataiba és ott teljesített 12 éven át fedhetetlen szolgálatot. Előzőleg és azóta is gazdálkodással foglalkozik. Neje Molnár Mária. Sógora Molnár János a világháborúban hősi halált halt.

**Dr. Engel Jolán**, orvos. Egyetemi tanulmányait Budapesten és Pécsen végezte és 1927-ben lett doktorrá avatva. Miskolcon az Erzsébet kórházban és a pécsi egyet. klinikán volt kórházi gyakorlaton; 1927 óta folytat orvosi praxist Szerencsen.

**Engel Mór**, az Engel Zoltán és Társa szesznyakereskedő cég tulajdonosa. A céget nagyatyja még a múlt század 50-es éveiben alapította. Gyárt mindenféle szeszes árut és hegyaljai borok eladásával is foglalkozik. A világháborúban 1916-tól fogva az összeomlásig vett részt. Neje: Fränkl Kornélia.

**egvégi Eötvös István**, Máv. főraktárnok. Több állomás után 1929-ben foglalta el hivatalát Szerencsen mint főraktárnok. Neje: Demjanovich Vilma.

**Erdély László**, kőműves m. 1924 óta üzi iparát önállóan, mely idő alatt 6 tanulót képzett ki. Az orosz fronton harcolt és br. v. é.-mel, valamint K. cs.-k.-tel lett kitüntetve. 1916-ban kötött házasságot Nagy Erzsébettel.

**Fancsalszky József**, báró Harkányi bérsgazdája. 12 éves korától van az uradalom szolgálatában és a háború után bérsgazdának lett kinevezve. Az orosz fronton harcolt, megseb., majd újra a frontra ment és fogságba esett, ahonnan 2 év múlva szökve jött haza. Neje Brackó Erzsébet.

**Feuermann József**, terménykereskedő. Mint kereskedő csak a közelmúltban kezdte működését; előbb csak mezőgazdasággal foglalkozott és azt most is üzi. Az orosz fronton harcolt és ott meg is sebesült. Neje: Goldman Sári.

**Ficzere Ferenc** villanyszerelő és raktárkezelő. Szerencsen szab. fel, ugyancsak Szerencsen szaporította mint segéd szak tudását és 1924 óta van a gibárti művek szolgálatában. Neje: Bara Margit.

**Fieder János**, felvidéki csemege ívhátúró és sajtgyár. Gazdasági pályán kezdte

meg működését, majd 1922-ben lépett mai pályájára és 1925-ben alapította mai gyárát. Üzleti összeköttetése kiterjed az ország minden városára. Az orosz fronton teljesített szolgálatot. Neje: Eger Ilonka.

**Dr. Fuchs Jenő**, ügyvéd. Egyetemi tanulmányainak befejezése után kezdetben Budapesten fejtett ki ügyvédi működést, majd 1929-ben Szerencsen telepedett le. A világháborúban 4 sógora vett részt, mind a négy megrokkant. Neje: Rosenblüht Lilla.

**Füresi Ferenc**, tisztviselő.

**Id. Füzély Béla**, háztulajdonos, a M. Ált. Kőszénbánya volt pénztárnoka. 2 éven át orvostanhallgató volt, majd 1903 óta fenti vállalatnál működik, 8 éven át volt pénztárnoka, Szerencsnek is 14 évig volt pénztárnoka, 6 év óta magánzó. A háború folyamán 5 nyelvnek ismerete révén mint tolmács működött.

**ifj. Füzély Béla**, m. kir. postatiszt. Érettségét Kassán, tisztképző tanfolyamot Budapesten végzett és 1903-ban lépett a posta szolgálatába, Szerencsen 1905 óta működik. Az ág. ev. egyház presbiteriumának tagja. Neje: Tesléry Józsa.

**Gecs István**, gépész, kovács m. 21 éven át működött mint segéd, közben 10 évig volt üzletvezető Miskolcon. Önálló üzemet 1921 óta folytat. Mint gyógypatkoló kovács is tett vizsgát. A világháborúban mint gyógykovács szolgált, majd 1 évet olasz fogságban szenvedett. Neje: Bors Szeréna.

**Gergely András**, pincemester. 10 éve van az uradalom szolgálatában. Megyei törv. hat. biz. tag. Harcolt a szerb és az olasz fronton, olasz fogságba esett és itt 1 évet töltött. Tulajdonosa a II. oszt. ez., br. v. é.-nek és a K. cs.-k.-nek. Neje: Fazekas Erzsébet.

**Gosztonyi István**, főszolgabíró. Közigazgatási pályáját mint gyakornok Zemplén vármegyénél kezdte, majd Homonnán teljesített szolgálatot 1908-ig, onnan került szolgabírónak Szerencsre, ahol 1912-ben tb., majd 1922 óta a szerencsi járás főszolgabírája és vármegyei törvényhat. bizotts. tag. Tisztségét nagy tudással és kiváló hozzáértéssel tölti be.

**Gottdiener József**, bor- és sörnagykereskedő. 1930-ban vette át mai üzleté-



nek vezetését és a sörkereskedésen kívül nagybani boreladással is foglalkozik. Üzemében a palackozás villanyerőre van berendezve. Neje: Glücklich Piroska.

**Griborszky Ferenc**, nyug. vasutas.

**Dr. Grünwald Ernő**, orvos. Az egyetem Prágában, Budapesten és Pécsen végzte, 1927-ben Pécsen avatták doktornak. A sátorlaújvárosi Erzsébet-kórházban mint alorvos működött és 1929 óta folytat Szerencsen orvosi gyakorlatot.

**Gutt József**, ny. postafelügyelő. A Máv. szolgálatába lépett mint építési felügyelő Komáromban. Résztvett a komáromi hídfőépítésnél, a komárom-érsekújvári vonal kiépítésénél és több más kisebb-nagyobb vasúti építkezésnél. 1922-ben a szerb megszálló csapatok elől a hűség-esskü megtagadása miatt kénytelen volt menekülni és azóta van nyugdíjban. Neje: Vrabely Etelka.

**Hamernyik Klára**, magánzó. Iskoláit Szerencsen és Kassán végezte és háztartással foglalkozik. Édesatyja cipésmester volt, kinek nevéhez fűződik a szerencsi ipt. megszervezése és létesítése és aki a község tanácsában állandó tisztséget viselt.

**Hartl János**, a csokoládéosztály vezetője. A győri Schmidl-cégnél gyakornokoskodott, majd külföldön eltöltött 6 évi gyakorlat után a bécsi G. W. Heller cégnél helyezkedett el és 1924-ben foglalta el mai állását. Végigküzdötte a világháborút. A cukorgyári sportsapatnak éveken át volt az elnöke.

**Hegedüs András**, korcsmáros. 36 évig működött mint cukorgyári cukorfőző. Az orosz fronton harcolt, Lublin és Ravaruszka között súlyosan megsebesült és mint 75%-os rokkant lett szabadságolva.

**Hegedüs Mihály**, kerékgyártó. 1930 óta önálló. Előbb mint uradalmi kerékgyártó működött. Az orosz, román és olasz frontokon harcolva, résztvett több kisebb-nagyobb ütközetben. Kit.: I., II. oszt. ez. v. é., K. cs.-k. és br. vit. é.

**Heisz Bertalan**, ny. telekkönyvvezető. A debreceni törvénytudósoknál kezdte meg működését. Szerencsen előbb irodavezető, majd telekkönyvvezető 1924-ig és 1925 óta a kir. közjegyzői iroda vezetője. Részt vesz minden hazafias és társadalmi megmozdulásban. Neje: Spitz Lujza.

**Dr. Hemley Adolf**, körorvos, a társad. bizt. orvosa. 1911-ben telepedett le Szerencsen, ahol egy év után körorvossá választott, majd 1914 óta a társad. bizt. orvosa lett. A Mentőegyesület tagja és orvosa. Képv. test. tag, iskolán kívüli népoktatás előadója. A levente egy. és a lövészegylet tagja. 53 havi frontszolgálat közben egyszer sebesült. Kit.: Ferenc József-rend lovagkeresztje hadi-ékitm. és kardokkal, br. és ez. Sign. laud., II. oszt. vör. ker. hadi-ékitm., K. cs.-k. és seb. é. Neje: Weisz Lenke.

**Holakovszky János**, ács m., fűszer- és vegyeskereskedő. Mint segéd az ország több városában fejlesztette szaktudását, 1917-ben lett önálló. A cukorgyárnál 15 évig mint felügyelő működött. 1929-ben nyitotta meg mai üzletét. Neje: Nyiri Mária.

**Horváth János**, nyug. vasúti alkalmazott.

**gherényi Horváth Zoltán**, Máv. intéző. 1906-ban lépett a Máv. szolgálatába és 1914-ben került forgalmi szolgálattevő minőségben Szerencsre. A világháborúban a szerb és orosz fronton szolgált a vasúti ezredben. Öse: András az 1500-as években kapta a nemességet. Neje: Binder Valéria.

**Iglár Miklós**, úri- és női cipész m. Felszabadulása után főleg Budapesten dolgozott, ahol a szakma minden ágazatát elsajátítva, 1926-ban alapította saját erejéből önálló üzemet. Bátyja István 1916-ól fogva végigküzdötte a világháborút.

**Jakab Albert**, úri szabó m. 1922 óta önálló. A román és olasz fronton szolgált. Kit.: br. v. é. és K. cs.-k. Neje: Kovács Zsófia.

**Jakab Pál**, kisbirtokos. 6 évet töltött Amerikában. A ref. egyház presbitere 6 év óta. A világháborúban 1916-tól fogva küzdött az orosz fronton. Neje: Gönczi Julianna.

**Jordán József**, kocsis- és kerékgyártó m. Mint segéd elsőrendű üzemekben fejlesztette szaktudását, közben a szakrajtannal foglalkozott és a technológián, aranyérmes és oklevél nyerve kitüntetésül. 1926-ban lett önálló mester Szerencsen, ahol az Ipt. tanoncvizsg. biz. elnöke. Neje: Tóth Ilona Anna.

**özv. Juhász Györgyné** szül. Derbész Mária, gazdálkodó. Néhai férje a város szolgálatában állott 17 éven át 1910-ben bekövetkezett haláláig, amióta ő vezeti önállóan gazdaságát. György fia résztvett a világháborúban.

**Juhász György**, szabó.

**Juhász János**, igazgató, kántortanító. 31 év óta működik Szerencsen, ahol 25 éves tanítói működésének jubileuma alkalmából igazgatónak lett kinevezve. A görög keleti tanítóegyesület alelnöke.

**özv. Kardos Dávidné** szül. Grün Irma, tanító özvegye. Férje a Dunántúl kezdte meg tanítói működését, a Szepességben folytatta és 1904-ben került Szerencsre, ahol 1919-ig, vérmérgezés következtében beállott haláláig működött. Béla fia tisztviselő.

**Karup Antal** sajtómester. A tejiparszakiskolát Sárváron végezve, első állomása a gróf Károlyi tejgazdasága volt; mai állását 1928-ban foglalta el. A tejüzem-vezetők orsz. egy. tagja. Gazdasági szakkérdések kidolgozásával első díjat nyert. Neje: Karászi Etelka.

**Kákonyi Károly**, ny. cukorgyári tisztv. Magánékegnél eltöltött évek után 1906-ban lépett a cukorgyár kötelékébe, ahonnan 1930-ban vonult nyugalomba. Neje: Farkas Etelka.

**Kertész Sándor**, úri- és divatáru kereskedő. 1913-ban került Szerencsre és 1918 óta önálló. Az OMKE választm. tagja. A balkán és az olasz fronton teljesített szolgálatot és részt vett az isonzói ütközetben. Két öcsese, Mór és Dezső hősi halált halt, Adolf öcsese pedig a harcban szerzett betegségben meghalt. Neje: Kurländer Bella.

**D. Kiss János**, községi főbíró. Idestova 40 éve, hogy tevékeny részt vesz a város közéletében mint képviselő, mezőbíró és 1925 óta mint községi főbíró. Törv. hat. biz. tagja, 7 évig egyházgondnok és 33 éve ref. egyházi tanácsos. A község érdekében fáradhatatlan tevékenységet fejt ki. Fia István a harctéren szolgálta a hazát, saját maga is.

**Kisvárdai János**, Máv. kocsirendező. 1910 óta áll a Máv. szolgálatában. Több jótékony és társad. egyll. tagja. Az orosz fronton harcolt és részt vett több ütközetben. Neje: Kocsik Ilonka.

**Kocsis János**, cipész. Szerencsen szab. fel és szaktudását tovább gyarapította a fővárosban és más helyütt is, majd 1922-ben lett önálló. Munkáit főképpen rendelésre készíti.

**Kocsis József**, vegyeskereskedő. Mint kőműves szabadult fel Szerencsen és mint segéd Budapesten képesítette magát tovább a szakmában. Jelenleg az üzletet vezeti, amelyet 1930 elején nyitott.

**Komáromy József**, terménykereskedő és bizományos.

**Komlósi András**, ny. Máv. üzemi al-tiszt. 1887-ben lépett a Máv. kötelékébe Szerencsen, ahol 1923-ban saját kérelmére vonult nyugalomba. Neje: Szegedi Julianna.

**Kornitzer Illés**, bank- és váltóüzlet tulajdonos és terménykereskedő. 1920-ban alapította bank- és váltóüzletét. A képvis. test. tagja, az OMKE vál. tagja, a szerencsi alakulatnak társelnöke és résztvevője minden hazafias, kulturális és jótékony célú megmozdulásnak. Neje: Paszternák Fáni. Öcsese: K. Adolf a világháborúban szerzett betegségben halt meg.

**Kornitzer Salamon**, szesznygyereskedő. Édes atyjánál nyert a szeszgyártásban képesítést és 1900 óta önálló. A gyár modernül van berendezve és üzleti összeköttetése kiterjed a vidékre is. Az adófelszólamlási bizottság tagja, a miskolci keresk. és iparkamara kültagja, a hitközségnek 25 évig elnöke, jelenleg a Chevra Kadisa elnöke és minden számottevő társad. megmozdulásnak lelkes pártfogója. Adolf öcsese hősi halált halt. Neje: Láng Mariska.

**Dr. Koszta Pál** kir. járásbíró. Előbb a nyíregyházi törvényszéknél mint jegyző és titkár, 1930 óta Szerencsen működik mint járásbíró. 1915—1919-ig szolgálta a hazát 18 havi frontszolgálatával az olasz harctéren. Kit.: Sign. Laudis a kardokkal, II. oszt. ez. v. é., K. cs.-k. és seb. é.

**Kovács András**, csizmadia m. Segédkori vándoréveiben Szerencsre került és itt alapított önálló üzemet. Tanonc korában ezüst érmet kapott. Az ipt. volt vál. tagja. 22 évig volt tevékeny tagja a dalárdának. A forradalmi időszakban igen érdemleges szolgálatokat teljesített. Neje: Fülöp Amália.

**özv. Sz. Kovács Gáborné** szül. Erdély Mária háztulajdonos és gazdálkodó. Férje Máv. főraktárnok volt, majd városi pénztárnok és a ref. egyház presbitere haláláig. Gyermekai közül József harcolt az orosz és olasz harctéren és 1 esztendőig olasz hadifogságban szenvedett és a br. v. é., valamint a K. cs.-k. tulajdonosa.

**Id. Kovács Károly**, gazdálkodó. Már fiatal gyermekkorától foglalkozik önállóan gazdálkodással és köztisztviselőként megöregedett polgára lett a községnek, melynek előljáróságában mint mezőbíró és tanácsosként hosszú ideig működött. Egyházának is sokáig volt gondnoka és presbitere. Neje: Dio Eszter.

**Kovács Lajos**, kép. kőműves m., építési vállalkozó. Képesítő oklevelét Miskolcon nyerte 1919-ben és ugyanezen évben lett önálló. Tokaj legegett tornyának újjáépítése, a megyszói ref. parókia, a szerencsi, tiszaluci és taktaharkányi templomok építkezése az ő munkáját dicsérik. Az ipt.-nek 6 éve elnöke, a társaskör al-elnöke, törv. hat. biz. és iskolaszéki tag. 1914—18-ig szolgált a háborúban. Neje: Dobes Leopoldina.

**Kovács Mihály**, kisbirtokos. Mezőgazdasággal és szőlőtermeléssel foglalkozik és már 25 éve vesz tevékeny részt a város közéletében mint képv. Neje: Kolozsvári Eszter.

**Kovács Miklós**, ács m. Önálló ipart körülbélül 32 éve folytat; ezt megelőzőleg 13 évig a cukorgyárnál dolgozott. Az orosz és olasz fronton harcolt, K. cs.-k.-je van. Neje: Stróbl Ilona.

**Kövér Jenő**, főtiszt. 1915-ben lépett a Máv. szolgálatába. 1918-ban Vidrányban érte a kinevezés, ahonnan politikai magatartása miatt menekülni volt kénytelen, 1925 óta működik Szerencsen. Neje: Verébelyi Marcsa Margit.

**Dr. Krausz Sámuel**, községi orvos. 1899-ben a budapesti egyetemen nyert orvosi oklevelet és Budapest különböző kórházaiban; a Szt István kórházban, a Tauffer klinikán működve, 1906-ban lett megyszói kórorvos Szerencs székhelylyel, 1912-ben pedig községi orvosnak lett megválasztva. Orvosa a társad. bizt.-nak és az áll. gyermekmenhelynek 20 év óta.

**Laczonyi Béla**, sütőmester. Tállyán szül., u. i. szab. és Budapesten, Debrecen-

ben és Tokajban gyarapítva szaktudását, 1929 óta önálló. Neje: Nagy Berta.

**Lakatos József**, hadirokkant dohányárus. 1919—1926-ig kizárólag cipészipart és cipőkereskedést folytatott Szerencsen. 1917-ben az olasz frontra került, itt súlyosan megsebesülve teljesen rokkant lett és 1928 óta mint dohányárus működik. Neje: Szilvássy Margit.

**Lénárth Ferenc**, kisbirtokos. 28 év óta folytat önálló gazdálkodást. Az egyháztanácsnak tagja. Az olasz fronton 42 hónapon át tűzvonalban küzdött. Kit.: K. cs.-k. Neje: Molnár Borbála.

**Lukács Endre**, kisbirtokos. Nagykinizsen szül. 1894-ben. Elődei nemesek voltak, Szikszó és Kiskinizsről erednek. A környék egyik legelismertebb gazdája, akit sokszor bírósági gazdasági szakértőként is kirendelnek. Harcolt az orosz és olasz frontokon és egyszer megsebesült. Apósa Horkai-Tóth Pál hősi halált halt.

**Lukács Samu**, ny. cukorgyári felügyelő. Belényesen működött mint adótiszt és innen került a gyár kötelékébe, ahol 1922-ben nyugdíjba vonult. A háborús időkben a gyár vagyoni megvédése érdekében kifejtett tevékenységeért a pénzügyminiszterium elismerésben és pénzjutalomban részesítette. A kommun alatt 14 napig le volt tartóztatva. Neje: Rosenzweig Aranka.

**Majoros János**, asztalos m. Leventeoktató volt 6 éven át. A világháborúban a román és orosz frontokon küzdött. Kit.: 3-szor br. v. é., II. o. ez. v. é. és K. cs.-k. Neje: Komoróczy és mindszentapáti Dudinszky Aranka.

**Dr. Makó Béla**, ny. járásbíró elnök. 1904 óta van áll. szolgálatban joggyakornoki, jb. jegyzői, járásbírói minőségben, majd 1930-ban mint jbrósági elnök vonult nyugalomba. Az orosz és olasz harctéren küzdve megseb. és a Sign. laud. szal kétszer és K. cs.-k.-tel kit. Minden nemzeti, hazafias, szociális és kulturális egyesületben aktív részt vesz. Neje: Markos Irén.

**Mandula Sándor**, fakereskedő. Az atyja által 1884-ben alapított üzletet 1917-ben vette át. Képv. test. tag, a törvhat. biz. tagja, az OMKE vál. és mindkét banknak igazg. tagja. Fivére résztvett a világháborúban. Neje: Bentum Irén.

**Matavovszky Gusztáv**, okl. gyógyszerész. Oklevelét a budapesti egyetemen nyerte és ugyanott 6 évig működött, majd Ungvárott, Hódmezővásárhelyen, Tiszapolgáron volt gyógyszerész kb. 30 évig, 1921 óta pedig Szerencsen. Az Orsz. Gyógyszerész Egy. és a miskolci gyógyszer. egy. tagja. Neje: Tóth Ilona.

**Mikulecz Ferenc**, úri- és női cipész m. Mint segéd Budapesten és Debrecenben gyarapította szaktudását és 1926 óta önálló mester. Neje: Varga Borbála.

**Molnár Zsigmond**, Máv. főraktárnok. 1908 óta alkalmazottja a Máv.-nak, Szerencsen 1918 óta szolgál, 1925 óta főraktárnoki minőségben. A r. k. egyház tanácstagja és azonkívül részt vesz minden hazafias megmozdulásban. Neje Ujfalusy Zsófia.

**Moskovitz Ede**, kézmű- és divatárkereskedő. Üzletét 1888-ban alapította. Az OMKE vál. tagja, a Szerencsi Takarékpénztár ig. tagja. Tevékeny részt vett a hitközség és a Chevre Kadisa életében is mint alelnök. 3 veje küzdött a világháborúban, az egyik orosz fogságot szenvedve, a másik kétszer is sebesülve.

**Mullner Imre**, építésvezető. Több nagyobb építkezésben vett részt mint vezető. Harcolt az orosz fronton és a limanovai csatákban megsebesült. Felgyógyulása után az olasz frontra került. Kit.: br. v. é., seb. é. és K. cs.-k. Neje: Pasteka Anna.

**Nagy Sándor**, kisbirtokos. 44 évig urad. cselédként szolgált különböző uradalmakban, 17 évig mint gazda működött dr. Szirmay uradalmában. Mai kis birtokát saját szorgalmából szerezte. Fia Lajos és János végigküzdötték a háborút. János 1928-ban vitézzé avattatott, Lajos fia pedig még most is orosz fogságban van. Neje: Zibrin Borbála.

**Neftila László**, gépkocsivezető és szerelő. 1920-ban került Szerencsre és 1923-ban tette le a gépezetői vizsgát. Az olasz fronton mint táborig. pilóta teljesített szolg. és résztvett több légi támadásban, amiért az I., és II. oszt. ez. é., br. v. é. és K. cs.-k.-tel lett kit. Neje: Jedlafszy Etelka.

**Novák János**, nyug. vasútas. Ősrégi nemesi család leszármazottja. 1907-ben

került a Mávhoz, ahol 1924-ig teljesített szolgálatot. A világháborúban a vasúti ezrednél szolgált. Neje: Jurák Laura.

**Novák Lajos**, dohány kisáruda tulajdonos. A háború előtt a szerencsi cukorgyárban mint gépmester működött, a háborúban Monte Grappánál megseb. A sebesülés következtében ballábát veszítette és mint 75%-os rokkant szerelt le. A rokkant egyl. helyi csoportjának alelnöke. Neje: Bogdány Erzsébet.

**Novák Pál**, ny. Máv. kocsirendező. Tényleges katonai szolgálata után a Máv-hoz került, ahol több mint 10 évet töltött. 1921 óta a r. k. egyháznak sekrestyési állását tölti be. A világháborúban egy évig szolgált és megseb. Neje: Hollár Juliánna.

**Nyirkos József**, Máv. kőműves iparos. Mint segéd több helyen gyarapította tudását és a Máv-nál 3 év óta dolgozik. Az önk. tűzoltó test.-nek tagja 1925 óta. Neje: Váradi Teréz.

**Ohning Vilmos**, építési vállalkozó. Szakismereteit Németországban, Hannoverben, majd nagybátyjának építészeti irodájában gyarapította, majd annak irodáját később önállóan át is vette. A város közéletében 30 éve vesz tevékeny részt. Neje: Csuka Róza.

**Orosz János**, épület- és bútorasztalos m. Mint segéd több helyen dolgozott, a Máv-nál 13 évet töltött. Önálló üzemét 1928-ban alapította és az egész környéknek ismert iparosa lett. Neje: Sinkulak Róza. Öcscse István a háborúban szerzett betegségben halt el.

**özv. Papp Józsefné** szül. nagyabonyi Vargha Margit, vas- és fűszerkereskedő. Néh. férje az 1900-as években önállósította magát, részt véve minden hazafias és kulturális megmozdulásban. A balkán fronton teljesített szolgálatot és az ott szerzett betegségben 1928-ban meghalt.

**Pastéka János**, kisbirtokos, nyug. cukorgyári felügyelő. Különféle uradalmakban teljesített szolgálatot, majd a helyi cukorgyárban mint répa felügyelő 37½ évet töltött és 1927-ben vonult nyugalomba. Napjainkban gazdálkodást folytat Károly fia segítségével, aki mint műbádogos Bécsben szab. fel. Károly az orosz fronton harcolt és hadifogságban

3½ évet szenvedett. Adolf fia is kivette a részét a világháború küzdelmeiből és az olasz fronton harcolt.

Pataky Pál, piachérlő. A kovács szakmát tanulta és önálló mester volt 5 évig, majd a cukorgyárban működött a szakmában 22 évig. Az orosz harcokban fogságba esett és ott 3 évet töltött. A községi piacot 1925 óta bérlí. Neje: Bencsik Borbála.

Pető Ferenc, Máv. tolatásvezető. 1906 óta áll a Máv. szolgálatában, 1913-ban jött Szerencsre, lelkiismeretes és szorgalmas működéséért 1914-ben tolatásvezetővé lett előléptetve. Neje: Csepcsányi Eszter.

Péter Imre, kisbirtokos. Hentes- és mészárosipart tanult. Önálló lett 1904-ben és üzemét 10 éven át üzte. Unokaöccse Péter János Homonnánál hősi halált halt. Neje: Szakács Anna.

Pócs Elemér, csizmadia. Munkáit a környékbeli vásárokon helyezi el. Az ipt. és olvasókör vál. tagja és tagja a tanoncvizsg. bizottságnak is. Neje: Konkoly Vilma.

Puncsohár Ferenc, ny. cukorgyári kérekgyártó m. Több helyen eltöltött segédévek után a szerencsi cukorgyárba került és itt 41 évet dolgozott. Fél százados ipari munkássága alatt kb. 15—20 tanoncot képezett és számtalan segédet oktatott. Károly fia a világháborúban 25%-os rokkanttá vált.

Puncsohár Károly, géplakatos, cséplőgéplakatos. Iparát Bécsben tanulta és a budapesti technológián elvégezte az összes gépészeti vizsgákat. A világháború után a cukorgyárban működött és napjainkban mint cséplőgéptulajdonos bér-csépléseket végez. Az orosz frontharcokban megrokkant. Neje: Szarka Ilona.

özv. Rabasanszky Andrásné, fűszer- és vegyeskereskedő. Férje mint kovács m. működött kb 30 évig. Életében tevékenyen kivette részét az iparosság érdekében, huzamos ideig mint az ipt. elnöke és alelnöke. A világháborúban az oroszok fogságában töltött 5 évet és az ott szerzett betegségben meghalt 1927-ben.

özv. Rác Józsefné, közs. szülésznő. 1914-ben kezdte meg Szerencsen a működését és kb. 5 éve kinevezett községi

bába. Működése alatt kb. 1000 szülésnél segédkezett. Férje, aki vasúti szolgálatban volt, 1911-ben meghalt.

Risner Orbán, cipész. Önálló 1920 óta. Harcolt az orosz és román fronton, résztvett több ütközetben és kétszer seb. Kit.: II. oszt. ez. v. é., br. v. é. kétszer, K. cs.-k. és seb. érem.

Róth Lajos, a „Hangya” üzletvezetője. Hamburgban és Lipcsében magyar levelezőként helyezkedett el, a háború kitörése azonban hazaszóltotta és az orosz, majd az olasz frontra vonult. Több ütközetben vett részt és 1917-ben megsebesült, majd 1918-ban olasz hadifogságba esett, ahol egy évet töltött. Hazajövele után 1926-ban foglalta el állását. Kit.: II. oszt. ez., br. v. é., K. cs.-k. és seb. é.

Simon András, asztalos m. 1920-ban lett önálló, aki épület- és bútormunkákat készít elsősorú kivitelben. A hazát 4 évi frontszolgálatral szolgált és br. v. é.-mel, K. cs.-k.-tel lett kitüntetve. Neje: Tóth Anna.

Simon József, szőlőbirtokos. Tanulmányait Sárospatakon végezte. Szerencsen „Tokaj hegyalja” hetilapnak 30 évig felelős szerkesztője és kiadótulajdonosa volt. 10 éve az OKH Szerencs és vidéke ügyvezető igazgatója. Képv. test. tag 30 év óta és részt vesz minden kulturális és társad. megmozdulásban. A háború alatt hazafias tevékenységet fejtett ki lapjával; egyike volt Szerencsen a legnagyobb hadikölcsönjegyzőknek. Neje: Kacsó Juliska.

Siroczky István, ny. csendőr. 1894-ben lépett a csendőrség kötelékébe, ahol 1921-ig teljesített szolgálatot. Részt vett több bűneset kinyomozásában, többek között a szabadkai Haverda ügyben. A háborúban a tábori csendőrségnél szolgált. Neje: Gellér Katalin.

Sütő Imre, kisbirtokos. Városszerte elismert gazda, foglalkozik nemesmag- és cukorrépatermeléssel is. A világháborúban 2 évet töltött az orosz, albán, görög és olasz frontokon, ahol hadirokkanttá lett. A közs. legelőtársulat pénztárnoka.

Swoboda Ferenc, ny. fővegység. A szerencsi cukorgyárhoz a gyár építésekor mint szakértő lett meghíva és mindjárt a gyár megindulásától fogva mint fővegység kezdett működni és ilyen minőségben vonult nyugalomba, az igazgató-

ság részéről elismerésben részesülve. Neje: Staindl Borbála. Ferenc fia a világháború alatt 18 éves korában meghalt, Adolf fia pedig végigküzdötte a háborút. Szabó István, ny. vasútas. 1885—1912-ig teljesített szolgálatot és Miskolcon vonult nyugalomba. Neje: Richter Júlia. Négy gyermeke van, akik tisztv. pályán működnek.

Szabó István, műasztalos m. A faipari szakiskolát Eperjesen végezte és több neves bútorgyárban gyarapítva szaktudását, önálló lett 1923-ban. Üzemét édesatyja Sz. Lajos 35 évvel ezelőtt alapította. 6 évig volt jegyzője az ipt.-nek, jelenleg az ipt. számvizsgáló bizottsági és a tanonciskola felügyelő biz. tagja. Kültagja a miskolci ker. iparkamarának. Neje: Rihmer Janka.

Szakácsi István, törvénybíró. 1847-ben szül. Hidasnémetin. Circa 60 éve tevékeny részt vesz Szerencs közéletében mint esküdt, 30 évig mezőbíró, törvénybíró 25 év óta és 60 esztendeje tanácstagja a r. kat. egyháznak. Örökös képv. test. tag, aki Rákóczi Ferenc hamvainak hazahozatalánál résztvett a kassai küldöttségben. István fia 1916—1917-ig szolgálta a hazát.

Szarka János, gazdálkodó. 1916—18-ig fogolytáborban teljesített fegyveres szolgálatot. Neje: Czernay Rozália.

Szarka Mihály, kisbirtokos. Több mint 20 éve vesz tevékeny részt a város közéletében mint képv. test. tag. Jelenleg 10—12 éve városi tanácsos. A Hit. Szöv.-nek és a Hangyának 6 évig volt igazg. tagja; igazg. tagja volt a Hitelintézetnek is. Bieliczben a tábori csendőrségnél szolgált. Neje: Ungvárszky Mária.

Id. Szegedi János, kisbirtokos, cukorgyári felügyelő. 17 éves korától fogva dolgozik a cukorgyárban, ahol 1905-ben felügyelővé lett kinevezve. Ezen hivatala mellett szakszerűen gazdálkodik is és méhészettel is foglalkozik. A világháborúban 2 évet töltött. Neje: Vojcsik Zsuzsanna.

néh. szentandrászi Szentandrassy István ny. Máv. főfelügyelő. 1922-ben nyugalomba vonulása után jött családjával Szerencsre és átvette a fürdő bérletét. 1923-ban egy véletlen folytán gyógyhatású vastag iszapréteget találtak, amely

azonban 1928-ban majdnem teljesen eltűnt. Ekkor ifj. Szentandrassy Istvánnak, a tulajdonképeni fürdőbérletnek sikerült a község vezetőségének hozzájárulásával az iszapos talajban rendszertelenül feltörő vizeket egybefoglalni és a fürdőt bőségesen elegendő, állandó forrásvízzel ellátni.

Sztrekó Emilia, zongoratanárnő. Oklevelét a Magyar Nemzeti Zenedében szerezte. Tanítványai kizárólag a felsőbb osztályokból kerülnek ki. Több hangversenyen mint kísérelő működött. A MANSz-nek vál. tagja.

Tatay Imre, járási m. kir. állatorvos. Oklevelét a budapesti állatorvosi főiskolán nyerte és több helyen való működése után, Szerencsen 21 év óta működik mint járási m. kir. állatorvos. Neje: Papp Erzsébet.

Teitelbaum Miksa, asztalos m. Búdsztmihályon szab. és szülőhelyén mint segéd dolgozva, 1925-ben lett önálló mester. Különösen épület- és bútormunkákat végz. Neje: Linczer Róza.

A. Tóth Ferenc, kisbirtokos. Állattenyésztéssel és mezőgazdasággal foglalkozik és 30 éve vesz részt a város közéletében mint tanácsos. Volt tanácsosa a gör. k. egyháznak. Neje: Onder Borbála.

bábonyi Tóth István, igazgató tanító. Sárospatakon végezte a tanítóképzőt 1901-ben és még ugyanazon év óta működik Szerencsen a ref. elemi iskolánál mint igazg. tanító és orgonista kántor. Neje: Igaz Juliánna.

V. Tóth István, kisbirtokos. 1877-ben Szerencsen szül. A világháborúban 1 évi frontszolgálat után 1 esztendőt töltött olasz fogságban. Neje: Majoros Mária.

Dr. Tóth Lajos, ügyvéd. 1881-ben szül. Szerencsen. Ügyvédi oklevelét Budapesten szerezte 1912-ben és 1913-ban kezdte meg működését Szerencsen. A képv. test. tagja, a ref. egyház presbitere, vármegyei ügyészi megbízott és a mádi takarékpénztár ügyésze. Az orosz fronton teljesített szolgálatáért kat. érd. ker., sign. laud. a kardokkal és K. cs.-k.-tel lett kitüntetve. Neje: Kecseő Eteleka. Apósát, dr. Kecseő Gézárt a kommunisták elhurcolták és mint túszt hosszú ideig fogva tartották.

Tóth Mihály, kovács- és lópatkoló m.

1892-ben alapította üzemét, melyben 37 tanuló képzett az ipari pályára. Az Ipt.-nek 11 éven át volt elnöke, adófelsőzlamlási bizotts. tag és a gör. kath. egyháznak gondnoka. 1914—1916-ig résztvett a világháborúban. Károly öccse 1914-ben hősi halált halt. Neje: Daczkó Juliánna.

Tóth Mihály, postaaltiszt. Tényleges katonai szolg.-nak befejezése után Miskolcon kezdte meg működését a m. kir. postán, majd 1906-ban Szerencsre lett beosztva és azóta itt tölti be hivatását közmegelegedésre. Neje: Juhász Mária.

Tóth Sándor, kőműves iparos, 1924 óta önálló és azóta számos középület és magánház szakmunkáit végzi. 34 havi frontszolgálatáért kis ez., br. vit. é-mel és K. cs.-k.-tel lett kit. Neje: Bagi Erzsébet.

Török Albert, Máv. mozdonyvezető. 1904-ben lépett a Máv. kötelékébe, 1912-ben tette le a mozdonyvezetői vizsgát és Szerencsen, ahova Ruttkárról a hűségeskü megtagadása miatt menekülni volt kénytelen, 1914 óta teljesít szolgálatot. Neje: Tóth Erzsébet, apinek atyja az albán fronton hősi halált halt.

Ifj. Trencsényi György, kocsi- és kerégyártó m. 1924-ben önálló üzemet alapított mester, aki állandóan 1 segéddel és 1 tanulóval dolgozik. Ipt. tanonevizsg. biz. tag. A Nemzeti Hadseregénél 1 évet szolgált. Neje: Drotár Mária.

Vallach Imre, pályafelügyelő. Középsiskoláit S.-A.-Újhelyen végezte és 1913-ban lépett a Máv. szolgálatába. Pécssett végezte a pályafelügyelői tanfolyamot. Neje: Dudrik Veronika.

Ványay Dániel, kisbirtokos. Körülbelül 18 éve tevékeny részt vesz a város közéletében mint a képv. test. tagja és mint tanácsstag, 6 éve gondnoka a ref. egyháznak, Miklós fia 14 havi frontszolgálatért a br. v. é. és K. cs.-k.-tel lett kit.

Végh Miklós, cipész és csizmadia m. 1910-ben történt felszabadulása után 20 évig dolgozott mint segéd a legkiválóbb mestereknél, míg 1930-ban önálló üzemet létesített. Neje: Komlósi Erzsébet. György fia Przemyslben hősi halált halt.

Vufka Ernő, csendőrszázados. Joghallgató korában teljesített egyéves önkéntességének eltöltése után otthagyta a jogi pályát és a csendőrség kötelékébe lépett. Előbb a határszéleken teljesített többévi

szolgálatot és 1929-ben foglalta el mai állását. Neje: vákosi Jakab Erzsébet.

Weisz Adolf, cipőfelsőrészkesztő. 1906-ban került Szerencsre és 1907-ben önállósította magát. Budapesten a technológián vizsgát tett. Eddig 4 tanoncot szab. fel, kik közül 2 Budapesten kiállításon több kiintetésben részesültek. Neje: Klein Lina. 1915—1918-ig vett részt a háborúban.

Wohl Sámuel, 1907 óta fűszerkereskedő Szerencsen. A világháborúban 1914—1918-ig teljesített szolgálatot. A hitközségnek éveken át volt gondnoka; résztvesz minden hazafias és kulturális mozgalomban. Neje: Fogel Heléna.

Zahner Béla, gépész. Marosvásárhelyen tette le a gépész vizsgát és Nagyszombatban a malátagyárban kezdte meg működését, 1903-ban foglalta el mai állását. Működése alatt kb. 60—70 tanuló szab. fel a szakmában. Neje: Schloszerik Juliánna.

Zbojovszky János, ny. Máv. előjáró. A Mávnál teljesített 36 évi szolgálat után lépett nyugalomba, mely alkalommal lelkiismeretes szolgálatáért díszretben részesült. Neje: Zemlényi Vera. Béla fia részt vett a világháborúban.

## BEKECS.

Bodnár János, r. k. tanító. A tanítóképzőt Jászberényben végezte. Bekecsen átvette a levették parancsnokságát is és megalakította a Faluszövetséget, melynek elnöke. A Hangyánál működik mint ügyvezető. Iskolán kívüli népműv. előadó és az általa alakított férfikarnak karnagya. Neje: Gömöry Ilonka.

vitész Keresztes Antal, fűrdőbérő, vendéglős. Mint elektrótechnikus szab. fel. Segédévei után szolgált a haditengerészetnél, ahol a világháború folyamán a tengerészeti repülőkhöz nyert beosztást, itt több légi harcban vett részt a Piave szakaszon. Kit.: K. cs.-k., br. v. é. és nagy ez. v. é. 1926-ban avatták vitézzé. A leszerelés után újból elektr. technikus lett, majd 1925-ben lépett a vendéglői pályára.

Körömi János, kereskedő és gazdálkodó. Azelőtt gazdálkodással foglalkozott. A Faluszövetség elnöke és a képv. test. tagja. Az orosz, román és olasz fronton harcolt, ahol meg is seb. Kit.: II.

oszt. ez., br. v. é., vasker. és K. cs.-k. A család az 1430-as években Körömről került a községbe. Neje: Percz Erzsébet.

Mikolka Imre, igazg. tanító. A tanítóképzőt Egerben végezte. Az iskolán kívüli népművelődés és a gazd. iskola, valamint a Polgári egyll. vezetője. Az orosz fronton harcolva fogságba esett és ott 6 évig sínylődött. Neje: Vámos Etelke.

Orosz József, áll. el. isk. tanító. Miskolcon nyerte tanítói oklevelét. A testnev. biz. tagja és az iskolán kívüli népműv. előadója. A helyi ifjúságból műkedvelői gárdát toborzott és ezekkel több műkedvelői színdarabot adott elő, az előadás-hoz szükséges díszleteket maga tervezve és festve. Neje: Gergely Angyalka.

Zempléni mezőgazdasági rt. 1923-ban alakult rt., mely 9600 magyar holdon gazdálkodik és rendes terményeken kívül kereskedelmi terményeket termel.

### BERZÉK.

Bényey József, ref. lelkész-tanító. Lelkészi oklevelet 1924-ben, tanítói oklevelet 1926-ban szerzett és 1927 óta működik helyben. Zemplén vm. népműv. albizottság h. elnöke.

Bonta Ferenc, kisbirtokos. Széleskörű külföldi túrákat tett és Angolországban hosszabb ideig tartózkodott a versenylovaglást tanulva, mint első magyar sampionzsoké került haza. Jelenleg saját birtokán gazdálkodik. A közs. képv. virill tagja és a róm. kat. egyház gondnoka. A világháborúban az orosz, román és olasz frontokon harcolt, kétszer megseb. és II. o. ez. v. é., br. v. é. és K. cs.-k.-tel lett kitüntette.

id. Lovász István, kisbirtokos. 8 holdnyi örökségben kezdett gazdálkodni és azt saját és családja szorgalmával gyarapítja.

Orosz Pál, községi bíró, kisbirtokos. 9 év óta I-ső bíró, a Hangya Szöv. igazg. tagja és iskolaszéki tag. A világháborúban rövid ideig vett részt.

Soltész János, kisbirtokos. A községi képv. testületben és esküdttanácsban 9 év óta visel tisztséget. Bertalan fia harcolt az orosz fronton, majd egy évi hadifogságot szenvedett. Neje: Kovács Zsuzsanna.

Sütő Balázs, kisbirtokos. Harcolt az

orosz fronton, majd 2 évet hadifogságban szenvedve és onnan hazatérve az olasz fronton is küzdött.

Varga Gergely, törv. bíró, kisbirtokos. A község vezetőségében 6 év óta működik és azóta törvénybírója. Neje: Varga Erzsébet.

Varga Lajos, kisbirtokos. A világháborúban egyszer megseb., majd 4 évet hadifogságban sínylődött. Neje: K. Tóth Mária.

### GESZTELY.

Berecz István, a „Hangya” szövetkezet üzletvezetője. Amerikában 6 évet töltött. A balkán fronton 48 hónapig szolgált. A kommun után a nemzeti hadseregnél szolgált. Kit.: I., II. oszt. ez. és br. v. é. és K. cs.-k. 1928 óta vezeti a Hangya szövetkezetet. Neje: Szoboszlai Piroska.

Frischmann Zoltán, malomtulajdonos. 1926-ban vette át malmát, amely napi 200 mm teljesítményt képes produkálni. Résztvett a gorlicei áttörésben és több ütközetben, Podhiecénél megseb. Neje: Buchhalter Hermin.

Hegedüs József, ny. igazg. tanító. 49 évi tanítói működés után Alsóvadászon ment nyugalomba és 1922-ben telepedett le Gesztelyen. A 80-as években a filoxera pusztítása után nagy úttörője volt a mai szőlők telepítésének. Neje: Oremus Zsuzsanna.

Juhász Pál, körjegyző. Gesztelyen segédjegyző lett 1922-ben, 1923-ban adóügyi jegyző, majd 1930-ban körjegyző. Az orosz fronton harcolva fogságba esett és fogságának idejét Turkesztánban töltötte. Neje: Ugray Emilia.

Kiss István, ny. csendőrtiszthelyettes. Katonai szolgálatának kitöltése után a csendőrség kötelékébe lépett és Gesztelyen mint őrparancsnok ment nyugalomba 1923-ban. Szolgálati érdemeiért többszörösen kapott dícsérő oklevelet. Neje: Cseörghe Julianna, ősi nemesi familia sarja.

Klein Aladár, cementárugyáros. Előbb önálló gazdálkodó volt, majd 1922-ben alapítja cementárugyárát. A hitközség elnöke, a képv. testület tagja és részt vesz minden hazafias megmozdulásban. A kommun alatt mint túszt letartóztatták,



de megszökött és a kommun bukásáig bujdosott. Neje: Staerk Mária.

Kocsár István, ref. tanító. 1908 óta működik Gesztelyen mint tanító és népművelődési előadó. A Zemplén m. tanító egy. több éven át főjegyzője és a ref. orsz. tanítóegy. vál. tagja. 1916-ban elhalt neje Nagy Piroska is mint tanítónő működött a községben haláláig. Irodalmilag is működik és sok pedagógiai cikkek szerzője.

Körösi Barna, kerékgyártó m. 1920 óta önálló. A háborúban az orosz fronton harcolt, 2 ízben megseb., majd fogságba került és 2 évet töltött orosz fogságban. Neje: Balogh Piroska.

Kun Zoltán, ref. lelkész. Iskolánkívüli népművelődési előadó, az alsózempléni egyházmegye szövetségének ügyv. elnöke és az egyházmegyei tanács bírása. Irodalmi működése főképp egyházi dolgokra szorítkozik. Neje Csillik Margit „Gyöngyi mama” írói néven ír évek óta gyermekmeséket a „Virágoskert”-ben. Mindketten ősrégi lelkészi családból származnak.

Laczovics Sándor, ny. csendőrtiszt. Tényleges katonai szolgálata után 1905-ben a csendőrség kötelékébe lépett és 1928-ban ment nyugalomba. A háború alatt a közbiztonság érdekében kifejtett munkásságáért elismerésben részesült. Neje: Gajzik Mária.

Dr. Ligeti Mátyás, körállatorvos Gesztelyen 1929 óta. Iskolánkívüli népművelődési előadó, részese minden hazafias és kulturális megmozdulásnak. Miklós fivére az uzsoki szorosban hősi halált halt. Neje: Gertvai Kató.

Magi Mihály, gyógyszerész. 1895-ben vette át mai gyógyszerét, ahol ma is működik. A képv. test. tagja. A román megszálló csapatok garázdálkodása idején agyonlövés veszelénynek volt kitéve. Neje: Takáts Ilonka.

Majzler László, földbirtokos. 1899-ben Mezőcsáton szül. ősrégi gazd. családban. Gimn. érettségét Miskolcon tett, gazd. akadémiát Németországban. Külföldi praktizálás után atyjának birtokain gyakorolkozott. 1913-ban nősülése útján került a községbe, de állandó lakást Miskolcon tart fenn. Mintatehenészetével több állat- és mezőgazdasági kiállításon többszörösen kitüntették. Ipari ter-

mények természetével is foglalkozik. 1922-ben építette fel Miskolcon a Királymalmot, amely a szakmában jelentős helyet tölt be. A megyei törvhat. biz. tagja és a miskolci futball klubnak megalakulása óta elnöke. Neje: Klein Rózi szintén régi földbirtokos családból származik. Gyermekei: Lilla és György.

Négyesy Pál, gazdálkodó. Ősrégi gesztelyi nemes familia leszármazottja, 6 éve a község bírása, előbb közs. esküdt és 3 évig gazdasági jegyző volt. Törv. hat. biz. tag és a Hangya felügy. biz. tagja. Neje: Nagy Lidia.

Szentgyörgyi István, gépészkovács m. 1906 óta önálló. Képv. test. tag és a r. k. iskolaszék tagja. A háborúban 42 hónapig teljesített szolgálatot a vasúti ezredben. Kit.: K. cs.-k. Neje: Keller Hermína.

Thuróczy Bertalan, fűszer- és vegyeskereskedő. Kocsigyártó szakmát folytatótt 22 évig és 1918-ban önállósította magát mint kereskedő. 1923-ban megalapította az olvasókört, amelynek azóta elnöke. A ker. fogyaszt. szöv.-nek pénztárnoka, a Hangyának 4 évig üzletvezetője volt és 9 éven keresztül volt a képv. test. tagja.

Veres Lajos, földbirtokos. A család ősrégi gesztelyi familia, már 400 éve van a községben. A ref. egyház presbiter, képv. test. tag és a Hangya felügyelő bizotts. tagja. Az orosz, román és szerb fronton küzdött több ütközetben és hétszer megseb. Kit.: kis ez. v. é., br. v. é. és K. cs.-k. Testvére Barnabás az orosz fronton 9 helyen kapott sebet, majd az oroszok fogságában töltött 4 keserves esztendőt és hazajöve az ott szerzett betegségben meghalt. Neje: Konrád Rozália.

Vaskó György, r. k. plébános. 1922-ben foglalta el gesztelyi állását. A Hangyának ig. tagja és pénztárosa. A világháborúban 2 évet töltött az orosz és olasz fronton.

## GIRINCS.

Bányász János, gazdálkodó, aki Amerikát is megjárta. A többtermelés híve. 30 éve áll a község szolgálatában mint képv., majd virilis.

Bein Dezső, kereskedő. A polg. iskola elvégzése után atyja üzletében volt ta-

nulv, majd 1927-ben lett önálló. Elismert kereskedő, aki közs. képv. is.

**Buzsik József**, kőműves m. 1891-ben Miskolcon szab. fel, ott lett önálló mester is, majd 1923 óta Girincsen. Az olasz fronton harcolt és 1918-ban szerelt le.

**Dobroczi Bertalan**, asztalos m. 1927-ben lett önálló. 4—5 segéddel dolgozik. Nagyatya hosszú éveken át volt a község I-ső bírója.

**özv. Fekete Mihályné**, közs. szülész. Tanulmányait a miskolci bábaképzőben 1920-ban végezte. Közmegelégedésre működik. Férje a világháborúban halt el.

**Kertész Balázs**, cipész m. Önálló mester lett 1924-ben. Az olasz és orosz fronton harcolt, 1917-ben esett orosz fogságba, honnan 1918-ban jött meg.

**Kertész Bertalan**, cipész m. 1923-ban felszabadulva, 1927-ben lett önálló m. Saját erejéből és fáradságos munkával érdemelte ki az elismert szakember jó hírnevét. 2 tanulóat tart.

**Kertész Imre**, kovács m. Felszabadult 1904-ben és 1926 óta önálló m. Az orosz fronton küzdött 1914—15-ig, egyszer megsebesült, majd 1915—1918-ig a diósgyőri vasgyárban teljesített szolgálatot.

**Klein Dezső**, mészáros. 1921-ben lett önálló. Az orosz harctéren 6 hónapig küzdött, egyszer megsebesült és mint 50%-os rokkant szerelt le.

**Kornhauser Márton** kereskedő. Önálló lett 1889-ben. A község vezetésében kb. 20 éve vesz részt és az izr. hitközségnek elnöke is volt.

**Lázár Albert**, közs. I-ső bíró. Gazd. ismereteit atyánál sajátította el. 1927-ben egyhangulag I-ső bíróvá választott. Katonai szolgálatot 1915—1918-ig teljesített.

**Nagy Miklós** r. k. plébános. 1924-ben lett fölszentelve. Előzőleg herceg Windischgrätznél mint nevelő működött. 1929 óta a girincsi evang. ház vezetője. Több irodalmi munkája látott napvilágot. A „Kat. Szemle” és az „Élet” munkatársa.

**Potoczky Andor**, körjegyző. A közig. tanfolyamot Kassán végezte 1901-ben, Girincs körjegyzője 1908-ban lett. A levente egyl., a polg. lövészegylet elnöke, a jegyzőegyesület tagja és megyei képv. 1910 óta.

**Ragány Ferenc**, a Hangya szöv. üzletvezetője. Budapesten nagyobb cégeknél fejlesztve szaktudását, 1929 óta vezetője a girincsi fióknak. Régi nemesi család leszármazottja.

**Szalontay Albert**, kereskedő.

**Szalontai József**, közs. bíró.

**Tulcsik Antal**, r. k. kántor-tanító. Girincsen 1905-ben mint helyettest, majd 1906-ban mint rendes tanítót választották meg. Atyja is 40 éven át működött mint tanító Girincsen. Az orosz fronton harcolva tüdőlővést kapott.

**Vojtkó Hona**, tanítónő. A tanítóképzőt Egerben végezte. 1921 óta tanítónő Girincsen.

**Dr. Varga Kálmán** orvos. A fővárosban segédorvosként működött a Szt. István, a Szt. László és a Rókus kórházban. 1927 óta orvos Girincsen. A MOVE és Orsz. Orv. Szövetség tagja. 1917-ben bevonult és 1918-ban szerelt le.

## GOLOP.

**Adamcsik Endre**. Mint kántor-tanító működik 1902 óta Golopon, ahol kiveszi részét minden kulturális és hazafias megmozdulásból. Iskolán kívüli népművelődési előadó és a Hangyának igazg. tagja.

**Horváth Miklós**, számtartó. Tíz évig volt bírósági tisztviselő és 1920 óta tölti be mai állását. A Hitelszöv. felügy. biz. elnöke és iskolán kívüli népműv. előadó.

**Kiss Miklós**, ref. lelkész. Több helyen eltöltött lelkészkedés után 1904-ben foglalta el golopi állását. Nevéhez fűződik az új tanítói lakás felépítése és a templom renoválása. Neje: Kocsis Lujza.

**Simon Zsigmond**, gazdálkodó, községi bíró. 8 évig volt törvénybíró, majd 1930-ban a közbizalom által a bírói tisztre emelve. Neje: Percesi Etelka.

## HERNÁDKAK.

**Horváth Imre**, ref. tanító. 1928-ban foglalta el mai állását, 1 évig mint helyettes működött, majd 1929-ben véglegesen megválasztva. Népművelődési előadó, műkedvelői előadások rendezője és a ref. énekkar vezetője. Neje: Hege-düs Margit. Versírással foglalkozik és számos verse jelent meg a R. Hirlapban.

## HERNÁDNÉMETI.

**Belánszky Endre**, r. k. kántor-tanító. 1909-ben foglalta el mai állását. Megalapította a Hangya fogy. szöv.-et, amelynek felügy. biz. elnöke.

**Benes József**, kisbirtokos. 30 éve folytat önálló gazdaságot, 20 éve tanácsosa a kat. egyháznak és 6 évig volt az iskola gondnoka. Az orosz és olasz fronton harcolva, súlyosan seb. és rokkant lett.

**özv. Bertók Jánosné**, kisbirtokos. Az 1907-ben elhalt férje halála óta ő vezeti a gazdaságot fia és veje segítségével. Két fia és két veje küzdöttek a frontokon, az egyik veje: Galuska György hősi halált is halt.

**Bukszár Lajos** cséplőgéptulajdonos, kisbirtokos. 1903 óta folytatja iparát mint tűzhelylakatos és gépész. Tulajdonában van egy 8 HP. benzín cséplőgépgarnitúra, amellyel a község közcséplését végzi.

**Csontos Mihály**, kisbirtokos, közs. tanácsos, 6 év óta és a kommun után mint karhat. parancsnok kb 15 emberével ő örködött a község közbiztonságára. A világháborút mint tűzmester küzdötte végig. Kit.: II. o. ez. szolg. ker. és török vit. é.

**Farkas Ferenc**, kisbirtokos. A község tanácsában 3 év óta működik és az egyházi tanácsnak 6 évig volt tagja. Az orosz haretéren súlyosan seb.

**Id. Farkas István**, kisbirtokos. A község tanácsának 40 éve tagja, 4½ évig volt törvénybíró. A róm. kat. egyháznak tanácsosa, 6 évig volt iskolaszéki gondnok. Kb. 20 éve pénztárnoka a Hitelszöv.-nek. Nevelt fia Sándor Mihály orosz fogságban hősi halált halt.

**ifj. Farkas István**, kisbirtokos, közs. tanácsos. A világháborúban az orosz fronton küzdött, egyszer súlyosan seb., amiből kifolyólag rokkanttá vált.

**özv. Farkas Jánosné**, kisbirtokos. Birtokának gazdaságát férje halála óta ő vezeti fia segítségével. Férje a község vezetésében évtizedekig viselt tisztséget, a háború alatt a község bírója volt.

**H. Farkas Lajos**, kisbirtokos. A község tanácsában 6 év óta vesz részt. Volt a r. k. egyház tanácsában 6 évig és isk.-széki gondnok 3 évig.

**Farkas Péter**, kisbirtokos. A községnek virilis képvis.-je 1 cikluson át és a

r. k. egyháztanácsában is egy cikluson át viselt tisztséget.

**özv. Feczko Istvánné**, okl. szülésznő. 1908 óta állandóan működik közs. szülésznőként Hernádnémetin. Már anyja is szülésznő volt.

**Dr. Fodor Fülöp**, ny. körorvos, fogorvos. Orvosi praxist üzött Erdélyben és 10 éven át Tarcalon, majd nyugalomba vonulva magánygyakorlatot és fogorvosi praxist folytat.

**Jádi Göndöcz István**, ref. lelkész. Hernádnémetin 1926 óta működik. Képv. test. tag, a Hangya elnöke, az Egyházi Értesítő megindítója és főszerkesztője. Háromszor lett forradalmi törvényszék elé állítva. A család őse 1672-ben kapta a nemességet a törökökkel szemben tanúsított hősiességéért.

**Grószmann Sámuel**, uradalmi ispán. 1897 óta áll az uradalom szolgálatában mint vezető ispán. Régi gazdacsaládból származik; atyja is hosszú éveken át mint ispán működött.

**Homolya Lajos**, kisbirtokos. A ref. egyháznak 6 évig gondnoka, a községnek egy cikluson át bírója, 12 évig esküdt tanácsosa, akinek nevéhez fűződik a ref. iskola, parókia és postaépület megépítése. Jelenleg a Hangya szöv. igazg. és pénztárnoka, a Hitelszöv.-nek.

**Jászay Pál**, a. ü. jegyző. 1922-ben foglalta el mai állását. A Hangya könyvelője és a r. k. egyház iskolagondnoka. Harcolt az orosz és olasz frontokon és a K. cs.-k. tulajdonosa. A kommun alatt ellenforradalmi tevékenységet fejtett ki, miért halálra lett ítélve. Ezen halálos ítélet végrehajtásától az ellenforradalom kitérése mentette meg.

**özv. Juhász Gyuláné**, kisbirtokos. Férje halála után önmaga vezette a gazdaságot, majd feleséreltbe adta. Férje 3 évet és 3 hónapot töltött az orosz fronton és a háborúban szerzett betegségben halt el.

**Juhász Lajos**, kisbirtokos, községi tanácsos. Atyja halála óta önállóan gazdálkodik. Az orosz fronton megsebesült. 1917-ben orosz fogságba esett. Br. v. é. tulajdonosa.

**Kallós János**, r. k. plébános. 1923-ban került Hernádnémetibe. Tevékeny részt vett a Hitelszöv. újraélesztésében és annak jelenleg elnöke. Elnöke a levante

egys.-nek is, valamint a törv. hat. biz. tagja.

**Klecskó Károly**, kisbirtokos, községi pénztárnok. Tíz évet töltött Amerikában és az ott szerzett szorgalmas munkájának gyümölcseként vásárolta kisbirtokát. Beszél angolul. Községének 15 év óta pénztárnoka és a r. k. egyháznak volt éveken át tanácsosa.

**Konrád József**, cipész m. 1927-ben lett önálló. Segéd korában szakiskolát is végzett és díszoklevelet kapott. Atyja részt vett a világháborúban, olasz fogságot szenvedett és a háborúban szerzett betegségében 1925-ben halt el.

**Korcsmáros János**, főjegyző. 1928 óta működik a község területén. A vármegyei jegyző egy. elnöke, az orsz. jegyzőegy. igazg. tanácsosa és a Hitelszöv. igazg. tagja.

**Nagy Sándor**, kisbirtokos. Közs. pót-képv., 1 évig tanácsos volt és 5 év óta üzletvezetője a közs. szeszfőzdének. Az orosz és olasz frontokon kétszer megsebesült.

**Németh József**, kisbirtokos. A rendőrség szolgálatában rövid ideig volt, majd Amerikából 51 hónapi szorgalmas munka után hazatérve, vásárolta kis birtokát. Községi tanácsos; működik a Hangya szöv. felügy. biz.-ban és a legeltetési társ. tanácsában is. A világháborúban egyszer seb. Kit.: K. cs.-k. és seb. érem.

**vitéz Nyitray Károly**, ref. isk. igazg. tanító. A Hangya és Hitelszöv. igazg. tagja. Harcolt az orosz és román fronton és tulajdonosa a III. oszt. kat. érd. kernek, I. oszt. ez., seb. ér.-nek és a K. cs.-k.-nek. Részt vett a kommun. letörésében és vitézzé avatták 1925-ben. A család a nemességét az 1600-as évek elején szerezte.

**Oláh János**, cementárugyáros. Iparos pályára lépett atyja asztalos műhelyében, több mesternél fejlesztve szaktudását, maga is önálló volt 1895—1905-ig. Majd 1905-ben lett cementgyáros. A szerb fronton harcolt; kit.: K. cs.-k.

**Pásztor László**, korcsmáros, volt kocsi-gyártó m. 1908 óta önálló mester. Korcsmai jogát 1928-ban kapta meg 100%-os rokkantsága folytán, melyet a világháborúban szerzett.

**Répási András**, kisbirtokos. Bírója a községnek 1922 óta, a r. k. egyháznak

1911 óta állandó gondnoka. Állandóan részt vesz a községnek minden közgazd. kulturális és hazafias megmozdulásában.

**Répási István**, kisbirtokos. 18 éves kora óta gazdálkodik önállóan. A község tanácsában 10 év óta visel tisztséget, 1 évig pénztárnok és a r. k. egyház tanácsosa. Az orosz, román és olasz frontokon küzdött. Kit.: bronz v. é., kor. vasker. és K. cs.-k.

**Simai Imre**, okl. gazdász, a gróf Zichy uradalom bérlője. A magyaróvári gazd. akad. elvégzése után a hátkorkeszi Pálffy hercegi urad., majd atyja bérgazd., annak haláláig és 1914 óta önállóan vezeti. Munkásságát többszörös kitüntetéssel honorálták. A forradalmak szabadságában korlátozták és anyagi javakban is tetemesen károsították. Irodalmi téren is működik, különösen közgazd. munkái kerültek nyilvánosságra. Igazg. választm. tagja a Borsod vm. Gazd. Egy.-nek. (Lásd Miskolc monográfiáját és levéltárát is).

**Szabó Dániel**, kisbirtokos. 1929 óta önálló gazdálkodó. Közs. tanácsos, a Hangya alapító tagja és a legeltetési társ. gazdája. Az orosz és olasz frontokon a K. cs.-k.-tel tüntetett ki.

**Szilvásy Miklós**, úri- és női cipész m. 1929-ben lett önálló. Atyja is cipész-mester volt 4 évtizeden át.

**Tisza Miksáné**, postamester. Férje ny. áll. rendőrtanácsos. A magyar postamesterek egyik legérdemesebbje. A cseheknek 1918-ban történt betörésekor Viraván volt hivatalban és magyar voltáért sok szenvedésnek volt kitéve. Ő értesítette legelsőnek a magyar hatóságokat a csehek betöréséről és a m. kir. posta értékeit megmentette. 1914-ben az orosz betörés alkalmával teljesen ugyanazt cselekedte mint később Viraván.

## KESZNYÉTEN.

**Csoma Zsigmond** asztalosmester. 1920 óta önálló. Közs. képv., tűzoltó főparancsnok, levante főoktató. Az orosz fronton mint őrmester harcolt.

**Cselényi Ida** tanítónő. A tanítóképzőt Budapesten végezte. 1927 óta tanít. Népműv. előadó.

**Danczinger Emánuel**, kereskedő.

## KÖRÖM.

**Fegyverneki Dezső**, gazdálkodó, bérceplő és malomtulajdonos. A gazdálkodást atyjánál tanulta, aki volt I-ső bíró, kurátor stb. 1924 óta motormalma van. Résztvett az olasz front doberdói harcaiban, megsebesült.

**Feuer Salamon**, szabómester. 1919 óta önálló. Elismert szakember. Résztvett a világháborúban.

**Gecse Lajos**, ref. lelkész. Sárospatakon végezte a teológiát. Először Tolcsván lelkészkedett. Sárospatakon tanár volt. A Hangya vezetője, a Hitelszöv. volt vezetője, a Levente egyeslet elnöke. Régi nemesi család sarja.

**id. György József**, gazdálkodó, a község életében fontos vezető szerepet vivő szakképzett gazda.

**vitéz Horváth Vendel**, kereskedő. Előbb a Hangya tisztviselője volt. 1929 óta önálló. Az orosz, román és olasz frontokon harcolt, háromszor megseb. Nagy és kis ez., kétszer bronz v. é., porosz kis ez. é. és K. cs.-k. kitüntetése van. Levente főoktató.

**Komlósi István**, ref. tanító. Előbb Tolcsván 1928 óta Kesznyétenben működik. Levente oktató, népműv. előadó.

**Olter József** malomtulajdonos.

**Osváth István**, gazdálkodó, I-ső bíró. Előbb községi pénztárnok volt. A Hangya alelnöke, ref. presbiter. Atyja a község I. bírója volt 18 éven át. Osváth résztvett a világháború frontján, meg is sebesült.

**Porkoláb József**, főjegyző. Nagybecskerekben 1915-ben szerezte oklevelét. 1927 óta tölti be nagy megaláztatásra jelenlegi tisztségét.

**Simon József**, korcsmáros. 1929 óta önálló. Az orosz fronton harcolt, egyszer megsebesült.

**Szabó Gyula**, kereskedő. A Hangyánál volt üzletvezető. Üzletét 1928-ban alapította. Az orosz, román, olasz fronton harcolt. Kis ez. v. é., K. cs.-k.-je van.

**K. Tóth József**, gazdálkodó. A tiszaluci gazd. kiállításon I. díjat és oklevelet nyert. Közs. képv. I. bíró, ref., egyházgondnok.

**id. Tury Lajos**, gazdálkodó, közs. képv., volt kurátor. 75 holdon gazdálkodik.

**Turóczi István**, gazdálkodó, közs. törv. bíró. Az orosz fronton harcolt. A Hangya vezetőségi tagja.

**Bakos János**, tanító. A tanítóképzőt Kassán végezte és 1916 óta vezető tanító Körömön. A Levente egy. alelnöke, a Lővészegyl. elnöke és népműv. előadó.

**Debreczeny Jánosné**, tanítónő. A tanítóképzőt Pápán végezte, 1921 óta működik Körömön, ahova a román megszállás miatt jött Erdélyből.

**Glattstein Jakab**, kereskedő. A szakmában felszabadult 1912-ben és több helyen fejlesztve szaktudását, 1928-ban telepedett le Körömön.

**Fried Sándor**, kereskedő. Keresk. érettségi után Girincsen 1919—1921-ig mint jegyzőgyakornok működött, 1921 óta üzletét vezeti, 1928 óta Oláh János cementgyár beltagja. Az orosz fronton küzdött, majd orosz fogságba esett, honnan csak 1918-ban jött meg.

**Kondás József**, nyug. fogházor parancsnok. A csendőrség szolgálatában állott 1885—88-ig, majd a fekvérgyárnál felügyelői minőségben, később az igazságügyminiszteriumban, majd 1910-től fogva a gyűjtőfogház parancsnoka volt.

**Kondás Miklós**, gazdálkodó. Többtermelés híve és elismert gazdaember. Közszolgálatban áll 1897 óta és 13 évig volt bíró. Gyula fia 1915-ben az orosz fronton eltűnt.

**özv. Novotny Józsefné**, malomtulajdonos. Néh. férje gróf Erdődy Károlyné uradalmanál mint erdész működött. Modern, 60 lóerős malma vámórlésre van berendezve.

**Orosz Miklós**, gazdálkodó, községi I-ső bíró. Saiát erejéből küzdötte fel magát. Mint a többtermelés lelkes harcosa, több mezőgazdasági kiállításon vett részt. 1922-ben egyhangulag bíróvá választották. A legeltető társ. és a gazdasági ismétlő iskola elnöke. Przemyslnél orosz fogságba esett, ahonnan sok viszontagság után csak 1919-ben jött meg.

**Weisz Ernő**, kereskedő. A polgári iskola elvégzése után kereskedelmi pályára lépett. 1924-ben önállósította magát és saját erejéből küzdötte fel magát a mai nivóra. Az orosz, román és olasz frontokon harcolt és az összeomláskor szerelt le.

## LEGYESBÉNYE.

**Butykay István**, ref. lelkész. Képv. test. tag, a levante egyl. elnöke, azonkívül élénk részt vesz úgy a Hangya, mint a Hitelszövetk. életében. Fivére Dániel az orosz fronton hősi halált halt, öccse Bertalan pedig megseb. Neje: Lénárd Margit.

**Czech András**, ny. ref. lelkész. 1909-ban foglalta el helyi állását, amelyből 1921-ben betegsége miatt nyugalomba vonult. A község társad és szövetk. életében tevékeny részt vesz. A háború alatt úgy ő, mint neje Baráti Ilonka együttesen fejttettek ki élénk jótékonyági akciókat, egész könyvtárra való könyveket küldve a sebesült katonáknak; a kommun alatt pedig mindketten túszként voltak házi őrizetben.

**Füzesséry Károly**, r. k. plébános.

**Jenői Jeney István**, ny. tb. főszolgabíró. Bírói pályára készült, majd áttért a közigazgatási pályára és mint tb. főszolgabíró Sárospatakon vonult nyugalomba 1927-ben. A balkán háború alatt első volt, aki megszervezte az önk. betegápolónői tanfolyamot. Egyik öse II. Rákóczi Ferenc várkapitánya volt. A nemesseget az 1600-as évek elején kapták. Neje: Pehavics Gizella.

**Kovács József**, körjegyző. 1920 óta működik itt mint körjegyző. Az orosz és román fronton teljesített szolgálatot és mindjárt a háború elején megseb. Kit.: K. cs.-k., seb. I. oszt. ezüst, és br. sign. laudis kardokkal. Neje: Tatár Ilonka.

**Körömi Pál**, gazdálkodó. Iskolaszéki tag, a Hangya igazg. elnöke és 4½ év óta a község bírója. Az orosz fronton harcolva, orosz fogságba esett és ott 21 hónapot töltött. Kit.: K. cs.-k. Résztvett a nemzetörség alakításában és annak elnöke volt. Neje: Lonárt Rozália.

**Lapis János**, gazdálkodó, községi pénztárnok. Volt 3 évig egyhangulag megválasztott bírója a községnek, mely állásról lemondott és mint helyettes látta el a tisztségét. A ref. egyház gondnoka. A forradalom után a nemzetörségnek volt tagja. Neje: Kosnyider Zsófia.

**Dr. Mayzler Sándor**, nagybírló. 1908-ban szerzett jogi doktorátust és 1909 óta működik gazdálkodói pályán, 1918 óta Legyesbényén, ahol a képv. test.-nek tagja. Neje: Feldmann Ilonka.

## MÁD.

özv. gróf **Andrássy Gyuláné földbirto-**kának uradalmi intézője **Kerekes József**. A levante egy. elnöke, a képv. test. tagja. Az orosz fronton teljesített szolgálatot és mint 50%-os rokkant szerelt le. Kit.: seb. é. és K. cs.-k. Neje: Bodnár Mária Elza.

**Andriszek Ferenc**, hentes, mészáros és kisbirtokos. Budapesten és Amerikában fejlesztette szaktudását. Majd bőséges tapasztalatokkal gazdagodva tért haza 1921-ben, önállósította magát és az iparon kívül gazdálkodást is folytat. Két testvére József és István hősi halált halt, úgyszintén nejeinek, Soltész Annának Mihály nevű öccse is.

**béri Balogh Gyula**, gyógyszerész. Mai gyógyszerterát 1930-ban vette át. A világháborúban 1915-től a forradalom kitöréséig teljesített szolgálatot. A cseh megszállt területen 1 hónapig internálva volt, később kiutasítva. Rudolf fivére szintén részt vett a háborúban. Neje: Füzesséry Gizella.

**Barna József**, kádármester. Ősrégi kádáripáros családból származik; már 1775-ben itt találjuk a családot mint kádármestereket. Barna József is apjától veszi át 1927-ben a műhelyt, amelyet már előtte is hosszú ideig vezetett. Jelenleg 14 alkalmazottat foglalkoztat és kész munkáját az ország minden részébe küldi.

**Berkesy János**, főjegyző. Érsekújvárról, ahol polgármester volt, 1919-ben menekülni volt kénytelen, 1920-ban Sátoraljaújhelyen lett h. polgármesternek kinevezve, majd 1921-ben Mádon főjegyzőnek megválasztva. Neje: Somfay Mária.

**Bodis Boldizsár**, Máv. stiszt, állom. előljáró. 1906-ban lépett a Máv. kötelékébe. Ferenctelepről 1919-ben a hűségeskü megtagadása és politikai magatartása miatt menekülni volt kénytelen és több állomáson teljesített szolgálat után 1927-ben Mádra lett helyezve. Neje: Kiss Borbála.

**Bodnár István**, cipész m. 1926 óta önálló. A világháborúban az orosz és román fronton küzdött, kétszer seb. és mint 75%-os rokkant szerelt le. Neje: Csúmita Mária.

**Bodnár József**, asztalos m. Iparát kitanulva mint segéd többfelé volt az országban, több külföldi országban és Amerikában is huzamos ideig. A háborúban 1916-ban orosz fogságba jutott, ahonnan 1918 végén jött haza.

**Brabecz A. Gyula**, ny. altábornagy. 1879-ben mint hadapród tiszthelyettes vonult be a 34. gy. ezredhez, 1889-ben saját kérelmére mint főhadnagy áthelyeztetni magát a honvédséghez, ahol többszörösen soron kívül előléptetve 1898-ban a Ludovikához mint tanár és zászlóaljparancsnok lett kinevezve, 1901-ben alezredes, 1904-ben ezredes, 1910-ben gyalogdandárparancsnok, 1911-ben Szegeden tábornok, 1912-ben nyugalmomba megy és Mádra jön. 1914-ben újból átveszi a kassai honv. ker. parancsnokságát, de 1915-ben megbetegedvén, végleg nyugalomba vonul s szőlőbirtokának kezelésével foglalkozik. A III. oszt. vaskoronarend lovagja, a kat. érd. ker. kat. érd. r. piros szalaggal, tiszti szolg. ker. és azonkívül több eml. ér. tulajdonosa.

**Cseh Ferenc**, fűszer- és vegyeskereskedő. Előbb gépészkovács volt, a háború után lépett a keresk. pályára. Tagja és pénztárosa az énekkarnak. Az orosz és olasz frontokon harcolt s megseb. Neje: Hídeg Erzsébet.

**özv. Deréky Pálné**, földbirtokos, kúriai bíró özvegye. Néh. férje az igazságügy-miniszteriumban volt beosztva, ahonnan 1914-ben mint kúriai bíró ment nyugdíjba, Mádon telepedett le és a fivérével örökölt birtokát vezette 1928-ban történt haláláig. Andor fia az olasz fronton Asiagonál hősi halált halt és 1922-ben vitézzé lett avatva. Várományos: vit. Deréky István, aki jelenleg a birtokot kezeli.

**Deutsch Elkán**, mézszáros, 1900 óta önálló és szakmáján kívül mező- és szőlőgazdálkodással is foglalkozik. A hitközségnek volt pénztárosa és a képv. test. nek kb. 20 év óta tagja. Neje: Berger Anna.

**Fisch Ignác**, kenyérsütő. 1925-ben önállósította magát. A világháborúban az orosz, román, olasz és francia harctéren teljesített szolgálatot, francia fogságba jutott és ott 2 esztendőt töltött. Kit.: K. cs.-k. és br. v. é. Neje: Hartmann Piroška.

**Flegmann Mór**, korcsmáros, szőlő- és földbirtokos. Öseit már kb. 300 év előtt itt találjuk a községben. A család mindig tevékeny részt vett a hitközség, valamint a község életében is. Nevükhöz fűződik az izr. templom építése. Mai lakóházukat 1834-ben még dédapjuk vette. Képv. test. tag és a hitközségnek 4 évig volt gondnoka és pénztárosa. Neje: Stern Karolina.

**Fried Bernát**, szőlőbirtokos. Nősülése útján 1918-ban került a községbe Balmazújvárosból, ahol édes atyja 30 évig mint főrabbi működött és mint talmudista országos hírré tett szert. A hitközség pénztárosa és a képv. test. tagja. Neje: Weinstock Piroška.

**Hart Sándor**, kereskedő. 1918-ban önállósította magát. Az orosz fronton teljesített szolgálatot és fogságba esett. Három évig tartó fogságából szökve jött haza 1918-ban. Neje: Halics Vilma.

**Horváth László**, fűszer- és vegyeskereskedő. 1918 óta önálló. Az orsz. magy. ker. egy. tagja, volt képv. test. tag. Az orosz fronton harcolva, könnyebb sebesülést kapott.

**Izsépy Lajos**, cipész m. Szakmáját Szerencsen kitanulva, 1919-ben lett önálló. A világháborúban az orosz harctéren küzdött. Neje: Bajári Margit.

**Jankovszky Mihály**, okl. kőműves m., építési vállalkozó. Budapesten a felső építőipariskola elvégzése után 1901-ben költözött Mádra és úgy itt, mint a környéken folytatja építési vállalkozói működését, amelyért 1903-ban ezüst oklevéllel lett kitüntetve. A képv. test. tagja és tagja a hitelszöv. és a Hangyának. A román és olasz harctéren teljesített 28 havi frontszolgálatot. Kit.: K. cs.-k. és br. v. é. Neje: Princz Erzsébet.

**Jesztrebényi Kálmán**, áll. el. isk. tanító. Sárosbogdánban és Varanómezőn eltöltött tanítói működése után 1919-ben foglalta el itteni állását és 40 évi szolgálat után ment nyugdíjba. Hosszú időn keresztül a faiskola egyik kezelője volt. A leve- és lövészegylet pénztárosa. Neje: Blaskó Róza.

**Kósa Szabó Pál**, ref. lelkész. 1924-ben foglalta el mai állását. A ref. olvasókör elnöke, a Hangya igazg. tagja, képv. test. tag és a leve- és lövészegylet elnöke. Nevéhez

fűződik a leányegyesület megszervezése. Neje: Begary Ilonka.

Kozma István, ny. csendőrtiszt., törkölyfőző felügyelő. Tényleges katonai szolgálata után a csendőrség kötelékébe lépett és több zemplénmegyei állomáson működött 1924-ig, amikor sebesülése folytán nyugalomba vonult és elfoglalta mai állását. A világháborúban a kárpáti harcokban vett részt. A r. k. egyházi gondnoksági és a képv. test. tagja. Neje: Kubus Anna.

Órás Károly, ny. igazg. tanító. Első állomása Tarcal volt, 1893—1920-ig Mádton tanított. A kötelese szolgálati évek betöltése után nyugalomba ment és szőlőbirtokán gazdálkodik. A ref. egyház presbitere, később jegyzője, majd orgonistája volt. Neje: Papp Juliánna. Károly fia az orosz, szerb és olasz frontokon harcolt.

Palumby Sándor, ny. áll. főnök. A Máv. szolgálatában működve több állomás után 1917-ben vette át a mádi állomás főnöki hivatalát és azt nyugalombavonulásáig, 1927-ig töltötte be. Képv. test. tag, a ref. egyház gondnoka. A kommun alatt nagy része volt a helyi társadalom épségének megvédésében. A román és cseh megszállások ideje alatt a megszálló csapatok ki akarták végezni. Neje: Lengyel Róza. Lajos fia a piavei ütközetben hősi halált halt.

Répássy Miklós, csizmadia m. 1896-ban lett önálló Szerencsen, majd 1901 óta Mádton. Képv. test. tag, Hitelszöv. felügy. biz. tag és az urbéri birtokkezelés résztvevője. Neje: Kalmár Róza.

Salczer Jenő, szőlőkezelő és borkeresk. 1898-ban kezdte meg működését. A hitközség elnöke, a chevra kadisa előljáró tagja és volt képv. test. tag. Kereskedésen kívül saját szőlőgazdaságának kezelésével is foglalkozik és mint ilyen 1922-ben a budapesti borkiállításon oklevéllel lett kit. Neje: Teitelbaum Jozefa.

Sichermann Mór, fa- és vegyesáru kereskedő. Családja anyai ágról egyike a község legrégebbi izr. családjának. Atyja alapította 1881-ben a mai üzletet, amelyet ő 1919-ben vett át. Az orosz és olasz fronton küzdött. Kit.: Vasker, a koronával és azonkívül elismerő okirat. Neje: Zipzer Erzsébet.

Szoural János, ny. igazg. tanító. Több állomás után 1890-ben jött Mádra, ahol

1922-ig teljesített szolgálatot, 1916 óta mint igazg. tanító. A Tokajvidéki r. k. tanítóegy. 24 évig elnöke, a képv. test.-nek hosszú ideig tagja és a Hangya és Hitelszöv. igazg. tagja. A kommun alatt és a megszálló román csapatoktól bántódásban részesült. Neje: Béres Ernesztin. János fia végig, Lajos fia 2 évig küzdött a világháborúban.

Szücs János, rendőrbiztos, közs. pénztáros. Tényleges katonai szolgálata után a csendőrség kötelékébe lépett és itt érte a háború kitörése, ahol mint tábori csendőr az orosz fronton tett szolgálatot. A háború után került végleg Mádra, ahol rendőrbiztos lett, egyszersmind a község pénztárosa. A II. o. ez vit. tulajdonosa. Neje: Szabó Margit.

ebesfalvi Wehofsich Béla, kántortanító 1929 óta. Az egyházi dalárda vezetője. Édesatyja részt vett a világháborúban, ahol meg is sebesült. Neje: Kocsis Fein Margit, postamesternő, a mádi posta vezetője.

gróf Zichy Meskő Jakab szőlőbirtoka. Termel kitünő fajtájú borokat és állattenyésztéssel is foglalkozik. 1928-ban a tenyészállatkiállításon I. és egyedüli tiszteletdíjat nyert és 1929-ben oklevéllel is lett kitüntetve. A birtok szőlő- és pincemestere: Krajnik István, aki ezen állását 1914 óta tölti be. 1922-ben a szőlő- és boraizási kiállításon mint kiállítási közreműködő oklevéllel lett kit. Neje: Klinga Amália.

Zimmermann Miklós, földbirtokos. Dédnagyatyja került a XIX-ik század elején Mádra mint 100 hold szőlőnek birtokosa, amely birtok az idők folyamán a család leszármazottjai között szétosztódott. A gazdálkodáson kívül borkereskedéssel is foglalkozik. A képv. test. tagja. Fivérei közül Aurél ugyanilyen nagyságú, Lajos pedig valamivel nagyobb birtokon gazdálkodik. A család több kiállításon számtalan kitüntetést nyert boraival, szőlőjével és tenyészállataival.

## MEGYASZÓ.

Almásy István, malomtulajd., kereskedő. 1899-ben a m. kir. államrendőrség szolgálatában állott Budapesten és 6½ év után ment nyugdíjba. Megyaszon a Hangya vezetője lett. 1918-ban malmot



vesz és azt átalakítja. 1908 óta bérceplő. Ref. egyház tanácsosa volt.

**Bajusz Imre**, ref. igazg. kántortanító. 1895 óta Megyaszón tanító, 1926 óta igazg. tanító. Népművelődési előadó és a közs. faiskola vezetője volt éveken át.

**Bodnár Istvánné**, születésznő. 1924-ben kezdte meg Megyaszón működését. Férje nyug. Máv. alkalmazott.

**Borbély Ferenc**, gazdálkodó. Közzolgálatban 3 évet tölt mint tanácsos. Küzdött az orosz és olasz harctéren.

**Borbély Lajos**, korcsmáros. Önálló gazda 1920-ban lett, majd 1929-ben korcsmáros. Harcolt az orosz és lengyel fronton, egyszer megseb. és 50%-os rokkant lett.

**Csabay Miklós**, gazdálkodó. 1877 óta gazdálkodik önállóan. Megyei képv. volt kb. 30 évig, 3 éven át I. bíró volt. Az egyházi életben is vezető és nagy érdemei vannak a templom megépítése körül.

**Dékány András**, gazdálkodó. Közs. képv. és a ref. egyház pénztárnoka.

**Farkas Sándor**, gazdálkodó. Közs. képv. Az orosz és román fronton szolgálta a hazát. Régi nemesi család leszármazottja.

**Freudnik Hugó**, kereskedő. 1909-ben Amerikába vándorolt, ahonnan 1912-ben érkezett meg. 1924-ben alapította jelenlegi üzletét. A világháborúban az orosz-lengyel fronton harcolt.

**Flohr Gábor**, kereskedő és gazdálkodó. Üzletét 1910-ig vezette, attól fogva pedig fia Manó vezeti. Ősei kb. 100 éve élnek a községben, amelyet ő 1892 óta szolgál. Az izr. hitközség gondnoka, pénztárnoka és elnöke és a Szentegyletnek is elnöke volt. A világháborúban Manó fia harcolt az orosz és román fronton, ahol meg is sebesült.

**Fógel József**, szabó m. Önálló mester 1923-ban lett, Megyaszón 1924 óta. Az orosz, román és olasz tűzvonalban harcolt és egyszer megsebesült.

**Fried Ede**, kereskedő. Önálló 1882-ben lett, Megyaszón 1884 óta. Az izr. hitközségnek kb. 2 évtizeden át volt elnöke.

**Fendrich Salamon**, kereskedő. 1924 óta önálló. Az izr. hitközség pénztárnoka. Harcolt az orosz és lengyel fronton és fogságba esett.

**Hankó Adorján**, ref. igazg. tanító. 1910 óta Megyaszón tanító, majd 1925 óta igazgató. Régi nemesi család leszármazottja, akik nemességüket Zsigmond király idejében kapták.

**vitéz Helmesy Zsigmond**, gazdálkodó. A levente egyes. egyik vezetője. Harcolt az orosz, román és olasz fronton, ahol fogságba esett. Egyszer megsebesült, II. o. ez. és I. oszt. ez. érme van. Vitézzé avatták 1924-ben.

**Horváth János**, r. k. tanító. Oklevelét Egerben szerezte 1922-ben. Tanítói működését Megyaszón 1924-ben kezdte meg.

**Illés Barna**, közs. törv. bíró. 4 évig volt közs. képviselő, ezután lett I-ső bírónak megválasztva, 1924 óta pedig törv. bíró. A ref. egyház vezetőségi tagja. Az orosz fronton Prsemyslnél fogságba esett és csak nagysokára jött meg Szibériából.

**Jancsurák András**, gabonakeresk. és gazdálkodó. 1910 óta önálló gazda. Kereskedő 1925-ben lett. A világháborúban az orosz és lengyel fronton harcolt.

**Krajnyáki János**, kereskedő. Önálló gazda volt 1920-tól fogva, 1926-ban Kanadába vándorolt és onnan 1929-ben jött meg és még az évben nyitott üzletet. A román és olasz fronton 2 évig küzdött.

**Lesták András**, gazdálkodó, közs. hites. 1907-ben és 1910-ben Amerikát bejárva, 1913-ban jött vissza. Mint hites 1927 óta működik és a ref. egyháznál egyházi.

**Schwarz Mór**, kereskedő és korcsmáros. Önálló kereskedő lett 1898-ban. Az izr. hitközségnek több ízben volt elnöke és az izr. Szentegyletnek is.

**Sinkó Gál Károly**, cipész m. 1926-ban telepedett le mint önálló mester szülőhelyén, ahol jelenleg elismert szaktekintély.

**Surguta Miklós**, asztalos m. Önálló m. 1912-től fogva, Megyaszón 1923 óta. Az orosz fronton megsebesült, fogságba esett és Szibériából jött haza.

**Szabó András**, szabó m. Önálló mester lett 1887-ben. Megyaszón 1900-ban telepedett le és egyike lett a vezető iparosoknak.

**Szilvási Ambrusné**, közs. születésznő. 1901-ben lett Megyaszón megválasztva. Férje cipézmester.

## MEZŐZOMBOR.

**alsószéczzei Cziráky Endre,** malomtulajdonos. 1927-ben építette a mai malomát, amely napi 100 mm teljesítményű. Az olasz fronton teljesített szolgálatot és ott légnyomást kapott. Neje: Óvári Forró Emma.

**Dobler Lajos,** ny. postatiszt, gazd. számtartó. Mint postatiszt szolgálatot teljesített Kassán és Budapesten a miniszteriumnál. Nyugalomba vonulása után jött a községbe és a családi birtok kezelését, majd később az uradalom vezetését vette át. A képv. test tagja, előtte 3 évig a község bírója volt és élénk részt vett a község fejlesztése érdekében.

**Feigenbaum Gyula,** nagybérelő. 20 évig édes atyjával együtt közösen gazdálkodott és 1929-ben jött a községbe. A világháborúban több ütközetben vett részt. Neje: Deutsch Etelka.

**Hegyessy Béla,** áll. isk. igazg. tanító. Több helyen működött mint tanító, Debrecenben 6 évig a kir. tanfelügyelőségénél, majd Tokajban és végül 1930 óta mint igazg. tanító Mezőzomborban. A gazd. továbbképző iskola vezetője. Neje: Valló Ilonka, aki szintén mint okl. áll. tanítónő működik.

**Kormány Árpád,** vezető jegyző. Egyik állomásáról a hűségeskü megtagadása miatt menekülni volt kénytelen és 1923-ban foglalta el a helyi állását. Az orosz és olasz harcúterén 36 havi frontszolgálatot teljesített és Sign. Laud. a kardokkal, K. cs.-k. és hadi é.-mel lett kit. Neje: Onczay Mária.

**Kubus Gyula,** adóügyi jegyző. Miskolcon elvégezte a közgazg. tanfolyamot és 1923 óta működik a községben. Négy fivéré vett részt a világháborúban, közülük József az orosz fogságban eltűnt.

**Leskó Miklós,** hentes m. 1905-ben önállósította magát a szakmában. Az orosz fronton fogságba esett, ahonnan szökés útján jött haza az ázsiai Szibériából. Neje: Géczy Ilona.

**Noszály Lajos,** r. k. igazg. tanító és kántor. 1908-ban igazg. tanítónév lett ki-nevezve és ezen állásáról a kántori állásnak 1930-ban történt elfoglalása miatt mondott le. A Hangya ig. elnöke, a r. k. egyház tanácstagja és jegyzője és a közs. képv. test. tagja. Harcolt az orosz, román

és olasz frontokon. Neje: Bodnár Gabriella.

**Schrankó Ilona,** postamesternő. Ecséden kezdte meg 1917-ben működését a posta szolgálatában és 1927-ben foglalta el mai állását és működésével IV. oszt. postahivatalát III-ad osztályúvá fejlesztette. Sógora részt vett a világháborúban és az ott szerzett betegségben meghalt.

**Somogyi Gábor,** uradalmi intéző. 1920 óta működik Mezőzomborban és felügye-lősége alatt áll az egész bérgazdaság vezetése. Képv. test, tag, aki részt vesz minden kulturális és hazafias megmozdulásban. Neje: Boros Mária.

**Sümegei Lajos,** áll. el. isk. tanító, ref. kántor. Több más állás után 1927-ben foglalta el mai állását s idejövetelekor átvette a leventék vezetését, megszervezte az ifjúsági vegyes kart és az ifjúsági műkedvelői előadásokat. A levente továbbképző tanfolyamnak, az iskolán kívüli népművelődésnek előadója és a mezőgazdasági kísérleti telepnek vezetője. Neje: Várady Irénke.

**Szóllósy Mihály,** g. k. tanító. 1907-ben mindjárt oklevelének elnyerése után lett megválasztva. Egyidejűleg az egyház kántora, iskolán kívüli népműv. előadó és az önk. tűzoltó egyl. parancsnoka. Az orosz és román fronton teljesített szolgálatot. Neje: Gerencsér Ilonka.

**Zuckermanl Adolf,** fűszer- és vegyeskereskedő. Jelenlegi üzletét még édesapja alapította, ő maga is már kb. 25 éve vette át. A világháború után a román megszálló csapatok kirabolták. Herman fivére a betörő román csapatok kiverése alkalmával hősi halált halt, másik fivérének fia pedig huzamos időt töltött az oroszok fogságában. Neje: Krausz Ida.

## MONOK.

**Apjok János,** gazdálkodó, törv. bíró, 30 évig helyettes bíró, közs. pénztárnok, esküdt tanácsosként teljesített szolgálatot. A világháborút fiai és vejei küzdötték végig.

**özv. besenyei Csathó Andorné,** áll. óvónő. Monokon kezdte meg működését és jelenleg is itt tölti be állását. Iskolán kívüli népművelődési előadásokat is tart.

**Gardi József**, cipész m. Monokon szül. 1907-ben és ugyanitt szab. fel. Mint segéd más helyeken is szaporította szak tudását, amíg 1930-ban önállósította magát.

**Géressy György**, r. k. kántortanító. Monokon 1924 óta működik. Megszervezte a dalárdát, melynek jelenleg vezetője. A világháborúban az orosz fronton volt.

özv. **Harászy Miklósné**, postamesternő. 1914-ben kezdte meg működését, Monokon 1924 óta vezeti a postát. Résztvesz minden kultúr és társad. megmozdulásban.

**Kiss András**, ref. tanító. 1925 óta működik Monokon. A Hangya fogy. szöv. igazg. tagja, a gazd. faiskola kezelője.

**Körtvélyes János**, kisbirtokos. Közbecsülésben részesülő gazda, aki áldozatkészségével egy kápolnát építtetett a r. kat. egyháznak.

**H. Lengyel József**, kisbirtokos, cséplőgéptulajdonos. Önálló gazdálkodást folytat kb. 30 év óta és benzinmotoros garnitúrájával bércsepléseket végez. Másfél évet töltött a világháborúban.

**Müller István**, kereskedő. 1911 óta működik a kereskedői pályán. Ungvárott kezdte meg működését és 1927-ben jött Monokra. Harcolt az orosz fronton, ahol meg is sebesült. Szolgált a nemzeti hadseregben is. Kit.: K. cs.-k. Neje: Molnár Mária.

**Monoki Hitelszövetkezet**. A háború előtt 22.000 kor. ért. üzletrésszel bírt, mely a háború után teljesen elértéktelenedett. 1925-ben kezdődik a szövetkezet újjáépítése, jelenleg 16.000 pengős befizetett üzletrész tőkével.

**Potoczky Gyula**, vezető jegyző. 1923-ban került a községbe mint vez. jegyző. A lövészegylet és több intézménynek elnöke. Az orosz fronton küzdött, srappel-től származó csontlövést szenvedett, fogságba esett, hol 3½ évet sínylődött. Kit.: Signum Laudis II. oszt. ezüst, K. cs.k., seb. ér.

**Petsár Gyula**, r. k. plébános. 1893-ban Kassán lett felszentelve és 1908 óta Monokon plébános. Szentzéki tanácsos és 1928 óta pápai kamarás. A Szent Ferenc-rend III. rendjét az 1912-13-as években kapta. A Hangya és a Hitelszövetk. ig. tagja.

**Pintér Lajos** r. k. tanító. A levante egyll., az önk. tűzoltó egyll. tagja és a Népkönyvtár könyvtárosa. 1914. júl.-tól 1915. okt. 15-ig volt a világháborúban.

**Polgári András**, kisbirtokos. Közmegebecsülésnek örvendő gazda, aki az orosz fronton harcolva szolgálta a hazát.

özv. ifj. **Puskás Jánosné**, gazdálkodó. Férje a mozgósításkor bevonult, Przemyslben küzdött, majd hadifogságba esve 1916-ban ott halt hősi halált.

ifj. **Rab István**, kisbirtokos. Közs. képv. A világháborúba már 1914-ben bevonult és Przemyslben hadifogságba esett.

**Rivnyák Istvánné**, szatócs, korl. italmérő és dohánykísáros. Férje gépész és olajütőmalomtulajdonos.

**Rontó Bálint**, cséplőgép- és darálómalomtulajdonos. Mint napszámos kezdett az életben előrehaladni, majd Amerikában 7½ éven át mint gyári munkás dolgozott és szorgalmával 2 garnitúra benzinmotoros cséplőgépet szerzett.

**Rudolf András**, gazdálkodó. Régi gazd. család sarja. Már nagyapja 1833-ban építette a monoki r. k. templom tornyát, ő maga a Fogyaszt. Szöv.-nek alapítója, 4 évig igazg. és 2 évig pénztárosa, 10 évig isk.-széki tag. A világháborúban veje megsebesült és orosz fogságot szenvedett.

**Sallai István**, kisbirtokos. 20 esztendeig Amerikában dolgozott és szorgalma gyümölcsként megvásárolt kisbirtokán folytat gazdaságot.

**Stajz István**, csizmadia és cipész m. 1928-ban lett önálló iparos. Szolgált a Nemzeti Hadseregben 1 évig.

**Sulcz János**, községbíró, gazdálkodó. Az orosz fronton 1915-ben megseb., majd 1916-ban fogságba esett, honnan 1918-ban szökve jött haza. 1928-ban résztvett az amerikai Kossuth-szobor leleplezésén, ahol Monok és környékének képviselőjeként lelkes és hazafias beszédet mondott, amiért arany kulccsal lett kitüntetve. Bírónak már másodízben lett egyhangulag megválasztva.

**Szepesi Gusztáv**, uradalmi főerdőmérnök, ny. magy. kir. főerdőmérnök. Orsován kezdte meg működését és a nagybányai erdőhivatalnál ment nyugdíjba. Jelenlegi állásában 1926 óta van.

**Szuhány István**, kisbirtokos. Három év

óta közs. képv. A világháborúban a vonatsapatnál szolgált.

**J. Takács Ferenc**, kisbirtokos. Elismert tehetséges gazdálkodó, a községnek vadászberlője, Közs. képv.

**Takács Ferenc** vendéglős. Eleinte közművesmesterséget tanult. 1923-ban mint korcsmáros önállósította magát, majd később vendéglős vizsgát tett. Küzdött a szerb és orosz fronton, megseb., majd fogságba esett. Levente oktató és tűzoltóparancsnok. A kommun alatt ellenforradalmi működésével teljesített fontos szolgálatoakat.

**J. Takács János**, kisbirtokos, aki a r. k. egyháznak 23 éve gondnoka, volt közs. képv. is. A világháborúban János és István fiai küzdöttek.

**L. Takács István**, gazdálkodó. Három fia küzdött a háborúban, István fia 6½ évet szibériai fogságban szenvedett, József fia pedig az ott szerzett bajában halt hősi halált.

**Tóth Géza**, uradalmi pénztáros. 1906-ban gazdatiszti vizsgát tett és jelenlegi állásában 1922 óta van. A levente egyl. 3 évig felügyelője és az orsz. szől. gazdák egyl. tudósítója.

**Tóth József**, urad. szőlőintéző. A sárospataki áll. kísérleti és mintaszőlőtelepen 8 évig működött, majd 1902-ben elfoglalta jelenlegi állását. A Hitelszöv. igazg. alelnöke, a Hangya felügyelő biz. elnöke és az iskolaszék tagja.

**id. Túróczi József**, kisbirtokos. Régi gazdacsalád leszármazottja, aki a ref. egyháznak gondnoka és tanácsosa volt. Fia Dániel az orosz fronton hadifogságba került.

#### OND.

**Bajusz Zoltán**, ref. tanító. 1924-ben történt megválasztása óta van a községben és tevékeny részt vett a levente egy. megszervezésében, melynek kezdetben oktatója, titkára, jelenleg alelnöke. A közs. képv. test. tagja. A nemzeti hadseregben teljesített szolgálatot.

**Benke Kálmán**, ref. lelkész. A teológiát Sárospatakon végezte, 1927-ben a főiskola szeniorja, 1928-ban a berlini Collegium Hungaricum állami ösztöndíjasa. Segédlelkész volt a miskolci püspök mellett, 1930 óta pedig rendes lelkész. A csa-

lád őse 1523-ban kapott nemességét és tardoakeddi praedikatumot.

**Fogyasztási és Értékesítő Szövetkezet**, ügyvezető igazgatója Rácz Endre ref. ig. tanító.

**Mezei Antal**, körjegyző. Tállyán kezdte meg működését, 1921-ben segédjegyzőnek jött a községbe és 1923-ban körjegyzővé lett megválasztva. Működése alatt épült a község háza. A levente egy. elnöke. 1916-ban fogságba esett, ahonnan 1921-ben jutott haza. Kit.: II. oszt. ez. ér.

**Pocs Lajos**, levente főoktató. Az orosz fronton teljesített szolgálatot és több ütközetben vett részt, majd 1915-ben orosz fogságba esett. Fogsága idejét Szibériában, Omszkban, Kazánban, az Ural hegység erdeiben, majd Kievdben, Odeszszában, Tulában töltötte. Mindegyik helyről mindig csak szökve tudott szabadulni, de mindannyiszor újból elfogva újabb helyre került, közben 6-szor szökve és 6-szor újból elfogva. Sok viszontagság után 1918-ban véglegesen tudott hazajönni és ezredénél mint az első visszatért fogoly jelentkezett. Megalakította a nemzetőrséget és 1922-ben megszervezte a levente egyesületet, amelynek mind e mai napig vezető parancsnoka. Egyik első gazdája a községnek és nemesített búzáját a Pesti Napló emlékgyűrével és okl. le jutalmazta. Neje: Szendi Erzsébet.

**Rácz Endre**, ref. igazg. tanító. 1902 óta működik a községben mint tanító és népműv. előadó. A Hangyának ügyvezető elnöke. A román és olasz fronton harcolt. Kit.: K. cs.-k. Neje: Radácsy Emma.

**Tóth Sándor**, szövetk. üzl. vezető. Jelen állásában ez évtől fogva működik. Az ifjúsági egyl.-nek elnöke. Atyja vett részt a világháborúban.

**Vilinszky Lajos** r. k. plébános.

**Zbojovszky Béla**, adóügyi jegyző. Ondon 1925 óta működik mint adóügyi jegyző. Az orosz harctéren 12 hónapot töltött és a forradalom után tért vissza.

#### RÁTKA.

**Papp József**, a rátkai állomás vezetője, üz. altiszt. 1913-ban lépett a Máv. kötelékébe és 1928-ban foglalta el mai állását. A r. k. egyház iszkzéki tagja, aki részt vesz minden hazafias megmozdulásban. Neje: Gortva Mária.

## SAJÓHIDVÉG.

**Csecskedi Lajos**, kisbirtokos. A legel-  
tetési társulat alelnöke és társulati gazda.  
Harcolt az orosz és olasz frontokon. Kit:  
br. v. é., kétszer K. cs.-k. A tiszaluci  
állat- és term. kiállításon két díjjal és  
díszoklevéllel kitüntetve.

**Csege Imre**, kisbirtokos és cséplőgép-  
tulajdonos. Szakképzett motorkezelő. 8  
lóerős garnitúrájával bércséplést is végez.  
Amerikában 1½ évet töltött. A világhá-  
borúban hosszú éveket töltött orosz fog-  
ságban.

**Csiger Imre**, közs. bíró és pénztár-  
nok. Az általa tenyésztett lovakat állami  
szolgálatra vásárolják. Terménykiállítá-  
son díszoklevéllel lett kit. Harcolt az  
orosz és olasz frontokon. Neje: Salamon  
Lidia.

**ifj. Csiger Imre**, kisbirtokos. A község  
virilis képviselője. Eredményes és ok-  
szerű tenyésztésért díszoklevelet nyert.  
Neje: Gyukes Ilona.

**Dudás József**, ny. csendőrtiszthelyet-  
tes. Szűrszabó volt, majd katonai szolg.  
után a csendőrség szolgálatába lépett,  
ahonnan 32½ év után nyugalomba vonult.  
A világháborút mint táborigazgató küz-  
dötte végig. Neje: Csomonyák Teréz.

**Forgács András**, kisbirtokos. Az orosz  
fronton harcolt, majd 2 évet hadifogság-  
ban szenvedett. 1900-ban nőül vette Buda  
Erzsébetet.

**Forgács János**, kisbirtokos. 9 éven át  
közs. képv., jelenleg közs. tanácsos. Az  
orosz harctéren küzdött és 3 éven át ha-  
difogságban szenvedett. Neje: Dudás  
Teréz.

**Galambos Sándor**, okl. gépészkovács m.  
1925 óta önálló. A világháborúban az  
orosz fronton küzdött. Neje Nagy Eszter.

**Gával Kálmán**, főjegyző. Monokon szül.  
1894-ben. Érettségi vizsgát Saljaujhelyen  
tett, a közigazgatási tanfolyamot Szom-  
bathelyen végezte. A világháborúban az  
orosz fronton szolgált. 1926 óta Sajóhid-  
vég főjegyzője.

**Gyúker János**, kisbirtokos. A község-  
nek bírója volt, a ref. egyház gondnoka  
és a Hangya elnöke 6 év óta. A világhá-  
borúban súlyosan megsebesült és rokkant  
lett. Neje: Forgács Ilonka.

**Kiss Gusztáv**, kisbirtokos. A képv. test.-  
ben 9 éve visel hivatalt. A világháború-

ban az orosz és olasz frontokon harcolt  
és 1 évet olasz fogságban szenvedett.  
Kit.: K. cs.-k. Neje: Fegyverneki Ju-  
lianna.

**Cs. Kiss János**, kisbirtokos, törvény-  
bíró. Elismert gazdatekintély. A község  
előljáróságában 1910 óta működik, je-  
lenleg törvénybíró. Az orosz, román és  
olasz frontokon harcolt és 1 évig volt  
olasz fogságban. Kit.: K. cs.-k.

**Dr. Kostenszky László**, segédjegyző.  
A jogtudományt a budapesti egyetemen  
végezte. Az orosz fronton harcolt, 1916-  
ban hadifogságba jutott, ahonnan 1921-  
ben hazatérve az áll. rendőrségnél kezdte  
meg működését. 1925-ben köz. pályára  
lépett és a községben 1928 óta segéd-  
jegyző. Neje: nagyselmeczi Kaszanitzky  
Valéria.

**Nagy Imre**, kisbirtokos. Elismert jó  
gazda. A világháborúban a román fron-  
ton harcolt. Neje: Pocsai Julianna.

**Nagy Magdolna**, ref. tanítónő. Műkö-  
dését Nemesbilken kezdte; Sajóhidvégen  
1929 óta működik. A sajjóhidvégi leány-  
egylet megszervezője és vezetője.

**Pozsgai Gyula**, kisbirtokos. Szorgal-  
mával szépen gyarapította földbirtokát.  
A világháborúban 2½ évet töltött. József  
fia egyszer súlyosan seb. Neje: Botos  
Terézia.

**Siku Bertalan**, földbirtokos. A világhá-  
borúban az orosz fronton küzdött és br.  
v. é., K. cs.-k.-tel lett kitüntetve. Neje:  
Forgács Eszter.

**Takács Béla**, ref. lelkész. Nagykőrösön  
szül. 1891-ben. A teológiát Budapesten  
és Sárospatakon végezte, 1916-ban szen-  
telték pappá. Sajóhidvégen 1926 óta mű-  
ködik. A fogy. és hitelszövetk. elnöke. A  
háborúban mint táborigazgató szolgált.  
Neje: Kocsis Julia.

**Tóth Lajos**, kisbirtokos. 6 év óta es-  
küdt tanácsosa a községnek és 3 év óta  
megtárgondnok. Az orosz, román és olasz  
frontokon megszerezte a br. v. é. és K.  
cs.-k.-et. Neje: Simon Erzsébet.

**Thúróczy Miklós**, ref. ig. tanító. Takta-  
harkányon, 1888-ban szül., régi nemesi  
családban. A sárospataki tanítóképzőben  
nyerte oklevelét 1908-ban. Sajóhidvégen  
1912 óta működik mint tanító, majd 1922  
óta mint igazgató. Neje: Krain Fran-  
ciska.

## TAKTAHARKÁNY.

**Barenberg Sámuel**, kereskedő. 1901 óta önálló. Az üzlet fejlesztésében derék munkatársa volt neje is.

**Bokor Jenő**, közs. elemi isk. tanító. Igazgatótanítónak 1930-ban választották meg. Tüzoltó főparancsnok. A nemzeti hadseregben önkéntes szolg. teljesített.

**Buchhalter Dezső**, kereskedő. Önálló Harkányon 1905 óta. Községi képvis. A világháborúban 1915-től az összeomlásig szolgált.

**Buchhalter Gusztáv** kereskedő. 1919-ben lett önálló. Régi kereskedőcsaládból származik, amely család már évtizedek óta működik a községben.

**Deák István**, kereskedő. Előbb iparos volt, majd 1924-től fogva a községnek egyik vezető kereskedője, aki virilis joron közs. képvis. is. Az orosz fronton harcolt, ott 1916-ban fogságba esett.

**Dr. Fenyves Aladár**, körorvos. Harkányon 1924 óta praktizál, előbb mint magánorvos, 1928 óta mint körorvos. Frontszolgálatot teljesített a szerb, orosz és olasz harctéren s olasz fogságban 1919-ig szenvedett. Kit.: Sign. laudis, II. oszt. ezüst v. é. stb.

**Fodor József**, gazdálkodó, 1893-ban lépett a Máv szolgálatába és 36 évi szolgálata után nyugalomba vonult. A legel-tető társ. elnöke.

**Günczöl Jeremiás**, gazdálkodó. A gazda-érdekek egyik lelkes szószólója. Az orosz fronton harcolt.

**Gyeskó András**, szabó és vendéglős. 1911 óta önálló mester. Az orosz és olasz frontokon harcolt az összeomlásig. Egyszeri megseb. után 50%-os rokkant lett.

**Halasi Imre**, cipész m. 1925 óta önálló mester. 1915-ben az orosz fronton fogságba esett és onnan 1918-ban került haza.

**Jakabos István**, ny. csendőr-alhadnagy. 1891-ben állt a csendőrség szolgálatába Szegeden. Lippán kb. 25 éven át volt őrsparancsnok és 1929-ben vonult nyugalomba. Kit.: kor. érdemkereszt a vitézségi szalagon, szolg. érdemker.

**Juhász József**, gazdálkodó. 1921. óta a ref. egyház gondnoka.

**Krets Piroska**, m. kir. postamester. A postamesteri tanfolyamot Budapesten vé-

gezte. Mint postamester 1911 óta működik Taktaharkányon.

**László István**, adóügyi jegyző. A közigazg. tanfolyamot 1909-ben Kassán végezte, több községben való működés után 1922 óta a. ü. jegyzője Taktaharkánynak. A Fogy. Hitelszöv. felügy. biz. elnöke.

**Özv. Mák Károlyné**, közs. szülésznő. A miskolci Erzsébet kórházban működött, majd 1909-ben Taktaharkányon lett megválasztva.

**Márkus Márton**, gyógyszerész. Önálló gyógyszerész 1921 óta, Harkányon 1928 óta. A világháborúban az orosz és olasz fronton harcolt. Kit.: ar. érd. ker.

**Molnár Miklós**, ref. tanító. Harkányon 1918 óta működik. Közs. képvis. A szerb és albán tűzvonalban harcolva, egyszer megsebesült. Édesatyja szintén tanító volt.

**Monszpart József**, r. k. tanító. (kantor). A tanítóképzőt Egerben végezve, működését még az évben kezdte meg Harkányon. Francia eredetűek, akik a családi hagyomány szerint 1700 körül jöttek az országba.

**Nagy József**, a Hangya szöv. üzletvezetője. A szakmát a szerencsi Hangyánál tanulta és 1925 óta a harkányi szöv. vezetője. Olasz fronton harcolva kis ez. v. é.-mel lett kitüntetve.

**Nagy Zsigmond**, közs. I-ső bíró. Elismert gazdatekintély, aki a köz szolgálatában 1913 óta veszi ki a részét, 1920 óta pedig a község élén áll mint I-ső bíró. A Hangya Szöv. igazg. tagja és a ref. egyház presbitere. Az orosz és olasz frontokon harcolt.

**Nemes Dezső**, közs. tanító. 1924 óta működik Harkányon. A lövészegyesület vezetőségének tagja. Harcolt az orosz és román frontokon, több kitüntetést nyert és mint 25%-os rokkant szerelt le.

**Neumann Lajos**, közs. főjegyző. Taktaharkányon 1928 óta vezető jegyző. Végigküzdötte a világháborút a szerb, montenegró, albán és olasz frontokon. Kit.: III. oszt. kat. érd. ker. kardokkal, I. oszt. v. é. A Lövész és Levente egyll. elnöke.

**Orosz István**, kovács- és bognár m. Önálló mester 1918 óta. Küzdött az olasz és orosz fronton 1½ évig és orosz fogságban szenvedett.

**Rosenberg József**, üzletvezető. Atyja halála óta ő vezeti édesanyja üzletét.

Az orosz fronton harcolt, kétszer megsebesült.

**Schönberger Fülöp**, kereskedő. 1910-ben önállósította magát. Az izr. hitközs. elnöke volt és az izr. templom építésénél tevékeny részt vett. Harcolt az orosz, román és olasz harctéren, II. oszt. ez. és a kabinetiroda által szolg. érdemeiért ez. kereszttel kitüntetve.

**Schwartz Ármin**, cipész m. Tiszalucan önállósította magát 1918-ban, majd 1923-ban Harkányra költözött. Az orosz fronton fogságba esett.

**Schwarz Zsigmond**, mészáros és hentes m. 1910 óta önálló mester, Harkányban 1925 óta. Az izr. templom megépítésében erkölcsileg és anyagilag kivette részét.

**Dr. Stern Henrik**, állatorvos. Budapesten végezve a főiskolát, az orosz frontra került, 1½ évi harctéri szolgálat után Bécsben az állatorvosi főiskolán tanársegéd lett, majd 1918—1920-ig Budapesten működött. 1925 óta a báró Harkányi uradalomnak állatorvosa.

**Szabó József**, közs. pénztárnok, kisbirtokos. Már 9 éve szolgálja a községet, jelenleg mint pénztárnok. A világháborúban az orosz fronton küzdött.

**Veres Imre**, ref. lelkész. A teológiát Debrecenben végezte 1916-ban. Harkányon 1925-ben választották meg ref. lelkésznek. Az olasz fronton küzdött 1½ hónapig, majd fogságba esett és az olasz fogságából 1919-ben jött meg.

**Weinberger Gyula**, kereskedő. 1906-ban lett önálló Harkányban. 1914—1918-ig az orosz fronton harcolt. Az izr. hitközségnek kb. 10 éve elnöke és kezdeményezésére lett a templom megépítve.

**Zombory Kálmán**, kereskedő. Polgári iskolát Makón végzett, majd atyja gazdaságában segédkezett, 1925 óta pedig önálló kereskedő. Résztvett a nyugat-magyarországi felkelésben, Prónay Pál fővezértől emlékérmét kapott.

#### TAKTASZADA.

**Barcza János**, gazdálkodó. 30 éve áll a község szolgálatában, 24 évig volt pénztárnok, 1924 óta a ref. egyház gondnoka.

**Butykay Dániel**, gazdálkodó, mintegy 50 holdon gazdálkodik. Volt törvénybíró. A ref. egyháztanács tagja. Dániel fia hősi halált halt.

ember, ki a község fejlesztésében tevékeny részt vesz. 14 évig a ref. egyház

**Id. Daruka József**, gazdálkodó. Vezető gondnoka és 45 évig presbíter. József fia az orosz fronton hősi halált halt.

**Dr. Filep Gusztáv**, ref. lelkész. Teológiát és bölcsészetét Debrecenben és Utrechtben végezte. Taktaszadán 1926 óta az egyház vezetője. Holland és magyar folyóiratokba ír egyházi és neveléstani irányú cikkeket és több holland novellát fordított magyarra. Hollandiában háromszor I-ső díjat nyert sakkmester, aki Magyarországon is több sakkversenyen az első díjasok között vett részt.

**Földi István**, kisbirtokos. 6 évet töltött Amerikában. 18 évig volt mezőbíró és 6 év óta törv. bíró.

**Friedmann Aladár**, kereskedő. Az atyja által 1876-ban alapított üzletet atyja halála óta vezeti. 18 hónapig volt az olasz fronton.

**Gaal Károlyné** postamester. Képesítését 1917-ben Debrecenben nyerte. 1928 óta postamester.

**Halmaj András**, kisbirtokos. A tökéterebesi cukorgyárnak felügyelője volt, a r. k. egyház főgondnoka és nevéhez fűződik a Hangya megszervezése is. András fia az olasz fronton hősi halált halt. István fia az orosz, román és olasz frontokon küzdve, olasz fogságban szenvedett.

**hatkai Hazai Imre**, a Hangya üzletvezetője. Előzőleg Tokajon önálló kereskedő volt. Az olasz fronton megsebesült, a nemzeti hadsereg tagja volt.

**Kosárik Kelemen**, r. k. kántortanító. Működését Taktaszadán 1929-ben kezdte. A Lövészegylet főtitkára.

**Kovács Gáborné**, közs. szülésznő. A bábaképző tanfolyamot Miskolcon végezte. Férje gazdálkodó.

**Kovács János**, szabó m. Önálló mester 1918-ban lett. Az orosz, román és olasz frontokon harcolt, háromszor is megsebesült.

**Magyar Miklós**, közs. főjegyző. A közigazg. tanfolyamot Kassán 1912-ben végezte és 1918 óta Taktaszada főjegyzője. A Lövészegylet elnöke.

**Matusz Mihály**, ny. ref. tanító. Oklevelét 1883-ban nyerte. Taktaszadán ez időtől kezdve 1926-ig működött. Kultuszminiszteri elismerésben részesült. A Hi-

telszövetkezet egyik alapítója és volt vezetője.

**Molnár József**, földbirtokos, közs. I. bír. Atyja gazdaságába került, amelyet atyja halála óta maga vezet. A község szolgálatában 25—30 éve áll és 1925 óta mint I-ső bíró működik most is.

**Molnár Sámuel** kereskedő. Atyja üzletében segédeskedett, majd a helybeli Hangya vezetője lett. Üzletét 1928-ban alapította. Az orosz fronton harcolt.

**Orosz László**, ref. tanító. 1926-ban lett kántortanító Taktaszadán. Levente vezető oktató, a Lovászegylet ügyv. elnöke, a Hangya könyvelője és a ref. Énekkar vezetője.

**Rácz Béla**, korcsmáros, előbb Miskolcon volt üzlete. Az orosz fronton harcolt. Neje: Szabó Anna.

**Schiszler Andor**, uradalmi intéző. A szerencsi magy. cukoripar rt. szolgálatában áll 1913 óta, 1919-től fogva intézője a cukorgyárnak 1770 m. hold gazdaságán. Az orosz és olasz frontokon harcolt.

**Dr. Szén József**, esperes-plébános. Teológiát végzett Kassán és Budapesten, felszenteltetett 1915-ben. 1921 óta Taktaszada plébánosa és mint ilyen igen élénk részt vesz a község és a megye kulturális mozgalmában. A zemplénmegyei gazdasági egyesületnek alelnöke és a baromfitenyészt. osztály elnöke.

**Takách Béla**, nyug. uradalmi intéző. 1896-ban lépett a szerencsi cukorgyár szolgálatába és mint intéző vonult nyugalomba 1921-ben. 1914—1919-ig teljesített frontszolgálatot. Régi nemesi család leszármazottja, akik a nemességet 1667-ben kapták.

**Tassonyi János**, gazdálkodó. Szakszerű gazdaságát mintegy 25 holdon folytatja. Volt törvénybíró, majd főbíró.

### TÁLLYA.

**Gróf Andrassy Géza**, szőlőbirtokos. A rendes hegyaljai szőlőfajtákat termeli. Szőlőkezelő: **Envéd István Dénes**. Nagyenyeden és Kecskeméten szerevve a kezelői gyakorlatot, 1922-ben foglalta el mai állását. A világháborúban az orosz és román frontokon harcolt. Neje: Maksa Anna.

**Atlasz Rezső**, kereskedő. 1912 óta önálló Tállján. A hitközségnek előljárósági

tagja, több ízben volt elnöke és az OMKE vál. tagja. A balkán és az olasz fronton küzdött. Neje: Landó Ilonka.

**Balogh Lajos** ny. tanító. Zombolyán kezdte meg működését, majd több állomás után Hámorba került, ahol 32 évi szolgálat után nyugalomba vonult. A r. k. egyház gondnoka. Neje: Burger Antónia.

**Szendrei Balogh Sámuel**, ny. kúriai bíró, 1887-ig mint ügyvéd működött, majd bírói pályára lépve, Nagyváradon mint aljegyző kezdte meg működését. 1920-ban mint kúriai bíró lépett nyugalomba és Tállján telepedett le. A takarékpénztár ig. elnöke. Őse az 1600-as években mint a szendrői vár parancsnoka vitéli magatartásáért kapta a nemességet.

**Bálint Artur**, szőlőbirtokos és borügynök. A céget 1834-ben nagyatyja alapította, a világháború előtt nagy külföldi kapcsolatot tartott fenn és nagy érmmel és arany érmmel lett kitüntetve. A takarékpénztár és a Kassa-Hegyaljai vasút rt. igazg. tagja. Atyja 36 évig volt hitközségi elnök. Az olasz, román és orosz fronton szolgált. Kit.: Signum laudis, ar. érd. ker., II. oszt. ez., br. v. é. és K. cs.-k. Neje: Feuer Bella.

**Bíró Lajos**, ny. járásbíró. Bírói működését 1896-ban Veszprémben kezdte és több helyen folytatta. Alsólendván érte a háború, melynek folyamán az orosz és balkán fronton teljesített szolgálatot, majd 1921-ben telepedett le Tállján. A család nemesi oklevelei II. Rákóczi felkelése idejében megsemmisültek, később több vármegyében igazoltattak, utóljára 1880-ban Zemplén megyében.

**Bodnár Gábor**, kádár m. 1925-ben önállósította magát a szakmában, melyet régi iparos családból származó édes atyjánál tanult ki. Az orosz fronton fogságba esett és 2 év után került haza. Neje: Gutí Olga

**Bodnár Imre** korcsmáros. Képesített szőlő- és borkezelő és mint ilyen 24 évig működött. Utána bánya föltárásával kezdett foglalkozni és egy év óta működik mint korcsmáros. Neje: Kaparovszky Hermina.

**Bodnár János**, hentes m. Miskolcon szabadult fel a szakmából és 1922-ben lett önálló. Az orosz fronton teljesített szolgálatot. Neje: Nagy Etelka.



**Bodnár József**, kőműves-iparos. Tálylyán tanulta a szakmát és 1902 óta működik önállóan. 1912—1919-ig Amerikában élt. Neje: Ildzsa Borbála.

**Bodnár Sándor**, kádár m. Édesatyja keze alatt tanult és 1925 óta önálló. Négy bátyja vett részt a világháborúban, Gábor fogságot, Lajos sebesüléseket szenvedett. Neje: Szívós Borbála.

**Borzás Mihály**, uradalmi intéző.

**Bubory Endre**, szőlőbirtokos. Mint kertész kezdte meg működését, majd gr. Andrassy Géza birtokán mint szőlőfelügyelő működött kb. 25 évig, 1917 óta saját szőlőjén gazdálkodik. Képv. test. tag és a Hitelszöv. igazg. tagja és alnöke. Neje: Kaminszky Mária.

**Csecskovics István**, ügyvezető igazgató.

**Cseh Géza**, kántortanító. Mai állását 1928-ban foglalta el. Az egyházi dalárdának vezetője, aki sikerrel rendez műkedvelői előadásokat is.

**özv. Dorozsnyák Gyuláné** szül. Rozmann Ilonka. Néh. férje mint szőlő- és földbirtokos működött és tevékenyen kivette részét úgy a községi, mint a megyei közéletben. A gazdaságot jelenleg Gyula fia vezeti, aki Debrecenben gazdasági akadémiát végzett.

**Dubóczky János**, kádár m. Tálylyán 1890-ben önállósította magát és nejevel Dánielovits Annával kötött házassága után együttes szorgalommal sikerült olyan anyagi viszonyok közzé jutni, hogy 1924-ben abbahagyhatta a szakmát. Az ipt.-nek 10—15 évig volt jegyzője és a képv. test.-nek 18 éven át vál. tagja.

**ifj. Enesy József**, kovács m. Édes atyjánál szab. fel és 1909-ben tőle vette át mai műhelyét. Az orosz fronton küzdött és ezen idő alatt egy ideig neje szül. Szuhorszky Anna tartotta fenn az üzemet.

**id. Fekete János**, szőlőkezelő. Már atyja is az uradalomnál teljesített szolgálatot és 1887-től fogva mint kisegítő működött édes atyja mellett. A község esküdtje és r. k. iskolaszéki tag. János fia részt vett a háborúban. Neje: Török Zsuzsánna.

**Dr. Hajós Imre**, orvos. 1914-ig Budapesten a klinikán működött, amikor háborúba vonult, ahol megsebesült és 1916-ban szolgálaton kívüli viszonyba helyezve, a nagyváradi fürdő szanatóriumának vezetését vette át mint főorvos. 1920-ban a románok elől menekülve, Tálylyán

nyitotta meg rendelőjét. Képv. test. tag és a r. k. egyháztanács tagja.

**Hála Győző**, tanító. 1911-ben foglalta el mai állását. Képv. test. tag, aki részt vesz minden hazafias és kulturális megmozdulásban. Neje: Tomsich Jolán.

**Hoffmann Ignác**, fakereskedő Tálylyán 1910 óta. Az orosz és román fronton küzdött. Kit.: ez. és vas érd. ker. Öcscse Sallamon a kommun alatt mint ellenforradalmár harcolt és egy ütközet alkalmával meghalt. Neje: Klein Amália.

**özv. fertősalmási Homoky Györgyné**, szül. zaborai Miskolczy Izabella, földbirtokos, az egyházi dalárda zászlóanya, kivette részét a háború alatt működő jótékonyági akciókból. Néh. férje tevékeny részt vett a község és a megyei közéletben. Volt a ref. egyház főgondnoka, a Hangya és Hitelszöv. alapítója és ügyv. ig.-ja, a takarékpénztár ig. tagja és járási szőlészeti felügyelő.

**Ipartestület**. 1922-ben volt az első elnöke Kisely Ferenc pék m., jelenlegi elnöke id. Németh Mihály szabó m., alelnöke Knurner Pál asztalos m., jegyzője Lengyel István kádár m. és pénztárosa Kelemen Bertalan cipész m.

**özv. Kaminszky Józsefné** szül. Uhlyár Zsuzsánna, szőlő- és bortermelő. Néh. férje lengyel nemesi — a hagyomány szerint — grófi családból származik és már ifjú korában került Tálylyára. Három élő gyermeke közül József Amerikában van, Mária férj. Bubory Endréné és Rózsika okl. tanítónő.

**Kazinczy István**, szőlőkezelő. Sárospatakon és Tarcalon működött, majd 1921 óta tölti be mai állását. Harcolt az orosz és román fronton és br. v. é.-mel, valamint a K. cs.-k.-tel lett kít.

**Kelemen Bertalan**, cipész m. Atyjánál tanulta ki a szakmát, 1908-ban lett önálló. Tevékeny részt vett az ipt. alapításában, melynek jelenleg pénztárosa és a tanoncvizsg. biz. tagja. Képv. test. póttag és a ref. presbiterium tagja. Hosszabb ideig küzdött a román és olasz fronton. Neje: Merczy Erzsébet.

**Kelemen Gábor**, kép. kőműves és építési vállalkozó. 1922 óta működik önállóan. A polg. olvasókör alelnöke és az ipt. számv. biz. volt elnöke. 1918-ban vonult be és a forradalom kitöréséig teljesített szolgálatot. Neje: Gál Mária.

özv. Kendra Györgyné szül. Bojarszky Anna. Néh. férje az 1860-as években került a posta szolgálatába és Egerben kezdte meg működését. 45 évi szolgálat után Budapestben vonult nyugalomba és itt élt a kb. 30 év előtt megvett házában és földjén, míg f. é. júniusban meghalt.

**Knizner Pál**, asztalos m. Körülbelül 25 éve önálló, tevékeny részt véve az ipt. megalapításában, melynek jelenleg al-elnöke. A polg. olvasókör gondnoka és 25 évig volt tagja a helybeli dalárdának. A forradalom kitörésekor mint nemzetőr vette ki részét a rendfenntartási munkából. Neje: Bodó Margit.

**Kompauer Sámuel**, kéményseprő m. A mesterségét sógoránál tanulta ki és 1884-ben a község meghívására önállósította magát. Az ipt. és olvasókör előlj. tagja. Fia és veje vettek részt a világháborúban, veje meg is sebesült. Neje: Napravszky Borbála.

özv. Kovácsy Ferencné, szőlőbirtokos.

**Köhler Jakab**, r. k. plébános, szent-  
zéki tanácsos. 1891 óta működik Tállyán, 1900 óta mint plébános. A kommun alatt sok zaklatásnak volt kitéve és hosszú ideig házi őrizetben tartva. A r. k. templom, melynek plébánosa, országos műemlék.

**Lévay Gábor**, uradalmi intéző. Működött Tarcalon, majd Balatonalmádin, 1900-ban foglalta el mai állását. Képv. test. tag és a Hitelszöv. igazg. tagja, aki részt vesz minden kulturális megmozdulásban. Neje: Morvay Mária.

**czigandi és lipóczi Lippoczky Norbert**, szőlőbirtokos. A gazdasági akadémia elvégzése után 4 évig édes atyjánál gazdálkodott, hosszú időt töltött külföldön a bor propagálása érdekében, majd 1884-ben Tállyán telepedett le és átvette a családi szőlőbirtok vezetését, amely már az 1700-as évek óta van a család birtokában. Az idők folyamán számtalan kitüntetésben volt részükhöz. A család kivieszi részét minden társad. és kulturális mozgalomból.

**Magera András**, géplakatos és bér-csépő. Budapestben több gépkezelői vizsgát tett és 1912-ben önállósította magát. Az ipt. előlj. tagja és az önk. tűzoltó egy. gépmestere. A világháborúban mint vörös ker. díszbronz éremmel kit. őrmester

szerezte le. A kommunisták halálra ítélték, de a nemzeti hadsereg beavatkozásának köszönheti, hogy az ítéletet végre nem hajtották. Neje: Grül Mária.

**Meliska Andrásné**, szülész. 1914-ben szerezte meg diplomáját és eddig kb. 450 szülésnél segédkezett.

**Nagy Ármin**, szőlőbirtokos és bányavállalkozó. Eleinte a tisztv. pályára lépett, majd borkereskedést nyitott és utána kb. 2 évre megnyitotta a báró Maillot tulajdonát képező kőbányát, mely utóbbi még a mai napig is fennáll és napi 100—120 vagon teljesítményre van berendezve. A hitközségnek sokáig volt elnöke, a szentegylet dísztagja. Neje: Hercz Stella.

**Nagy Károly** kádár m. Mint segéd Amerikában működött és 1909-ben lett önálló. Az ipt. előlj. tagja, a Hitelszöv. igazg. tagja és a r. k. olvasókör elnöke. Az orosz fronton két ízben teljesített szolgálatot. Neje: Macuga Mária, fivére Lajos a balkán fronton szerzett betegségben meghalt.

**ifj. Németh Ferenc** divatcipészete. Régi iparos családból származik, 1928-ban önállósította magát és főképp rendelésre készíti munkáit. Atyja részt vett a világháborúban.

**Németh Gábor**, pincemester és szőlőkezelő. Ménesen elvégezte a szőlészeti iskolát, elfoglalta mai helyét. A képv. test. vál. tagja. A kommun és román idők alatt saját életének kockáztatásával mentette meg főnöke vagyonát. Neje: Havér Karolina.

**id. Németh Mihály**, szabómester. 1901 óta önálló mester. Az ipt. elnöke és elnöke a polg. olvasókörnek is. Az orosz fronton harcolva fogságba esett és 6 évet töltött ott a vörösök fogságában is szenvedve. Neje: Nagy Zsuzsánna.

**ifj. Németh Mihály**, kereskedő. Szendrőn működött mint a Hangya üzletvezetője, majd 1928-ban önállósította magát. Édes atyja az oroszok fogságában huzamos időt töltött és csak nagy nehézségek árán jutott haza. Neje: Takács Mária.

**Osvay János**, szőlőbirtokos. 1890-ben kiment Amerikába, ott hosszú időt töltve, 1914-ben jött haza és szőlőműveléssel kezdett foglalkozni. Tevékeny részt vett a helyközség megalapításában, amely-

nek vál. tagja és bírása. Neje: nyevickei, ungvári Ungváry Zsuzsánna.

**Osváth József**, ref. lelkész. Több állomás után 1927-ben került Tállyára és idejövetele után megalapította az egyház kebelében az ifjúsági egyesületet, amelynek jelenleg is vezetője. Neje: Szilágyi Etelka.

**Paszternák Mór**, malomtulajdonos. 1923-ban jött Tállyára és testvérével felépítették a mai malmot. Előbb Eperjesen volt kereskedő, ahonnan a cseh megszállás alatt hazafias magatartásáért menekülni és igen súlyos anyagi károsodást elszenvedni volt kénytelen. A hitközség elnöke. Neje: Schwarcz Anna.

**Perl Salamon**, kereskedő és korcsmáros. Édes atyjától vette át 1910-ben az üzletet. A hitközségnek volt jegyzője és a chevra kadisának jelenleg is jegyzője. A világháborúban a forradalom kitöréséig szolgált. Neje: Rosenberg Róza.

**Poppe Béla**, ág. ev. tanító és a községi iparos tanonciskola igazgatója és rajztanítója, aki 1902 óta van jelenlegi állásában. Működéséért többszöri elismerésben részesült a közoktatásügyi miniszterium és iparoktatási főigazgatóság részéről. Neje: Magyar Anna.

**Puchy Sándor**, hentes és mészáros. 1910-ben önállósította magát. Képv. test. tag, az Ipt. vál. tagja, a vizsgáztató biz. elnöke, az ev. egyház presbitere és az olvasókörnek volt elnöke. A román, orosz és olasz frontokon küzdött, br. v. é. és K. cs.-k.-tel lett kitüntetve. Neje: Huszár Zsuzsánna.

**Rosenbaum Lipót**, főrabbi. Nagyatyja Pozsonyban működött 50 évig a rabbikollégiumban, édes atyja 1861 óta volt 1901-ben történt haláláig Tállya főrab-bija, akit az ország határain túlról is sokan kerestek fel rituális kérdésekben és kinek döntvényei több kötetben láttak napvilágot. Ő maga 1903-ban foglalta el atyja örökét és tevékeny részt vesz a község és a megye politikai életében mint képv. test. tag s mint megyei törv. hat. biz. vál. tag. A kommun alatt ellenforradalmi magatartásáért 11 hétig bujdosni volt kénytelen. Neje: Rosenbaum Margit.

**Szourái Lajos**, urad. intéző. 1923 óta van jelenlegi állásában. A Hitelszöv. elnöke, a budapesti Péterfi Sándor egyl.

vál. tagja. Az olasz fronton szolgált és az I. és II. oszt. ez., br. v. é. és K. cs.-k.-tel lett kit. Neje: Barna Mária.

**Dr. Spöner Gyula**, cs. és kir. kamarás, ny. kúriai bíró. Édes atyja mint régi széppességi család sarja származott át Abauj-megyébe, ahol több birtoka volt. A családból többen vettek részt a világháborúban, így néh. Spöner Ferenc ny. cs. és kir. főkonzulnak fiai: Ferenc és Sándor; Gyula fia pedig hősi halált halt. Néh. Spöner Sándor ny. cs. kir. huszárkapitánynek fia Ödön szintén végigküzdötte a háborút.

**Surguta János**, kereskedő. Tállyán szab. fel a szakmából. Mint segéd majd mint szöv. üzletvezető működött és 1929 óta önálló.

**Szabó Mihály**, géplakatos. 1920-ban alapította gyárát, amely a rossz gazdasági viszonyok következtében megszűnt. Jelenleg mint géplakatos működik. Az ág. ev. egyháznak 6 évig volt gondnoka. Az orosz fronton küzdött és a világháborúban tanusított magatartásáért elismerő okirattal lett kitüntetve. Neje: Molnár Erzsébet.

**Szabó Pál**, dohánykiszáruda. A Mávnál szolgált, majd tényleges katonai szolgálata után a csendőrség kötelékébe lépett, ahol 14 évig működött, amíg 3½ évi frontszolgálat után rokkanttá lett. Működése közben több nagyobb bűneset nyomozásában vett részt. Neje: Szaniszló Mária.

**Szuhodovszky József**, vincellér. Már édesatyja keze alatt vezette a mai szőlőbirtokot, 1919 óta pedig önállóan. Az orosz fronton harcolt és a gorlicei áttörésnél megsebesülve, mint 33%-os rokkant szerelt le. Bátyja István a világháborúban szerzett sebesülésben meghalt. Neje: Patesnyik Katalin.

**Szücs Kálmán**, ref. tanító. Idegen uralom alá jutott szülőhelyéről, Bácskossuthfalváról, ahol 10 esztendeig mint tanító működött, politikai megbízhatatlansága miatt kiutasították. Debrecenbe került, majd 1923-ban Tállyán lett megválasztva. A ref. énekhar vezetője és a Hitelszöv. igazg. tagja. A szerb és orosz frontokon küzdött.

**Tarnóczy István**, szőlőbirtokos. Ósrégi nemesi családból származik. Első nemes-

ségüket már a honfoglalás idejében az Árpádháztól kapták, az utolsót 1669-ben. Atyjától vette át a családi birtok vezetését. Résztvett a világháborúban ő maga és Tibor fia is. Neje: bernátfalvi Bernáth Margit.

**Terényi Henrik**, birtokos. Iskolái elvégzése után kereskedéssel kezdett foglalkozni és üzleti összeköttetéseivel különösen a hegyaljai borok külföldi elhelyezését propagálta. Az összeomlásokor hagyta abba a kereskedelmet. Az abaujszántói és a tállyai takarékpénztár igazg. tagja. Az orosz fronton légnyomást szenvedett és a Signum laudis stb. kit. tulajdonosa. Neje: Teitlbaum Esztella.

özv. **Tiszka Lászlóné** szül. Hupka Mária, v. községi jegyző neje. Néh. férje Mádon kezdte meg működését, majd Tállyán folytatta és Monokon mint vezető jegyző halt meg 1923-ban. Férje halála után jött vissza Tállyára, ahol édes atyja kb. 20 évig mint tanító működött.

**Toldy Miklós**, községi jegyző 1920 óta Tállyán. Az önk. tűzoltó egyll. alparancsnoka. Az orosz fronton küzdött, majd fogságba esett, ahol 3 évet töltött.

**Treszcsánszky József**, bodnár m. Édes atyjától tanulta az iparát és 1924-ben lett önálló. Az orosz fronton 1916-ban fogságba esett és a fogságban 4½ évet töltött, mely idő alatt Oroszország nagy részét bejárta. Neje: Megyeri Anna. Bátyja Imre az orosz fogságban eltűnt.

**Trestyánszky László**, pékmester. 1910-ben önállósította magát, miután Erdély különböző részein fejlesztette szaktudását. Az iparos olvasóköri és az ipt.-nek 6 évig pénztárosa volt, vál. tagja. 5 testvére vett részt a világháborúban, Imre az orosz fogságban eltűnt. Neje: Miklós Anna.

**Türk Ernő**, a sárospataki törkölyfőző szövetk. vezetője. A háború kitöréséig mint konfekciós működött, majd bevonulván az orosz, román és olasz frontokon harcolt, utóbbin fogságba esett, ahol 1 évet töltött. 1930-ban lett a telep vezetője és azonkívül szőlőbirtokán gazdálkodik.

**Valikovics István**, kádár m. Mint régi iparoscsalád sarja 1912-ben önállósította magát a szakmában. Két-két ízben volt az orosz és olasz harctéren és kétszer a

II. oszt. ez., a br. v. é. és K. cs.-k.-tel lett kitiüntetve. A képv. test.-nek, az ipt. tanoncvizsg. bizotts.-nak és az önk. tűzoltó egyll. tagja.

özv. **Varga Jánosné**, szülész. nő.

**Wangrey Gusztáv**, vezető főjegyző. 1929-ben foglalta el hivatalát.

**Zemann Zoltán**, evangélikus lelkész.

## TISZALUC.

**Altmann Lipót**, kereskedő, vendéglős. Korcsmáros 1901 óta, 1918-tól kezdve pedig kereskedése is van. Élénk részt vesz az izr. hitközség életében mint elnök, a községnek pedig hosszú éveken át képv. tagja. 1916—1918-ig harcolt az orosz-lengyel fronton.

**Burger Béla**, kereskedő. Önálló kereskedő lett 1922-ben. Volt az izr. hitközség elnöke Harcolt az olasz és orosz harctéren és egyszer megsebesült. Kit.: K. cs.-k. Matthausen városi fogolytábor tolmácsa volt.

**Danyi János**, kereskedő és kisgazda. Földje, amelyen gazdálkodik, saját szorgalmának gyümölcse. 1928 óta kereskedő is. A ref. egyház egyik vezető embere.

**Deutsch Mór**, fakereskedő. 1897 óta bírta a tiszai hídvam bérletét 1908-ig. 1906—1909-ig volt a báró Radvánszky 700 holdas birtoknak bérlője. 1909 óta pedig fakereskedő.

**Fekete Gusztáv**, gadálkodó. Volt képv., pénztárnok és II-ik bíró. A „Pesti Napló” által 1930-ban rendezett „kalászversenyen” díjat nyert. Az orosz fronton harcolt, 1916-ban fogságba jutott. Az „Uj barázdá”-ban gazdasági cikke jelent meg.

**Friedländer Jakab**, kereskedő. 1872 óta önálló. Az izr. hitközségnek pénztárnoka, alelnöke, majd elnöke és a Szentegyetnek elnöke. Működött a Hitelszövetk. vezetőségében is. Atyja kezdeményezte az izr. egyház megépítését.

**Györi János**, gadálkodó. Mindjárt a háború elején orosz fogságba esett, ahonnan csak 7½ év után juthatott haza.

**Ignác Péter**, gadálkodó. Közzolgálatban idestova 40 évet tölt és mint I-ső bíró fontos tisztséget töltött be éppen a zavaros időkben. Tiszaluc községháza építésének egyik kezdeményezője.

**Dr Keresztury József.** Működését 1926-ban kezdte Tiszalucon mint forg. ellenőr. Ősei 1654-ben kapták nemességüket és egyik őse I. Rákóczi Györgynek volt tanítómestere. Atyja hajóvállalkozó volt és az ő kezdeményezésére nyílt meg a Tiszán és Bodrogon a hajózás 1875-ben.

**Klein Sámuel,** hentes és mészáros. Tiszalucon 1907-ben telepedett le. Az izr. hitközség és a Szentegylet életében tevékeny részt vesz.

**Klein Sámuel,** gazdálkodó. A gazdasági érdekeknek szószólója. Volt közs. képvis., az izr. hitközség elnöki tisztségét 1926 óta tölti be. Az orosz fronton háromszor megsebesült, majd 1917—1918-ig orosz fogságban szenvedett.

**Kovács Imre,** gazdálkodó. Már több mint 20 éve működik mint képvis. és közgyám. A ref. paplak megépítésének egyik kezdeményezője.

**Dr. Köttler Sándor,** körorvos. Orvosi működését Budapesten kezdte meg, 1921-ben Tiszaluc körorvosává választott. Az orosz és olasz frontokon harcolt és megszerezte a német vaskeresztet, a II. oszt. v. é., a bajor Kriegsverdienstmedaille és K. cs.-k.-et.

**Majoros Lajos,** ker. kéményseprő m. Iparát Tokajban tanulta ki 1896-ban és 1901 óta a helyi kerületnek kinevezett, előzőleg 1½ évig kezelőmestere.

**Nagy Sándor,** nyug. főtörzsmester. Csendőrségi szolgálata után 1930-ban vonult nyugalomba. Az olasz és orosz harc-téren mint tábori csendőr teljesített szolgálatot. Kor. vaskereszttel lett kitüntetve és szolg. érdemeiért nyilvános megdfcsrésben is volt része.

**Nagy Imre,** gazdálkodó. Amerikában 2 évet töltött, angolul beszél és a gazda-érdekeknek szószólója, aki hosszú éveken át szolgálta a községet mint hites tanácsos és I-ső bíró. Marhakiállítás on oklevelet nyert.

**Dr. Nagy András** író, körorvos.

**Neuwalder Jakab,** kereskedő és bádógos. Önálló mester és kereskedő 1922 óta. Az izr. hitk.-nek volt elnöke és pénztárnoka. Az orosz fronton harcolt 18 hónapig, megsebesült.

**Nyomárkay Gyula,** közs. főjegyző. A közig. tanfolyamot Budapesten végezte 1901-ben. Működését mint a. ü. jegyző kezdte, majd 1908 óta Tiszaluc főjegyzője.

zöje. Ősrégi nemesi család leszármazottja.

**Onda Imre,** kisbirtokos. A ref. egyháznak volt gondnoka és hosszú ideig presbitere. Sándor fia ref. lelkész Hangáson. Imre fia a háborúban egyszer megseb. és 29 hónapot szenvedett fogságban, veje Bereczky István pedig hősi halált halt.

**Papp János,** motormalomtulajdonos és okl. ácsmester. A báró Harkányi uradalomban 1905—1914-ig volt építési vezető. Több kat. templom szakmunkáját ő végezte. Az orosz-lengyel fronton harcolva orosz fogságban szenvedett.

**özv. Papp Lajosné,** hentes. Férje az orosz tűzvonalban harcolt, kétszer megsebesült és légnyomás következtében hunyt el. Az üzletet férje halála óta fia segítségével vezeti.

**Péter István,** szabó m. 1911 óta önálló, elismert szakember. Harcolt a szerb és olasz fronton és 1918-ban olasz fogságba esett.

**Ruczik Géza,** ref. tanító. 1930 óta működik Tiszalucon. Nagyatya szintén tanító volt.

**Schwarz József,** cipész és felsőrész-készítő m. 1913-ban önállósította magát Tiszalucon. Volt elnöke az izr. hitközségnek éveken át és szolgált az orosz és olasz frontokon.

**Schek Lajos,** csendőrtiszthelyettes, őrsparancsnok. 1914 óta áll a csendőrség szolgálatában és a háború alatt a román harc-téren több ütközetben vett részt. 1927 óta vezetője a tiszaluci őrsnek.

**Szabó Károly,** divatcipész. Önálló 1930 óta. Az orosz fronton harcolt, háromszor megsebesült és részt vett az orosz ellenforradalomban Kolcsak vezetése alatt.

**Szabó László,** kereskedő. Önálló lett 1893-ban Lucon vas- és fűszerkereskedést alapítva. Régi nemesi család leszármazottja, aki a háború alatt 1916—18-ig, az összeomlásig szolgált.

**Szánthó Ignác,** hentes és mészáros, gazdálkodó. Önálló mester 1909 óta és gazdálkodik 1920-tól fogva. Az orosz-lengyel fronton harcolt, egyszer seb. és mint 90%-os rokkant szerelt le.

**Takács György,** gazdálkodó. Elismert szakember. A község szolgálatában áll 6 éve, a r. kat. egyháznál 18 év óta vezető ember.

**Takáts László**, ref. tanító. 1911 óta működik Tiszalucon. Ifjúsági és nőegylet jegyzője és népművelési előadó. Az orosz és olasz harctéren küzdött. Régi nemesi család leszármazottja.

**Tálás Piroska**, kereskedő. Iskolái elvégzése után a szakmát mint kiszolgáló vezető szerezte és önjeléből küzdötte fel magát.

**Tóth Sándor**, asztalos m. 1922-ben lett önálló m. Az orosz tűzvonalban harcolt, fogságba esett 1916-ban.

**Vajkó István**, nyug. tiszt., korcsmáros. Résztvett az orosz frontarcokban, 1914-ben fogságba esett, összejárta Oroszországot, Szibériát és 1918-ban tért haza. A levante egy. vezetője és a polg. lövésze-egyl. oktatója.

**Varga László**, kisbirtokos. Házassága óta folytat önálló gazdaságot apósa birtokán. Testvére: Pál, tanító, a háborúban szerzett betegségben halt el.

**Wéber Géza**, okl. gyógyszerész. 1920 óta önálló gyógyszerész Tiszalucon. Közs. képv., várm. biz. tag volt. 1914-től az összeomlásig harcolt az orosz-lengyel fronton és mint I-ső oszt. arany érmes hadnagy szerelt le.

**Zákány Márton**, gazdálkodó. Elismert gazdatekintély. Mint presbiter 38 éve vezető tagja a ref. egyháznak

**Zehetner József**, körállatorvos. Az állatorvosi főiskolát Budapesten végezte 1926-ban és 1927-ben kezdte meg működését Tiszalucon.

## ÚJCSANÁLOS.

**Büdi Kálmán**, csizmadia, levanteoktató. Szakmáját szülőhelyén, Újcsanálón tanulta, szolgált a nemzeti hadseregnél és 1925 óta oktatója a levantéknak. Atyja és bátyja vettek részt a világháborúban. Neje: Török Piroska.

**Filep Sándor**, ref. tanító. 1908 óta működik a községben. A képv. test. tagja, a Hangya ügyv. igazg., a polg. lövésze-egyl. titkára és a ref. énekkar karnagya. Gazd. továbbképző isk. vezető és az alsó-zeemplérmegyei ref. tanítóegyl. főjegyzője. Az orosz, olasz és albán frontokon küzdött, a grodeki ütközetben megseb. Kit.: K. cs.-k., br. v. é. és seb. é. Neje: Ardey Margit.

**Hám Bódog**, körjegyző. 1911-ben lett körjegyzőnek megválasztva Újcsanáluson. Nevéhez fűződik a községi iskola építése és a hősi emlékkert, a levanteintézmény megszervezése, amelynek elnöke, a Hitelszöv. alapítása, melynek mai napig ig. tagja. Igazg. tagja a Hangyának és a várm. jegyzőegyl. jegyzője. Neje: Demuth Ilonka.

**Körössy György**, ref. lelkész. Előbb mint káplán, majd 1914 óta mint lelkész működik. Nevéhez fűződik a gazdakör alapítása, melynek elnöke. A Hitelszöv. elnöke és népművelődési előadó. Neje: Fürgész Ilonka.

**Nagy Pál**, ny. ág. ev. tanító. Csanáluson 25 évi működés után nyugalmába vonult. A Hangya megalapítója, a Hitelszöv. felügy. biz. tagja és hosszú időn át képv. test. tag is. Neje: Sas Berta.

**Nikolaidesz Gyula**, ág. ev. tanító. Oklevelének elnyerése óta, 1927 óta működik mai állásában. Isk. kívüli népműv. előadó, az énekkar karnagya és a Hangya könyvelője és azonkívül is résztvevője minden hazafias és kulturális megmozdulásnak.

**Pataky Lajos**, kovács m. 1924-ben került a községbe, 1926-ban nősült és 1927-ben lett önálló. Közs. képv. test. tag. 3 fivére vett részt a világháborúban, István hősi halált halt, Mihály seb. Neje: Renyhart Ilonka, akinek atyja jelenleg Amerikában tartózkodik.

**Tavaszi Zoltán**, ág. ev. lelkész. 1918 óta van jelenlegi működési helyén. A Hitelszöv. ig., a Hangya felügy. biz. tagja, a levante egy. elnöke és a lövésze-egylet alelnöke. Isk. kív. népműv. előadó. A világháború alatt mint teológus kórházban teljesített szolgálatot.

### Újcsanálói Levanteegyesület.

**Váradai Miklós**, szabó m. 1928-ban önállósította magát és főképp rendelésre készíti munkáit. Édesatyja a kerékgyártó mesterséget folytatta kb. 25 éven át, közben harcolt az orosz fronton és 3 évet töltött orosz fogságban is Turkesztánban.

**Waldner József**, gazdálkodó és kereskedő. Körülbelül 100 éve van a család a községben és itt mezőgazdálkodást és kereskedést folytatnak. Részt vesz minden hazafias és kulturális megmozdulásban. Neje: Hercz Ilonka.

